

For kind Consideration by the Boa
Studies, University of Travan

കോമളം.

PRESENTED BY:
SRI M. K. VASUDEVAN NAIR
MANIYARA VEEDU
MALAYINKIL

ഗ്രന്ഥകർത്താ,

എസ്സ്. പദ്മനാഭമേനോൻ ബി. എ; ബി. എൽ.

9837

എസ്സ്. ആർ. ബുക്ക്ഡിപ്പോ;
തിരുവനന്തപുരം.

൨-ാം പതിപ്പ്-കാപ്പി ൩൦൦.

Anantha Rama Varma Press,
Fort, Trivandrum.

1933.

മുഖവുര.

അയ്യരപ്പത്തൻവീട്ടും പൂങ്കാവിൽ ഭവനവും എന്റെ ബാല്യകാലത്തിൽ തന്നെ എനിക്കു പരിചയമായിരിക്കുന്നു. അന്നുമുതൽ ഇന്നുവരെ ആ കുടുംബങ്ങൾക്കു് ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന അതിശയകരമായ അഭിവൃദ്ധിയിൽ ഞാൻ അത്യധികം ആനന്ദിച്ചുവരികയുമാണു്. അടുത്തകാലത്തു് ആ രണ്ടു കുടുംബങ്ങളിലേയും പ്രായപൂർത്തിവന്ന സകല സ്ത്രീപുരുഷന്മാരും ചേർന്നു ഒരു ക്രൂടുകുടുംബം ഉടമ്പടി ഉണ്ടായതുവരെ മലയാളികളുടെ അറിവിനായി ഇങ്ങനെ പുസ്തകരൂപത്തിൽ അവരെക്കുറിച്ചു് എന്തെങ്കിലും പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തണമെന്നു ഞാൻ ആലോചിക്കയുണ്ടായില്ല. എന്നാൽ ഉടമ്പടിക്കു ശേഷം വിശേഷിച്ചും അത്യുന്നതാവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ള അവരുടെ കുടുംബസ്ഥിതി കേരളീയർക്കു്, എല്ലാവിധത്തിലും അനുകരണീയവും അഭിനന്ദനീയവും ആയ ഒരു മാതൃകയെ പ്രദാനം ചെയ്യുമെന്നുള്ള വിശ്വാസമാണു് ഈ ശ്രമത്തിനു് എന്നെ പ്രേരിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്. പൂങ്കാവിൽ ഭവനത്തിലേ കോമളം, ഓമന, സരോജം എന്നീ സഹോദരികളുടെ ജീവചരിത്രം പ്രസിദ്ധമാകുന്നതോടുകൂടി ഈ രണ്ടു കുടുംബങ്ങളുടെയും പൂർണ്ണമായ വിവരം വായനക്കാർക്കുണ്ടാകുമെന്നാണു് എന്റെ സമാധാനം. ഇപ്പോൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്ന കോമളം ഈവിധത്തിൽ ചമയ്ക്കുന്നതിനു് വേണ്ട നിർദ്ദേശങ്ങൾ തന്നതു് എന്റെ പ്രിയ സുഹൃത്തു് കെ. ശിവരാമപ്പണിക്കർ അവർകളും ബി. ഏ; എൽ. റ്റി യോടും, എന്റെ കുറിപ്പുകൾ ക്രമീകരിച്ചു് ഈ ഭാഷയിൽ കോമളത്തെ രൂപമാക്കി എന്നെ സഹായിച്ച ശ്രീമാൻ വി. എം. നാരായണപിള്ള അവർകളോടും എനിക്കുള്ള ഹൃദയംഗമമായ നന്ദിയെ ഇവിടെ രേഖപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളുന്നു. അല്പം

ത്തടിതിയിൽ ബുക്കു തയാറാക്കുകയും അച്ചടി നിവ്ഹിക്കയും ചെയ്തുകൊണ്ട് ചില സ്ഖലിതങ്ങൾ വന്നുപോയിട്ടുണ്ട്. മാന്യവായനക്കാർ ആ അപരാധത്തെ ക്ഷമിക്കണമെന്നു പ്രാത്ഥിക്കയും അടുത്ത പതിപ്പിൽ ആ വക പോരായ്കകൾ പരിഹരിച്ചുകൊള്ളാമെന്നു ഞാൻ സമാധാനിക്കയും ചെയ്യുന്നു. കേരളീയ മഹാജനങ്ങൾക്ക് എന്റെ ഈ ശ്രമത്തിൽ എന്നോടു വാത്സല്യം തോന്നുന്നെങ്കിൽ ഉടനെ ഓമനയും, സരോജവും ക്രടി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തണമെന്നു പ്രത്യാശിച്ചുകൊണ്ടു ഈ ചെറിയ പുസ്തകം ഞാൻ ബഹുജനസമക്ഷം സാദരം സമർപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

ഗ്രന്ഥകർത്താ.

———

PRESENTED BY:
SRI M. K. VASUDEVAN NAIR
MANAKKA VEEDU
MELAYIKIL

കോമളം.

ഒന്നാം അദ്ധ്യായം.

1-2616

അന്നു് അരുണോദയമായി. പൂങ്കാവിൽ ഭവനത്തിലെ അറവാതുക്കൽ നിലവിളക്കു് കത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. രണ്ടു മൂന്നു കൊച്ചുകുട്ടികൾ വിളക്കിനു് അടുത്തിരുന്നു് ഭക്തിരസ പ്രധാനമായ സംകീർത്തനങ്ങൾ പാടുന്നുണ്ടു്. ആ കുട്ടികൾ നേരത്തെ എഴുനേറ്റു്, രാവിലെ ഉള്ള ദിനകൃത്യങ്ങൾ നടത്തിയ ശേഷമാണു്, ഈശ്വരഭജനത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്. പൂങ്കാവിൽഭവനത്തിലുള്ള മറ്റാളുകളും വേറെ ജോലികളിൽ പ്രവേശിച്ചിരിക്കുന്നു. ഗൃഹനായകനായ രാഘവൻ കർത്താവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയായ രുഗ്മിണിയമ്മയും ചെടികൾക്കു് വെള്ളം കോരുകയാണു്. അവരുടെ മൂത്ത മകൾ കോമളം വീട്ടാവശ്യത്തിനു് നിത്യവും ഉപയോഗിക്കുന്ന ചെറുപാത്രങ്ങൾ തേയ്ക്കുന്നു. കോമളത്തിന്റെ അനുജത്തി ഓമന തന്റെ ഇളയ സഹോദരങ്ങളുമൊന്നിച്ചു് അല്പസമയം ഈശ്വരഭജനം നടത്തിയതിൽ പിന്നീടു് അവളുടെ വായനമുറിയിൽ പോയി അന്നു് ക്ലാസ്സിലേക്കുള്ള പാഠങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയാണു്.

മണി ആറടിച്ചു തോട്ടക്കൂടി അവിടെ ഓരോ ജോലികളിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്നവർ അതെല്ലാം ഒതുക്കി സ്നാനാദികർമ്മങ്ങൾക്കായി ഒരുങ്ങി. രാഘവൻകർത്താവു് കുളികഴിഞ്ഞു് അറവാതുക്കൽ കത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന വിളക്കിനു സമീപം എത്തിയപ്പോൾ അവിടെ ഈശ്വരസ്തോത്രം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന കുട്ടികൾ അച്ഛനെ വന്ദിച്ചു് അവരും കുളിക്കാനായി പുറപ്പെട്ടു. സൂര്യോദയത്തിനു മുമ്പു് ആരോഗ്യമുള്ള പുരുഷന്മാരും സൂര്യോദയം കണ്ടു് സുഖശരീരികളായ സ്ത്രീകളും കുട്ടികളും സ്നാനം ചെയ്യുന്ന ഏർപ്പാടായിരുന്നു ആ കുടുംബം ആചരിച്ചിരുന്നതു്. ആറര മണിയായ

പ്പോൾ അവർ എല്ലാവരും കുളികഴിഞ്ഞു്, ചന്ദനവും ഭസ്മവും അണിഞ്ഞു്, ശുഭ്രവസ്ത്രം ധരിച്ചു്, അറവാതുക്കൽ വിളക്കിനടുത്തു് എത്തി. അപ്പോൾ അവിടെ ധ്യാനത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്ന രാഘവൻകത്താവു് വിളക്കിനു മുൻവശം ഇരുന്ന കർപ്പൂരം എടുത്തു കത്തിച്ചു് ദീപത്തിൽ ആരാധിക്കയും മറ്റുള്ളവർ കൈക്കൂപ്പി വന്ദിക്കയും ചെയ്തു. അതിന്റെ ശേഷം എല്ലാവരും വിളക്കിന്റെ ഇരുവശങ്ങളിൽ കിഴക്കോട്ടു ദർശനമായി നിന്നു് ഉദിച്ചുതിളങ്ങാൻ തുടങ്ങുന്ന ആ ദിവ്യജ്യോതിസ്സിനെ സാക്ഷിയാക്കി, നിശ്ശബ്ദമായി അഞ്ചുനിമിഷം ഈശ്വരനെ മാനസപൂജ ചെയ്തു. അതുകഴിഞ്ഞു് രാഘവൻകത്താവു് തന്റെ ഭാര്യയോടും കുട്ടികളോടും ആയി ഇങ്ങനെ സംസാരിച്ചു:—

"ഇന്നു് ഞാൻ നിങ്ങളോടു് ആദ്യമായിപ്പറയാൻ പോകുന്നതു് ഓമനയുടെ ഒരു ചോദ്യത്തിനുള്ള ഉത്തരമാണു്. രണ്ടു ദിവസം മുൻപു് അവൾ എന്നോടു്, ആദിത്യചന്ദ്രന്മാരെ ഹിന്ദുക്കൾ ദേവന്മാരായി കരുതുവാനുള്ള കാരണം എന്താണെന്നു ചോദിക്കയുണ്ടായി. അതിനു ഞാൻ സമാധാനം പറഞ്ഞുതീരുന്നതിനു മുൻപു് അവൾക്കും എനിക്കും വേറെ ജോലികൾക്കായി പിരിയേണ്ടിവന്നു. ഇനി ഒരിക്കൽ ആവാം എന്നു പറഞ്ഞാണു് അപ്പോൾ ആ സംഗതി ഞാൻ അവസാനിപ്പിച്ചതു്. ഇപ്പോൾ അതിനെപ്പറ്റി അല്പം ചിലതു പറയുവാൻ ഒരുങ്ങുകയാണു്."

"നമ്മുടെ പൂർവികന്മാർ, അതായതു് പുരാതന ഹിന്ദുക്കൾ ദൈവമാഹാത്മ്യത്തെപ്പറ്റി വളരെ അറിഞ്ഞിരുന്നു. അവർ പ്രകൃതിശക്തികളെ ആരാധിച്ചിരുന്നതു് പരമാർത്ഥമാണു്. എന്നാൽ എല്ലാ ശക്തികൾക്കും ആധാരമായും അവയ്ക്കൊക്കെ അതീതമായും ഒരു മഹാശക്തിയുണ്ടെന്നും ആ ശക്തിയാണു് ദൈവമെന്നും അവർ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഹിന്ദുക്കൾ ദൈവം എന്നു കുറിക്കുന്നതുതന്നെ എങ്ങനെ എന്നു നോക്കാം. സകലത്തിലും താൻ അന്തർഭവിച്ചും സകലത്തെയും തന്നിൽ അന്തർഭവിപ്പിച്ചും ഇരിക്കുന്ന ഒരു പരാശക്തിയാണു് ദൈവം എന്നു് അവർ സാമാന്യലക്ഷണം ചെയ്തിരിക്കുന്നു. ഈ തത്വം അനു

സരിച്ച ദൈവമാഹാത്മ്യം ക്രൂടതലായി പ്രകാശിക്കുന്ന പ്രകൃതി ശക്തികളേയും പുണ്യാത്മാക്കളേയും ഹിന്ദുക്കൾ പൂജിച്ചും ബഹുമാനിച്ചും വന്നു. ഈ വിധത്തിലാണ് ലോകശക്തികളായ സൂര്യചന്ദ്രന്മാർക്ക് ദേവസ്ഥാനങ്ങളും മനുഷ്യരിൽ വീരപുരുഷന്മാർക്ക് അവതാരപദവികളും സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ളത്. സത്യത്തിൽ വീരപുരുഷാരാധന എല്ലാ മതക്കാർക്കുമുണ്ട്. എന്നാൽ ഹിന്ദുക്കളെപ്പോലെ മറ്റു മതക്കാർക്ക് അതു് അധികമായിക്കാണുന്നില്ല. ആദിത്യനെ സാക്ഷാൽ ദൈവമായിക്കരുതുന്ന ഒരു മതക്കാരുണ്ട്. ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ നാം കാണുന്ന സകല മഹാശക്തികളിലും ശ്രേഷ്ഠമായിട്ടുള്ളതു് ആദിത്യനാകകൊണ്ടു് അവർ ആ ശക്തിയെ ദൈവമെന്നു കരുതുന്നു. പ്രപഞ്ചം നിലനിറുത്തി ചരാചരങ്ങളായ ജീവരാശികൾക്കു പ്രാണനും ചൈതന്യവും വളച്ചും വികാസവും നൽകി സകലതിനേയും രക്ഷിക്കുന്നതു് ആദിത്യനാണെന്നു സ്ഥാപിച്ചു് അക്കൂട്ടർ ആ ജ്യോതിസ്സിനെ ദൈവമായിക്കരുതി ആരാധിക്കുന്നു. പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു് അനുഭവമില്ലാത്തതും ബുദ്ധിക്കു് എത്തും കിട്ടാത്തതുമായ ഒന്നിനെ ആരാധിക്കാൻ അവർക്കു് ഉത്സാഹമില്ല. വിശ്വാസം അനുസരിച്ച പ്രവർത്തിക്കാനേ മനുഷ്യനു കഴിവും ശക്തിയും ഉള്ളല്ലോ. വിശ്വാസം മനസ്ഥിതിയെ ആശ്രയിച്ചാണു് ഉണ്ടാകുന്നതു്. ആ മനസ്ഥിതിയാവട്ടെ, നമുക്കു ലഭിക്കുന്ന പഠിപ്പിനേയും അനുഭവത്തേയും അനുസരിച്ച രൂപമാകുന്നതുമാണു്. ഒരു ശിശു ജനിക്കുമ്പോൾ ആ ശിശുവിലുള്ള മനസ്സിന്റെ സ്ഥാനം കേവലം ഒരു അലേഖമാത്രമായിരിക്കും. കണ്ണു്, ചെവി, മൂക്കു്, വായ്, തൊക്കു് എന്നീ പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങൾ മുഖേന കാണ്മും കേട്ടും അനുഭവിച്ചും വസ്തുജ്ഞാനവും കായ്യബോധവും ആ ശിശുവിന്റെ അലേഖ്യമായ മനസ്സിൽ പതിഞ്ഞു് അവിടം സലേഖ്യമായിത്തീരുന്നു. ഇങ്ങനെയാണു് മനസ്ഥിതി രൂപീകരിക്കുന്നതു്. അറിവും അനുഭവവും ശരിയല്ലെങ്കിൽ വിശ്വാസം തെറ്റിപ്പോകാതെ തരമില്ല. അതുകൊണ്ടു് നന്മയും ശരിയുമായ അറിവും അനുഭവവും ശിശുക്കൾക്കു് വരുത്താനാണു് നാം ശ്രമിക്കേണ്ടതു്. എന്നാൽ വിശ്വാസം അനുസരിച്ചു് ബാല്യമുള്ളതുപോലെ പ്രവർത്തിക്കുന്നതിൽ ആരും ആരേയും

കുറച്ചെട്ടുത്തുന്നതും ശരിയല്ല. തനിക്ക് നന്നെന്നു തോന്നുന്ന കൃത്യം ചെയ്യുന്നതു് ആർക്കും അപരാധമായി വരുന്നില്ല. പക്ഷെ തന്റെ പ്രവൃത്തി മറ്റുള്ളവർക്ക് നാശത്തിനൊ ഉപദ്രവത്തിനൊ ഇടയാക്കാതിരിക്കാൻ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതുമാണു്. ഞാൻ ഈ സംഗതി ഇവിടെ പ്രസ്താവിച്ചതു് ആദിത്യമതക്കാരുടെ വിശ്വാസം അനുസരിച്ചു് അവർ പ്രവർത്തിക്കുന്നതിൽ അവരെ ആരും കുറച്ചെട്ടത്തേണ്ട ആവശ്യമില്ലെന്നു കാണിക്കാനായി മാത്രമാണു്. സമസ്തപ്രാണികൾക്കും തെറ്റിപ്പോയെന്നു് നമുക്കു് ഉറപ്പുള്ളതു ശരിയാണെങ്കിൽ നാം അവരെ ശാന്തമായി ഉൽബോധിപ്പിക്കുമാത്രമെ പാടുള്ളൂ. അതിൽ അവർക്കു് മനോവേദന വരുത്തരുതു്. ശരിയും തെറ്റും ഖണ്ഡിതമായി വേർതിരിച്ചു് ഒരു പട്ടിക തയാറാക്കാൻ ഇനിയും മനുഷ്യന്റെ മനസ്സു് വളർന്നു് പരിപുഷ്ടമായിട്ടില്ല. ചില മഹാന്മാരുടെ കാലടികളെ അനുഗമിക്കയും അവരുടെ പ്രവചനങ്ങളെ അനുഷ്ഠിക്കയും മാത്രമാണു് നാം ചെയ്യുന്നതു്. ഇതര തെളിവുകൾ കൊണ്ടു് അസാധുവെന്നു് ബോദ്ധ്യം വരുന്നതുവരെ ശരിയെന്നും നല്ലതെന്നും വിശ്വാസമുള്ളതനുസരിച്ചു് പ്രവർത്തിക്കാനെ മനുഷ്യർക്കു സാധിക്കയുള്ളൂ. ഈ അവസരത്തിൽ മതത്തെ സംബന്ധിച്ചുകൂടി ചിലതു നിങ്ങളെ ഓർമ്മിപ്പിക്കേണ്ടതു് ഇവിടെ അത്യാവശ്യമായിരിക്കുന്നു.''

"മതം എന്നു പറയുന്നതു് മനുഷ്യനെ ദൈവസന്നിധിയിൽ എത്തിക്കാനുള്ള ഒരു ബന്ധമാണു്. അതു് താൻ തന്നെ അറിയുവാനും താൻ ദൈവത്തെ അറിയുവാനും അവനേ പഠിപ്പിക്കുന്നു. സംസ്കാരം കൊണ്ടും സംശുദ്ധികൊണ്ടും ജീവിതം പരിപാവനമാക്കി തന്നിൽ കുടികൊള്ളുന്ന ചൈതന്യം ദൈവത്തിൽ അല്ലെങ്കിൽ ദൈവസന്നിധിയിൽ ലയിപ്പിക്കുന്ന ആ മുക്തിക്കു് മനുഷ്യനെ പ്രാപ്തനാക്കുകയാണു് മതത്തിന്റെ ഉദ്ദേശം.''

"ഇന്നു് ലോകത്തിൽ പ്രധാനമായി പ്രചരിച്ചിരിക്കുന്ന ക്രിസ്തുമതം, ബുദ്ധമതം, മഹമ്മദുമതം, ഹിന്ദുമതം, ജൈനമതം ഇവയെല്ലാം ദൈവമാഹാത്മ്യത്തെ സ്ഥാപിക്കയും ആത്മജ്ഞാ

നത്തെ ഉപദേശിക്കയും ചെയ്യുന്നു. ഉദ്ദേശം ഒന്നുതന്നെ ആയതു കൊണ്ടു് ഈ മതങ്ങളുടെ മൂലതത്ത്വങ്ങൾക്കും മൂലപ്രമാണങ്ങൾക്കും വളരെ സാദൃശ്യമുണ്ടു്. എന്നാൽ മതസ്ഥാപകന്മാരായ മഹാത്മാക്കൾക്കു് ചില കായ്യങ്ങളിൽ അഭിപ്രായ വ്യത്യാസം വന്നിരിക്കാം. നമ്മെ ദൈവസന്നിധിയിൽ എത്തിക്കുന്നതിനു അവർ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്ന മാർഗ്ഗങ്ങളും വിഭിന്നങ്ങളായെന്നു വരാം. അതൊക്കെ മനുഷ്യസാധാരണമായ രുചിഭേദമെന്നു സമാധാനിക്കേണ്ടതേ ഉള്ളു. എന്നാൽ ആരംഭകാലം മുതൽക്കേ ഉള്ള അനുഭവം അങ്ങനെ അല്ല. ലോകത്തിലെ വലിയ വഴക്കു് അന്തർലീനമായിരിക്കുന്നതു് മതത്തിലാണു്. അതിനുള്ള കാരണമോ? അതു് വളരെ നിസ്സാരമായിട്ടുള്ളതുമാണു്. ഏതു മതസ്ഥാപകൻ നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ള മാർഗ്ഗമാണു് ഉദ്ദിഷ്ടസിദ്ധിക്കു് എളുപ്പവും ലഘുവും ആയിരിക്കുന്നതു്? ഈ ഒരു ചോദ്യത്തിനു് ഉത്തരം പറയുവാനുള്ള തിരക്കിൽ താൻ കൈക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന മതം ഉൽകൃഷ്ടമെന്നു സ്ഥാപിക്കാനുള്ള സ്വാർത്ഥചിന്തയാണു് പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതു്. അതുതന്നെയാണു് ഈ വലിയ വഴക്കിനും കഠിനമായ അപഭ്രംശകർമ്മങ്ങൾക്കും സമസ്യഷ്ടങ്ങളുമായുള്ള അകൽച്ചയ്ക്കും കാരണമാക്കിത്തീർത്തിട്ടുള്ളതും.''

''ഉൽകൃഷ്ടമായ മതം ഏതുമായിരിക്കട്ടെ. എല്ലാ മതങ്ങളേയും നല്ലപോലെ പഠിച്ചു്, സൂക്ഷ്മമായി നിരൂപണം ചെയ്തു്, നിഷ്പക്ഷനിലയിൽ തീരുമാനിക്കേണ്ട ഒരു കായ്യമാണതു്. അങ്ങനെ ആകുമ്പോൾ കുറെങ്ങളും കുറവുകളും എല്ലാ മതങ്ങളിലും കണ്ടു എന്നു വരാം. ഒന്നിനുള്ള ദോഷമല്ലായിരിക്കാം മറെറാന്നിനു കാണുന്നതു്. അതിനു വേറൊന്നായിരിക്കും. നല്ലതു ചെയ്യാനും നന്മയേ പ്രാപിക്കാനും ഉള്ള മനുഷ്യൻ അവിടെ എന്തു ചെയ്യണം. കൂടുതൽ ഗുണമുള്ളതു സ്വീകരിക്കണം. അതേ അതു് ഏതാണെന്നുള്ള കായ്യം ഭിന്നരുചിയിൽ വർത്തിക്കുന്ന മനുഷ്യർക്കു് ഇനിയും വാദവിഷയമായിത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നതേ ഉള്ളു. ആ വാദം തീർത്തു് എല്ലാവർക്കും സമ്മതമായവിധം ഖണ്ഡിതമായ ഒരു തീരുമാനം ഉണ്ടാക്കാൻ വളരെ വിഷമമാണു. ഇപ്പോഴത്തെ രീതി മേലും അനുകരിക്കയാണെങ്കിൽ ലോകാവസാനംവരെ തീരുമാനിക്കാൻ സാധിക്കാതെ

വരുന്ന ഒരു വാദവിഷയമാണു് ഇതെന്നും ഊഹിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ഈ വക വിഷമങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെട്ടു ക്ലേശിക്കണമെന്നില്ല. അവരവർക്കു യോഗ്യവും പ്രായോഗികവും എന്നു തോന്നുന്ന തത്വം ഏതു മതസ്ഥാപകൻ പ്രവചിച്ചിരിക്കുന്നതായാലും അതു നന്ദിയോടുകൂടി സ്വീകരിക്കുന്നതിൽ ആർക്കും ഒരു അപാകവും വരാനില്ല. ക്രിസ്തുദേവന്റെ സത്യവ്രതം ബുദ്ധമതക്കാരും, ബുദ്ധാചാര്യന്റെ അഹിംസാധർമ്മം ക്രിസ്തുമതക്കാരും സ്വീകരിക്കുന്നതു് രണ്ടുകൂട്ടർക്കും യോഗ്യവും ശോഭനവും ആയിരിക്കും. ഇങ്ങനെ താൻ അവലംബിച്ചിട്ടുള്ള മതതത്വങ്ങളിൽ ഇല്ലാത്തതും എന്നാൽ അപേക്ഷണീയമെന്നു് തനിക്കു തോന്നുന്നതും ആയ തത്വങ്ങളും ആദർശങ്ങളും എന്നുവേണ്ട ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളും പോലും മറ്റു മതങ്ങളിൽ നിന്നു് സ്വീകരിക്കയും അവർക്കു് ആവശ്യമുള്ളതു് താൻ കൈക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന മതത്തിൽ നിന്നു് അവർ എടുക്കുന്നതിൽ സ്വയം സന്തോഷിക്കയും ചെയ്യുന്നതു് ലോകാഭിവൃദ്ധിക്കു് ശോഭനമാണു്. മനുഷ്യകായ്ക്കങ്ങളിൽ മറ്റുള്ളവയിലെന്നപോലെ തന്നെ മതസംബന്ധമായ സംഗതികളിലും കൊടുക്കൽ വാങ്ങൽ ഒഴിച്ചുകൂടാൻ പാടുള്ള ഒന്നല്ല. ലോകയന്ത്രത്തിന്റെ കേന്ദ്രം സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന മർമ്മസ്ഥാനമാണതു്. സമസ്യഷ്ടങ്ങൾ പരസ്പരം സഹായിച്ചും സഹകരിച്ചുമാണു് അവിടം സുരക്ഷിതമാക്കേണ്ടതു്. എന്നാൽ മാത്രമേ ലോകചക്രം തിരിയുകയും ലോകവ്യാപാരങ്ങൾ നടക്കയും ചെയ്യുകയുള്ളൂ. ഈ തത്വം വിസ്തരമായി അറിയുന്നതിനു് രണ്ടു് ഉപാധികൾ ഉണ്ടു്. അവയിൽ ഒന്നു് താൻ തന്നെ അറിയുകയാണു്; മറ്റതു് താൻ ദൈവത്തെ അറിയുകയുമാകുന്നു. ഇവ രണ്ടുമാണു് ലോകത്തിലെ വലിയ പഠിപ്പു്. അതുകൂടി സാധിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ മാത്രമേ ജീവിതത്തിന്റെ യഥാർത്ഥമായ ഉദ്ദേശം മനുഷ്യനു മനസ്സിലാകയുള്ളൂ. ഉദ്ദേശം മനസ്സിലാകുമ്പോൾ അതിനനുസരിച്ചു് പ്രവർത്തിക്കാൻ അവൻ ഒരുങ്ങുന്നു. പ്രവൃത്തിക്കുവേണ്ട ഉപകരണങ്ങളെല്ലാം പ്രപഞ്ചത്തിലുണ്ടു്. ആവശ്യമുള്ളതു് അവിടെനിന്നും വാങ്ങാനും എടുക്കാനും അവനിൽ കൂടികൊള്ളുന്ന

ചൈതന്യം അവനെ ഉപദേശിക്കുന്നു. ആ ചൈതന്യമാവട്ടെ പ്രപഞ്ചമാകമാനം വ്യാപിച്ച് സകലതിലും ലയിച്ചിരിക്കുന്ന പരാശക്തിയുടെ അംശവുമാണല്ലൊ. ആ അംശത്തിന്റെ മറവു ഭാഗങ്ങളും അന്തർഭവിച്ചിരിക്കുന്ന സമസ്തഷ്ടങ്ങളെ അറിയാതേയും സ്നേഹിക്കാതേയും എല്ലാം അടങ്ങിയ മൂത്തിയായ ദൈവത്തെ സ്മരിക്കാനോ ഭജിക്കാനോ മനുഷ്യനു സാദ്ധ്യമല്ല. അതു കൊണ്ട് സമസ്തഷ്ടങ്ങളെ സ്നേഹിക്കാത്ത ഒരുവൻ ഈശ്വരഭക്തനാകുകയില്ലെന്നുള്ളതു് പരമാർത്ഥമാണു്. ജീവിതോദ്ദേശം മനസ്സിലാക്കി താൻ തനിക്കുവേണ്ടിചെയ്യുന്നതെല്ലാം തന്റെ സമസ്തഷ്ടങ്ങൾക്കു വേണ്ടിയുമിരിക്കും. അതിൽ ദൈവപ്രീതിയും ഉണ്ടു്. അതാണു് നമുക്കുവേണ്ടതു് പ്രപഞ്ചത്തിൽ നിന്നെടുക്കാൻ നമ്മുടെ അന്തരംഗം നമ്മെ ഉപദേശിച്ചതു്. ഇങ്ങനെ ഇല്ലാത്തതു് ഉള്ളെടുത്തു നിന്നും വാങ്ങിയും ഉള്ളതു് ഇല്ലാത്തിടത്തു കൊടുത്തും പ്രപഞ്ചം പരിപുഷ്ടവും പ്രബുദ്ധവുമാക്കണം. അതാണു് ദൈവത്തിന്റെ ഉദ്ദേശവും. അതുകൊണ്ടാണു് കൊടുക്കൽ വാങ്ങൽ ക്രൂടാതെ ലോകജീവിതം സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു മുമ്പു് പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഈ വിഷയം കുറച്ചു ഗൌരവമേറിയ ഒന്നാണു്. നിങ്ങൾ ക്രൂടക്കൂടെ ചിന്തിക്കേണ്ട ഒരു വിഷയമാണതു്. സമസ്തഷ്ടിസ്നേഹം, ഭ്രൂതദയ, ജന്തുകാരുണ്യം ഗുരുജനഭക്തി ഇവയൊക്കെയാണു് ദൈവഭക്തിയിൽ എത്താനുള്ള കവാടങ്ങൾ. ചില തത്വാരാധകന്മാർ സമസ്തഷ്ടിസ്നേഹം കൊണ്ടുതന്നെ ജന്മം സഫലമാക്കാമെന്നു വിശ്വസിച്ചിരിക്കുന്നു. അവർ സ്നേഹത്തെപ്പറ്റി കടന്നു ആലോചിച്ചിരിക്കണം. സ്നേഹം തന്നെയാണു ദൈവമെന്നു് അവർ പറയുന്നു."

"മതസ്ഥാപകന്മാരായ മഹാത്മാക്കൾ ജീവിതോദ്ദേശം മനസ്സിലാക്കി ലോകാനുഗ്രഹത്തിനായി തങ്ങളുടെ ആയുഷ്കാലം സമർപ്പിച്ചിട്ടുള്ളവരാണു്. സമസ്തഷ്ടങ്ങൾക്കായി അവർ ചെയ്തിട്ടുള്ള നന്മകൾ നാം കൈക്കൊള്ളുന്നതും ആ പുണ്യാത്മാക്കളായ ഗുരുജനങ്ങളോടു് നമുക്കു നന്ദിയും ബഹുമാനവും ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതുമാണു്. നമുക്കു വേണ്ട ഏതുതത്വവും ഏതുമതത്തിൽ നിന്നും സ്വീകരിക്കാൻ നമുക്കു് ന്യായമായ അവകാശമുണ്ടു്.

അങ്ങനെ എല്ലാ മതങ്ങളിലും ഉള്ള നല്ല നല്ല ഭാഗങ്ങൾ നാം കൈക്കൊള്ളുകയാണു് നമ്മുടെ മിടുക്കു്. ഈ വിധത്തിൽ എല്ലാ മതങ്ങൾക്കും തമ്മിൽ ഒരു ഐക്യം വരുത്തുന്നതിനും കാലാന്തരത്തിൽ നല്ലവയെല്ലാം ചേർന്നു് ഒരു മതം രൂപമാകാനും അതു് ലോകമതമായി തീരാനും ഒരുപക്ഷേ സംഗതി വന്നേക്കാം. അതു് എങ്ങനെ ഇരുന്നാലും നാം അറിഞ്ഞു് അനുഷ്ഠിക്കേണ്ട ഒരു പ്രത്യേക കാര്യമുണ്ടു്. അതാണു് ഇനി ഞാൻ പറയാൻ പോകുന്നതു്. ഹിന്ദുവും, ബുദ്ധനും, ക്രിസ്തുവും, മഹമ്മദും, ജൈനനും ഒക്കെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ദൈവം ഒന്നാണെന്നും ഓരോരുത്തരും ദൈവത്തിനു് അവരവരുടെ ഭാഷയിൽ ഓരോ പേരുകൾ കൊടുത്തിട്ടുള്ള വ്യത്യാസം മാത്രമേ ഉള്ളു എന്നും നാം അറിയണം. പേരുകൊണ്ടോ, ജാതികൊണ്ടോ, മതംകൊണ്ടോ, മറ്റെന്തെങ്കിലും മൂലമോ മനുഷ്യരെല്ലാം സമസൃഷ്ടികളാണെന്നും അവരൊക്കെ ഒരേ ഒരു ദൈവത്തിന്റെ സന്താനങ്ങളാണെന്നും ഉള്ള പരമാർത്ഥം നാം വിസ്മരിച്ചുപോകരുതു്. മതം എന്ന വിശിഷ്ടമായ പദം ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു് എല്ലാ മതസ്ഥാപകന്മാരും ഈശ്വരനിശ്ചയമായി സങ്കല്പിച്ചിട്ടുള്ള ആ മഹത്തായ സമസൃഷ്ടിസ്നേഹം പലരും ബലികഴിച്ചിരിക്കുന്നു. സമസൃഷ്ടിദ്രോഹമാണു് അതിനുപകരം അവർ ചെയ്യുന്നതു്. അതോടുകൂടി ആ മതം സ്ഥാപിച്ച ഗുരുവിനെ അവർ ദ്രോഹിക്കുന്നു. ദൈവത്തെ മറന്നതുകൊണ്ടു് അവർ ദൈവദ്രോഹികളുമാകുന്നു. സമസൃഷ്ടികളെ ദ്രോഹിക്കുന്നവർ തങ്ങളേത്തന്നെ ദ്രോഹിക്കുന്നവരുമാണല്ലൊ. ഇതൊക്കെ ഒരു തരം പ്രമാദങ്ങൾതന്നെ. അതുനിമിത്തം അടിസ്ഥാനം തെറ്റാതെ സൂക്ഷിച്ചില്ലെങ്കിൽ അപകടമാകുമെന്നു അറിയേണ്ടതാണു്. ഒരുവന്റെ ജാതിയെന്തായാലും മതമേതായാലും അതൊന്നും ഒരു സമസൃഷ്ടിയെ സ്നേഹിക്കാനും യഥാശക്തി സഹായിക്കുന്നതിനും നമുക്കു് ബാധകമായിരിക്കരുതു്. ഈ ഒരു കാര്യമെങ്കിലും എല്ലാവരും അറിഞ്ഞു പ്രവർത്തിച്ചാൽ അതുതന്നെ ലോകത്തിനു ഒരു വലിയ അനുഗ്രഹമായിരിക്കും.'' ഇത്രയും പ്രസ്താവിച്ചു് അദ്ദേഹം ആ വിഷയം അവസാനിപ്പിച്ചു.

ഇങ്ങനെ ഓരോ വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചു രാഘവൻകത്താവു് രാവിലെ തന്റെ ഭാര്യയോടും കുട്ടികളോടും സംസാരിക്കുക പതിവായിരുന്നു. അന്നത്തെ ആ കൃത്യം നിവ്വഹിച്ചു് അവർ പരിഞ്ഞു. ആ കുടുംബത്തിൽ എല്ലാ സംഗതികൾക്കും സമയം ക്രമപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. ഓരോരുത്തരും അതതുസമയം ചെയ്യേണ്ടജോലികളിൽ ഏർപ്പെടുന്നതിനു പരപ്രേരണ ആവശ്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഈശ്വരഭജനവും അച്ഛന്റെ പ്രസംഗവും കഴിഞ്ഞഉടനെ കോമളത്തിനുള്ള ജോലി പശുക്കളെ കറക്കുകയും കാഫി മുതലായവ തയ്യാറാക്കുകയും ആയിരുന്നു. ആ സമയം രുഗ്മണിയമ്മ കന്നുകാലികളെ അഴിച്ചുകെട്ടുക, അവയ്ക്കു വേണ്ട പുല്ലും വെള്ളവും കൊടുക്കുക, തോട്ടത്തിൽനിന്നു അന്നത്തെ ആവശ്യത്തിനു് വേണ്ട കറിസ്സാമാനങ്ങൾ പറിച്ചെടുക്കുക മുതലായ ജോലികൾ ഏർപ്പെട്ടു. ഓമനയും മറ്റു മൂന്നു സഹോദരങ്ങളും അപ്പോൾ അവരുടെ പഠിത്തത്തിൽ ശ്രദ്ധിക്കുകയാണു് പതിവു്. രാഘവൻകത്താവു് ഗ്രന്ഥപാരായണത്തിനാണു് ആ സമയം വിനിയോഗിച്ചുവന്നതു്. രാവിലെ ഏഴരമണി ആകുമ്പോൾ ആ കുടുംബത്തിലുള്ള എല്ലാവരും കാഫികുടിക്കുന്നതിനു വടക്കേ അകായിൽ എത്തും. കാഫികഴിഞ്ഞു് അല്പം വിശ്രമിച്ചതിന്റെ ശേഷം എട്ടുമണിക്കു കത്താവദ്ദേഹം തന്റെ ജോലിയിൽ ഏർപ്പെടുന്നു. അദ്ദേഹം ഒരു ആയുർവ്വേദ വൈദ്യനാണു്. കോമളം ഗൃഹജോലികളൊക്കെ ഒതുക്കി ആ സമയം അച്ഛനെ സഹായിപ്പാനായി വൈദ്യശാലയിൽ തയ്യാറുണ്ടാവും. ഏഴു മണിവരെ അച്ഛനും മകൾക്കും അവിടെ ജോലിയുണ്ടു്. ഓമനയും അമ്മയും എട്ടുമണിക്കു് അടുക്കിളജോലിയിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു. ഒൻപതരമണിക്കു സ്കൂളിൽ പോകുവാൻ തയ്യാറാകുന്നതിനു മുൻപു പൊടിയരിക്കഞ്ഞികുടിക്കാൻ സമയമാകുന്നതുവരെ ഓമന അമ്മയെ സഹായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. ഇങ്ങനെ രാവിലെ ൮ മണിക്കു പ്രായമായവരും ൭ മണിക്കു കുട്ടികളും ഉണരുമ്പോൾ തുടങ്ങി രാത്രിയിൽ ൧൦ മണിക്കു പ്രായമായവരും വൽയ്യും ഒൻപതിനും കുഞ്ഞുങ്ങളും ഉറങ്ങുന്നതുവരെ ഓരോ സമങ്ങളിലും അവരിൽ ഓരോരുത്തരും ചെയ്യേണ്ടകൃത്യങ്ങൾ നിണ്ണയിച്ചിരുന്നു. ഓമനയുടെ നേരെ ഇള

യത്തു് ഒരു ആൺകുട്ടിയാണു്. ആ കുട്ടിയുടെ പേരു് സുകുമാരൻ എന്നാകുന്നു. സുകുമാരനു് ഇപ്പോൾ പന്ത്രണ്ടു വയസ്സു പ്രായം ഉണ്ടു്. സുകുമാരന്റെ താഴെ ഒൻപതുവയസ്സു് പ്രായത്തിൽ അപ്പുക്കുട്ടൻ എന്നും ആറുവയസ്സു പ്രായത്തിൽ സരോജം എന്നും പേരുള്ള രണ്ടുകുട്ടികൾ കൂടി രാഘവൻകർത്താവിനു സന്താനങ്ങളായുണ്ടു്. ഈ മൂന്നു ചെറിയ കുട്ടികളുമാണു് രാവിലെ വിളക്കത്തു നാമസംകീർത്തനങ്ങൾ ചൊല്ലിക്കൊണ്ടിരുന്നതു. രാഘവൻകർത്താവിന്റെ മൂത്തമകൾ കോമളത്തിനു് ഏഴു വയസ്സുപ്രായമായി. അവൾ രണ്ടുവർഷം മുൻപു് സ്കൂൾഫൈനൽ പരീക്ഷയിൽ ജയിച്ചു. പിന്നീടു കാളേജുവിദ്യാഭ്യാസത്തിനു് ഒരുങ്ങിയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ രണ്ടാമത്തെ പുത്രിയായ ഓമനയ്ക്കു് ഏഴു വയസ്സുപ്രായം ഉണ്ടു്. അവൾ ഇപ്പോൾ സ്കൂൾഫൈനൽക്ലാസിൽ പഠിക്കുകയാണു്. സുകുമാരൻ മൂന്നാംഫാറത്തിലും അപ്പുക്കുട്ടൻ ഏ-ാം ഫാറത്തിലും സരോജം രണ്ടാംക്ലാസിലും പഠിച്ചുവരുന്നു. രാഘവൻകർത്താവിന്റെ കുട്ടികൾ എല്ലാവരും നല്ല ആരോഗ്യവും ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യവും സ്വഭാവഗുണവും ഉള്ളവരാണു്. അനുസരണശീലവും, ഗുരുജനഭക്തിയും, ഈശ്വരവിശ്വാസവും അവർക്കുള്ളതുപോലെ മറ്റധികം കുട്ടികൾക്കുകാണുമോ എന്നു സംശയമാണു്. കർത്താവുദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യ രുഗ്മണിയമ്മ ഒരു ഗുണവതിയായ സ്ത്രീരത്നമാണു്. ചെറുപ്പത്തിൽ ആ സാധുസ്ത്രീ അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ള ജീവിതക്ലേശങ്ങൾക്കും ദാരിദ്ര്യദുഃഖത്തിനും ഒരു അതിരും പറയുവാൻ കാണുന്നില്ല. രുഗ്മണിയമ്മയ്ക്കു് ഇരുപത്തിനാലുവയസ്സു പ്രായമായപ്പോഴാണു് കർത്താവുദ്ദേഹം അവരെ വിവാഹം ചെയ്തതു്. അവർക്കു ഒരു ഭർത്താവിനെ കിട്ടാൻ വളരെ വിഷമമായിരുന്നു. ആഭിജാത്യമോ, കുലമഹിമയോ യാതൊന്നും ഇല്ലാത്ത ഒരു സാധുകുടുംബത്തിലാണു് രുഗ്മിണിയമ്മ ജനിച്ചതു്. അവർക്കു പതിനാലു വയസ്സായപ്പോൾ അവരുടെ പിതാവു ശങ്കുനായർ പക്ഷവാതരോഗം പിടിപെട്ടു കിടപ്പിലായി, അന്നന്നു് വേലചെയ്തു കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു അഷ്ടികഴിക്കുന്ന ഒരു തരക്കാരനായിരുന്നു ശങ്കുനായർ. അതിനാൽ ഒരുദിവസം വേലചെയ്തില്ലെങ്കിൽ അന്നുതാനും കുടുംബവും പട്ടിണി ആകും എന്നുള്ള നിലയിലാണു് ശങ്കുനായരു

ടെജീവിതം കഴിഞ്ഞുകൂടിയതു്. അങ്ങനെ ഉള്ള ഒരാൾ കഠിന മായ ഒരു രോഗം പിടിപെട്ട കിടപ്പിലായാൽ പിന്നത്തെ കഥ വളരെ കഷ്ടവുമാണല്ലോ. മാറാവ്യാധികൂടി പിടിപെട്ടന്ന വക്കു സാധാരണയായികണ്ടുവരുന്ന സ്നിഗ്ധാന്തവും കോപവും പരുഷവാക്കുകളും ഒക്കെ ശങ്കുനായരെ സംബന്ധിച്ചു കുറെ കൂടുതലായിത്തന്നെയിരുന്നു. അച്ഛനെ ശുശ്രൂഷിക്കേണ്ട ജോലി മാത്രമല്ല രുഗ്മിണി അമ്മക്കുണ്ടായിരുന്നതു്. ശങ്കുനായക്കു് എപ്പോഴും രുഗ്മിണിയമ്മ അടുത്തുണ്ടാവണം. ഔഷധങ്ങളും ആഹാരസാധനങ്ങളും നേരുനീക്കം കൂടാതെ ഉണ്ടായില്ലെങ്കിൽ കുറെമായി. അതിനൊന്നും പണമില്ല. കൊടുക്കാൻ ആളുമില്ല. ഒരു സാധുപെൺകുട്ടി വിചാരിച്ചാൽ എന്തുകഴിയുന്നു. അവർക്കൊരു മാതാവുള്ളതും ഇല്ലാത്തതും ശരി. അവക്കാകട്ടെ, ഭർത്താവിന്റെ സങ്കടസ്ഥിതികണ്ടു കണ്ണുനീർപൊഴിക്കുവാൻ അല്ലാതെ പ്രകൃത്യാ ഒരു പിടിപ്പും യാതൊരു കരുതലും ഇല്ലാത്ത ആ ശുദ്ധമേ പാവത്തിനെക്കൊണ്ടു് ഒരു പ്രയോജനവും ഇല്ലായിരുന്നു. അച്ഛനു വേണ്ട തെല്ലാം കൃത്യസമയങ്ങളിൽ ചെയ്യണം. രോഗിയുടെ ശുശ്രൂഷകം അദ്ദേഹത്തിന്റെ സിദ്ധാന്തത്തിനൊത്തു സാധിക്കണം. തന്റേയും അമ്മയുടേയും നിത്യാവശ്യത്തിനു വേണ്ട അന്നവസ്ത്രാദികൾക്കുള്ള വകയുണ്ടാക്കണം. ഈ സ്ഥിതിയിൽ ശങ്കുനായർ രോഗശയ്യയെ ശരണം പ്രാപിച്ചു് അദ്ദേഹം ഇഹലോകവാസം വെടിയുന്നതുവരെയുള്ള ആറുവർഷക്കാലം മുഴുവൻ രുഗ്മിണിയമ്മ അനുഭവിച്ച ദുരിതങ്ങളും ധർമ്മസങ്കടങ്ങളും ഒന്നൊന്നായി ആലോചിക്കുമ്പോൾ കണ്ണുനീർ പൊഴിക്കാത്തവർ ഹൃദയം ഉള്ളവരിൽ ആരും ഉണ്ടാകയില്ല. ശങ്കുനായരുടെ മരണത്തോടുകൂടി രുഗ്മിണിയമ്മയും മാതാവും അവരുടെ സ്ഥിതിയിൽ കവിഞ്ഞകടക്കാരായും തീർന്നു. ദിവസം തോറും വൈദ്യന്മാരെയും മണിക്കൂർതോറും ഔഷധങ്ങളും മാറിയാൽ രോഗത്തിനു ശാന്തിയുണ്ടാകുമെന്നു ആശങ്കയുണ്ടായിരുന്ന ശങ്കുനായരുടെ ഇഷ്ടം പാലിക്കാനായി രുഗ്മിണിയമ്മ പല സാഹസങ്ങളും ചെയ്തുപോയിട്ടുണ്ടു്. തനിക്കും അമ്മയ്ക്കും ഉണ്ടായിരുന്ന അല്പമായ സ്വർണ്ണാഭരണങ്ങളും പണയത്തിലായി.

വീട്ടാവശ്യത്തിനുണ്ടായിരുന്ന ഓട്ടപാത്രങ്ങളും വിറ്റു. അവരുടെ ശാഖാകുടുംബത്തിലേക്ക സ്വത്തായിശേഷിച്ചിരുന്ന താമസിക്കുന്ന പുരയിടവും വീട്ടും മുന്നൂറുരൂപാ ഈടുപണയത്തിലുമായി. ഇതിനെല്ലാംപുറമെ അയൽപക്കത്തിലുള്ള വീടുകളിൽ കിട്ടുന്നസ്ഥലങ്ങളിൽ നിന്നു കുറച്ചുപണം മാതാവായ കല്യാണിയമ്മ കടംവാങ്ങിയിട്ടുമുണ്ട്. ഈ നിലയിലാണ് അച്ഛന്റെ മരണത്തോടു കൂടി രുഗ്മിണിയമ്മയും മാതാവും അകപ്പെട്ടിരുന്നതു്. ഈ അവസ്ഥയിൽ രുഗ്മിണിയമ്മയെ വിവാഹംചെയ്യാൻ ഒരു ആളുണ്ടാകാത്തതിൽ എന്തിനതിശയിക്കുന്നു. മറ്റുള്ളവരുടെ ആപത്തിലും സങ്കടത്തിലും നിസ്വാർത്ഥതയോടുകൂടി അവരെ സഹായിക്കുവാനുള്ള സഹൃദയത്വം ലോകത്തിൽ നാമാവശേഷമായി വരുന്ന കാലമാണല്ലോ ഇതു്. ഒരു പെൺകുട്ടിയെ വിവാഹംചെയ്താൽ തനിക്കെന്തു ഗുണമുണ്ടാകും; അതിൽ തനിക്കു ലഭിക്കുന്നലാഭമെന്തു്; എന്നൊക്കെ ഉറപ്പുശ്രദ്ധിക്കുന്നവരുണ്ടോ നമ്മുടെ ഈ ദയനീയയായ രുഗ്മിണിയമ്മയെ വിവാഹം ചെയ്യാൻ പോകുന്നു. ആ പാവം എന്നെന്നേയ്ക്കും നിത്യകന്യകയായി ഇരിക്കേണ്ടവളാകുമെന്നു തീരുമാനിച്ചു കഴിഞ്ഞു. തന്റേയും മാതാവിന്റേയും ഉപജീവനം നടത്താനും കടംതീർക്കാനും ഉള്ള വഴികളും ആലോചിച്ചും വന്നുകൂടിയ കഷ്ടസ്ഥിതികളും ഓർത്തും രുഗ്മിണിയമ്മ നന്നാ അമ്പരന്നു. അവൾക്കു ഇപ്പോൾ ഇരുപതു വയസ്സുപ്രായം ഉണ്ടെങ്കിലും പട്ടിണിയിലും ബദ്ധപ്പാടിലും അകപ്പെട്ടു് ഉറക്കം പോലും ഇളച്ചു് നിരന്തരമായി അച്ഛനെ ശുശ്രൂഷിച്ചുവന്നതിനാൽ അവളുടെ ശരീരം വളരെ ക്ഷീണിച്ചു് അശക്തമായിരുന്നു. ഏതാണ്ടു് എല്ലും തൊലിയും ശേഷിച്ചു് അർദ്ധപ്രാണനോടുകൂടി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്ന ഒരു ദയനീയരൂപമായിട്ടാണു് നാം ഇപ്പോൾ രുഗ്മിണിയമ്മയെ കാണുന്നതു്. ദാരിദ്ര്യപ്പിശാചിൽ നിന്നും രക്ഷപ്പെടാൻ എന്തുതൊഴിലാണു് നോക്കേണ്ടതു് എന്നു് അവൾ ആലോചനതുടങ്ങി. ചീര, വഴുതന, വെണ്ട, കത്തിരി, വാഴ മുതലായവ കൃഷിചെയ്താൽ വല്ലതും ഒരു നേരത്തെ ആഹാരത്തിനു വകയുണ്ടാക്കാമെന്നു് അവൾക്കു തോന്നി. ഒരു കറവപ്പശുവിനെ വാങ്ങി അതിനെ സൂക്ഷിച്ചു രക്ഷിച്ചാൽ

പാലുവിറ്റു വല്ലതും ഗുണം ഉണ്ടാക്കാം. ചീഞ്ഞ തൊണ്ടു കുലിക്കുവാങ്ങിപ്പിരിച്ചാൽ ഒരുനേരത്തെ ആഹാരം അതുകൊണ്ടും കഴിയും. ഈ മൂന്നുവിധകായ്ക്കളിലാണ് അവർ അക്കാലത്തു ശ്രദ്ധിച്ചതു്. കയറുപിരിക്കാൻ ചെറുപ്പത്തിലേ അവർ കുറേശ്ശ പരിശീലിച്ചിരുന്നു. അച്ഛൻ രോഗബാധിതനായപ്പോഴും ആ തൊഴിൽ അവളും അമ്മയും സൌകര്യമുള്ളപ്പോഴൊക്കെ ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് ആദ്യമായി അവർ കയറുപിരി ഉപജീവനത്തിനുള്ള ഒരു പ്രധാനതൊഴിലായി സ്വീകരിക്കയും അമ്മയും മകളുംകൂടി നിത്യത ഫ്നു-ം ഫ0-ം ചക്രംവീതം ആ ഇനത്തിൽ വരവുണ്ടാക്കുകയും ചെയ്തു. ക്രമേണ അവർ താമസിക്കുന്ന പറമ്പിൽ കൃഷിചെയ്തു് ധാരാളം കാകറിസ്സാമാനങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കിത്തുടങ്ങി. കിട്ടുന്ന ആദായത്തിൽ മിച്ചംപിടിച്ചു് രുഗ്മിണിയമ്മ ഫ0 രൂപാ സമ്പാദ്യമുണ്ടാക്കുകയും മുൻപുണ്ടായിരുന്ന ചില്ലറകടങ്ങളിൽ പെട്ടെന്നു തീർക്കാൻ നിർബന്ധമുണ്ടായിരുന്ന ഫവ രൂപാ കൊടുത്തുതീർക്കുകയും ചെയ്തു. സമ്പാദ്യമുണ്ടായിരുന്ന ഫ0 രൂപാ കൊടുത്തു ഒരു കറവപ്പശുവിനേയും വാങ്ങി. ഇങ്ങനെയുള്ള ചെറിയമാറ്റങ്ങളിൽ പ്രവേശിച്ചതോടുകൂടി അവരുടെ ദാരിദ്ര്യം അവസാനിക്കുകയും അല്പം ഒരു സമാധാനം രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്കും മാതാവിനും ഉണ്ടാകുകയും ചെയ്തു. അതിൽ നിന്നു പ്രവൃത്തിശക്തികൊണ്ടു് ദാരിദ്ര്യത്തെ മാറ്റാൻ കഴിയും എന്നു രുഗ്മിണിയമ്മ അനുഭവംകൊണ്ടു് അറിഞ്ഞു. ക്രമേണ പ്രയത്നിച്ചു് വരവു വർദ്ധിപ്പിക്കണമെന്നും അങ്ങനെ കടം തീർക്കണമെന്നും അവർ തീരുമാനിച്ചു. അധികംതാമസിയാതെ പണയത്തിൽ ഇരുന്ന ആഭരണങ്ങൾ അവർ എടുപ്പിക്കുകയും അത്യാവശ്യത്തിനു വേണ്ട വീട്ടുസാമാനങ്ങൾ ഓരോന്നായി വാങ്ങുകയും ചില്ലറയുണ്ടായിരുന്ന കടങ്ങൾ വീട്ടുകയും ചെയ്തു. പിന്നീടു അവളുടെ ശ്രദ്ധ പതിഞ്ഞതു് വീട്ടിനും പറമ്പിനും ഉള്ള പണയബാദ്ധ്യത തീർക്കണമെന്നുള്ള കാര്യത്തിലായിരുന്നു. അതിലേക്ക് ഒരു ലേലച്ചിട്ടി ചേരണമെന്നു് അവർ തീരുമാനിച്ചു. അതു പിടിച്ചു് ആ വസ്തു ഈടുകൊടുത്തു കടംതീർക്കാമെന്നും കട

ത്തിനു കൊടുക്കുന്ന പലിശ ചിട്ടിക്കിറക്കിയാൽ ചിട്ടി അവ സാനിക്കുമ്പോൾ കടം തീരുമെന്നും അവൾ ആലോചിച്ചുറച്ചു. അപ്രകാരം എഴുന്നൂറുരൂപാ മുതലുള്ള ഒരു ചിട്ടിയിൽ ചേരു കയും ആ ചിട്ടിപിടിച്ചു കടം തീർക്കുകയും കടംതീർത്തുബാക്കിയു ണ്ടായിരുന്ന പണംകൊടുത്തു രണ്ടു കറവപ്പശുക്കളെക്കൂടി വില യ്ക്കുവാങ്ങുകയും ചെയ്തു.

ഈ അവസരത്തിലാണ് രാഘവൻ കത്താവുമായി പരി ചയമാകുന്നതിനു രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്ക് സംഗതിയായതു്. കല്യാ ണിയമ്മ കടം വാങ്ങിയിരുന്നതു് അയ്യരമ്പ് ഭവനത്തിൽ നിന്നാ യിരുന്നു. അവിടെ കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മ എന്നു പേരായ ഒരു ദയാ ലുവായ സ്ത്രീ കല്യാണിഅമ്മയ്ക്കു പരിചയക്കാരിയായി ഉണ്ടു്. കല്യാണിഅമ്മയുടെ സാധുപ്രകൃതവും പച്ചപ്പരമാർത്ഥതയും കൊണ്ടു് ആ അമ്മയ്ക്ക് കല്യാണിഅമ്മയെ വലിയ കായ്മാണു്. തന്റെ ഭർത്താവിനു പിടിപെട്ട രോഗസ്ഥിതിയും അതോടുകൂടി കുടുംബത്തിനു നേരിട്ട കഷ്ടാവസ്ഥയും ഒന്നൊരണ്ടു കുറി കല്യാണി അമ്മ വളരെ വിസ്തരിച്ചു് കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയോടു പറയുകയും കുറച്ചു പണം കടം ചോദിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. തല്ക്കാലം ആവശ്യത്തിനു് ഏതാനും രൂപാ അവർ കല്യാണിയമ്മയ്ക്കു കൊടുത്തു. അതു തിരിച്ചേല്പിക്കേണ്ടയാവശ്യമില്ലെന്നും പറ ഞ്ഞാണു് കൊടുത്തതു്. ഇതിനും പുറമെ പലപ്പോഴും പൊ ടിയരി ഉപ്പിലിട്ടതു തുടങ്ങിയുള്ളവ രോഗിക്കു കൊടുത്തയയ്ക്കുയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയെപോലെ കല്യാണിയ മ്മയോടനുഭാവമുള്ളവർ വേറേ ആരും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അതു കൊണ്ടു നിവൃത്തിയില്ലാതെ വരുമ്പോൾ കല്യാണിയമ്മയുടെയും, രുഗ്മിണിയമ്മയുടെയും സങ്കടങ്ങൾ സമർപ്പിക്കാൻ അവർക്കുള്ള ഒരേയസ്ഥാനമായിരുന്നു കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മ. ആ അമ്മ വളരെ പ്രതാപമഹിമയിലിരിക്കുന്ന അയ്യരക്കുടുംബത്തിലെ ഒരംഗ മാണു്. കുടുംബസ്വത്തിനും പുറമെ ഭർത്തൃവഴിക്കു് കൈ അട ക്കമായും പൊലികടത്തിലും വസ്തുവകയിലും അവർക്കു ധാരാളം സ്വകാര്യസ്വത്തുണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് കല്യാണിയമ്മ യേയും മകനേയും രുഗ്മിണിയമ്മയേയും ഈ ആപത്തിൽ ഒന്നു സഹായിക്കുന്നതിനു് അവർക്കു് ഒരു വിഷമവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

KRISHNA VILASOM GRANDHASALA

വല്ലതുമൊക്കെ ചെയ്യുന്നതിനു് ആ അമ്മയ്ക്കു നല്ല മനസ്സും ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ സ്നേഹമുള്ളവരെ ക്രൂടെക്കൂടെ ബുദ്ധി മുട്ടിക്കുന്ന ആ മര്യാദകേടു് ഓർത്താണു് കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയുടെ പേക്കു് കല്യാണിഅമ്മ മുന്നൂറുരൂപയ്ക്കു് ഒരു ഈടു പണയമെഴുതിയതു്. അതുയും രൂപാ തങ്ങൾക്കു വേണമെന്നോ ആ തുകയ്ക്കു മുട്ടുപണയം എഴുതി രജിസ്റ്റർ ചെയ്യാൻ പോകുന്നെന്നോ കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയെ അവർ അറിവിച്ചിരുന്നില്ല. പ്രമാണം രജിസ്റ്റർ ചെയ്തുകൊണ്ടുചെന്നു കൊടുത്തതിൽ പിന്നീടാണു് ആ അമ്മയോടു വിവരം പറഞ്ഞതു്. ഇതിൽ കല്യാണി അമ്മയും രുഗ്മിണിയമ്മയും വലിയ കുറ്റക്കാരുമല്ല. ശങ്കുനായർ തന്റെ ഭാര്യയെ പ്രേരിപ്പിച്ചു് അങ്ങനെ ചെയ്യിച്ചതാണു്. ഈടുപ്രമാണം കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയുടെ പക്കൽ കിട്ടിയപ്പോഴാണു് അവർ വസ്തുത അറിയുന്നതു്. പ്രമാണം കൊണ്ടുചെന്ന കല്യാണിയമ്മയോടു് അവർ പറയുന്നു:—"ഇതൊന്നുമാവശ്യമില്ലായിരുന്നു. എന്നോടു ചോദിക്കാതെ ഇങ്ങനെ ചെയ്തതും നന്നായില്ല. ഏതായാലും പ്രമാണം നിങ്ങളുടെ പക്കൽത്തന്നെ ഇരിക്കട്ടെ. പണം ഞാൻ തരാം. ഒന്നായി വേണമെങ്കിൽ അങ്ങനെയാവാം. അല്ലെങ്കിൽ ആവശ്യംപോലെ ഇവിടെ വന്നു് വാങ്ങിക്കൊള്ളുക. ഇതിനുമുമ്പിൽ തന്നിട്ടുള്ള തുകകളൊന്നും ഈ കണക്കിൽ ചേർക്കേണ്ട. അതൊക്കെ എന്റെ ഒരു സംഭാവന മാത്രമാണു്. മേലും വല്ലതും കഴിവുള്ളതു ചെയ്യണമെന്നു ഞാൻ കരുതിയിരിക്കുകയായിരുന്നു. പക്ഷെ നിങ്ങളുടെ കിടപ്പിടം പണയം വാങ്ങിക്കൊണ്ടാണല്ലൊ ഇനി ഞാൻ നിങ്ങളെ സഹായിക്കാൻ പോകുന്നതു്. അതിൽ എനിക്കു വളരെ സങ്കടമുണ്ടു്. അതു പോകട്ടെ; ഈ അവസരത്തിൽ നിങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതിനൊന്നും ഞാൻ അഹിതം പറയുന്നതു് നന്നല്ല. അതുകൊണ്ടു് ഞാൻ തരുന്ന ഈ തുകകൾ ക്ലേശം ക്രൂടാതെ തിരിച്ചു തരാൻ സാധിക്കുമ്പോൾ മാത്രം തന്നാൽ മതി. പ്രമാണം ഇവിടെയിരിക്കുന്നതു് എനിക്കു മനോവേദനയ്ക്കു കാരണമാകും. അതിനു് ഇടയാക്കേണ്ട. ഇപ്പോൾ ഇരുപത്തഞ്ചുരൂപാ കൊണ്ടുപോകുക. ബാക്കി തുക ഉടനെ തന്നെ വേണമെങ്കിൽ രുഗ്മിണിയെ ഇങ്ങോട്ടയച്ചേക്കണം; അവളുടെ പക്കൽ കൊടു

ത്തയയ്ക്കാം. പണം നന്നാ സൂക്ഷിച്ചു ചെലവാക്കണം. കല്യാണിയമ്മയും ശങ്കുനായരും അതു് പഠിച്ചിട്ടില്ല. രുഗ്മിണിയുടെ പ്രകൃതം അങ്ങനെ അല്ലെന്നു തോന്നുന്നു. പൊരുത്തമില്ലാത്ത കൈകൊണ്ടു പണം ഇടപാടു നടത്തേണ്ട എന്നു വയ്ക്കുന്നതാണു് നല്ലതു്'' ഇതുയും പറഞ്ഞു് ഇരുപത്തിഅഞ്ചുരൂപായോടു ക്രൂടി പ്രമാണം മടക്കിക്കൊടുത്താണു് കല്യാണിയമ്മയെ കുഞ്ചിക്കുട്ടിയമ്മ യാത്രയാക്കിയതു്. ആ രൂപാ മുഴുവൻ പലേ ഗഡു വിലായി വാങ്ങി ശങ്കുനായർക്കു ദീനം തുടങ്ങി രണ്ടുവഷ്ത്തിനകം ചെലവാക്കി. പിന്നീടും കുഞ്ചിക്കുട്ടിയമ്മ ചിലതെല്ലാം സംഘാ യിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഈടുപണയപ്രകാരമുള്ള ആ കടമാണു് ഇപ്പോ ൾ പിടിപിടിച്ചതീർത്തതു്. എന്നാൽ മുന്നൂരുരൂപാ മാത്രമ ല്ലാതെ അതിനു ഒരു കാശു് പലിശപോലും കുഞ്ചിക്കുട്ടിയമ്മ എടുക്കയുണ്ടായില്ല. ഇനി വല്ലതും സഹായം വേണമെങ്കിൽ ഈടും രജിസ്തരും ഒന്നുംക്രൂടാതെ ആവശ്യപ്പെടുകയും വാങ്ങുകയും ചെയ്യുന്നതാണു് നല്ലതു് എന്നു മാത്രം അവർ രുഗ്മിണിയ മ്മയോടു പറഞ്ഞു. ഒഴിവും രജിസ്തർ ചെയ്തുകൊടുത്തു. പറഞ്ഞ തുപാ തിയ്യ് ഏല്പിച്ചു് ഒരു മാസം കഴിയുന്നതിനുമുമ്പു് ആ പണം മുഴുവൻ ചെലവാക്കി രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്കു വേണ്ട സ്വർണ്ണാ ഭരണങ്ങളും കല്യാണിയമ്മയുടെ കഴുത്തിലേക്കു സ്വർണ്ണം കെട്ടി യ ഒരു രുദ്രാക്ഷമാലയും പണിയിപ്പിച്ചു സമ്മാനിക്കയാണു് കുഞ്ചിക്കുട്ടിയമ്മ ചെയ്തതു്. അവർ തിയ്യ്കൊടുത്ത പണ ത്തിൽ ഒട്ടുംതന്നെ ആ ഗുണവതിയായ സ്ത്രീ സ്വീകരിച്ചില്ല. സഹായം ചെയ്യുന്നവരെ മുഷിപ്പിക്കാനുള്ള മടികൊണ്ടും ക്രട ക്രുടെ വല്ലതും തരണമെന്നു് അപേക്ഷിക്കുന്നതിനു് മനുഷ്യ സാധാരണമായുള്ള ലജ്ജകൊണ്ടുമായിരുന്നു രുഗ്മിണിയമ്മ വലിയ കഷ്ടസ്ഥിതികാം അനുഭവിച്ചതിൽ പലതും കുഞ്ചിക്കു ട്ടിയമ്മയെ മറച്ചുവച്ചതു്. അവരുടെ സ്വഭാവഗുണങ്ങാം ഇങ്ങനെ വെളിപ്പെട്ട അനുഭവമായപ്പോാം ആ അമ്മയെ യാ തൊന്നും തന്നെ മറയ്ക്കേണ്ടതായി ഇല്ലായിരുന്നു എന്നു് രുഗ്മി ണിഅമ്മയ്ക്കു് ബോദ്ധ്യമായി. അവർ ചെയ്തിട്ടുള്ള അവസരോ ചിതമായ ഓരോ ഉപകാരങ്ങളെയും ഓർത്തു് അവളുടെ ഹൃദയം നന്ദിയിൽ മുഴുകി. അതിരറ്റ ഭക്തിയും കടന്ന ബഹുമാനവും

കുഞ്ചിക്കുട്ടിയമ്മയേയും അവർക്കുണ്ടാകയും ചെയ്തു. ക്രമേണ കുഞ്ചിക്കുട്ടിഅമ്മ രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ ആരാധനാവിഗ്രഹവും രുഗ്മിണിയമ്മ, കുഞ്ചിക്കുട്ടിയമ്മയുടെ പൊന്നോമനയുമായിത്തീർന്നു.

F-2610

കല്യാണിഅമ്മയുടെയും പുത്രിയുടേയും കാലക്കേട്ട് ഒന്നുശമിച്ചു. അവർക്കാനന്ദപ്രദമായ ഒരു ഭാവി ദൃശ്യമായി. കറവപ്പശുക്കളും അവയിൽ നിന്നുമുള്ള വരവും വളരെ വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. പുരയിടത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന കൃഷിസ്സാമാനങ്ങൾക്കും നല്ല വിലകിട്ടിവരുന്നു. ഈവകജോലിക്രൂട്ടതൽകൊണ്ട് കയറുപിരിയൊന്നു ചുരുങ്ങിയിരിക്കയാണു്. രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ എല്ലും തൊലിയും മാംസപേശികൾകൊണ്ടു മൂടി. അവൾ ഇപ്പോൾ നല്ല ആരോഗ്യവും രക്തപ്രസാദവും പുതുശോഭയും ഉള്ള ഒരു സുന്ദരിയായ യുവതിയായിരിക്കുന്നു. ഇക്കാലത്തു രുഗ്മിണിയമ്മ അയ്യരുബ് ഭവനത്തിൽ ഒന്നും രണ്ടും പ്രാവശ്യം പോകുകയും കുറെസമയം കുഞ്ചിക്കുട്ടിഅമ്മയെ പലേകായ്യങ്ങളിൽ സഹായിക്കയും ഒരുനേരമെങ്കിലും അവിടെനിന്നും ആഹാരം കഴിക്കയും ചെയ്തുവന്നു. വിനയം, അനുസരണ, മര്യ്യാദ, ചൊടി, ഉത്സാഹം എന്നീഗുണങ്ങൾ രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്കു് പരിപൂർണ്ണമായിതികഞ്ഞിരുന്നു. യാതൊരുകായ്യത്തിലും അവൾ കള്ളംപറകയില്ലെന്നു പരക്കെ ഒരു ബോധ്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. എപ്പോഴും ജോലി ചെയ്യുന്നതിനുള്ള സന്നദ്ധത അവൾ പ്രത്യേകം വശമാക്കിയിരുന്നു. അവളെപ്പറ്റി ആരെങ്കിലും എന്തുകുറ്റം പറഞ്ഞാലും അവൾക്കു് ഒരഹിതവും ഉണ്ടായിയിരുന്നില്ല. എല്ലാവരോടും ദയയായും വിനയമായും വർത്തിക്കാൻ തക്കവിധം അവൾക്കു് സമസ്യഷ്ടിസ്നേഹം ഉണ്ടായിരുന്നു. തന്നെ ആക്ഷേപിക്കയൊ കളിയാക്കയോ ചെയ്യുന്നവരോടുക്രുടി ചേർന്നു രസിക്കാനും സന്തോഷിക്കാനും അവൾക്കുണ്ടായിരുന്ന മിടുക്കു് ഒന്നുവേറെ തന്നെയാണു്. രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്കു ഒരിക്കലും ദുർമ്മുഖം കണ്ടിരുന്നില്ല. ഏതു ദുഃഖങ്ങൾ ഒതുക്കാനും അവളുടെ ഹൃദയത്തിനു ശക്തിയുണ്ടായിരുന്നു. ആലോചിക്കാതെ എന്തും പറയുന്ന ആ സ്വഭാവം അവൾക്കില്ലായിരുന്നു. അവളുടെ സംഭാഷണം മിതവും ആലോചനാപൂർവ്വകവുമായിരുന്നു. നാവിനെ

ഭരിക്കാൻ അവൾ വളരെ ശ്രദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള കായ്യം തീച്ച്
യാണ്. അന്യക്ക് ഒരു വിധത്തിലും സങ്കടംവരത്തക്ക യാതൊ
രുവാക്കും പറയരുതെന്നും അങ്ങനെയുള്ള ഒരു കൃത്യവും ചെയ്യ
രുതെന്നും അവൾ മനഃപൂർവ്വം ഉറച്ചിരുന്നു. പറയത്തക്ക വിദ്യാ
ഭ്യാസമൊന്നും അവൾക്ക് ബാല്യകാലത്തിൽ സിദ്ധിച്ചിരുന്നി
ല്ലെങ്കിലും ഈ ലോകഗ്രന്ഥം അവൾ വളരെ ശ്രദ്ധയോടുകൂടി
പാരായണം ചെയ്തുകൊണ്ടാണിരിക്കുന്നത്. അവളുടെ അനുഭവ
ത്തിൽപ്പെട്ടുന്നയാതൊരു സംഗതികളും അവൾ നിസ്സാരമായി
തള്ളിക്കളഞ്ഞിരുന്നില്ല. ഈ വിധത്തിൽ ലോകാനുഭവങ്ങ
ളിൽ ചിന്തിച്ചും ശ്രദ്ധിച്ചും രുഗ്മിണിയമ്മ കായ്യപ്രാപ്തിയും
പ്രവൃത്തിസാമർത്ഥ്യവും സന്മാർഗ്ഗനിഷ്ഠയും സൌശീല്യവുമുള്ള
ഒരു ഗുണവതിയായി തീർന്നിരിക്കുന്നു. രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ ഭയ
നീയസ്ഥിതിയിൽ അവളോട് കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയ്ക്കുണ്ടായ കാരു
ണ്യം അവളിൽ തെളിഞ്ഞുകണ്ട സ്വഭാവഗുണങ്ങളുടെ അനുഭ
വത്തോടുകൂടി ശതഗുണമായിത്തീർന്നു. എന്നുമാത്രമല്ല, തൻറെപു
ത്രി കൌസല്യയമ്മയേക്കാളും കൂടുതൽ വത്സല്യം ഇപ്പോൾ കു
ഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയ്ക്ക് രുഗ്മിണിയമ്മയോട് ഇല്ലയോ എന്നും പല
ർക്കും സംശയമായിരിക്കുന്നു. കുഞ്ഞുക്കുട്ടിയമ്മ വളരെ വിദുഷിയായ
ഒരു സ്ത്രീരത്നമാണ്. ചെറുപ്പത്തിലെ അവർ സംസ്കൃതഭാഷ നല്ല
പോലെ അഭ്യസിച്ചിട്ടുണ്ട്. കാവ്യനാടകാലങ്കാരങ്ങളും, തർക്കം,
വ്യാകരണം വരെ ഉള്ള പഠിപ്പ് ആ ഭാഷയിൽ കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയ
മ്മയ്ക്ക് സിദ്ധിച്ചിരുന്നു. സംഗീതകലയിൽ സാമാന്യം നല്ല
പരിചയം സമ്പാദിക്കാനും അവൾക്ക് സാധിച്ചു. ഉൽകൃഷ്ട
കുടുംബജാത, സുചരിതരായ മാതാപിതാക്കന്മാർ, ധനാഢ്യത
യുള്ള സ്ഥിതി, സുഖസന്തോഷങ്ങളോടുംകൂടി
യുള്ള കാലയാപനം, വിദ്യാസമ്പന്നത, ശീലഗുണം, രൂപലാ
വണ്യം, ഇങ്ങനെയുള്ള അനുഗ്രഹങ്ങൾകൊണ്ട് കുഞ്ഞിക്കുട്ടി
യമ്മ ഒരു വലിയ ഭാഗ്യവതിയും ബഹുമാന്യയും ആയിരുന്നു.
എന്നാൽ ഭർതൃസുഖമായിരുന്ന അവരുടെ ജീവിതസുഖത്തിൽ
നേരിട്ട ഒരു കുറവ്. കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയ്ക്ക് പതിനെട്ടവയസ്സു
പ്രായമായപ്പോൾ അവൾക്ക് അനുരൂപനായ ഒരു ഭർത്താവു
ണ്ടായി. അദ്ദേഹം അതികോമളനും ബഹുയോഗ്യനുമായി

രുന്നു. പുത്തൂർ കോവിലകത്തു രാമവമ്മതമ്പാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇരുപത്തിഎട്ടാമത്തെ വയസ്സിലാണു് കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയെ വിവാഹം ചെയ്തതു്. വലിയ സുഖസന്തോഷങ്ങളോടുകൂടി ഏഴുവർഷക്കാലം ആ ദമ്പതിമാർ ജീവിതം നയിക്കയും അവർക്കു രണ്ടു കുട്ടികൾ സന്താനങ്ങളായി ഉണ്ടാകുകയും ചെയ്തു. ഗുണവാനായ രാമവമ്മതമ്പാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുപ്പത്തിയഞ്ചാമത്തെ വയസ്സിൽ പെട്ടെന്നു ഹൃദ്രോഗത്താൽ കാലഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. ഭർത്താവിന്റെ മരണത്തോടുകൂടി കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയുടെ ലോകസുഖം അസ്തമിക്കയും ജീവിതാശ നിലയ്ക്കയും ചെയ്തു. എന്നാൽ പ്രാണപ്രിയന്റെ അതേ ആകൃതിയിൽ തനിയ്ക്കു ലഭിച്ച ഏഴുവയസ്സു പ്രായമുള്ള പുത്രനും നാലുവയസ്സു പ്രായമുള്ള പുത്രിയുംകൂടി വേണ്ടി കുറച്ചു കാലം കൂടി ജീവിച്ചിരിയ്ക്കണമെന്നു അവർ സമാധാനിച്ചു എന്നേ ഉള്ളു. കുട്ടികളുടെ രക്ഷയിലും പരിശീലനത്തിലും വേണ്ടുംവിധം ശ്രദ്ധിച്ചും പുരാണപാരായണത്തിലും ഈശ്വരഭജനത്തിലും ലയിച്ചും അങ്ങനെയാണു കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മ ആയുശ്ശേഷം നയിച്ചതു്. ആ അമ്മയുടെ പുത്രനാണു രാഘവൻകുത്താവു്. അദ്ദേഹം ബാല്യകാലത്തിൽ പ്രിയമാതാവിന്റെ ശിക്ഷയിൽ മലയാളവും സംസ്കൃതവും പഠിക്കയും പിന്നീടു ഒരു അദ്ധ്യാപകന്റെ പ്രത്യേക ശ്രദ്ധയിൽ നാലുവർഷക്കാലം ഇംഗ്ലീഷു അഭ്യസിക്കയും ചെയ്തു. സംസ്കൃതസാഹിത്യത്തിൽ ഒരു വിദ്വാനാവാനായിരുന്ന രാഘവൻകുത്താവിനു് ആശ ഉണ്ടായിരുന്നതു്. അതുകൊണ്ടു കഷ്ടിച്ചു് എഴുതാനും വായിക്കാനുമുള്ള ഇംഗ്ലീഷുഭാഷാഭ്യസനം സിദ്ധിച്ചതിന്റെ ശേഷം അദ്ദേഹം ഒരു ശാസ്ത്രികളുടെ അടുക്കൽ കുറേക്കാലംകൂടി സംസ്കൃതം പഠിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ സാമാന്യം നല്ല വ്യുൽപ്പത്തി ഉണ്ടായതിനുശേഷം അഷ്ടവൈദ്യനായ ചീരട്ടമൺ മൂസ്സതിന്റെ അടുക്കൽപോയി ആയുർവേദം പഠിക്കയും അവിടെവച്ചു സ്വയമായി സംസ്കൃതസാഹിത്യത്തിൽ കൂടുതൽ പരിശീലനം സമ്പാദിക്കയും ചെയ്തു. ആയുർവേദം പഠിച്ചുതീർന്നതിനുശേഷം മൂന്നുവർഷക്കാലത്തോളം ചികിത്സാ

പരിശീലനത്തിനായി ഇരുവിനോടുക്കുടി താമസിച്ച് വേണ്ട ആത്മവിശ്വാസം വരുത്തിയതിനുശേഷമാണു രാഘവൻകുത്താവു്, നാട്ടിൽ സ്ഥിരതാമസമുറപ്പിച്ചതു്. കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയും രുഗ്മിണിയമ്മയും തമ്മുള്ള സ്നേഹം കുറെ കടന്നനിലയിൽ എത്തിയപ്പോഴാണു് രാഘവൻകുത്താവു വീട്ടിൽ താമസത്തിനായി വന്നുചേർന്നതു്. ഇക്കാലത്തു് രുഗ്മിണിയമ്മയെ ദിവസം ഒരുമണിക്കൂർനേരം കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മ പുരാണങ്ങളും വായിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അയ്യരകുടുംബത്തിൽവച്ചു അമ്മയുടെ വാത്സല്യഭാജനമായ ശിഷ്യയുടെ നിലയിലാണു രാഘവൻകുത്താവു് രുഗ്മിണിയമ്മയുമായി പരിചയമായതു്. ഒരു ദിവസം രുഗ്മിണിയമ്മ പുരാണവായന കഴിഞ്ഞു സ്വന്തം ഭവനത്തിലേക്കു മടങ്ങിയപ്പോൾ, അമ്മയുടെ ശിഷ്യ ഏതാണെന്നു മകൻ കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മയോടു ചോദിച്ചു. അതിനു അവർ പറഞ്ഞ മറുപടി ഇപ്രകാരമായിരുന്നു:

"അവർ എന്റെ ബാല്യത്തിലെ ഒരു കൂട്ടുകാരിയുടെ മകളാണു്. പൂങ്കാവിൽ കല്യാണിയമ്മയെ ഒരു പക്ഷെ നീ അറിയണം. ഒരു സാധുസ്ത്രീ, അവർ വളരെ കഷ്ടസ്ഥിതിയിൽ കഴിഞ്ഞവരാണു്. നാലുകൊല്ലം മുമ്പു് അവരുടെ ഭർത്താവു മരിച്ചു. ആരും ഒരു സഹായത്തിനു് ഇല്ലാതായി. ആ പെൺകുട്ടിയുടെ സാമർത്ഥ്യംകൊണ്ടു ഇപ്പോൾ അവർ വളരെ സുഖമായി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു. രുഗ്മിണി എന്നാണു് അവളുടെ പേരു്. നല്ല പരിശ്രമശീലയാണു്. അവളുടെ തോട്ടം ചെന്നുകാണണം. കാകറി സാമാനങ്ങളും സമൃദ്ധിയായുണ്ടു്. ശരാശരി മാസം മുപ്പതുരൂപായിൽ കുറയാതെ ആയിനത്തിൽനിന്നും കിട്ടുന്നു. ആറേഴു കറവപ്പശുക്കളും ഉള്ളതിൽനിന്നു ദിവസംതോറും മൂന്നുരൂപായിൽ കൂടുതൽ വരവുണ്ടു്. അവളുടെ അച്ഛൻ പനയ്ക്കൽ ശങ്കുനായരാണു്. അയാൾ പക്ഷവാതരോഗത്തിൽ ആറുകൊല്ലം കിടപ്പിലായിപ്പോയി. അക്കാലമത്രയും രുഗ്മിണി പെട്ട പാടു് ദൈവം മാത്രമെ സൂക്ഷ്മമായി അറിഞ്ഞിട്ടൊള്ളൂ. ശങ്കുനായർ ഒരു ധൂർത്തനായിരുന്നു. രോഗത്തിലായപ്പോൾ അയാളുടെ പക്കൽ ഒന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ആറുകൊല്ലം അയാൾ രോഗത്തിൽ കിടന്നു

അയാളെ രക്ഷിക്കാനായി ആഭരണങ്ങളും ജംഗമങ്ങളുമെല്ലാം അവർ അന്യാധീനമാക്കി. ഒടുവിൽ താമസിക്കുന്ന വീടും പുരയിടവുംപോലും കടപ്പെടുത്തി, ചികിത്സയും ശുശ്രൂഷയും വളരെ നിഷ്കൃഷ്ടയായി നടത്തി എങ്കിലും, അയാളുടെ ആയുസ്സ് ഒടുങ്ങിയിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് ആ രോഗത്തിൽനിന്നും അയാൾ രക്ഷപ്പെട്ടില്ല. ശങ്കുനായർ മരിച്ചതിനുശേഷം രുഗ്മിണി തൊണ്ട് ക്രുലിക്കു വാങ്ങി പിരിച്ചാണ് കുറച്ചുകാലത്തെയ്ക്ക് അവളുടേയും അമ്മയുടേയും നിത്യത കഴിച്ചുകൂട്ടിയതു്. ദൈവസഹായം കൊണ്ട് ഇപ്പോൾ അവരുടെ സ്ഥിതി വളരെ ഭേദപ്പെട്ടു. മുമ്പു് ഉണ്ടായിരുന്ന കടങ്ങളും തീർന്നു, ഇതൊന്നുമല്ല എനിക്കു രുഗ്മിണിയെപ്പറ്റി പറയുവാനുള്ളതു്. അവൾ പരിശുദ്ധയും ഗുണവതിയും സമർത്ഥയും ആയ ഒരു പെൺകുട്ടിയാണെന്നുള്ളതാണു്. ഒരു ദൂഷ്യവും അവളുടെ സ്വഭാവത്തിനില്ല. കുടുംബസ്ഥിതി മാത്രം കുറെ മോശമാണു്. അതു് അവളുടെ കുറവുമല്ലല്ലോ. എന്റെ അപ്പു രുഗ്മിണിയെ വിവാഹം ചെയ്യണം. അതു് എല്ലാവിധത്തിലും നിനക്കു് ശ്രേയസ്കരമായിരിക്കും. അവളെപ്പോലെ ഉള്ള ധർമ്മപത്നികളെ കിട്ടുന്നവർ ഭാഗ്യവാന്മാരാണു്. നമ്മുടെ കുടുംബസ്ഥിതിക്കു് പൂങ്കാവിൽ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതു് വളരെ കുറവാണെന്നു് ആക്ഷേപം ഉണ്ടാകും. കാരണവന്മാർ ഒരിക്കലും അതിനു് സമ്മതിക്കുമെന്നു എനിക്കു് തോന്നുന്നില്ല. അവരുടെ ആലോചനയും അനുമതിയും കൂടാതെ നടത്തുന്നതു് നന്നല്ല. അവരെ ആരെങ്കിലും മുഖേന ഞാൻ കാര്യം അറിവിച്ചുകൊള്ളാം. ഈ ഓണത്തിനു് എന്റെ മുൻപിൽവച്ചു് വസ്ത്രം കൊടുക്കണം. നമുക്കു് വേണ്ടപ്പെട്ട ഏഴെട്ടുപേരെക്കൂടി ക്ഷണിച്ചുവരുത്താം. ഇവിടെവച്ചു നടത്തിയാൽ മതി. തിരുവോണദിവസം രാത്രി ആയാൽ കൊള്ളാം എന്നു തോന്നുന്നു. ഒരു നല്ല സമയം ഞാൻ പഞ്ചാംഗം നോക്കി തീർച്ചയാക്കാം. നിന്റെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടി എന്റെ ഹിതം നീ അനുസരിക്കുമെന്നും അതു നീ സാധിക്കുമെന്നും ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. ദൈവം എല്ലാം ശുഭമാക്കട്ടെ.''

രണ്ടാം അദ്ധ്യായം.

ഗുണവതി കഞ്ചിക്കുട്ടിയമ്മയുടെ ശാസനയും ആശംസയും അനുസരിച്ച്, അവരുടെ പുത്രൻ രാഘവൻകത്താവ് അവർകൾ, ശ്രീമതി രുഗ്മിണിയമ്മയെ സസന്തോഷം വിവാഹം ചെയ്തിട്ട് ഇപ്പോൾ ൨൦ വർഷമാകുന്നു. രാഘവൻ കത്താവിനേറയും രുഗ്മിണി അമ്മയുടേയും അമ്മമാർ ഇതിനകം കാലധർമ്മം പ്രാപിച്ചു. കത്താവദ്ദേഹവും ഭാര്യയും ഇന്ന് അഞ്ചു സന്താനങ്ങളുടെ മാതാപിതാക്കന്മാരുമായി. അയ്യരക്കുടുംബത്തിലെ ഐശ്വര്യലക്ഷ്മിയായിരുന്ന കഞ്ചിക്കുട്ടിയമ്മ. ആ മഹതി ഏഴ് വർഷം മുൻപ് മരിക്കുന്നതുവരെ ആ കുടുംബം ഉൽക്കർഷോന്മുഖമായിത്തന്നെയിരുന്നു. അതിനുശേഷം രണ്ടുവർഷം അയപ്പോൾ അവിടം ഭാഗംചെയ്തു പിരിഞ്ഞു. രാഘവൻകത്താവും സഹോദരി കൌസല്യയമ്മയും അവരുടെ അഞ്ചുകുട്ടികളും ഉൾപ്പടെ ഏഴുപേർ ഒരു ശാഖയായി ഭാഗംവാങ്ങി. കുടുംബംവക അവരുടെ ശാഖയ്ക്ക് ഏകദേശം ഒരുലക്ഷത്തിൽപരം രൂപയുടെ സ്വത്തുവരും. അച്ഛൻവഴിയ്ക്ക് അമ്മയുടെ സമ്പാദ്യമായി രാഘവൻകത്താവിനും സഹോദരിക്കുംകൂടി ഇപ്പോൾ ൧൫൦൦൦ രൂപയുടെ പ്രത്യേകസ്വത്തും ഉണ്ട്. ഈ രണ്ടുവക സ്വത്തിനേറയും രേഖനം നടത്തുന്നതു് രാഘവൻകത്താവുതന്നെയാണ്. എന്നാൽ അമ്മയുടെ മരണത്തോടുകൂടി അദ്ദേഹം തന്റെ ഭാര്യയും കുട്ടികളും ഒന്നിച്ച് അവരുടെ വീട്ടിൽ താമസമാക്കിയിരിക്കുന്നു. പണ്ട് ശംകുനായർ രോഗത്തിൽ കിടന്ന പൂങ്കാവിലെ ആ കൊച്ചുവീട്ടു് ഇപ്പോൾ അവിടെ കാണുവാനില്ല. ആ സ്ഥലത്തു മനോഹരങ്ങളായ സൌധങ്ങളാണിന്നുള്ളതു്. പൂങ്കാവിൽ പുരയിടത്തിനുചുറ്റും നിലവും പുരയിടവുമായി അഞ്ചു് ഏക്കർ സ്ഥലത്തോളം കത്താവദ്ദേഹം വിലയ്ക്കുവാങ്ങി ആ പുരയിടത്തിന്റെ വിസ്താരം ക്രമ്മപ്പെടുത്തുകയും, ആ സ്ഥലങ്ങളെല്ലാം നല്ല കൃഷിത്തോട്ടങ്ങളാക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വൈദ്യശാലയും പൂങ്കാവിൽ പറമ്പിനോടടുത്ത തെക്കേ പുരയിടത്തിലാണ് സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നതു്. കത്താവദ്ദേഹത്തിന്റെ

സഹോദരി കൌസല്യഅമ്മ അവരുടെ കുട്ടികളും ഒരുമിച്ച് ഭർത്താവിന്റെക്രൂടെ മുകുന്ദപുരത്തു താമസിക്കയാണു്. കൌസല്യഅമ്മയുടെ അച്ഛന്റെ മരുമകൻ രാമരുതമ്പാൻ ആണു് അവരെ വിവാഹം ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. രാമരുതമ്പാൻ തന്റെ മാതുലനെപ്പോലെതന്നെ കായ്പ്രാപ്തനും ജനസമ്മതനും ആയ ഒരു യോഗ്യനാണു്. പുത്തൂർ കോവിലകത്തു വയസ്സുമുറയ്ക്കു് അദ്ദേഹം ഇക്കാലത്തു രണ്ടാംമുറതമ്പാനാണെങ്കിലും കോവിലകംവക ഭരണമെല്ലാം നടത്തുന്നതു് അദ്ദേഹം തന്നെയാണു്. കൌസല്യഅമ്മയെപ്പോലെ ഗുണവതിയായ ഒരു ധർമ്മപത്നിയെ ലഭിച്ചതു് മഹാഭാഗ്യമായി തമ്പാൻ കരുതിയിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു തന്റെ ഭാര്യയോടും കുട്ടികളോടും ഉള്ള സ്നേഹാധിക്യവും അവരുടെ ക്ഷേമൈശ്വര്യങ്ങൾക്കായി അദ്ദേഹത്തിനുള്ള ശ്രദ്ധയും വളരെ സ്തുത്യർഹംതന്നെ. തമ്പാന്റെ ഭാര്യയുടേയും കുട്ടികളുടേയും പോക്കു് ഇതിനകം അദ്ദേഹം അൻപതിനായിരം രൂപയ്ക്കു് സ്വത്തു് സമ്പാദിച്ചു് അവരുടെ കായ്യം സുരക്ഷിതമാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. ഇനിയും ഒരു നല്ല സമ്പാദ്യവും മറ്റു വിധമായ അഭിവൃദ്ധിയും തമ്പാനിൽനിന്നു് അവർക്കുണ്ടാകുമെന്നാണു് ജനങ്ങളുടെ വിശ്വാസം. രാഘവൻകുത്താവും സഹോദരി കൌസല്യഅമ്മയും അവരുടെ പ്രിയപ്പെട്ട മരുമകന്റെ മരണത്തോടുകൂടിയാണു് വേർപിരിഞ്ഞു താമസിക്കാൻ തുടങ്ങിയതു്. തമ്പാന്റെ കോവിലകത്തുനിന്നും ഏകദേശം നാല്പതു മൈൽ ദൂരത്തിലുള്ള അയ്യരവീട്ടിൽ സാധാരണ വന്നുപോകുന്നതിനു് ജോലിത്തിരക്കു് അധികമുണ്ടായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിനു് പ്രയാസമായിരുന്നു. എന്നാൽ അമ്മായിയോടുള്ള ബഹുമാനവും ഭക്തിയും കൊണ്ടു് കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മ ജീവിച്ചിരുന്നപ്പോൾ സ്ഥിരമായി കൌസല്യഅമ്മയെ കോവിലകത്തു താമസിപ്പിക്കുന്നതിനു് തമ്പാൻ കരുതുകയുണ്ടായില്ല. അമ്മയുടെ ശുശ്രൂഷാദികം ഉപേക്ഷിച്ചു് അവരിൽനിന്നും പിരിഞ്ഞു് അധികം ദിവസം കോവിലകത്തു താമസിക്കുന്നതിനു് കൌസല്യഅമ്മയ്ക്കു് ഉത്സാഹവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നിരുന്നാലും ബുദ്ധിശാലിനിയായ കുഞ്ഞിക്കുട്ടിയമ്മ പലപ്പോഴും തമ്പാനോടുകൂടി കോവിലകത്തു താമസിക്കുവാനായി സ്വപുത്രിയെ യാത്രയാക്കി

യിരുന്നു. കൌസല്യഅമ്മ സ്വമാതാവിന്റെ മരണത്തോട്ടു ക്രൂടിയാണു് സ്ഥിരമായി മുകുന്ദപുരത്തു താമസമാക്കിയതു്. എന്നാൽ തന്റെ ഏകസഹോദരനെ മാതാവിന്റെ ചരമത്തോട്ടുക്രൂടി പിരിഞ്ഞു താമസിക്കുന്നതിൽ കൌസല്യഅമ്മയ്ക്കു് വളരെ മനോവേദന ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ സംഗതിയിൽ സഹോദരിയെക്കാൾ ക്രൂടുതൽ അസുഖം രാഘവൻകത്താവിനാണു് ഉണ്ടായിരുന്നതു്. അവരുടെ സഹോദരസ്നേഹം അത്ര ശക്തിയേറിയതും ദിവ്യവും ആയിരുന്നു. സഹോദരിയും മരുമക്കളും മുകുന്ദപുരത്തു താമസമായതിനുശേഷം മാസത്തിൽ ഒരിക്കൽ എങ്കിലും കത്താവു് അങ്ങോട്ടുപോയി അവരെ കാണുക പതിവാണു്. ചിലപ്പോൾ സഹോദരിയും മരുമക്കളും ഇങ്ങോട്ടുവന്നു് രാഘവൻകത്താവിനേയും കാണാറുണ്ടു്. തന്റെ സഹോദരന്റെ കായ്യം ഓർമ്മിക്കാത്ത മണിക്രൂറുകൾപോലും ഒരു ദിവസത്തിലും കൌസല്യഅമ്മയ്ക്കു് ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അയ്യരക്കുടുംബം ഭാഗം ചെയ്തിട്ടു് ഇപ്പോൾ അഞ്ചുവർഷമായി. ഇതേവരെ തങ്ങളുടെ ശാഖാകുടുംബത്തിലെ കായ്യങ്ങൾ എങ്ങനെ ഇരിക്കുന്നു എന്നുപോലും കൌസല്യഅമ്മ ചിന്തിച്ചിട്ടില്ല. കുടുംബഭാഗം കഴിഞ്ഞയുടനെ സ്വസ്വാതന്ത്ര്യമായി ഭരണംനടത്താൻ കൌസല്യഅമ്മ സഹോദരനു് ഉടമ്പടി കൊടുത്തിരിക്കുകയാണു്. രണ്ടുവർഷം മുൻപു് അവരുടെ മൂത്തമകൻ കരുണാകരൻകത്താവു് ബി. സി. എൽ. പരീക്ഷയ്ക്കു് പഠിക്കാൻ ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പോയപ്പോൾ മരുമകനും അതേവിധത്തിൽ അമ്മാവനു് ഉടമ്പടി കൊടുത്തു. കഴിഞ്ഞകൊല്ലത്തിൽ മേജറായ കൌസല്യഅമ്മയുടെ പുത്രി ഗോമതിക്കുട്ടിയും അതിനേത്തുടർന്നു് ഉടമ്പടി കൊടുത്തിരിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ സ്വസ്വാതന്ത്ര്യമായവിധം സഹോദരൻ കുടുംബഭരണം നടത്തുന്നതിനു് കൌസല്യഅമ്മയും മക്കളും സന്തോഷത്തോട്ടുക്രൂടി സമ്മതിച്ചിരിക്കുകയാണു്. രാഘവൻകത്താവിന്റെ ഭരണത്തിൽ അവരുടെ ശാഖാകുടുംബം വകസ്വത്തിനു് വളരെ അഭിവൃദ്ധിയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. അന്യാധീനവശം ലാഭവായ കാണത്തിനും നടപ്പുപണയത്തിനും പോയിരുന്ന വസ്തുക്കൾ അദ്ദേഹം ഒഴിപ്പിച്ചു കൈവശമാക്കി. എല്ലാ

വസ്തുക്കളിലും വേണ്ടുംവിധം വേലകായ്ക്കുകയും നടത്തി ആദായ വർദ്ധന ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ട്. കുടുംബംവക തരിശായിക്കിടന്ന സ്ഥലങ്ങളും എല്ലാം തെങ്ങുംതോപ്പുകളും നെൽക്കണ്ടങ്ങളും ആക്കിയിരിക്കുന്നു. കുടുംബവസ്തുക്കളിൽനിന്നും കിട്ടുന്ന ആദായം വേലകായ്ക്കുകൾക്ക് ചെലവാക്കിയതിനു ശേഷമുണ്ടാകുന്ന തുക പലേ ചിട്ടികൾക്കും വച്ചുവരികയാണു്. ഈ വക സ്വത്തുക്കളിൽനിന്നു് യാതൊന്നും അദ്ദേഹം സ്വന്ത ആവശ്യങ്ങൾക്കു് എടുക്കാറില്ല. അമ്മവഴിക്കു് തന്റെ കൈവശംവന്ന സ്വത്തും അദ്ദേഹം വർദ്ധിപ്പിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ ഇരിക്കുന്നു. കർത്താവദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രധാന തൊഴിൽ വൈദ്യമാണെന്നു് മുൻപു് പറഞ്ഞുവല്ലോ. ശാസ്ത്രവ്യുൽപ്പത്തിയും, അനുഭവജ്ഞാനവും അദ്ദേഹത്തിനു് വേണ്ടുവോളം സിദ്ധിച്ചിരുന്നു. ബുദ്ധിപൂർവ്വമായ ചിന്തയും മനോധർമ്മമായ പ്രവൃത്തിയും അദ്ദേഹം ഏർപ്പെടുന്ന ഏതുകായ്ത്തിലും അദ്ദേഹത്തിനു സ്വതസ്സിദ്ധമായി ഉണ്ടായിരുന്നു. ഗുരുസാന്നിദ്ധ്യം വിട്ടു് സ്വന്തമായി കർത്താവദ്ദേഹം ചികിത്സചെയ്യാൻ തുടങ്ങിയിട്ടു് ഇപ്പോൾ ഏൻ വർഷമായിട്ടുണ്ടു്. തന്നെ ശരണംപ്രാപിക്കുന്ന രോഗികളെ പ്രതിഫലേച്ഛകൂടാതെയാണു് അന്നുമുതൽ ഇന്നുവരെ അദ്ദേഹം ചികിത്സിച്ചിട്ടുള്ളതു്. കൂടുതൽ കൊടുക്കുന്നവരുടെ കായ്ത്തിൽ ശ്രദ്ധ കൂടുതലും കുറവായിക്കൊടുക്കുന്നവരുടെ കായ്ത്തിൽ ശ്രദ്ധ കുറവും അദ്ദേഹത്തിനില്ലായിരുന്നു.

സന്തുഷ്ടിയാടുക്കൂടി ഒരാൾ കൊടുക്കുന്നതു വാങ്ങുകയില്ലെന്നുള്ള ശാഠ്യം അദ്ദേഹത്തിനു ഇല്ലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു ചികിത്സാവിഷയത്തിൽ പ്രതിമാസം എഴുന്നൂറും എണ്ണൂറും രൂപാ അദ്ദേഹത്തിനു കിട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. കഴിഞ്ഞ പത്തൊമ്പതു വർഷമായി തനിക്കു തൊഴിലിൽനിന്നും ഉണ്ടായ വരവു് ഒരു നല്ല സ്വത്താക്കിത്തീർക്കാൻ അദ്ദേഹത്തിനു സാധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. പണം കണ്ടമാനം ചെലവാക്കേണ്ട ഒന്നല്ലെന്നും അതു വളരെ വിലയേറിയതാണെന്നും അദ്ദേഹം പഠിച്ചിരുന്നു. മിതവ്യയം, പ്രവൃത്തിശക്തി, കൃത്യനിഷ്ഠ, പരമാർത്ഥത, ഔചിത്യബുദ്ധി, സ്ഥിരനിശ്ചയം എന്നീ ഗുണങ്ങൾ ഏതു തൊഴിലിന്റേയും

വിജയരഹസ്യങ്ങളായി അദ്ദേഹം കരുതിവന്നു. തന്റെ കൈവശം വരുന്ന പണം തനിക്കു നഷ്ടമില്ലാത്തവിധം മറവുള്ളവരുടെ ഉപജീവനത്തിനായി വിനിയോഗിക്കണമെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിശ്ചയം. ഒരുപക്ഷേ അങ്ങനെ ചെയ്യുമ്പോൾ നഷ്ടംവന്നാൽതന്നെ അതിൽ ഭീരുവാകേണ്ട ആവശ്യമില്ലെന്നും കത്താവദ്ദേഹം സമാധാനിച്ചിട്ടുണ്ട്. കൃഷി അദ്ദേഹത്തിനു വളരെ ഉത്സാഹമുള്ള ഒരു തൊഴിലായിരുന്നു. പത്തുരൂപാ കൈവശം വന്നാൽ അതു കൃഷികായ്ങ്ങൾക്കു വിനിയോഗിച്ചു രണ്ടുപേക്കെങ്കിലും ഒരുദിവസത്തെ ആഹാരത്തിനു വകയുണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കാൻ സാധിക്കുന്നതു് ഒരു സന്തോഷമുള്ള കായ്മയായി അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചുപ്രവത്തിച്ചുവന്നു. ഈവിധത്തിൽ തെങ്ങും തോപ്പുകൾ, വാഴത്തോട്ടങ്ങൾ, നെൽക്കൃഷിക്കുള്ള വയലുകൾ തുടങ്ങിയ പലേമാതിരി കൃഷിസ്ഥലങ്ങളും അദ്ദേഹം സ്വന്തമായി ഉണ്ടാക്കുകയും ദിവസംതോറും അതുകളിൽ നൂറും നൂററൻപതും വേലക്കാർ ജോലി ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. കാലയാപനത്തിനു ഗതിയില്ലാതെ വന്ന് തന്നെ ശരണംപ്രാപിക്കുന്ന സകലർക്കും ഉപജീവനമാർഗ്ഗം ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കുന്നതിനു അദ്ദേഹത്തിനു പ്രത്യേകമായ ഒരു സാമർത്ഥ്യം കണ്ടിരുന്നു. തൊഴിലില്ലാതെ അലഞ്ഞുതിരിയുന്നവർക്കും ആതുരന്മാർക്കും താമസിക്കുന്നതിനും ജോലി ചെയ്യുന്നതിനുമായി അദ്ദേഹം ഒരു അനാഥശാലയും അതോടുചേർന്ന് ഒരു തോട്ടവും സ്ഥാപിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതു് ഒരു വലിയ മൈതാനസ്ഥലത്തായിരുന്നു. പന്ത്രണ്ടു് ഏക്കർ സ്ഥലമാണു് ആ വകയ്ക്കായി കെട്ടിയടച്ചിട്ടുള്ളതു്. അവിടമെല്ലാം ഇപ്പോൾ ഒരു നല്ല മനോഹരമായ തോട്ടമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ആതുരശാലയിൽ അംഗവൈകല്യം ഭവിച്ചവർക്കും മാറാവ്യാധികളും പിടിപെട്ടിട്ടുള്ളവർക്കും താമസത്തിനു പ്രത്യേക എടുപ്പുകളും ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ട്. അവർക്കു വേണ്ട ചികിത്സചെയ്യുക, ആവശ്യംപോലെയും ബുദ്ധിമുട്ടുകൂടാതെയും അവർക്കു് അന്നവസ്ത്രാദികളും നല്കുക മുതലായ ധർമ്മകൃത്യങ്ങൾക്കു സഹായനിധിപോലും വരാറില്ല. കന്നുകാലി സംരക്ഷണമാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം പതിഞ്ഞിരിക്കുന്ന മറെറാരു പുണ്യകൃത്യം. ഇന്നാട്ടിലെങ്ങും സാധാരണ പതിവില്ലാത്ത

വിധമാണ് അദ്ദേഹം കന്നുകാലികളെ സംരക്ഷിച്ചുവരുന്നത്. അതുതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന് ഒരു വലിയ ആദായമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടുമിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ഏകദേശം ഇരുന്നൂറിൽഅൻപതോളം പശുക്കളും നൂറിൽഅൻപതു കാളകളും നൂറെഴുപത്തഞ്ചു് എരുമകളും നൂറിൽഇരുപതു പോത്തുകളും നൂറിൽപരം ആട്ടുകളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ വകയായുണ്ട്. അവയ്ക്കു തീറ്റിക്കുള്ള പറമ്പുകളും അവയെ കെട്ടിസൂക്ഷിക്കാനുള്ള കെട്ടിടങ്ങളും രക്ഷിക്കാനുള്ള ആളുകളും പ്രത്യേകമായുണ്ട്. കറവയുള്ള പശുക്കളെയും എരുമകളെയും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം കറക്കുന്നതിനും പാലിന്റെ ആവശ്യം കഴിഞ്ഞു ബാക്കിയുള്ളതു് ഉറക്കുത്തി തൈർ, വെണ്ണ, മോരു മുതലായവയാക്കി വിൽക്കുന്നതിനും, വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരുന്നു. നിലം ഉഴുന്നതിനുള്ള കാളകളുടേയും പോത്തുകളുടേയും ജോലി എല്ലുദിവസവും മുറയ്ക്കു നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. ചേമ്പു്, കാച്ചിൽ, ചേന, പയറു്, വഴുതന, വെണ്ട, ചീനി, പടവലം, പാവൽ, മരച്ചീനി, മത്തൻ, ഇളവൻ, വെള്ളരി, ഇഞ്ചി, ഇങ്ങനെയുള്ള ചെറുതരം കൃഷികളും കാലാനുസരണം അദ്ദേഹത്തിന്റെ തോട്ടങ്ങളിൽ ധാരാളമായി നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഇതിനുംപുറമെ കടുപ്പാവു്, പ്ലാവു്, ഒട്ടുമാവു്, നാരകം മുതലായവ ധാരാളമായി അദ്ദേഹം വച്ചുപിടിപ്പിച്ചിരുന്നു.

1837

കർത്താവദ്ദേഹം വൈദ്യവൃത്തിയിൽ ഏർപ്പെട്ടതിനുശേഷം അദ്ദേഹം വാങ്ങിയിട്ടുള്ള തരിശ്ശും മൈതാനവുമായ ഭൂമികളിൽത്തന്നെ രണ്ടായിരത്തിഅഞ്ഞൂറു തെങ്ങുംതൈകളും വച്ചുപിടിപ്പിച്ചു് ഇപ്പോൾ അവയിൽ പലതും അനുഭവത്തിലായിട്ടുണ്ട്. വിലയ്ക്കു വാങ്ങിയിട്ടുള്ള മറ്റുപുരയിടങ്ങളിൽനിന്നു് ഏകദേശം രണ്ടായിരം തെങ്ങുകളുടെ ആദായവും കിട്ടിവരുന്നു. ശരാശരി ആണ്ടിൽ രണ്ടു കൃഷികളിലുംകൂടി സ്വകായ്വസമ്പാദ്യമായ നിലങ്ങളിൽനിന്നും നാലായിരവും ചിലപ്പോൾ നാലായിരത്തി അഞ്ഞൂറും പറ നെല്ലു് കിട്ടുന്നുണ്ട്. ഈ വക എല്ലായിനങ്ങളിലുമായി അദ്ദേഹത്തിനുള്ള വരവു ദിനംപ്രതി വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയാണു്. അദ്ദേഹം സ്വന്തം ആളുകളുടെ കായ്ക്കുങ്കളിൽ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതുപോലെയാണു് തന്റെ വേലക്കാരുടെ കായ്ക്കുങ്ക

ളിലും ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നതു്. അവരുടെ ഒരു യജമാനൻ എന്നുള്ള നില അദ്ദേഹം സ്വീകരിച്ചിരുന്നില്ല. അവരെ സഹോദര നിർവ്വിശേഷമായി സ്നേഹിച്ചു് അവരോടു് അദ്ദേഹം പെരുമാറി വന്നു. ഓരോരുത്തരും അവരവരുടെ ആരോഗ്യസ്ഥിതി അനുസരിച്ചു വേലചെയ്താൽ മതിയെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. ക്ഷീണിച്ചും മടിച്ചും ജോലി ചെയ്യരുതെന്നു് അദ്ദേഹം അവരെ ശട്ടം കെട്ടിയിരുന്നു. അവരുടെ ദിനസരിക്രമങ്ങൾക്കെല്ലാം സമയനിശ്ചയം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. അവർക്കു് കുളിക്കാൻ നല്ല വെള്ളം, താമസിക്കാൻ യോഗ്യമായ സ്ഥലം, ജോലികഴിഞ്ഞു് പഠിക്കാൻ നിശാപാഠശാല ഇങ്ങനെ ഉള്ള ഓരോ ആവശ്യങ്ങൾക്കും അദ്ദേഹം വേണ്ടതു് ചെയ്തിരുന്നു.

രാഘവൻകത്താവിന്റെ സ്വകാര്യസ്വത്തുക്കളുടെ വരവു് ചെലവുകണക്കുകൾ പ്രത്യേകമായിരുന്നു. അതെല്ലാം ശ്രദ്ധിക്കുന്നതും സൂക്ഷിക്കുന്നതും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യ രുഗ്മിണിയമ്മയാണു്. കുടുംബസ്വത്തു് രക്ഷിക്കാനും വൈദ്യശാല സംബന്ധിച്ചുള്ള കാര്യങ്ങൾ നോക്കാനും സ്വകാര്യ സ്വത്തുക്കളുടെ ഇനത്തിൽ ശ്രദ്ധിക്കാനും എല്ലാംസമർത്ഥന്മാരും വിശ്വസ്ഥന്മാരുമായ ശമ്പളക്കാരെ ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. സകലതിന്റേയും മേൽഭരണം മാത്രമെ കത്താവദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. എല്ലാ സംഗതികൾക്കും ചിട്ടയും ക്രമവും വ്യവസ്ഥയും ഉള്ളതുകൊണ്ടു് യാതൊരുബുദ്ധിമുട്ടും തകരാറും താഴ്ചയും വീഴ്ചയും കൂടാതെ കാര്യാദികൾ മുറയ്ക്കും ഭംഗിയായും നടന്നുകൊണ്ടാണിരിക്കുന്നതു്. കത്താവദ്ദേഹത്തിനു് ഇപ്പോഴുള്ള ജോലികളൊന്നും സാരമില്ലെന്നാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. താൻ കുടുംബസമേതം താമസിക്കുന്ന പൂങ്കാവിൽ പുരയിടത്തിലും അതോട്ടച്ചേന്ന തോപ്പുകളിലും ഉള്ള സകല ജോലികളും അദ്ദേഹവും ഭാര്യയും കൂടികളും തന്നെയാണു് ചെയ്തുവരുന്നതു്. വീട്ടുജോലികൾക്കു യാതൊരുത്തരേയും വാലിയക്കാരായി നിറുത്തിയിട്ടില്ല. ഇതുവളരെ അസ്സൽ സ്ഥിതിയും നിലയും വരുമാനവും ഉള്ള ഒരു മാന്യൻ പലേമാതിരി ജോലിത്തിരക്കുകളും ബുദ്ധുപ്പാടുകളും ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും ചെടികൾക്കു വെള്ളം കോരുക;

വീട്ടാവശ്യത്തിനുള്ള വിറകുവെട്ടുക; വാസസ്ഥലത്തുവേണ്ട തുമ്പാവേല ചെയ്യുക മുതലായ ലഘുതരം പണികൾ ക്രൂടി ദിവസവും കിണപ്പുസമയങ്ങളിൽ ചെയ്തുവരുന്നതു് കാണികൾക്കു വളരെ അത്ഭുതകരമായി തോന്നാറുണ്ടു്. നാം ഇന്നു രാവിലെ പൂങ്കാവിൽ കുടുംബത്തിലെ ദിനകൃത്യങ്ങൾ കാണുകയുണ്ടായല്ലോ. ഇന്നും പൂങ്കാവിൽ ഗൃഹത്തിനു് പുറമുള്ള മുറ്റം അടിച്ചുതുപോലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയും കുട്ടികളും ആണു്. അവരവർക്കു വേണ്ട ജോലികളിൽ, കഴിവുള്ളതു സ്വയം ചെയ്യുന്നതു് ഒരു അഭിമാനവും നല്ല മിടുക്കുമായിട്ടാണു് കർത്താവദ്ദേഹവും കുടുംബവും കരുതിയിരിക്കുന്നതു്.

മൂന്നാം അദ്ധ്യായം.

മേടമാസത്തിൽ ഉത്രം കത്താവുവൈദ്യന്റെ ജന്മനക്ഷത്ര ദിവസമാണു്. ഇക്കൊല്ലത്തിൽ അതായതു്, ക്രിസ്തുവർഷം മേടമാസത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനു നാല്പത്തെട്ട വയസ്സുതികയുന്നു. ഏഴാമത്തെ പുറന്നാൾ ഭംഗിയായി ആഘോഷിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിതാവു് അവസാനയാത്ര പറഞ്ഞു. പുത്രന്റെ നാല്പത്തൊന്നാമത്തെ ജന്മനക്ഷത്രം മോടിയിൽ ആഘോഷിച്ചാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട മാതാവു് ഇഹലോകവ്യാപാരം അവസാനിപ്പിച്ചതു്. മാതാപിതാക്കന്മാർ നടത്തിവന്ന പുറന്നാൾ ആഘോഷത്തിനു് ഇതേവരെ യാതൊരു ഭംഗവും കത്താവദ്ദേഹം വരുത്തിയിട്ടില്ല. എന്നാൽ ഇക്കൊല്ലത്തെ കഥ എങ്ങനെ എന്നു കണ്ടറിയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. പുറന്നാൾ ദിവസത്തിനു് രണ്ടുദിവസം മുൻപു് കൌസല്യഅമ്മ കുഞ്ഞുങ്ങളോടുകൂടി സ്വഭവനത്തിൽ എത്തുകപതിവായിരുന്നു. സഹോദരി ഭർത്തൃഗൃഹത്തിൽനിന്നു വരുമ്പോൾ താമസിക്കുന്ന അയ്യർ ശാഖാകുടുംബമായ പുത്തൻ വീട്ടിൽവച്ചായിരുന്നു പുറന്നാളാഘോഷവും മറ്റു വിശേഷമായ അടിയന്തിരവും നടത്തുകപതിവു്. ഇക്കൊല്ലത്തെ പുറന്നാൾ സദ്യയ്ക്കു് വേണ്ട സകല ഒരുക്കങ്ങളും ചെയ്തുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സഹോദരിയേയും കുട്ടികളേയും തലേദിവസം വരെ കാണായ്കകൊണ്ടു് കത്താവദ്ദേഹം അങ്ങോട്ടു് ആളയച്ച അക്ഷമനായി കാത്തിരിക്കയാണു്. പകലെ നാലരയ്ക്കുള്ള വണ്ടിയ്ക്കു് അയച്ചിരുന്ന ആളും മടങ്ങിവന്നു. ക്രൂടെ കൌസല്യഅമ്മയുടെ രണ്ടാമത്തെ മകൻ പതിനാറുവയസ്സുള്ള കുമാരൻകത്താവു് മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. കൌസല്യഅമ്മയ്ക്കു തലേദിവസം ഇങ്ങോട്ടയാത്രയ്ക്കു നിശ്ചയിച്ചിരുന്ന സമയത്തിനു് അല്പം മുൻപായി ഒരു തലകറക്കം ഉണ്ടായി എന്നും അതു് ആശ്വാസമായിട്ട പോരാമെന്നു സമാധാനിച്ചു് ഇന്നലത്തെ യാത്രമുടക്കിയതാണെന്നും ഇന്നു് ശരീരത്തിനു ക്ഷീണവും തലയ്ക്കു കുറച്ചുപിച്ചും ഉണ്ടെന്നും മരുമകൻ പറഞ്ഞു. രാഘവൻ

കത്താവു് ഈ വത്തമാനം മുഴവൻകേട്ടോ എന്നതന്നെസംശയ മാണു്. വടക്കോട്ടുള്ള വണ്ടിയ്ക്കു് ഏതാണ്ടു് സമയമായെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. ഉടനെ കുമാരൻകത്താവും ഒന്നിച്ചു മുകുന്ദപുരത്തേയ്ക്കു തിരിച്ചു. അവർ വണ്ടിയിറങ്ങി കൌസല്യ അമ്മയുടെ പാപ്പിടത്തിൽ എത്തി. അവിടെ ആഹ്ലാദക്കുട്ടം ധാരാ ളമായി ഉണ്ടു്. സ്ഥലത്തെ ഡാക്ടർ മാധവമേനോനും എത്തി യിരിക്കുന്നു. കൌസല്യഅമ്മയ്ക്കു് യാതൊരു പ്രജ്ഞയും ഉണ്ടായി രുന്നില്ല. സ്നേഹാധിക്യമുള്ള സഹോദരനേപ്പോലും അവർ അറി യുന്നേ ഇല്ല. ഈ സ്ഥിതിയിലായിട്ടു് രണ്ടു് മണിക്കൂറോളം ആയി എന്നും കുമാരൻ ഇവിടെനിന്നും തിരിക്കുമ്പോഴം ഒരുവി ധം ഓമ്മയുണ്ടായിരുന്നുവെന്നും സുഖക്കേടുള്ളതായി പറഞ്ഞു ചേട്ടനു് അസുഖം വരുത്തരുതെന്നും നാളെ രാവിലെ ഞാനും കുഞ്ഞുങ്ങളും എത്തിക്കൊള്ളാമെന്നും ശട്ടംകെട്ടിയാണു് കുമാ രനെ അയച്ചതെന്നും രാമരുതമ്പാൻ ഒരുവിധം രാഘവൻകത്താ വിനെ അറിയിച്ചു. അതിനു മുൻപായിത്തന്നെ കത്താവദ്ദേഹം രോഗസ്ഥിതി മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഡാക്ടരുടെ അഭിപ്രാ യം ചോദിച്ചതിൽ അദ്ദേഹത്തിനു ഒരു പിടിയും കിട്ടിയിട്ടില്ലെ ന്നു് വലിയ സങ്കടത്തോടുകൂടി അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. ഡാക്ടർക്കു രാഘവൻകത്താവിനെ നല്ലപോലെ അറിയാമായിരുന്നു. അ ദ്ദേഹം അതിവിദഗ്ദ്ധനായ ഒരു വൈദ്യനാണെന്നു ഡാക്ടർ മന സ്സിലാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. അതിനാലായിരിക്കാം "അങ്ങയ്ക്കു വല്ലതും ചെയ്യാനുണ്ടെങ്കിൽ ചെയ്യണം" എന്നു് ഡാക്ടർ മാധവമേ നോൻ കത്താവദ്ദേഹത്തെ അറിയിച്ചതു്. "എന്റെ രക്താംശ മാണു് പ്രജ്ഞയില്ലാതെ കിടക്കുന്നതു്; അപ്പോഴം എനിക്കെതു പ്രജ്ഞയുണ്ടാകും, ഡാക്ടർക്കു കഴിവുള്ളതു ദൈവ സന്നിധിയിൽ സമർപ്പിച്ചു ചെയ്യുക" എന്നായിരുന്നു കത്താവദ്ദേഹം അതിനു മറുപടിപറഞ്ഞതു്. ചികിത്സകം മുറയ്ക്കു നടന്നുകൊണ്ടിരു ന്നു. അന്നുരാത്രി രണ്ടു മണിയോടുകൂടി അവക്കൊരുവിധം ബോ ധമുണ്ടായി. തന്റെ സഹോദരനെ കണ്ടു ഉടൻ ആ സാദ്ധ്വി സാഹസപ്പെട്ടു കിടക്കയിൽനിന്നു് എഴുന്നേൽക്കുവാൻ ഭാവി ക്കയും അദ്ദേഹത്തിനെ നോക്കി ക്രൂടെക്കൂടെ കൈകൂപ്പുകയും ധാരധാരയായി കണ്ണുനീർ പൊഴിക്കയും ചെയ്തു. സഹോദര

നോട്ട് അവക്കൊന്നും പറയുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഭർത്താവിനെ നോക്കി "അങ്ങയുടെ കുഞ്ഞുങ്ങളേക്കാൾ ക്രൂരതലായ അങ്ങ് എന്റെ ചേട്ടനെ സ്നേഹിക്കണം". അതെ അതായിരുന്നു അവരുടെ അന്ത്യശാസനം. അവർ കണ്ണടച്ചു; അല്പം കഴിഞ്ഞു കണ്ണു തുറന്നു വെള്ളത്തിനായി ആംഗ്യം കാണിച്ചു. ആ സാധ്വിയുടെ ദേഹദേഹികം അവസാനമായി യാത്രപറഞ്ഞു് തമ്മിൽ പിരിയുന്നതിരക്കാണു് നാം അവിടെ ഇപ്പോൾ കാണുന്നതു്.

കൌസല്യഅമ്മയുടെ മൃതശരീരം കാന്തിപുരത്തുള്ള അവരുടെ അനുജ്ഞ പുത്തൻവീട്ടിൽ കൊണ്ടുവന്നു സംസ്കരിച്ചു. അവരുടെ പുത്രി ഗോമതിക്കുട്ടിയും ഇളയ പുത്രന്മാരായ കുമാരൻകത്താവും, ശ്രീധരൻകുട്ടിയും അപ്പുവും ജീവശ്ശവങ്ങളേപ്പോലെ മറ്റു കുടുംബാംഗങ്ങളും കൂടിച്ചേർന്നു ഉദകക്രിയ നിർവ്വഹിച്ചു. ധീരോദാത്തനായ രാഘവൻകത്താവു് ജീവൻവെടിഞ്ഞ ശരീരം പോലെ കാണപ്പെട്ടു. പുറന്നാളിനായി വട്ടം കൂട്ടിയിരുന്നതെല്ലാം പട്ടിണിക്കഞ്ഞിക്കും സാധുക്കൾക്കായുള്ള ധർമ്മാന്നത്തിനുമായി വിനിയോഗിച്ചു. രുഗ്മിണിയമ്മ, കോമളം, ഓമന, സുകുമാരൻ, അപ്പുക്കുട്ടൻ, സരോജം ഇവരെല്ലാവരും നേരത്തെ പുത്തൻവീട്ടിൽ എത്തിയിരുന്നു. രുഗ്മിണിയമ്മയേപ്പോലെ അതികഠിനമായ മനോവ്യഥ രാഘവൻകത്താവിനുപോലും ഈ ദുരവസ്ഥയിൽ ഉണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്. ഇടവിടാതെ വീഴുന്ന കണ്ണുനീരുകളോടും തകരുന്ന ഹൃദയത്തോടുംകൂടി അവർ കൌസല്യഅമ്മയുടെ പ്രേതത്തെ വണങ്ങിക്കൊണ്ടേ ഇരുന്നു. കൌസല്യഅമ്മയും രുഗ്മിണിഅമ്മയും തമ്മിലുള്ള നിഷ്കളങ്കമായ സ്നേഹം ഒരു കാലത്തും രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്കു് മറുക്കാനോ മറക്കാനോ കഴിവുള്ളതല്ലായിരുന്നു. തന്റെ പിതാവിന്റെ കഷ്ടസ്ഥിതിയിൽ കൌസല്യഅമ്മയുടെ മാതാവുചെയ്തിട്ടുള്ള വിലയേറിയ സഹായം, അച്ഛന്റെ മരണം കഴിഞ്ഞു് ആ മഹതി തനിക്കും മാതാവിനും ചെയ്തിട്ടുള്ള രക്ഷ; തന്റെ ഈ നിലയ്ക്കും സ്ഥിതിയ്ക്കും എല്ലാം കാരണഭൂതയായ കുഞ്ഞിക്കുട്ടിഅമ്മയുടെ ആ വാത്സല്യനിധിയായ ഏകപുത്രി എന്നനിലയിൽ തനിക്കു അവരോടുള്ള കടപ്പാടു്; തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ ഏക സഹോദരി എന്ന നിലയിൽ കൌസല്യഅമ്മയോടു് തനിക്കുള്ള സ്നേഹസ്ഥിതി;

ഇതൊക്കെ രുഗ്മിണിയമ്മ ഒന്നൊന്നായി സ്മരിക്കാൻ തുടങ്ങി. എല്ലാറ്റിലും പ്രധാനമായി അവരുടെ ഹൃദയത്തെ തകർത്തത് താൻ പട്ടിണികൊണ്ടും പാടുകൊണ്ടും പരവശയായിരുന്നപ്പോൾ കൌസല്യഅമ്മ സന്തോഷത്തോടുകൂടി തന്നെ നിർബന്ധിച്ചു കൊടുത്തിട്ടുള്ള ആഹാരത്തിന്റെ സ്മരണയാണ്. അക്കാലത്തു വിശേഷിച്ചും കൌസല്യഅമ്മ എത്ര കരുണയോടും കായ്മയും ആണ് തന്നോടു പെരുമാറിയതെന്നുള്ള സംഗതിയും അവരുടെ ഹൃദയാന്തർഭാഗത്തുനിന്നും പൊന്തിവന്നു. ഭർത്താവു തന്നെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതിനു കൌസല്യഅമ്മയും അവരുടെ മാതാവിനോടൊത്തു് ആലോചിക്കയും ശ്രമിക്കയും ചെയ്തിട്ടുള്ള വസ്തുതയും രുഗ്മിണിയമ്മ ഇപ്പോൾ നല്ലതുപോലെ ഓർമ്മിക്കുന്നുണ്ട്. കൌസല്യഅമ്മ മുകുന്ദപുരത്തു താമസമാക്കിയതിനുശേഷം അവർ രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്കു് അയച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കത്തുകളിലെ കരുണാമസൃണമായ ഒരോ വാചകങ്ങളും അവരുടെ സ്മൃതിപഥത്തിൽ തികവായ ആശയം വ്യക്തമാക്കി എത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഘട്ടവും ഇതു തന്നെയായിരുന്നു. സഹോദരനോടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുഞ്ഞുങ്ങളോടും ഇങ്ങനെ സ്വജീവനേയും സ്വന്തം കുട്ടികളേയും കാൾ സ്നേഹമുള്ള ഒരു സഹോദരി ഏതെങ്കിലും വർഗ്ഗത്തിൽ ആർക്കെങ്കിലും ഉണ്ടാകുമോ എന്നു രുഗ്മിണിഅമ്മയ്ക്കുണ്ടായിരുന്ന സംശയം—ഇല്ലാ ഒരിക്കലും ഇല്ലാ എന്നു സ്ഥിരപ്പെട്ട സമയവും ഇതുതന്നെയാണ്. കൌസല്യഅമ്മയോടു് എല്ലാ വിധത്തിലും തനിക്കുള്ള നന്ദിയും കടപ്പാടും സ്നേഹവും ഇനി എങ്ങനെ ആ അമ്മയെ അറിയിക്കാനാണ്. അവർ ജീവിച്ചിരുന്നപ്പോൾ താൻ അവർക്കുവേണ്ടി എന്തുചെയ്തു. ആ സ്നേഹലത, തന്നേയും കുഞ്ഞുങ്ങളേയും കാണുവാൻ ക്രൂടെക്കൂടെ ഓടിപ്പിടിച്ചുവരെപ്പോലെ ഇങ്ങോട്ടു് ഓടിക്കൊണ്ടിരുന്നല്ലോ. ദൈവമേ! ഈ ശപിച്ചുവംശക്കു് അങ്ങോട്ടുപോയി അവരെ കാണുവാനുള്ള സൌകര്യം പോലും കുറവായിരുന്നു. ഈ സൌകര്യക്കുറവിനുള്ള സ്ഥിതി എങ്ങനെ ഉണ്ടായി. അതു് അറിവാനുള്ള ബുദ്ധിയും നന്ദിയും എനിക്കുണ്ടായില്ലല്ലോ. നീചമായ മനസ്ഥിതിയുടെ തികഞ്ഞവിളയാട്ടമല്ലേ അതു്; കഷ്ടം. എന്റെ കൌസല്യഅമ്മേ

PRESENTED BY:
SRI M. K. VASUDEVAN NAIR

എന്റെ നന്ദികേടിനെ ക്ഷമിക്കണേ! എന്റെ ഈ സ്നേഹമില്ലായ്മ പൊറുക്കണേ! ഞാൻ ഇപ്പോഴാണ് എന്റെ ദേവിയെ നല്ലപോലെ അറിയുന്നതു്. എന്റെ അപരാധങ്ങളും ഞാൻ മനസ്സിലാക്കുന്നതും ഇപ്പോഴാണേ! എല്ലാം കാരുണ്യമുണ്ടായി അവിടുന്നു ക്ഷമിക്കണം. ഇങ്ങനെയുള്ള സ്പൃഹണീയമായ സ്മരണകളാലും തപോജ്വലമായ വിചാരപരമ്പരകളാലും കഴങ്ങിത്തളർന്നു് ഋഗിണിയമ്മ ഗൽഗദത്തോടും ധാരധാരയായി പൊഴിയുന്ന കണ്ണുനീരുകളോടും ക്രൂടി ദഹനക്രിയയ്ക്കു മുൻപായി ആ മൃതശരീരത്തിന്റെ പാദങ്ങളിൽ തുടരേ തുടരേ നമിക്കയും ആ പുണ്യവതിയുടെ ആത്മാവിനു് നിത്യശാന്തിയ്ക്കായി ഈശ്വരപ്രാർത്ഥന നടത്തുകയും ചെയ്തു.

കൌസല്യഅമ്മയുടെ മരണവൃത്താന്തം അന്നാട്ടിലുള്ള സകലർക്കും മനോവേദന ഉണ്ടാക്കി. സുചരിതയായ ആ അമ്മയെ പരിചയിക്കാനും അറിയാനും കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ളവർക്കെല്ലാം അവരെപ്പറ്റി തോന്നിയിട്ടുള്ള ബഹുമാനത്തിനു് അതിരില്ലായിരുന്നു. കുടുംബചാതുര്യത്തിന്റെ തികവും ബാല്യപരിശീലനത്തിന്റെ മേന്മയും സന്മാർഗ്ഗവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ ഗുണലാഭവും ഈശ്വരഭക്തിയുടെ പരിപുഷ്ടിയുംകൊണ്ടു് ഒരു സ്ത്രീക്കു സിദ്ധമാകുന്ന വിശിഷ്ടതകൾക്കു കൌസല്യഅമ്മ ദൃഷ്ടാന്തപാത്രമായിരുന്നു. യാതൊരു ജീവിക്കും ഉപദ്രവമാകാതെയും കഴിവുള്ളതുപോലെ ആവുന്നവരെ സഹായിച്ചും സത്യം, ധർമ്മം, മര്യാദ, വിനയം, സ്നേഹം, പരോപകാരതല്പരത ഇങ്ങനെയുള്ള വിശേഷഗുണങ്ങൾക്കു അഭയസ്ഥാനമായും ആ പുണ്യവതി നാല്പത്തിനാലു വർഷം ലോകജീവിതം നയിച്ചു. അവരുടെ വേർപാടു് ലോകത്തിനു് ഒരു വലിയ നഷ്ടത്തിനും ബന്ധുമിത്രങ്ങൾക്കു് തീരാദുഃഖത്തിനും ഇടയാക്കി.

പ്രിയപ്പെട്ട മാതാവിന്റെ നിര്യാണത്തിൽ പരിഭ്രാന്തയായിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന ഗോമതിക്കുട്ടിയെ കോമളം ആശ്വസിപ്പിച്ചതു് ഇങ്ങനെയാണു്:—"മരണം ഇന്നല്ലെങ്കിൽ നാളെ നമുക്കെല്ലാവർക്കും ഉണ്ടാകുന്ന ഒരവസ്ഥയാണു്. അതിനെ തടയാൻ മനുഷ്യശക്തിക്കു് സാദ്ധ്യമല്ല. നമുക്കുള്ളവർ മരിച്ചതിനുശേഷം

നാം എന്തിനായി വ്യസനിക്കുന്നു. വ്യസനിച്ചതുകൊണ്ട് എന്താണ് പ്രയോജനം. ഒരു പ്രയോജനവും ഇല്ലാത്ത കാര്യത്തിൽ അന്ധാളിക്കയും മനസ്സ് വേദനിപ്പിക്കയും ചെയ്യുന്നതു് കഷ്ടമാണ്. ആ പുണ്യവതി ജീവിച്ചിരുന്ന കാലമത്രയും മനസ്സമാധാനത്തോടുകൂടി സുഖത്തിലും സന്തോഷത്തിലും കഴിഞ്ഞു. എല്ലാവക്കും അവർ ഒരു ആരാധനാവിഗ്രഹവുമായിരുന്നു. ഗുണവതിയായ അങ്ങനെ ഒരു മാതാവിന്റെ സന്താനങ്ങളായി ജനിച്ച നിങ്ങൾ ഭാഗ്യവും യോഗവും ഉള്ളവർതന്നെ. അവരുടെ നിറം കളയാതേയും ചൈതന്യം വിടാതേയും നല്ല നിലയിൽത്തന്നെ അവർ നമ്മോടു യാത്രയും പറഞ്ഞു. ഇങ്ങനെയുള്ള മരണം സുകൃതികൾക്കേ ഉണ്ടാകയുള്ളൂ. അതിൽ നാം സന്തോഷിക്കണം. രോഗത്തിലൊ ആപത്തിലൊ അകപ്പെട്ടയാതൊരു ദുരിതവും അവക്കനുഭവമായില്ല. വാർദ്ധക്യക്ലേശങ്ങളും അവരെ ബാധിച്ചില്ല. അമ്മയ്ക്ക് അങ്ങനെ വല്ല അനുഭവങ്ങളും ഉണ്ടായാൽ നമ്മുടേയും അവരുടേയും സ്ഥിതി എന്താണ്. ആ കഷ്ടതകൾക്കൊന്നിനും ഇടയാക്കാത്ത ദൈവത്തിന് നാം നന്ദിപറയണം. അവർ കുറേക്കാലംകൂടി ജീവിച്ചിരുന്നാൽ നമുക്കുണ്ടാകാവുന്ന ഗുണലാഭങ്ങളേയും സുഖസന്തോഷങ്ങളേയും കുറിച്ച് ആലോചിക്കുമ്പോഴാണ് നമ്മുടെ ദുഃഖത്തിനു ശക്തി കൂടുന്നതു്. അവിടം ചിന്തിക്കാൻ വരട്ടെ. അപ്പുറം നോക്കാം. അമ്മ ദുരിതത്തിൽ അകപ്പെട്ട വലയുകയൊ അവർ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ അവരുടെ സന്താനങ്ങളിൽ ആരെങ്കിലും നഷ്ടമായിപ്പോകയൊ ചെയ്താൽ അവരുടെ കഥ എന്താണ്. അവർ അതിൽ എന്തുദുഃഖം അനുഭവിക്കണം. നാം എന്നായാലും ഒരിക്കൽ മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ മരണദുഃഖം സഹിക്കേണ്ടവരാണല്ലൊ. അതു് ഇന്നായെന്നേ ഉള്ളൂ. നമ്മുടെ രണ്ടുപേരുടെയും പിതാക്കന്മാരുടെ കാര്യം ആലോചിക്കുക. അവർക്ക് രണ്ടുപേർക്കും ഈ അവസ്ഥ കാണേണ്ട ദുർയ്യോഗം ഉണ്ടാകേണ്ടതല്ല. ഉണ്ടായി. ഇനി എന്തു ചെയ്യാനാണ്. സഹിക്കതന്നെ. അല്ലാതെ എന്തുചെയ്യും. ലോകജീവിതം അത്ര നിസ്സാരവും ക്ഷണഭംഗുരവുമാണ്. കുറച്ചുകാലം ജീവിച്ചാലും കുറെ ജീവിതം നീണ്ടുകിട്ടിയാലും കഥയൊക്കെ ഒന്നുതന്നെ. പ്രവൃത്തിക്കായി

ജനിക്കുന്നു. നന്മയ്ക്കായി ജീവിക്കുന്നു; അവസാനത്തിൽ ദൈവ സന്നിധിയിലേക്കു യാത്രയാകുന്നു. ഇതാണു് ഉത്തമമനുഷ്യരുടെ ജീവിതസ്ഥിതി. അമ്മ അങ്ങനെ യോഗ്യമായവിധം ജീവിതം നയിച്ചു, ദൈവോദ്ദേശം സാധിക്കയും ചെയ്തു. അമ്മയുടെ ആത്മാവു് ദൈവസന്നിധിയിൽ ലയിക്കയും ചെയ്തിരിക്കും. അതുയൊക്കേ ജീവിതത്തിനുദ്ദേശമുള്ളു. എന്നും ജീവിച്ചിരിക്കാൻ ആരും ജനിക്കാറില്ല. വളരേക്കാലം ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതിലല്ല ജീവിതോദ്ദേശം സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഉദ്ദേശം സാധിച്ചു് ക്ഷണത്തിൽ മടങ്ങാനാണു് നാം എല്ലാവരും ശ്രമിക്കേണ്ടതു്. ദൈവസന്നിധിയിലുള്ള ആ നിത്യാനന്ദം സ്വപ്നം കാണുന്നതുതന്നെ എന്തൊരു സുഖമാണു്. അതു് എന്നെന്നേക്കും ലഭിച്ച മാതാവിന്റെ കായ്ത്തിൽ ഇതാ മകൾ മുറവിളി കൂട്ടുന്നു. ആ പുണ്യവതി പ്രാരബ്ധദുഃഖങ്ങളും ജീവിതക്ലേശങ്ങളും മനോദോഷവ്യാപാരങ്ങളുംകൊണ്ടു് ഭരിതമായിരിക്കുന്ന ഈ ലോകത്തിൽത്തന്നെ എന്നും കഴിച്ചുകൂട്ടുമെന്നായിരുന്നോ ഗോമതിച്ചേച്ചി മോഹിച്ചിരുന്നതു്. അല്ലെങ്കിൽ പിന്നെ ഈ വ്യസനത്തിനുള്ള കാരണമെന്തു്? ഇതു് ഒരു പരിശുദ്ധമായ മനസ്ഥിതിയുടെ ചേഷ്ടയായി എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. ഒരു മാതൃഭക്തിയും ഞാനിതിൽ കാണുന്നില്ല. നമുക്കു വേണ്ടപ്പെട്ടവർ നല്ല സ്ഥാനം പ്രാപിക്കുന്നതിൽ നാം സന്തോഷിക്കുകയല്ലേ വേണ്ടതു്. നമ്മെ വേറിട്ടതിൽ ഉള്ള സങ്കടമാണെങ്കിൽ ഇതൊരു വേർപാടല്ല. ദൈവം ഒരിക്കലും നമ്മെ വേർപിരിയുന്നില്ലല്ലൊ. എപ്പോഴും ദൈവം നമ്മിൽത്തന്നെ ഉണ്ടു്. അതുപോലെയാണു് നമ്മോടു ശരീരബന്ധംകൊണ്ടു വേർപെടുന്ന സ്നേഹമുള്ള സുകൃതികളുടേയും ആത്മസ്ഥിതി. അവർ ദൈവത്തോടുചേർന്നു് നമ്മെ നയിക്കയും നിയന്ത്രിക്കയും ചെയ്യുട്ടെ! എഴുനീല്ക്കുണം. ഗോമതിച്ചേച്ചി കണ്ണുനീരും കൈയുമായി ഇങ്ങനെ കിടക്കുന്നതെന്തൊരു കഷ്ടമാണെന്നു് ആലോചിച്ചു നോക്കുക. അമ്മയുടെ ജീവൻമുക്തി കിട്ടിയതിൽ സന്തോഷിക്കയും ദൈവത്തെ സ്മരിക്കയും ചെയ്യേണ്ട പുത്രി സ്വാർത്ഥചിന്തയാൽ അവൾക്കു ലഭിച്ച നിത്യാനന്ദത്തിൽ വ്യസനിക്കുന്നു. ഈ അസൂയയും നന്ദികേടും ഇനിയും തുടർന്നുകൊണ്ടു പോകേണ്ട,

അവസാനിപ്പിക്കും. ഗോമതിച്ചേച്ചിയുടെ ആ കൊച്ചുസഹോദരങ്ങളുടെ കഥ എന്താണെന്നു ഒരു നിമിഷനേരമെങ്കിലും ചേച്ചി വിചാരിക്കുന്നുണ്ടോ. കായ്യവിവരമുള്ളവരുടെ സ്ഥിതിയാണിതു്. ആ സ്ഥിതിക്കു ആ പാവം! കുഞ്ഞുങ്ങൾ സങ്കടപ്പെട്ടുകിടന്നു പ്രലപിക്കുന്നതിൽ എന്തിനതിശയിക്കുന്നു. വരണം, നമുക്കു കുഞ്ഞുങ്ങളുടെ അടുക്കലേയ്ക്കു പോകാം. കുമാരൻകുത്താവു് ഈ മുറിയുടെ വാതുക്കൽ കിടക്കയാണു്. കൊച്ചുകുഞ്ഞുങ്ങൾ തെക്കേ മുറിയിൽ ഓമനയുടെ അടുക്കലാണെന്നു തോന്നുന്നു. ശ്രീധരൻകുട്ടി എപ്പോഴും ദൈവത്തെത്തന്നെ പഴിച്ചു നിലവിളിക്കയാണു്. കഷ്ടം! കൊച്ചുകുഞ്ഞുങ്ങൾ, ആ സാധുകുട്ടികൾക്കു എന്തറിയാം. ദൈവം എന്തുചെയ്തു. അമ്മയുടെ സായുജ്യം അവർക്കു ദൈവത്തിന്റെ കുറവാണോ. ചേച്ചിയുടെ ഈ പ്രകൃതവും കുറുക്കെ അതിനടുത്തതന്നെ. ചേച്ചിയും ദൈവത്തെ കുറപ്പെടുത്താൻ ഭാവമുണ്ടോ? വരണം, നമുക്കുപോയി കുഞ്ഞുങ്ങളെ സമാധാനപ്പെടുത്താം. എന്നുപറഞ്ഞു് കോമളം ഗോമതിക്കുട്ടിയേയും ക്ലാട്ടിക്കൊണ്ടു് അവരുടെ കൊച്ചുസഹോദരന്മാരുടെ അടുക്കലേയ്ക്കു പോയി. കഴിയുംവിധം അവർക്കു മനസ്സിലാകുന്ന ഭാഷയിലും ആശയത്തിലും കായ്യംപറഞ്ഞു് അവരെ സമാധാനിപ്പിച്ചു. ഓമന, സുകുമാരൻ, അപ്പുക്കുട്ടൻ, സരോജം എന്നിവരെയും കോമളവും ഗോമതിക്കുട്ടിയുംകൂടി ആശ്വസിപ്പിച്ചു. കോമളത്തിന്റെ അമ്മ കിടന്നകിടപ്പിൽ കിടക്കയാണെന്നു് അവർ അതേവരെ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. അമ്മ വളരെ സമാധാനക്കുറവുള്ള ക്ലാട്ടത്തിലാണെന്നു് അവർ ധരിച്ചിരുന്നു. ആപത്തിൽ ഇളകാത്ത ഒരു തന്റേടം അമ്മയ്ക്കുണ്ടെന്നും അവർ വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. ഇപ്പോഴത്തെ അമ്മയുടെ ദയനീയ പ്രകൃതവും കണ്ണുനീർ വാർത്തുകൊണ്ടുള്ള അവരുടെ കിടപ്പും കണ്ടു് അവർ ഒന്നുകുഴങ്ങി. ഗോമതിക്കുട്ടിയും കോമളവുംകൂടി മാതാവിനോടു് സാന്ത്വനവാക്കുകൾ പറഞ്ഞു് അവരെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. കുറച്ചുസമയം കഴിഞ്ഞു് എല്ലാവരും ഏതാണ്ടു് ഒരു സമാധാനത്തിലായതിന്റെശേഷം അവർ ഒരുമിച്ചുകൂടി. അപ്പോൾ അവർതമ്മിലുണ്ടായ സംഭാഷണമാണു് ചുവടെ ചേർക്കുന്നതു്.

ഗോമതിക്കുട്ടി:—ചേട്ടനെ വിവരം അറിവിക്കേണ്ടേ? അമ്മാവൻ എന്തു തീച്ചയാക്കിയോ, എന്തോ. അമ്മായി ഒന്നു ചോദിക്കണേ!

രുഗ്മിണിയമ്മ:—അദ്ദേഹത്തിനോട് ഇപ്പോൾ ചോദിക്കണമെന്നില്ല. അല്പം കഴിഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ.

കോമളം:—കരുണാകരൻചേട്ടൻ വിവരം അറിഞ്ഞാൽ ഉടനെ ഇങ്ങോട്ടു പുറപ്പെട്ടേക്കാൻ ഇടയുണ്ട്. പക്ഷേ അതിന്റെ ആവശ്യമില്ല. പരീക്ഷ അടുക്കാറായി. അതു കഴിയാതെ ഇംഗ്ലണ്ടിൽനിന്നും പോരുന്നതു് ഒരിക്കലും നന്നല്ല.

കുമാരൻകുത്താവു്:—അതു കഥയില്ലാതെ ചേട്ടൻ പ്രവർത്തിക്കുമോ? എന്നാൽ വിവരം അറിയിക്കുന്നതും വലിയ ആപത്താകുമല്ലോ. അമ്മാവന്റെ അഭിപ്രായം അറിയട്ടെ.

ഗോമതിക്കുട്ടി:—അമ്മാവൻ ഒരുപക്ഷേ ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പോയേക്കുമോ എന്നു എനിക്കു സംശയമുണ്ടു്. ചേട്ടനെ അമ്മ മരിച്ചു എന്നു് എഴുത്തുമൂലമോ കമ്പിമൂലമോ അറിയിച്ചാൽ ചേട്ടന്റെ സ്ഥിതി എന്തായിരിക്കുമെന്നു് ആലോചിച്ചു പോയതുകൊണ്ടു് എനിക്കു് അങ്ങനെ തോന്നിയതാണു്.

രുഗ്മിണിഅമ്മ:—ഒരുപക്ഷേ അദ്ദേഹം ശീമയിലേയ്ക്കു പോയേക്കാം.

കുമാരൻകുത്താവു :—അമ്മായിക്കും ഈ ശുദ്ധഗതി തോന്നുന്നല്ലോ. അമ്മാവൻ ഈ പതനത്തിൽ ഇവിടെനിന്നു പോകുന്നതെങ്ങനെയാണു്? ജ്യേഷ്ഠൻ കൊച്ചുകുട്ടിയും മറവുമല്ലല്ലോ. അമ്മ മരിച്ച വിവരം മകനെ അറിയിക്കാൻ അമ്മാവൻതന്നെ ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പോകണംപോലും. എങ്ങും നടപ്പില്ലാത്ത ഒരു കായ്മാണിതു്. കോമളം ജ്യേഷ്ഠത്തി കുറേമുൻപു് ഗോമതിച്ചേച്ചിയെ സമാധാനപ്പെടുത്താൻ പറഞ്ഞ കായ്ങ്ങളെല്ലാം ഞാൻ നല്ലപോലെ ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അതുകേട്ടു് എനിക്കു വളരെ സമാധാനമായി. കോമളംജ്യേഷ്ഠത്തിക്കു അതു വിവരം ഉള്ളപ്പോൾ ബി. എ. പാസായി ബി. സി. എൽ പദം നേടാൻ

ഒരുങ്ങിയിരിക്കുന്ന ജ്യേഷ്ഠനു് സമാധാനക്കേടു് ഉണ്ടാകയില്ലെന്നുവരുമോ?

ഗോമതിക്കുട്ടി:—അതെന്തോ; ഈ വസ്തുത ഒന്നും അറിയാതെ വളരെ ദൂരത്തിലുള്ള ഒരു ദ്വീപിൽ ഉറ്റവരാരും സഹായത്തിനില്ലാതെ കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുന്ന ഒരാളിനു്, പെട്ടെന്നു് അമ്മയുടെ മരണവൃത്താന്തം മാത്രം കേൾക്കാൻ ഇടയായാലുണ്ടാകാവുന്ന അവസ്ഥ എന്താണു്? ആരായാലും ഒന്നു അമ്പരന്നു പോകും. ബി. എ. പാസായാലും മറ്റും ആ സ്ഥിതിക്കു മാറ്റമുണ്ടാകയുമില്ല. കോമളം എന്നെ സമാധാനപ്പെടുത്താൻ വളരെ കായ്ങ്ങൾ പറഞ്ഞു. അതൊക്കെ കോമളത്തിനു് അമ്മാവനിൽ നിന്നും കിട്ടിയ അറിവുകളാണു്. ബി. എ. പാസായവക്കും മറ്റും ആ അറിവുകളൊന്നും അതുകൊണ്ടുമാത്രം കിട്ടുന്നതല്ല. ബി. സി. എൽ ആയാലും ശരി; കഥ അതുതന്നെ.

കോമളം:—അയ്യോ കഷ്ടം! ഞാൻ ചേച്ചിയോടു് കായ്മായി ഒരു സമാധാനവും പറഞ്ഞില്ലല്ലോ. ചേച്ചിയെ ഒന്നു സൌമ്യമായികളിയാക്കുകയുണ്ടായി. അത്രേ ഉള്ളൂ.

ഓമന:—അതു് വേണ്ടിയിരുന്നില്ല. ആവട്ടെ അച്ഛനു് സൌകര്യമുണ്ടെങ്കിൽ അച്ഛൻ ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പോകുന്നതിൽ കുമാരൻചേട്ടനു വിരോധമുണ്ടോ?

കുമാരൻകത്താവു്:—എന്റെ വിരോധം നോക്കേണ്ട ആളല്ലല്ലോ അദ്ദേഹം. എനിക്കു് അദ്ദേഹത്തിനോടുള്ള അപേക്ഷ അദ്ദേഹം ഈ പതനത്തിൽ ശീമയ്ക്കു പോകരുതെന്നാണു്. അതു അദ്ദേഹം സ്വീകരിച്ചില്ലെങ്കിൽ എനിക്കു സങ്കടമുണ്ടു്. അതിനു കാരണവും പറയാം. അമ്മയുടെ മരണത്തിൽ അമ്മാവനുള്ളതുപോലെ ദുഃഖം നമുക്കാർക്കുമില്ല. ജ്യേഷ്ഠനും ഉണ്ടാകയില്ല. ആ സ്ഥിതിക്കു് ഈ കഷ്ടാവസ്ഥയിൽ അദ്ദേഹത്തിനെ ദ്വീപാന്തരങ്ങളിലും മറ്റുമുള്ള യാത്രയ്ക്കു് തനിച്ചയയ്ക്കുന്ന നമ്മളാരാണു്?

ഓമന:—അച്ഛൻ പോകുന്നെങ്കിൽ ഞാനും പോകും. അതു പോരേ? എനിക്കു കരുണാകരൻചേട്ടനെ ഒന്നു കാണാൻ തിടുക്കമുണ്ട്.

കു-ക:—പിന്നെ എന്തുവേണം. എന്നാൽ നമുക്ക് എല്ലാവർക്കും ഒരുമിച്ചുപോകാം. ജ്യേഷ്ഠനെ കാണുവാനുള്ള കൊതി എനിക്കും നല്ലപോലെ ഉണ്ട്. അമ്മ മരിച്ച സമയം മുതൽ ജ്യേഷ്ഠന്റെ വിചാരമാണ് മനസ്സിൽ തിങ്ങിവരുന്നതു്.

ഗോമിനിഅമ്മ:—അതുവരും കുട്ടാ. സഹോദരസ്നേഹത്തിന്റെ ഒരു ശക്തിയാണിതു്. ആപത്തുകാലത്തെ ആ വക ഗുണങ്ങളുടെ ശക്തിയും ശുദ്ധിയും ശോഭയും ശരിക്കു പ്രകടിക്കാറുള്ളു. ഗോമതിക്കുട്ടി അമ്മാവൻ ശീമയ്ക്കു പോകുമോ എന്നും മറ്റും ആലോചിക്കാൻ തുടങ്ങിയതും ആ സഹോദരസ്നേഹത്തിന്റെ ആധിക്യംകൊണ്ടാണ്. അമ്മാവനു നമ്മെ എല്ലാവരേയുംകാൾ ദുഃഖമുണ്ടെന്നു ഗോമതിക്കുട്ടിക്കും അറിയാം. അദ്ദേഹത്തിൽ ഏതു ദുഃഖവും സഹിക്കാനുള്ള മനഃസാന്നിദ്ധ്യം സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. അനുഭവജ്ഞാനം കുറഞ്ഞും, പ്രായപൂർത്തിവരാതേയും, ആത്മികമായ വിദ്യാഭ്യാസം ലഭിക്കാനുള്ള സൌകര്യം ചുരുക്കമായും ഇരിക്കുന്ന കരുണാകരൻ ജ്യേഷ്ഠനു് ഈ ചെറുപ്രായത്തിൽ ശാന്തി എന്ന ഗുണം വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു വിശ്വസിക്കാൻ വളരെ ന്യായമില്ല. ഒരു പക്ഷേ അങ്ങനെ ഉണ്ടെങ്കിൽതന്നെ ഗോമതിക്കുട്ടിക്ക് അതു് അറിവായിട്ടുമില്ല. അതുകൊണ്ടു് പറഞ്ഞുപോയതാണ്. കുട്ടൻ ഇവിടെ ഈ അവസ്ഥയിൽ ഇല്ലാതിരുന്നെങ്കിൽ കുട്ടന്റെ കായ്യത്തിലും ഇങ്ങനെ തന്നെ പറയും. അമ്മാവൻ ഇല്ലാതിരുന്നെങ്കിലുള്ള കായ്യം പറയുവാനുമില്ല. നിങ്ങളെയൊക്കെ അമ്മാവന്റെ അടുക്കലേക്ക് യാത്രയാക്കാനുള്ള തിരക്കാണ് അപ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്നതു്. ദൈവമേ സാധു! ആ അമ്മയുടെ കുട്ടിക്കാലത്തെ എല്ലാ പ്രകൃതവും ഉണ്ട്. (എന്നു പറഞ്ഞുതീർന്നപ്പോൾ അവരുടെ നയനങ്ങളിൽ നിന്നും കണ്ണുനീർ പൊഴിഞ്ഞു.)

കു-ക—അമ്മായി ഇവിടെ ഒരു കണ്ണുനീർപ്പുഴ ഉണ്ടാക്കുമെന്നാണു് തോന്നുന്നതു്. അമ്മാവന്റെക്കൂടെ ഇത്രകാലവും താമസിച്ച പരിചയിച്ചിട്ടും ഇങ്ങനെ അടക്കമില്ലാതെ വന്നതു് എനിക്കു വളരെ അതിശയമായി തോന്നുന്നു. കോമളം ജേഷ്ഠത്തിയുടെ ഉപദേശംകൊണ്ടു് ഞങ്ങളൊക്കെ സമാധാനിച്ചല്ലോ.

രു-അ—അമ്മയുടെ മരണംകൊണ്ടുള്ള ദുഃഖമല്ലാ എനിക്കുള്ളതു്. എത്ര ദുഃഖിച്ചാലും മരിച്ചവർ ജീവിച്ചുവരുമെന്നു് എനിക്കു വിശ്വാസവുമില്ല. അതുകൊണ്ടു് അക്കാര്യത്തിൽ ദുഃഖിക്കുന്നതു് തീരെ കഥയില്ലായ്കയാണു്. ഞങ്ങളുടെ ചെറുപ്പം മുതൽക്കുള്ള ചില സ്മരണകളിൽ അകപ്പെട്ടു് ഞാൻ ഒന്നുകൂഴങ്ങുകയാണു്. സാരമില്ല, എല്ലാം ഒതുക്കി. അതൊക്കെ ഇനി ഒരിക്കൽ നിങ്ങളോടു പറയാം.

കോമളം—സരോജാ നീ അച്ഛന്റെ അടുക്കൽനിന്നു് പോന്നതെന്താണു്? അങ്ങോട്ടുചെല്ലുക.

രു-അ—അവർക്കു് അച്ഛനെ ഇഷ്ടമില്ലായിരിക്കാം. ഇല്ലെങ്കിൽ ഇതുവരെ അവർ അച്ഛനെ കാണാതിരിക്കുമോ?

സരോജം—ഉണ്ടു്; വളരെ ഇഷ്ടമുണ്ടു്. അമ്മയോടും മറ്റുമുള്ള ഇഷ്ടംകൊണ്ടു് ഇങ്ങോട്ടും പോന്നതാണു്.

കു-ക—എന്നെമിടുക്കി, സരോജത്തിനു് എന്നോടും ഇഷ്ടമുണ്ടോ.

സരോജം— പിന്നില്ലേ, കുമാരൻചേട്ടന്റെ അടുക്കൽ ഞാൻ വന്നുനിന്നിട്ടു് എന്നോടു മിണ്ടിയില്ലല്ലോ.

കു-ക—എപ്പോൾ? ഞാൻ കുഞ്ഞിനെ കണ്ടില്ല. വരണം; എന്റെ മടിയിൽവന്നു് ഇരുന്നുകൊൾക. (എന്നു പറഞ്ഞു് കുമാരൻകർത്താവു് സരോജത്തെ പിടിച്ചു് മടിയിൽ ഇരുത്തി.)

സരോജം—കുമാരൻചേട്ടൻ ആ മുറിയുടെ വാതുക്കൽ ഇരിയ്ക്കുമ്പോഴാണു് ഞാൻ അവിടെ വന്നതു്. ഞാൻ അച്ഛന്റെ അടുക്കൽ പോയിട്ടുവരട്ടോ?

കു-ക—സരോജവും അച്ഛന്റെ ക്രൂടെ ശീമയ്ക്കു് പോകുന്നുണ്ടോ? ഓമനച്ചേച്ചി തയാറായിരിക്കയാണു്.

സരോജം—അച്ഛൻ അനുവദിച്ചാൽ ഞാനും ക്രൂടെപോകും. ഓമനച്ചേച്ചിയെ അച്ഛൻ കൊണ്ടുപോകാമെന്നു് പറഞ്ഞോ?

ഓമന—ഇല്ല സരോജം. അച്ഛൻ ഇതൊന്നും അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. ഗോമതിച്ചേച്ചിയും മറവംക്രൂടി അങ്ങോട്ടു പോകുന്നകാര്യം ആലോചിക്കയാണു്. നമ്മുടെ ശീമയ്ക്കു പോയിരിക്കുന്ന ചേട്ടനില്ലേ—നിനക്കു് അൽബം അയച്ചുതന്ന ചേട്ടൻ—ആ ചേട്ടനെ കാണാൻ പോകണമെന്നാണു് ആലോചിക്കുന്നതു്.

സരോജം—അതിലെ ഒരു പടം മുഷിഞ്ഞുപോയല്ലൊ. വേറെ വെയ്ക്കാമെന്നു് ഓമനച്ചേച്ചി അന്നു പറഞ്ഞിട്ടെന്തായി. ഓമനച്ചേച്ചി ശീമയ്ക്കുപോകയാണെങ്കിൽ അതുക്രൂടി കൊണ്ടുപോണം; കേട്ടോ?

ഓമന—ആ പടം നമുക്കു് മാറിവെയ്ക്കാം. അതു് ഇവിടങ്ങളിൽ കിട്ടും. ഞാൻ ശീമയ്ക്കുപോകുന്നില്ല.

സരോജം—പിന്നെ കുമാരൻചേട്ടൻ അങ്ങനെ പറഞ്ഞതെന്താണു്?

ഓമന—കുമാരൻചേട്ടൻ ഒരു നേരമ്പോക്കായി അങ്ങനെ പറഞ്ഞുവെന്നേ ഉള്ളു. അതു സാരമില്ല.

"നേരം പോക്കോ, അതെന്തു്?" എന്നു് അവൾ തന്നെത്താൻ പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് അച്ഛന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു് ഓടിപ്പോയി. സരോജത്തെ തുടർന്നു് ഓമനയും അച്ഛന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. കൌസല്യഅമ്മയുടെ മരണത്തിൽ കർത്താവദ്ദേഹത്തിനുള്ള ദുഃഖം അറിയാനും അതിൽ അനുഭാവം പ്രദർശിപ്പിക്കാനും അനവധി ആളുകൾ പുത്തൻവീട്ടിൽ വന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. ആ വക തിരക്കാണു് ഇപ്പോൾ അവിടെ നടക്കുന്നതു്. രുഗ്മിണിഅമ്മയേയും ഗോമതിക്കുട്ടിയേയും മറവും കാണുന്നതിനായി സ്ത്രീജനങ്ങളും വളരെ ക്രൂടുന്നുണ്ടു്. മേൽചേർത്തിട്ടുള്ള

സംഭാഷണത്തിനിടയിൽ തന്നേ അങ്ങുമിങ്ങും സ്ത്രീജനങ്ങൾ ക്രൂട്ടം ക്രൂടിയിരുന്നു. രുഗ്മിണിഅമ്മയും കോമളവും ഗോമതിക്കുട്ടിയും അവരോട് ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് ലോഹ്യം പറയാൻ ഏർപ്പെട്ടു കൊണ്ടിരുന്നതിനാലാണ്, കുമാരൻകുത്താവും ഓമനയും സരോജവും മാത്രമായി ഒടുവിൽ ശേഷിച്ചതു്. കൌസല്യഅമ്മയുടെ ഇളയ പുത്രന്മാരായ ഏറ്റവും വയസ്സുള്ള ശ്രീധരൻകുട്ടിയും ൻ വയസ്സുള്ള അപ്പുവും ക്ഷീണംകൊണ്ടായിരിക്കാം. ഉറങ്ങുകയാണു്. അപ്പുക്കുട്ടൻ അച്ഛന്റെ അടുക്കൽ ഉണ്ടു്. സുകുമാരൻ സംഭാഷണവും കേട്ടുകൊണ്ടു് ഇരിക്കയായിരുന്നു. അതു് കഴിഞ്ഞു് ആ കുട്ടി മനോരാജ്യത്തിൽ അകപ്പെടാൻ ഇടയായി. ഏറ്റവും വയസ്സുള്ള സുകുമാരന്റെ മനോവിചാരം എന്താണെന്നു് നോക്കുക:— "ഇന്നു് ഇവിടെ വലിയഉത്സവം തന്നെ. ദുഃഖം അറിയാൻ വരുന്നവരാണു് ദുഃഖം അധികമാക്കുന്നതു്. ഈ സ്ത്രീകൾ കഥയില്ലാതെ പലതും പറയുന്നു. അതു കേൾക്കുമ്പോഴാണു് അമ്മയ്ക്കും ഗോമതിച്ചേച്ചിക്കും ഒക്കെ സങ്കടം കൂടുന്നതു്. അവരൊക്കെ നല്ലപോലെ സമാധാനപ്പെട്ടുകൊണ്ടാണു് ഇവിടെ ഇരുന്നതു്. വന്നവർ കരയുന്നതുകാണുമ്പോൾ അവർ എങ്ങനെ കരയാതിരിക്കും. ഇതുവളരെ കഷ്ടംതന്നെ. അതു് അവരുടെ കുറ്റമല്ലായിരിക്കാം. എങ്കിലും ദോഷമാണല്ലോ അനുഭവം. എനിക്കു വളരെ കഷ്ടം തോന്നുന്നു. എന്തുചെയ്യാൻ കഴിയും" ഇങ്ങനെ ഒക്കെ വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു് ആ കുട്ടി വളരെ സമയം അവിടെ തന്നെ ഇരുന്നു.

നാലാം അദ്ധ്യായം.

ഗോമതിക്കുട്ടി സംശയിച്ചതുപോലെ രാഘവൻകത്താവ ദ്ദേഹം ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പോയില്ല. മരുമകനും അങ്ങനെ സംശയിച്ചതും മരുമകൻ അതിനു് തക്കം പറഞ്ഞതും ഒന്നും രാഘവൻകത്താവദ്ദേഹം അറിഞ്ഞതുമില്ല. കരുണാകരൻകത്താവിനെ അമ്മയുടെ മരണവൃത്താന്തം സൌകര്യംപോലെ ശാന്തമായി അറിയിച്ചു് വേണ്ടുംവിധം സമാധാനപ്പെടുത്താനായി അദ്ദേഹം തന്റെ രണ്ടുമൂന്നു വിശ്വസ്ഥന്മാരായ സ്നേഹിതന്മാക്കു് ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു് എഴുതിഅയച്ചു. കമ്പിയും മറ്റും അടിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ലെന്നും അദ്ദേഹം തീച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നു. കരുണാകരൻകത്താവിന്റെ അച്ഛനോടും ആ വിവരം അദ്ദേഹം മുൻക്രൂട്ടി പറഞ്ഞിരുന്നു.

കൌസല്യയമ്മയുടെ പതിനാറടിയന്തിരങ്ങളും വളരെ ഭംഗിയിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടി. ഏകദേശം അഞ്ഞൂറു പറ അരിയോളം അന്നത്തെ സദ്യയ്ക്കു് ചെലവായിട്ടുണ്ടു്. കത്താവദ്ദേഹത്തിന്റെ കൃഷിസ്ഥലങ്ങളിൽ ഉള്ള സാധനങ്ങളുംകൊണ്ടു തന്നെ മിക്കവാറും ആ സദ്യ നിവ്വഹിച്ചിരിക്കുന്നു. കുറെ പല വ്യഞ്ജനവും ശക്കരയും മാത്രമാണു് പുറമെനിന്നും വാങ്ങിയിട്ടുള്ള സാധനങ്ങളും. തോട്ടംവേലക്കാക്കും മറ്റും ഉള്ള സദ്യയും വളരെ കേമമായി കഴിഞ്ഞുകൂടി. അമ്മയുടെ സംവത്സരദീക്ഷ കുമാരൻകത്താവിനായിരുന്നു. ആ കുട്ടി ജൂനിയർ ഇൻറർമീഡ്യറ്റ് ക്ലാസ്സിൽ പരീക്ഷകഴിഞ്ഞു മധ്യവേനൽ ഒഴിവുപ്രമാണിച്ചു് വീട്ടിൽ താമസിക്കുന്ന കാലമാണിതു്. അടുത്ത കൊല്ലം കാളേജിൽ ചേരേണ്ട എന്നും മാതൃകർമ്മം മുടക്കിയുള്ള പഠിത്തം ആവശ്യമില്ലെന്നും സ്വയം തീരുമാനിച്ചാണു് ദീക്ഷാകർമ്മം തുടങ്ങിയതു്. അച്ഛനും അമ്മാവനും മറ്റു വേണ്ടപ്പെട്ടവക്കും അതു് പൂർണ്ണസന്തോഷവുമായിരുന്നു. കൌസല്യയമ്മയുടെ മരണത്തോടുകൂടി രുഗ്മിണിയമ്മയും മക്കളും കൌസല്യഅമ്മയുടെ കുട്ടികളും ഒരുമിച്ചു് അയ്യരപ്പത്തൻവീട്ടിൽ താമസമാക്കിയിരിക്കയാണു്. കോമളവും ഓമനയും അവരുടെ ഇളയ

സഹോദരങ്ങളും കൌസല്യയമ്മയുടെ പുല ആചരിക്കയും പതിനാറുബലി ഇടുകയും ചെയ്തു. അച്ഛന്റെ സഹോദരിയുടെ പുല ആചരിക്കുന്ന ഏഴ്പ്പാട്ട നായന്മാരുടെ ഇടയിൽ നടപ്പില്ലെങ്കിലും സ്നേഹാധിക്യംകൊണ്ട് അവർ അങ്ങനെ പ്രവത്തിച്ചു പോയതാണ്. രുഗ്മിണിയമ്മ അതിലേക്ക് തന്റെ കുഞ്ഞുങ്ങളെ പ്രേരിപ്പിക്കയും ചെയ്തിരുന്നു. തന്റെ മക്കളും ഭത്താവിന്റെ മരുമക്കളും കുറേക്കാലം ഇങ്ങനെ ഒരുമിച്ചു കഴിഞ്ഞുകൂടട്ടെ എന്നായിരുന്നു രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ ആലോചന. കത്താവദ്ദേഹത്തിനും അതു് സന്തോഷമായിരുന്നു. എല്ലാവരുടേയും താമസം അയ്യരപ്പത്തൻവീട്ടിൽത്തന്നേ ആവട്ടേ എന്നും മരുമകൻ പഠിത്തം കഴിഞ്ഞു് ഇംഗ്ലണ്ടിൽനിന്നും മടങ്ങി എത്തിയതിനു ശേഷം ആലോചിച്ചു് മരുമകന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ മേൽ ചെയ്താൽ മതിയെന്നും ആയിരുന്നു കത്താവദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. എന്നാൽ രാമരുതമ്പാനു് ഈ അഭിപ്രായത്തോടു് അത്ര അനുകൂലമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ദീക്ഷയിൽ ഇരിക്കുന്ന കുമാരൻ കത്താവുമാത്രം സ്വഗൃഹത്തിൽ താമസിക്കാനേ അദ്ദേഹത്തിനു് ഇഷ്ടമുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഗോമതിക്കുട്ടിയും ഇളയ രണ്ടു കുഞ്ഞുങ്ങളും മുകുന്ദപുരത്തുതന്നെ താമസിക്കണം എന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശ. അദ്ദേഹം ഭായ്യയ്ക്കും കുട്ടികൾക്കും ആയി പണിയിച്ചു കൊടുത്തിരിക്കുന്ന ഗൃഹവും സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള സ്വത്തുക്കളും കുട്ടികൾ ആരും അവിടെ താമസമില്ലെങ്കിൽ നാശമോശപ്പെട്ടുപോകാൻ ഇടയുണ്ടെന്നാണു് അദ്ദേഹം വിചാരിക്കുന്നതു്. എന്നാൽ ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി കത്താവദ്ദേഹവുമായി ഒന്നുംതന്നെ ഇതേവരെ തമ്പാൻ സംസാരിച്ചിട്ടില്ല. വിവരങ്ങൾക്കെല്ലാം അദ്ദേഹം കരുണാകരൻകത്താവിനു് പിന്നീടു് എഴുതാമെന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കയാണു്. തന്റെ പുത്രി ഗോമതിക്കുട്ടിക്കു് മരുമകൻ കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനെക്കൊണ്ടു് വിവാഹം ചെയ്യിക്കണമെന്നു് രാമരുതമ്പാൻ ആഗ്രഹിച്ചിരിക്കയാണു്. എന്നാൽ ആ സംഗതിയിൽ കത്താവദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം പുറത്തു വന്നിട്ടില്ലെങ്കിലും കരുണാകരൻ കത്താവിനു് അതിൽ തീരെ തൃപ്തിയില്ലാതിരിക്കുന്നു. കൊച്ചു

പ്പൻതമ്പാൻ കാഴ്ചയിൽ നല്ല കോമളനാണെങ്കിലും മന്ദബുദ്ധിയും അലസനും പിടിപ്പില്ലാത്തവനും ദുർവ്യത്തനും ആയിരുന്നു. ആ കോവിലകത്തുള്ളവർ മിക്കവാറും യോഗ്യന്മാരും സമർത്ഥന്മാരുമായിട്ടാണു് വരാറുണ്ടായിരുന്നതു്. കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനേപ്പോലെ ഒരു സൃഷ്ടി, അവിടെ എന്നെങ്കിലുമുണ്ടായിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്. കോവിലകത്തു മൂന്നാം മുറക്കാരനാണു് കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻ. ധാരാളം സ്വത്തുള്ള ആ കോവിലകത്തു സന്താനങ്ങൾ വളരെ കുറവായിരുന്നതുകൊണ്ടു് കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനെ വിവാഹത്തിനു കിട്ടാൻ കൊതിക്കുന്നവർ പലരുമുണ്ടു്. അമ്മാവന്റെ മകളെ വിവാഹം ചെയ്യണമെന്നുള്ള അമ്മയുടെ നിർബ്ബന്ധംകൊണ്ടാണു് തമ്പാൻ ഇതേവരെ എങ്ങും ഏറ്റപ്പെടാതിരുന്നിട്ടുള്ളതു്. ഗോമതിക്കുട്ടിയെ തനിക്കു് ഭാര്യയായി കിട്ടുന്നതിൽ തമ്പാനു് സന്തോഷം കൂടുതലുണ്ടെങ്കിലും കരുണാകരൻകർത്താവുമായുള്ള ചില്ലറ രസക്കേടുകൊണ്ടു് അതു് സാധിക്കുമോ എന്നു തമ്പാനു് കുറെ സംശയവും ഇല്ലെന്നില്ല. ഗോമതിക്കുട്ടിക്കു് ഇക്കാര്യത്തിൽ ഇപ്പോൾ ഒരു അഭിപ്രായവും ഇല്ലാതിരിക്കയാണു്. ചിലപ്പോൾ തമ്പാൻ, കൌസല്യയമ്മയും മറ്റും താമസിക്കുന്ന വീട്ടിൽപോയി ഇരിക്കാറുണ്ടെങ്കിലും ഗോമതിക്കുട്ടി ആ സമയത്തെങ്ങും കൊച്ചപ്പൻതമ്പാന്റെ അടുക്കൽ ചെല്ലുകയോ അദ്ദേഹവുമായി സംസാരിക്കുകയോ ചെയ്യാറില്ല. കരുണാകരൻകർത്താവിനു് കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻ തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ വരുന്നതുതന്നെ തീരെ ഇഷ്ടമില്ലാതിരുന്നു. മുകുന്ദപുരത്തേ താമസം തുടർന്നുകൊണ്ടുപോകുന്നതിനു് യാതൊരു നിവൃത്തിയുമില്ലെന്നാണു് ഇപ്പോൾ ഗോമതിക്കുട്ടി ആലോചിക്കുന്നതു്:—"അമ്മയുടെ കാലം കഴിഞ്ഞു; ചേട്ടനും ദൂരദിക്കിലാണു്; താൻ രണ്ടു് കൊച്ചുസഹോദരങ്ങളോടുകൂടി മുകുന്ദപുരത്തുള്ള ഗൃഹത്തിൽ താമസിക്കുന്നതു് ഒരിക്കലും ശരിയല്ല. എന്നാൽ അച്ഛനെ പിരിഞ്ഞു് ഞാനും കുഞ്ഞുങ്ങളും എങ്ങനെ താമസിക്കാനാണു്. അദ്ദേഹത്തിനും അതിൽ വളരെ കുണ്ഠിതമുണ്ടാകുമല്ലോ; എന്താണു വേണ്ടതു്." ഇങ്ങനെയുള്ള ആലോചനയാണു് ഗോമതിക്കുട്ടിയെ വിഷമിപ്പിക്കുന്നതു്.

കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനേക്കൊണ്ട് തന്നെ വിവാഹം ചെയ്യിക്കണമെന്നു് അച്ഛനുള്ള ആലോചന ഗോമതിക്കുട്ടിക്ക് നല്ലപോലെ അറിയാമായിരുന്നു. അച്ഛന്റെ ആ ഒരു ഹിതം അനുസരിക്കുന്നതിനു തനിക്ക് കഴിയാതെവരുന്നല്ലോ എന്നൊരന്തസ്സാപം ആ യുവതിക്ക് അധികമായുണ്ടായിരുന്നു. ആയിടയ്ക്ക് ഒരു ദിവസം കുട്ടികളെ കാണുവാനായി രാമരുതമ്പാൻ പുത്തൻ വീട്ടിൽ എത്തിയിരുന്നു. രണ്ടുദിവസം അവിടെ താമസിച്ചാണ് അദ്ദേഹം മടങ്ങിയതു്. കത്താവദ്ദേഹവും തമ്പാനുമായി ആ ദിവസങ്ങളിൽ പല കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റിയും സംസാരിക്കയുണ്ടായി. തമ്പാൻ പോകുന്നദിവസം ഉച്ചയ്ക്ക് രാഘവൻകത്താവുമായി അദ്ദേഹം സംസാരിച്ച ഭാഗമാണ് ഇവിടെ ചേർക്കുന്നതു്.

കുട്ടികളുടെ താമസം ഇവിടെത്തന്നെ എന്നു തീരുമാനിച്ചോ? ഇവരിൽ ആരും അവിടെ താമസിച്ചില്ലെങ്കിൽ വീട്ടും വസ്തുവകകളും മോശപ്പെട്ടുപോകാൻ ഇടയുണ്ട്.

രാഘവൻകത്താവു—അവരെ ഇപ്പോൾ എങ്ങനെ അവിടെ താമസിപ്പിക്കാനാണ്. ഗോമതിക്കു പ്രായമായി; അവൾ കന്യകയായിരിക്കുന്നു. അവൾ തന്നെ രണ്ടു കൊച്ചുകുഞ്ഞുങ്ങളോടുകൂടിയല്ലേ അവിടെ താമസിക്കേണ്ടതു്. കുമാരനു് ഒരുവഷ്ത്തേക്ക് ഇവിടെനിന്നും പോരാനും തരമില്ല. ദീക്ഷകഴിഞ്ഞാലും അവനു കാളേജിൽ പോകണമല്ലോ. പ്രായമുള്ള സ്ത്രീകളുടെ സഹായമില്ലാതെ ഗോമതിയെ തനിച്ചു് അവിടെ താമസിപ്പിക്കുന്നതു് ശരിയാണെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. എന്നു മാത്രമല്ല, അമ്മയോടുകൂടി അവിടെ കഴിഞ്ഞുകൂടിയ കുഞ്ഞുങ്ങൾ തനിച്ചു് അവിടെ താമസിക്കുന്നതും കുറേക്കാലത്തേക്ക് അവൾക്കു വളരെ സങ്കടകരമായിരിക്കും. എന്നാൽ അച്ഛനെ കൂടാതെ ഉള്ള താമസത്തിലും അവൾക്കു് അതുപോലെ മനഃക്ലേശമുണ്ടെന്നെനിക്കറിയാം. ഇവിടെ അവരുടെ തരക്കാർ ഉള്ളതുകൊണ്ടും മറ്റും അവർ അതൊന്നും കൂട്ടാക്കാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടുകയാണു്. ഏതായാലും കുറച്ചുകാലം ഇങ്ങനെ കഴി

യട്ടെ. അതാണ് നല്ലതു്. സൌകര്യമുള്ളപ്പോൾ അങ്ങു ഇവിടെവന്നു് അവരെ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കണം.

തമ്പാൻ—അവക്കു് ക്രൂട്ടിനു് അവിടെ ആളുണ്ടാകും. കൊച്ചുമ്മാവന്റെ ഭാര്യ ക്രൂടേ താമസിക്കാമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അവക്കു കുട്ടികളും ഇല്ലല്ലോ. ഗോമതിയേയും മറ്റും അവക്കു് വലിയ കാര്യമാണു്.

രാഘവൻകർത്താവു്—അതു ശരിതന്നെ. ഇളയമ്മയ്ക്കു് ഞങ്ങളോടൊക്കെ വലിയ സ്നേഹമുണ്ടു്. അവർക്രൂടെ താമസിക്കുന്നതു കൊള്ളാം. ഗോമതിയോടു് അവരുടെ കുട്ടപോരേ എന്നും മുകുന്ദപുരത്തു താമസിക്കുന്നതു് ഇപ്പോൾ വേണമോ കുറെ കഴിഞ്ഞുമതിയോ എന്നും അങ്ങുതന്നെ ചോദിക്കുക. അവളുടേയും അങ്ങയുടേയും ഇഷ്ടംപോലെ അതു കാര്യം തീരുമാനിക്കേണ്ടതാണു്.

തമ്പാൻ—ഇപ്പോൾ ആലോചനയ്ക്കു് എടുക്കാവുന്ന ഒരു വിഷയമല്ലെങ്കിലും ഗോമതിയുടെ വിവാഹകാര്യത്തിൽ എനിക്കല്പം പറയാനുണ്ടു്. അവൾക്കു് വയസ്സു് ഇരുപതു് ആയി. ഇനിയും വിവാഹം നടത്താതിരിക്കുന്നതു കഷ്ടമാണു്. ഞാൻ ഒരു കാര്യം ആലോചിക്കയുണ്ടായി. അതു് കരുണാകരനു താല്പര്യമില്ലെന്നാണു് അവന്റെ അമ്മ പറഞ്ഞതു്. ഗോമതിയുടെ അമ്മയ്ക്കും എനിയ്ക്കും അക്കാര്യത്തിൽ ഒരഭിപ്രായമാണുണ്ടായിരുന്നതു്. എന്റെ സഹോദരിക്കും ആ സംഗതിയിൽ വളരെ ആശയുണ്ടു്. നാം തമ്മിൽ അതേപ്പറ്റിയൊന്നും സംസാരിച്ചില്ലെന്നേയുള്ളു. കൊച്ചുപ്പന്റെ കാര്യമാണു് ആലോചിച്ചതെന്നു് അറിയാമല്ലോ.

രാഘവൻകർത്താവു്—ആ ആലോചനയെപ്പറ്റി എനിക്കറിയാം. കരുണാകരൻ തന്നെയാണു് എന്നോടു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്. ഗോമതിക്കു വിവാഹത്തിനു പ്രായമൊന്നും കടന്നുപോയിട്ടില്ല. അങ്ങനെ ഭയപ്പെടാനൊന്നുമില്ല. ഒന്നരണ്ടു കൊല്ലംകൂടി താമസിക്കാം. ശരിയായ ആരോഗ്യം വരുന്നതിനു മുൻപു് വിവാഹം നന്നല്ലെന്നാണു് എന്റെ അഭി

പ്രായം. ഇളംപ്രായത്തിൽ കൊച്ചുകുട്ടികളെ അമ്മമാരാക്കുന്ന ഏർപ്പാട് ഒരു സമുദായത്തിനും നന്നല്ല. കന്യകാവസ്ഥയിൽ ഇരുന്ന് പെൺകുട്ടികൾ പലതുമറിയാനും വളരെ പഠിക്കാനും ഉണ്ട്. അതുകൊണ്ട് അതിലേക്ക് അവരെ നാം അനുവദിക്കണം. നമുക്ക് ഇതിലേക്ക് ദ്രുതഗതി ഒന്നും ആവശ്യമില്ല. കരുണാകരനും വരട്ടെ. ഗോമതിയുടെ അമ്മയുടെ മാസമടിയന്തിരവും കഴിഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ.

തമ്പുരാൻ—ഗോമതിയുടെ വിവാഹത്തിന് അത്രയും താമസിക്കണമെന്നില്ല. നമ്മുടെ പെൺകുട്ടികൾക്ക് ചെറുപ്പത്തിലേ യൌവനം തുടങ്ങും. ഉഷ്ണമേഖലയിൽ ഉള്ളവർക്ക് വിവാഹം കുറെ നേരത്തെവേണ്ടതാണ്. ഇരുപതുവയസ്സുവരേയും മറ്റും നമ്മുടെ പെൺകുട്ടികളെ കന്യകകളാക്കുന്നത് ഒരിക്കലും നന്നല്ല. പതിനാലുവയസ്സ് മുതൽ പതിനെട്ടവയസ്സ് വരെ അവർക്ക് വിവാഹത്തിനുള്ള പ്രായമാണ്. അതിനപ്പുറം അവരെ കന്യകകളാക്കിത്തീർക്കുന്നതായാൽ അവരുടെ ഓജസ്സും ചൈതന്യവും കുറയുകയും താരുണ്യസുഷമ നഷ്ടമാകുകയും ചെയ്യും. അതിന് പലേ ദൃഷ്ടാന്തങ്ങളും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്.

രാഘവൻകുത്താവ്—നമ്മുടെ ആളുകൾ സാധാരണയായി വിശ്വസിച്ചു പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്ന ഒരു നടപ്പിനെപ്പറ്റിയാണ് അങ്ങ് പറയുന്നത്. പക്ഷെ, ഈ നടപ്പും അതിനു അടിസ്ഥാനമായ വിശ്വാസവും വളരെ അബദ്ധമാണ്. ഭീഷ്മായുസ്സ് നമ്മുടെ ആളുകൾക്ക് കുറഞ്ഞുപോകുന്നതിനും ചെറു പ്രായത്തിൽ തന്നെ വാർദ്ധക്യം പിടിപെടുന്നതിനും നമ്മുടെ ഇടയിലുള്ള ബാല്യവിവാഹ ഏർപ്പാട് ഒരു കാരണമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഏകദേശം പതിനെട്ടവയസ്സാകാതെകൌമാരകാലം ശരിയ്ക്ക് അവസാനിക്കുന്നില്ല. ബാല്യം തികഞ്ഞ ഒരവസ്ഥയേ കൌമാരയ്യത്തിനുള്ളൂ. അതുതന്നെ ബാല്യത്തിന്റെ ഒരു വകഭേദവുമാണ്. യൌവനത്തിലാണ് വിവാഹം വേണ്ടത്. മനശ്ശക്തിക്കു ദൃഢതയും ശരീരത്തിനു ബലവും വരുന്നതിനു മുൻപു

സന്താനങ്ങൾ ഉണ്ടായാലത്തെ കഥ വളരെ കഷ്ടമാണു്. നമ്മുടെ ഇടയിൽ കുട്ടികൾക്കു കുട്ടികളുണ്ടാകുകയാണു് പതിവു്. പാകമാകാത്ത ഫലത്തിന്റെ വിത്തുകൾ വിതച്ചാൽ വിളവു ശൂന്യമാകുന്നതുപോലെ നമ്മുടെ ശിശുക്കൾ പ്രയോജനശൂന്യരും അല്പായുസ്സുകളും ആയിത്തീരുന്നതിന്റെ രഹസ്യം ഇതാണു്. പാരമ്പര്യമുറയ്ക്കു് ഈ ദുരാചാരം ഒരു സമുദായാചാരമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. അതിനെ ആവുംവിധം ക്രമേണ മാറ്റിയില്ലെങ്കിൽ ഇതിലും വലിയ ആപത്തു് സമുദായത്തിനു് ഉണ്ടാകും. നമ്മുടെ ആളുകൾക്കു് ആരോഗ്യമില്ല, സ്ഥിരബുദ്ധിയില്ല; ജോലിയ്ക്കുള്ള പ്രാപ്തിയും ശൂന്യം; ഇങ്ങനേ ഒന്നിനും കൊള്ളരുതാത്ത സ്ഥിതിയിൽ കാണപ്പെടുന്നവരുടെ സംഖ്യയാണു് ഇൻഡ്യയിൽ കൂടിയിരിക്കുന്നതു്. ആലസ്യവും മന്ദതയും അസ്ഥിരതയും രോഗവും ആയി യുദ്ധം ചെയ്യുന്നവരുടെ വർദ്ധനവുകൊണ്ടു് ഭാരതഖണ്ഡം തന്നെ പ്രവർത്തിഹീനമായി ചമഞ്ഞിരിക്കയാണു്. സ്ഥായിയായുള്ള ദോഷങ്ങളെ കണ്ടറിഞ്ഞു പരിഹരിക്കുന്നതിനു് നമ്മുടെ ആളുകൾക്കു് ഉത്സാഹവും ശ്രദ്ധയും ഇല്ല. പതിനെട്ടുവയസ്സിനകം വിവാഹം ചെയ്തില്ലെങ്കിൽ പെൺകിടാങ്ങളുടെ താരുണ്യസൂക്ഷ്മം നഷ്ടമാകുമെന്നു അങ്ങു് പറയുന്നു. അപ്പോൾ ബാല്യം തികഞ്ഞ ഒരവസ്ഥയാണു് അവർ ആശ്രയിക്കുന്നതു്. യൌവനത്തോടു സമാഗതം പറയുന്ന ഒരു കാലമാണതു്. യൌവനാവസ്ഥ ശരീരത്തിൽ മേളിക്കണം. അപ്പോൾ മാത്രമെ വിവാഹത്തിനു യോഗ്യമാകയുള്ളു. പന്ത്രണ്ടുവയസ്സിലൊ അതിലും ഇളം പ്രായത്തിലൊ വിവാഹാലോചനകുട്ടികളുടെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെടുത്തുകയും കളത്രപദത്തിനു അവരെ കാപ്പുകെട്ടിക്കയും ചെയ്യുന്നതു നമ്മുടെ ഇടയിൽ പതിവായിരിക്കുന്നു. ആ ചിന്തയിലും ആശയിലും, ബാല്യത്തോടൊത്തു് അവർ വളരുന്നു. പുത്രിയുടെ വിവാഹം കഴിഞ്ഞില്ലല്ലൊ എന്നുള്ള അച്ഛനമ്മമാരുടെ ആധിയും പശ്ചാത്താപവും ആ കന്യകയായ പുത്രിയിലും സംക്രമിക്കുന്നു. ക്രമേണ അവളുടെ വിചാരവും അതുതന്നെയായി

ത്തീരുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ള വിചാരവും അതു സംബന്ധിച്ചുള്ള ആശയും അതു് സാദ്ധ്യമാകാതെ വരുമ്പോഴുള്ള ആശാഭംഗവും അവരുടെ മനസ്സിനെവരുത്തുന്ന അസ്വസ്ഥതയാണു് അവരുടെ ചൈതന്യത്തേയും ഓജസ്സിനേയും നഷ്ടമാക്കുന്നതു്. അതു് മനോദോഷം കൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ഒരുതരം രോഗമാണു്. ആ രോഗം പെൺകിടാങ്ങൾക്കു് ഉണ്ടാകാതിരിക്കാൻ നാം സൂക്ഷിക്കണം. അവരുടെ മനസ്ഥിതി ശരിയായും നന്നായും രൂപീകരിക്കാൻ നാം പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണു്. ഇവിടെ ഗോമതിയും കോമളവും ഏതാണ്ടു് അടുത്ത പ്രായക്കാരാണല്ലോ. കോമളത്തിനു വിവാഹത്തിന്റെ കാര്യംതന്നെ അറിവില്ല. അവൾക്കേ ആരും അവളുടെ വിവാഹകാര്യം പറഞ്ഞിട്ടും ഇല്ല. ഞാൻ ഇതേവരെ അതപ്പറ്റി ഒന്നും ചിന്തിക്കപോലും ചെയ്തിട്ടുമില്ല. അതുകൊണ്ടു് ആ വിചാരവും അതിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന ആധിയും അവൾക്കില്ല. അതുതന്നെയാണു് അവൾക്കു് നല്ല ആരോഗ്യവും അവളുടെ ബുദ്ധിക്കു നല്ല പ്രസരിപ്പും കാണുന്നതു്. ഗോമതിയുടെ കഥ അങ്ങനെയല്ല. രണ്ടോമൂന്നോ കൊല്ലമായിട്ടു് വിവാഹാലോചന അവളുടെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെടുത്തി. അവൾ ഇപ്പോൾ അതേചിന്തയിൽ കുഴങ്ങുകയാണെന്നു് ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു. അതിന്റെ പോരായ്മ അവളുടെ ശരീരത്തിനും മനസ്സിനും തട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. ആ മനസ്ഥിതി മാറ്റണമെന്നു ഞാൻ രുഗ്മിണിയോടു് പറഞ്ഞിരിക്കയാണു്. ക്രമേണ മാറിക്കൊള്ളും. ഇവിടുത്തെ പെരുമാറ്റവും അതിനു വളരെ സഹായിക്കും. ഈ അവസ്ഥയിൽ എല്ലാംകൊണ്ടും അവളെ മുകുന്ദപുരത്തു താമസിപ്പിക്കാതിരിക്കയാണു് നല്ലതു്. കൊച്ചുതമ്പാന്റെ വിവാഹാലോചനയും തല്ക്കാലം നിറുത്തിവയ്ക്കയാണു് യോഗ്യം. അദ്ദേഹത്തിനു വിവാഹം നടത്താൻ തിടുക്കമായിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ഇഷ്ടമുള്ളിടത്തു നടത്തട്ടെ. അതിനു് അങ്ങു് തടസ്ഥമായി നില്ക്കുണമെന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിനെക്കൊണ്ടു

ഗോമതിയെ വിവാഹം ചെയ്യിക്കുന്നതിനു കരുണാകരനുള്ള തടസ്ഥം എന്താണെന്നു് എനിക്കു നല്ല രൂപമില്ല. അവൻ വന്നിട്ടല്ലാതെ വിവരം ചോദിച്ചറിയാൻ തരമില്ലല്ലൊ. അവരുടെ ഒക്കെ നല്ല തൃപ്തിയോടും പൂർണ്ണമായ സന്തോഷത്തോടും കൂടി നടത്തേണ്ട കാര്യമല്ലേ ഇതു്. നാളത്തെ അനുഭവക്കാരും അവരാണല്ലോ. ഭാര്യയുടെ സഹോദരനും സഹോദരിയുടെ ഭർത്താവും തമ്മിൽ യോജിപ്പില്ലെങ്കിൽ അവക്കും ആ പെൺകുട്ടിക്കും വളരെ സൌഖ്യക്കേടിനു് ഇടയാകും. ആ കുടുംബത്തിന്റെ പിന്നീടുള്ള സ്ഥിതിയും പരിതാപകരം തന്നെ. വിവാഹകാര്യത്തിൽ നാം വളരെ ആലോചിക്കാനുണ്ടു്. അത്രത്തിടുതിയിൽ ഒരു വിവാഹം നടത്തേണ്ട ആവശ്യവും ഇപ്പോൾ ഇവിടെയില്ലല്ലൊ. കരുണാകരനുള്ള തടസ്ഥം തന്നെ അവൻ വേണ്ടുവോളം ആലോചിച്ചതിനുശേഷം ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതാണോ എന്നും അറിയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. നിസ്സാരമായ വല്ല കാര്യങ്ങളും കൊണ്ടു് ഉണ്ടായതാണെങ്കിൽ അതൊക്കെ മാറാവുന്നതുമാണല്ലൊ. ബഹുകാലമായി അങ്ങയുടെ കോവിലിലും ഈ കുടുംബവും തമ്മിൽ ഉള്ള മൈത്രി തുടർന്നു നിലനിറുത്തേണ്ടതും ശരിയായി ഉറപ്പിക്കേണ്ടതും ആയ ചുമതല നമുക്കു് ഇരുക്കൂട്ടർക്കുമുള്ളതാണു്. അച്ഛന്റെ അനന്തിരവൻ, സഹോദരിയുടെ ഭർത്താവു്, ശേഷക്കാരുടെ അച്ഛൻ എന്നീ സ്ഥിതിയിലും നിലയിലും അങ്ങു് എന്റെ സ്നേഹനിധിയാണു്. അങ്ങയുടെ ന്യായമായ അഭിപ്രായങ്ങൾക്കും കാര്യമായ ഉദ്ദേശങ്ങൾക്കും ഞാൻ ഒരിക്കലും ഭിന്നനല്ലെന്നു മാത്രമല്ല, അവയുടെ സാന്നിദ്ധ്യത്തിൽ അങ്ങയേക്കാൾ ഞാൻ ബദ്ധശ്രദ്ധനുമാണു്. ഈ വസ്തുത അങ്ങയ്ക്കു് അറിയാമെങ്കിൽ ഞാൻ അതിലേക്കു് അങ്ങയോടു നന്ദിപറയുന്നു. ഒരു പക്ഷെ ആ വിധം ബോദ്ധ്യമായിട്ടില്ലെങ്കിൽ ഉറപ്പായി വിശ്വസിക്കണമെന്നു് ഞാൻ അപേക്ഷിക്കയും ചെയ്യുന്നു. മനുഷ്യസാധാരണമായുണ്ടാകാവുള്ള അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങളും ഭിന്നരുചികളും നമുക്കും ഉണ്ടാകാം. എന്നാൽ

അതൊക്കെ തമ്മിൽ പറഞ്ഞു് സിദ്ധാന്തം ക്രടാതെ ന്യായവും യുക്തിയും ഉള്ളതു സ്വീകരിച്ചാൽ മനസ്സുകൊണ്ടുള്ള അകൽച്ചയ്ക്കു് ആക്കം ഇടയാകുകയില്ല. കൊച്ചു തിരുമേനിക്കു് നമുക്കു നേരിട്ട അത്യാപത്തറിയാം. ഇതിൽ ഭാഗഭാക്കാകേണ്ട ഒരാളല്ലേ അദ്ദേഹം. ആ സ്ഥിതിക്കു് നമുക്കു് ഒരു സമാധാനവും ഭേദപ്പെട്ട ഒരു അവസരവും വരുന്നതുവരെ ഇക്കാര്യത്തിൽ ക്ഷമിക്കാൻ അദ്ദേഹത്തിനു് ബുദ്ധിമുണമില്ലെങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിവാഹംകൊണ്ടു് ഗോമതിക്കുപോലും എന്തു പ്രയോജനം ഉണ്ടാകാൻ പോകുന്നു. നന്മക്കായി ചെയ്യുന്നതു് തിന്മയിൽ കലാശിക്കുമെന്നു് മുൻക്രൂട്ടി അറിയാമെങ്കിൽ അതു ചെയ്യാതിരിക്കയല്ലേ വേണ്ടതു്. എങ്ങനെ ആയാലും തല്ക്കാലം ഈ ആലോചന നിറുത്തിവെയ്ക്കാം. ഒരു കൊല്ലം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷമേ ഈ സംഗതി ആലോചനയ്ക്കു് എടുക്കേണ്ട കാര്യമുള്ളു.

തമ്പാൻ:—ഇഷ്ടംപോലെ ആവട്ടെ. കത്താവിന്റെ അഭിപ്രായംപോലെ നടക്കുന്നതിൽ എനിക്കു വിരോധമൊന്നുമില്ല. ആ സ്ഥലം കെട്ടിപൂട്ടി ഇട്ടുകളയുന്നതു് നന്നാണോ? ആരേ എങ്കിലും അവിടെ താമസിപ്പിക്കേണ്ടതല്ലേ?

രാ-ക—അതു വേണ്ടതുതന്നെ. പക്ഷെ ഇപ്പോൾ അവിടെ ഒരു സൂക്ഷിപ്പുകാരനെ ഏർപ്പെടുത്തിയാൽ മതിയാകും. പിന്നീടു് ആലോചിച്ചു് വേണ്ടും വിധം നമുക്കു് പ്രവർത്തിക്കാം.

തമ്പാൻ:—ആ സൂക്ഷിപ്പുകാരൻ ആ വക മുതലുകൾ ക്രടി നോക്കി എടുക്കാൻ സമർത്ഥനായിരിക്കണം ഇല്ലേ?

രാ-ക—അതേ, അയാൾ സമർത്ഥനും, സത്യവാനും കൃഷിക്കാര്യങ്ങളിലും മറ്റും അല്പമൊരു വാസനയുള്ളവനും ആയിരുന്നാൽ ആ വിധവും ആവാം.

തമ്പാൻ—അങ്ങനെ ചെയ്യാം. നമ്മുടെ നെഞ്ഞിലിലേ കേശവനെ ചുമതലപ്പെടുത്തുന്നതിൽ തെറ്റില്ല. അവന്ന് ഇപ്പോഴം കോവിലകത്തെ കലവറ ജോലിയാണ്. നല്ല മിടുക്കുണ്ട്; സത്യവാനുമാണ്; കൃഷിയുള്ള വാസനയൊക്കെ ഒരു കഥയാണെന്നു തോന്നുന്നു. വേണമെങ്കിൽ അതിലും പരിചയിപ്പിക്കാം. ഞാൻ കുറച്ചുനാളത്തേക്ക് ഒരു മേലനേഷണംകൂടി നടത്തിക്കൊള്ളാം. അതു പോരേ?

രാ-ക—അതു മതി; അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതു് നന്നാണ്.

തമ്പാൻ—ഞാൻ ഇന്നു പകലേ വണ്ടിക്ക് പോകുകയാണ്. രണ്ടുമൂന്നു ഏടുപ്പാടുകാം തീക്കാൻ ഇന്നു കോവിലകത്തു് എത്തേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമാണ്.

രാ-ക—ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതിക്ക് ഒരാഴ്ചയിൽ ഒരിക്കലെങ്കിലും അങ്ങു് ഇവിടെ വന്നും പോയും ഇരിക്കുന്നതു് കുട്ടികാംക്ക് ഒരു അനുഗ്രഹമായിരിക്കും. അമ്മയും അച്ഛനും ഒരുമിച്ചായിരുന്ന ഇതേവരെ ഉള്ള അവരുടെ ജീവിതം. അച്ഛനെയെങ്കിലും ക്രൂടക്കൂടെ കാണുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ അതു് അവക്ക് ഒരു അന്തസ്സാപത്തിനു കാരണമാണ്. എന്നു വിചാരിച്ചു് കായ്ങ്ങാംക്ക് ഒന്നിനും മുടക്കം വരുത്തണമെന്നില്ല. സൌകര്യംപോലെ ഇക്കായ്ത്തിലും ശ്രദ്ധിച്ചാൽ മതിയാകും. ഇവിടേ അവക്ക് ഒരു ദുഃഖവും വരാതിരിക്കാൻ വേണ്ട ഏടുപ്പാടുകളെല്ലാം ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

തമ്പാൻ—അതു് എനിക്ക് നല്ല ബോദ്ധ്യമാണ്. കത്താവിന്റെക്രൂടെ താമസിക്കുന്നതു് എല്ലാവിധത്തിലും അവക്ക് വലിയ അനുഗ്രഹം തന്നെ. അതുപോലെ അവക്ക് നന്മവേറെ എവിടെ ഉണ്ടാകാൻ പോകുന്നു. ഞാൻ കുട്ടികളെ വളരെ ലാളിക്കുന്ന ഒരു പ്രകൃതക്കാരനാണ്. ആ ലാളന അവക്ക് പലപ്പോഴും ദോഷം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നു് എനിക്കറിയാം. എന്നാലും ആ പ്രകൃതം മാറ്റാൻ എനിക്ക് സാധിച്ചിട്ടില്ല. ഇനി അതു് ക്രൂടിവരാനേ തരവും ഉള്ളല്ലൊ. പരമാത്മാം പറയുകയാണെങ്കിൽ എനിക്ക് അവരെക്രൂടാ

തെയുള്ള ജീവിതം പ്രയാസമാണ്. എന്റെ ആ സ്വാ
ത്ഥതക്കുടി അവർ അവിടെ താമസിക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ
എനിക്കുണ്ട്. കുട്ടികളുടെ നന്മ ഉദ്ദേശിക്കയാണെങ്കിൽ
അവർക്ക് ഇവിടെ താമസിക്കയാണ് യോഗ്യമായിട്ടുള്ളതു്.
അങ്ങനെ തന്നെ ആവട്ടേ. അതു് എന്റെ സ്വാർത്ഥത്തി
നുവേണ്ടി ഞാൻ തടയുന്നില്ല. ഞാൻ ക്രൂടക്രൂടെ വന്നും
പോയും ഇരിക്കാം. തല്ക്കാലം അങ്ങനേ നടക്കട്ടേ.

രാ-ക—അങ്ങയുടെ മനസ്ഥിതി എനിക്കു് നല്ലപോലെ അറി
യാം. ഒന്നിലും ആടാത്ത ഒരു മനഃസ്ഥൈര്യം നമുക്കുണ്ടാ
യിരിക്കേണ്ടതത്യാവശ്യമാണു്. എന്നാലേ പ്രവൃത്തിയ്ക്കു്
ശക്തിയും ജീവിതത്തിനു് സുഖവും ഉണ്ടാകയുള്ളൂ. ആപ
ത്തും സമ്പത്തും വന്നും പോയും ഇരിയ്ക്കും. എല്ലാറ്റി
നോടും സ്വാഗതം പറയാതെ ജീവികയ്ക്കു കഴിവില്ല.
സമ്പത്തിൽ ഇഷ്ടവും, ആപത്തിൽ അനിഷ്ടവും വരുന്ന
ആ മനസ്ഥിതി മാറുക തന്നെ വേണം. എന്നാൽ,
അതു് വളരെ ശ്രമം ചെയ്തു സാധിക്കേണ്ടതാണു്. ആ
ശ്രമം സാധിയ്ക്കുന്നതോടുക്രൂടി ജീവിതവും രമ്യമാകും.
അതുകൊണ്ടു് ഒരു ദിനകൃത്യംപോലെ തന്നെ അതു് ഒരു
ശീലമാക്കി പരിചയിയ്ക്കണം. നല്ലതു ചെയ്യുന്നതിനാണു്
എവിടേയും വിഷമം കാണുന്നതു്. ചീത്തയ്ക്കു് ലാഘവം
ഉണ്ടു്. കടമകളേയും മുറകളേയും നിർവ്വഹിക്കുന്നതിലാ
ണു് യഥാർത്ഥമായ സന്തോഷം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്. അ
നുഭവങ്ങളം എല്ലാം പ്രയോജനമുള്ളവയാണു്. തിന്മ
യിൽ നിന്നു് വേറിട്ടു് നന്മയെ വരിക്കാനുള്ള ഒരു സന്ന
ദ്ധത മനസ്സിനു് ഉണ്ടാക്കണം. ഔചിത്യപൂർവ്വമുള്ള ആ
സന്നദ്ധതയ്ക്കാണു് സ്വാതന്ത്ര്യമെന്നു പറയുന്നതു്. ആ
സ്വാതന്ത്ര്യമാണു് മോചനം അല്ലെങ്കിൽ മുക്തി. എന്റെ
ജീവിതത്തിൽ എന്നെ വല്ലാതെ അലട്ടിയതു് സഹോദരി
യുടെ മരണമാണു്. അമ്മയുടെ മരണത്തിൽ എനിക്കു്
ഇത്ര അസ്വാസ്ഥ്യം ഉണ്ടായില്ല. അതു് ജീവിതത്തിൽ

എന്നെങ്കിലും ഒരു ദിവസം എനിക്ക് അനുഭവമാക്കേണ്ട താണല്ലോ. ഇതു്, എനിക്ക് നേരിടേണ്ട ഒരു വിപത്തല്ല. പക്ഷേ, ജനനം കൊണ്ടല്ലെങ്കിൽ ആത്മാവിന്റെ പ്രായം എനിക്ക് കുറവായതുകൊണ്ടായിരിക്കാം ആ ദുരവസ്ഥ എനിക്ക് അനുഭവമായതു്. ഞാൻ അങ്ങനെയാണു് സമാധാനിച്ചതു്. അങ്ങും, ആ വിധത്തിൽ സമാധാനിക്കേണ്ടതാണു്. കഴിഞ്ഞ രണ്ടു ദിവസമായിട്ടു് നാം തമ്മിൽ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോഴും, അങ്ങു് പലപ്പോഴും വ്യസനവാക്കുകളും പറയുകയും ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് കണ്ണുനീർ പൊഴിക്കയും ചെയ്യുന്നതു് ഞാൻ കണ്ടു. അപ്പോഴൊക്കെ ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള മറുപടി അങ്ങയുടെ ഹൃദയത്തിൽ വേണ്ടുംവിധം പതിയണമെന്നു് ഞാൻ സ്നേഹപൂർവ്വം അപേക്ഷിക്കുന്നു. അങ്ങയ്ക്കു് മനക്ലേശത്തിനു് ഒരു കാര്യവുമില്ല. സമാധാനത്തോടുകൂടി, പ്രവൃത്തിചതുരനായി ജീവിക്കണം. ഞാൻ ഇന്നത്തെ അഞ്ചലിലും തപാലിലും ഉള്ള കത്തുകളും നോക്കി മറുപടി എഴുതട്ടേ. പോകുമ്പോൾ തമ്മിൽ കാണുമല്ലോ. എന്നുപറഞ്ഞു് അവർ പിരിഞ്ഞു.

PRESENTED BY:
SRI M. K. VASUDEVAN NAIR
MANIYARA VEEDU
MALAYINKIL

F2610

അഞ്ചാം അദ്ധ്യായം.

അയ്യരപ്പത്തൻവീട്ടിലെ ഭരണം നടത്തുന്നതു് ഇപ്പോൾ രുഗ്മിണിയമ്മയാണു്. പൂങ്കാവിലെ കുടുംബകാര്യങ്ങളും അവരുടെ ശ്രദ്ധയിൽതന്നേ നടക്കുന്നു. ഭർത്താവിനു യാതൊരു ബുദ്ധിമുട്ടും ഉണ്ടാകാതിരിക്കാൻ രുഗ്മിണിയമ്മ മനഃപൂർവ്വം ശ്രദ്ധിക്കുന്നുണ്ടു്. അവർ വൈദ്യം പഠിക്കാതിരുന്നതു് ഒരു വലിയ പോരായ്മയായി എന്നു് ഇപ്പോൾ അവൾക്കു തോന്നുന്നു. അതുകൂടി വശമാക്കിയിരുന്നെങ്കിൽ ആ വിഷയത്തിലും ഭർത്താവിനെ സഹായിക്കാൻ കഴിയുമായിരുന്നല്ലോ എന്നാണു് അവരുടെ ആലോചന. വൈദ്യശാസ്ത്രം അറിവില്ലെങ്കിലും വൈദ്യപാകവും രോഗപരിചരണവും രുഗ്മിണിയമ്മ ഭംഗിയായി വശമാക്കീട്ടുണ്ടു്. പെട്ടെന്നുണ്ടാകുന്ന ചെറിയ രോഗങ്ങൾക്കു പ്രാഥമികശുശ്രൂഷകൾ ചെയ്യുന്നതിനും അവൾക്കു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. തന്റെ പോരായ്മ മനസ്സിലാക്കിയതുകൊണ്ടായിരിക്കാം കോമളത്തെ വൈദ്യശാസ്ത്രം പഠിപ്പിക്കുന്നതിനു് രുഗ്മിണിയമ്മ ജാഗരൂകയായിരിക്കുന്നതു്. കോമളം ആ ശാസ്ത്രം പഠിക്കയും ചികിത്സാവിഷയത്തിൽ പരിശീലിക്കയും ചെയ്യുവരുന്നു. കർത്താവു വൈദ്യന്റെകൂടെ പരിചയിയ്ക്കാൻ വന്നിട്ടുള്ള വൈദ്യന്മാർ പലരും ഉണ്ടു്. അവരിൽ മൂന്നാലുപേർ വളരെ സമ്മതന്മാരായും തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ ദൂരദിക്കുകളിലേക്കും മറ്റും വേണ്ടിവന്നാൽ ചികിത്സക്കായി അയയ്ക്കുന്നതു അവരെയാണു്. ധാര, വസ്തി, സ്നേഹപാനം, പിഴിഞ്ഞുപകച്ചു് മുതലായ ചികിത്സകളും അവരാണു് നടത്തിവരുന്നതു്. വൈദ്യശാലയിലും ആതുരശാലയിലും സമയ വിവരപ്പട്ടിക അനുസരിച്ചു മാറി മാറി ശ്രദ്ധിക്കുന്നതിനും അവരെയാണു് ചുമതലപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതു്. വൈദ്യം പഠിക്കാൻവരുന്നവരുടെ അഭ്യസനകാര്യത്തിലും അവരിൽ ചിലർക്കു ചുമതലയുണ്ടു്. അവരെക്കൂടാതെ വിദഗ്ദ്ധന്മാരായ അദ്ധ്യാപകന്മാരെ അതിലേക്കു പ്രത്യേകം നിയോഗിച്ചിട്ടുമുണ്ടു്. എന്നിരുന്നാലും ദിവസം ഒരുമണിക്കൂർനേരം പ്രധാനവിഷയങ്ങളേപ്പറ്റി കർത്താവു

ദ്ദേഹം ആയുർവേദ പാഠശാലയിൽ ഇന്നും പഠിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. നിത്യവും ചെന്നു കാണേണ്ട രോഗികളെ അദ്ദേഹം ശരിയ്ക്കു നോക്കുകയും മൂന്നുമണിക്കൂർനേരം വൈദ്യശാലയിലും ഒരുമണിക്കൂർസമയം ആതുരശാലയിലും തന്റെ സാന്നിദ്ധ്യത്തിൽ എല്ലാക്കാര്യങ്ങളും നിയന്ത്രിക്കയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. അപകടസ്ഥിതിയിൽ വന്നുചേരുന്ന രോഗികളെക്കണ്ടു ചികിത്സ നിശ്ചയിക്കുന്ന ഭാരം അദ്ദേഹംതന്നെയാണു് വഹിച്ചിരുന്നതു്. കുറ്റാവട്ടത്തു നടത്തിവരുന്ന ആയുർവേദപാഠശാലയോടുചേർന്ന് ഒരു സംസ്കൃതപാഠശാലയും ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. അതിൽ ശാസ്ത്രിപരീക്ഷവരെ ഉള്ള പഠിപ്പു് അഞ്ചു കൊല്ലംകൊണ്ടു് പൂർത്തിയാക്കുന്നു. സംസ്കൃതം പഠിക്കുന്നവർക്കും ആയുർവേദം പഠിക്കുന്നവർക്കും അവിടെ ഏതുതൊഴിലും വേണമെങ്കിൽ അഭ്യസിക്കുന്നതിനു് സൌകര്യങ്ങളും നൽകിയിട്ടുണ്ടു്. രണ്ടു പാഠശാലകളിലും ദിവസം ഒരുമണിക്കൂർവീതം ഇംഗ്ലീഷും പഠിപ്പിച്ചുവരുന്നു. തോട്ടങ്ങളിലും വയലുകളിലും വേലചെയ്യുന്നവരുടെ ആവശ്യത്തിനായി വളരെ നല്ലനിലയിൽ അദ്ദേഹം ഒരു നിശാപാഠശാലയും ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ആ പാഠശാലയിൽ സന്മാർഗ്ഗ വിദ്യാഭ്യാസനത്തിനും തൊഴിൽ പരിശീലനത്തിനും ആണു പ്രാധാന്യം കൊടുത്തിട്ടുള്ളതു്. ആവശ്യമുള്ളവർക്കു മലയാളവും ഇംഗ്ലീഷും പഠിക്കുന്നതിനു അവിടെ സൌകര്യവും നൽകിയിരിക്കുന്നു. നിശാപാഠശാലയിൽ രാത്രി ഏഴുമണിമുതൽ പത്തുമണിവരെയുള്ള മൂന്നുമണിക്കൂർ നേരത്തെ പഠിതാക്കളാണു് ഉള്ളതു്. ഇംഗ്ലീഷോ മലയാളമോ പഠിക്കണമെന്നുള്ളവർക്കാണു് ഒൻപതുമണിമുതൽ പത്തുമണിവരെ ക്ലാസുനടത്തുന്നതു്. ആ പഠിപ്പിന്റെ ആവശ്യമില്ലാത്തവർക്കു് ഒൻപതുമണിക്കുതന്നെ പിരിയാം. ഏഴുമണിമുതൽ എട്ടുമണിവരെ ഉള്ള ഒരുമണിക്കൂർ സമയം തൊഴിലാളികളുടെ നടത്തയേയും നടപടിയേയും ക്രമപ്പെടുത്തുന്നതിനും നിയന്ത്രിക്കുന്നതിനും ഉള്ള അഭ്യസനമാണു്. മര്യാദ, സത്യം, വിനയം, കൃത്യനിഷ്ഠ, കണിശം, സ്നേഹം, വിശ്വാസം, സ്ഥിരബുദ്ധി, സമഷ്ടിസ്നേഹം, പരിശ്രമശീലം, പരസ്പരസഹായം, ഉപകാരസ്മരണ, ഐകമത്യം, മനസൈക്യം, ഉൽക്കൃഷ്ടേച്ഛ, ദൈവ

ഭക്തി, രാജഭക്തി, ഗുരുജനഭക്തി, ഇങ്ങനെയുള്ള വിശേഷഗുണങ്ങളിൽ ഓരോന്നിനേയും വിവരിച്ചുള്ള പാഠങ്ങളും അവക്കു കൊടുക്കുന്നു. അന്യരോടു പെരുമാറേണ്ടരീതികളും, ഒരു യഥാർത്ഥ മനുഷ്യനാകാനുള്ളവിധങ്ങളും, കടമകളേയും മുറകളേയും പരിരക്ഷിക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകതകളും, അന്യന്നുസങ്കടംക്രൂരതെ ഉള്ള ജീവിതക്രമങ്ങളും ഇപ്രകാരം സന്മാർഗ്ഗികമായും ധാർമ്മികമായും ഉള്ള വിവിധവിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള പ്രസംഗങ്ങളും ആ സമയങ്ങളിൽ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു സൌകര്യംപോലെ നടത്തികൊണ്ടിരിക്കുന്നു. എട്ടുമുതൽ ഒൻപതുമണിവരെയുള്ള സമയം എല്ലാത്തരം കൃഷികളെ സംബന്ധിച്ചുമുള്ള സാമാന്യപാഠങ്ങളും പഠിപ്പിക്കുന്നതിനായി വിനിയോഗിച്ചുവരുന്നു. വളങ്ങളുംശേഖരിക്കേണ്ട സമ്പ്രദായങ്ങളും, കന്നുകാലിസംരക്ഷണത്തിന്റെ രീതികളും, കൃഷിക്ക് ഉപദ്രവകരമായിട്ടുള്ള രോഗങ്ങളും മാറാനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളും മുതലായവയെ സംബന്ധിച്ചും ആ സമയം അവക്കു വേണ്ട അറിവുകളും നൽകുക പതിവായിരുന്നു.

നിശാപാഠശാലയ്ക്കും മറ്റു സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും എന്നപോലെ ഞായറാഴ്ചദിവസങ്ങളും ഒഴിവാണെങ്കിലും അന്നു പകൽ ൮ മണിമുതൽ ൪ മണിവരെയുള്ള സമയം അവക്കായി അവിടെ ഈശ്വരഭക്തിയേയും ആത്മബോധത്തേയും പറഞ്ഞറിയുള്ള പ്രസംഗങ്ങളും നടത്താറുണ്ടു്. എല്ലാ മതക്കാർക്കും ഒന്നുപോലെ പറഞ്ഞുകൊടുക്കുന്ന മതതത്വങ്ങളെപ്പറ്റിയും ആത്മബോധത്തെപറ്റിയും മാത്രമേ ഉപദേശം കൊടുക്കാറുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ദൈവത്തെ ഭജിക്കയും, സമസൃഷ്ടിസ്നേഹത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കയും, ജന്തുകാരുണ്യത്തെ നിലനിറുത്തുകയും ചെയ്യുന്നതിനു പര്യാപ്തമായവിധമാണു് മതപ്രസംഗങ്ങളും നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നതു്. മതസ്ഥാപകന്മാരുടെ ജീവചരിത്രങ്ങളും അവർ ലോകത്തിനു ചെയ്തിട്ടുള്ള പുണ്യകൃത്യങ്ങളും വിഷയമാക്കിയുള്ള പ്രസംഗങ്ങളും ആ സമയങ്ങളിൽ ചിലപ്പോൾ നടത്താറുണ്ടു്.

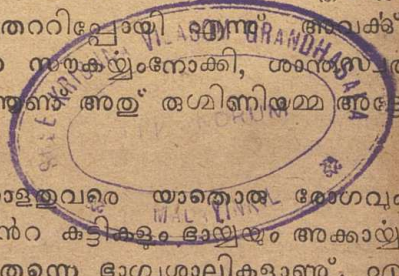
തോട്ടംജോലിക്കാർക്ക് ആഹാരത്തിനു വേണ്ട എല്ലാ സാധനങ്ങളും ആവശ്യംപോലെ കൊടുക്കുന്നതിനു വേണ്ട കച്ചവടം തോട്ടത്തിനടുത്തുതന്നെ നടത്തുന്നുണ്ടു്. ഒരു വലിയ കടകം

വിവിധസാധനങ്ങളും വിൽക്കുന്നതിനായി കത്താവദ്ദേഹം തന്നെ സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നു. സ്വദേശങ്ങളിലും വിദേശങ്ങളിലും ഉള്ള എല്ലാ സാധനങ്ങളും വരുത്തി ശരിയായ വിലയ്ക്കു വില്പന നടത്തിവരുന്നു. ജോലിക്കാക്കു് ആവശ്യമുള്ള ഏതു സാധനങ്ങളും അവരുടെ പ്രത്യേക കണക്കിൽ ചെലവെഴുതിക്കൊടുക്കുന്നതിനും മാസാവസാനത്തിൽ അവരുടെ കണക്കുകളും തയാറാക്കി തോട്ടംവിചാരിപ്പുകാക്കു് അയച്ചുകൊടുക്കുന്നതിനും വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. മാസാവസാനത്തിൽ അവർ എല്ലാ സ്ഥലങ്ങളിൽനിന്നും പററീട്ടുള്ള തുക കഴിച്ചു ശമ്പളത്തിൽ ബാക്കിയുള്ള സംഖ്യ കൊട്ടുത്തു് രേഖ മേടിക്കേണ്ട ചുമതല തോട്ടം വിചാരിപ്പുകാക്കാണു്. എന്നാൽ അവരുടെ മാസം തോറുമുള്ള വരുമാനത്തിൽ എട്ടിലൊന്നു തുക അവക്കായി സ്ഥാപിച്ചു നടത്തിവരുന്ന രക്ഷാനിധിയിൽ ഏല്പിക്കണമെന്നു ഏർപ്പാടു ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ഏതെങ്കിലും അത്യാവശ്യം നേരിട്ടപ്പോൾ വിവരം അറിയിച്ചു് ആ തുക പററിക്കൊള്ളുവാനും അവക്കു സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടു്. ഇതിൻെറയൊക്കെ ഉദ്ദേശം യാതൊരുവിധത്തിലും ജോലിക്കാക്കു ബുദ്ധിമുട്ടിനോ, ക്ലേശത്തിനോ, നഷ്ടത്തിനോ ഇടയാക്കരുതെന്നുള്ളതാണു്.

വൈദ്യവിദ്യാർത്ഥികൾ ഒരുമണിക്കൂർ നേരമെങ്കിലും വൈദ്യശാലയിലോ, ആതുരശാലയിലോ ഹാജരായി പ്രായോഗികപരിശീലനം നടത്തണമെന്നു് ഏർപ്പാടുണ്ടു്. എല്ലാ അങ്ങാടിമരുന്നുകളും പച്ചമരുന്നുകളും നട്ടുവളർത്തുന്ന ഒരു ഔഷധത്തോപ്പും ആതുരശാലയിൽനിന്നും-അരമൈൽ തെക്കുവശമായി സ്ഥാപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അവിടത്തെ മേലന്വേഷണംകൂടി ആയുർവേദപാഠശാലയിലെ പ്രധാന അദ്ധ്യാപകൻ നടത്തിവരുന്നു. അദ്ദേഹം ദിവസം ഒരുമണിക്കൂർവീതം വൈദ്യവിദ്യാർത്ഥികളെ ഔഷധത്തോട്ടത്തിൽ കൊണ്ടുപോയി ഓരോ ഔഷധങ്ങളും വേർതിരിച്ചു അവരെ കാണിച്ചുകൊടുത്തു് അവയിൽ ഓരോന്നിൻെറയും ഗുണങ്ങളെപ്പററി പഠിപ്പിക്കണമെന്നും നിഷ്കർഷിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

കത്താവദ്ദേഹത്തിൻെറ ഈ വക ഏർപ്പാടുകൾക്കെല്ലാം രുക്മിണിയമ്മയുടെ പ്രേരണാശക്തിയും, സഹകരണബുദ്ധിയും

ശരിക്ക് ഉപകരിച്ചുകൊണ്ടാണിരിക്കുന്നത്. ഈ എല്ലാ സംഗതികളുടേയും ഭരണത്തിലും നയത്തിലും രുഗ്മിണിയമ്മ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതുപോലെ കത്താവദ്ദേഹവും ശ്രദ്ധിക്കുന്നില്ലെന്ന് തീർത്തു പറയാം. ഭർത്താവിനെ ദൈവത്തെപ്പോലെ ബഹുമാനിക്കയും ഭജിക്കയും ചെയ്യുന്നതിന്, ഇക്കാലത്ത് അവരെപ്പോലെയുള്ള സ്ത്രീകൾ വളരെ അപൂർവമായിട്ടെങ്കിലും ഉണ്ടോ എന്നു സംശയമാണ്. പുരാണപ്രസിദ്ധകളായ സീത, ദമയന്തി, സത്യഭാമ, സാവിത്രി, നാളായണി മുതലായ സതീരത്നങ്ങളുടെ കാലടികളാണ് അവർക്കാശ്രയമായിരിക്കുന്നത്. ആ വിശിഷ്ടമാതൃകകളെപ്പോലെയായിത്തീരാൻ രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്ക് എന്തുകൊണ്ട് കഴിയുകയില്ല? ഭർതൃശുശ്രൂഷയിൽ അവർ അത്ര കടന്ന നിലയിൽ എത്തിയിരിക്കുന്നു. കത്താവദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹിതമാണ് രുഗ്മിണിയമ്മയുടെ വ്രതം. അദ്ദേഹത്തിന് അസുഖം ഉണ്ടാകത്തക്ക ഒരു കൃത്യവും ഈ നിമിഷംവരെ അവർ ചെയ്തിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിന് വല്ലതും തെറ്റിപ്പോയി എന്നു് അവർക്ക് തോന്നിയാൽ ഭർത്താവിന്റെ മുഖത്തുനോക്കി, ശാന്തസ്വരത്തിലും വിനീതഭാവത്തിലും അതു് രുഗ്മിണിയമ്മ അദ്ദേഹത്തെ അറിവിക്കുന്നതു്.

കത്താവദ്ദേഹത്തിന് നാളിതുവരെ യാതൊരു രോഗവും ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുട്ടികളും ഭാര്യയും അക്കായ്ത്തിൽ അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ തന്നെ ഭാഗ്യശാലികളാണ്. എന്നാൽ ഈ അവസ്ഥ രുഗ്മിണിഅമ്മയുടെ ശ്രദ്ധകൊണ്ടും ദിനകൃത്യങ്ങളിൽ അവർ കാണിക്കുന്ന ഔചിത്യബുദ്ധികൊണ്ടും ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതാണ്. ഭർത്താവിനു കഴിവുള്ളിടത്തോളം വിശ്രമം കൊടുക്കണമെന്നാണ് രുഗ്മിണിഅമ്മയുടെ ജീവിതാശ. അതിനായി അവർപെടുന്ന പാടിനു് കൈയും കണക്കുമില്ല. എന്നാൽ ഭർത്താവിന്റെ സ്വഭാവം എപ്പോഴും ജോലി ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കണമെന്നുള്ളതാകയാൽ ആ ഉദ്ദേശം സാധിക്കുന്നതിനു് രുഗ്മിണിയമ്മയ്ക്ക് കഴിവില്ലാതെ വന്നുകൂടുന്നു. എപ്പോഴും നവംനവങ്ങളായ കായ്ങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നതിനു് രാഘവൻ കത്താവു് ഉൽസുകനായിരുന്നു. അതിനൊന്നും രുഗ്മിണിഅമ്മ

ബാധകമാകാതെ ആ വക ജോലികൾ ഭർത്താവിനെ ലഘൂപ്പെടുത്തി കൊടുക്കാനും അവർ ശ്രദ്ധയുള്ളവരായിരുന്നു. കോമളത്തിനേയും, ഓമനയേയും, അച്ഛനെ കഴിവുള്ളവിധം സഹായിക്കാൻ, രുഗ്മിണിഅമ്മ തയാറാക്കുകയാണു്. കോമളം സ്കൂൾ ഫൈനൽക്ലാസ്സ് ജയിച്ചതിനുശേഷം ഗ്രന്ഥപാരായണം കൊണ്ടു് ആ ഭാഷയിൽ സാമാന്യമായ ജ്ഞാനം സമ്പാദിച്ചിരിക്കുന്നു. സംസ്കൃതം അവൾക്കു് നല്ലപോലെ അറിയാം. സംഗീതംഇപ്പോഴും പഠിക്കുന്നുണ്ടു്. സാന്മാർഗ്ഗികമായും ആത്മികമായും ഉള്ളവിദ്യാഭ്യാസവും അവൾക്കു് ഇന്നും ലഭിച്ചുകൊണ്ടാണിരിക്കുന്നതു്. തയ്യൽ, ജാലി, കൃഷിപ്പണി, ഗൃഹകൃത്യം ഇങ്ങനെയുള്ള തൊഴിലുകളിലും അവൾക്കു് നല്ല പരിശീലനം സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇതിനും പുറമെ വൈദ്യവും അഭ്യസിച്ചുവരുന്നു. ഈ വിധത്തിൽ തന്നെയാണു്, ഓമനയേയും തയാറാക്കുന്നതു്. രുഗ്മിണിയമ്മയുടെകുട്ടികൾക്കു അച്ഛനോടുള്ളതുപോലെയോ, ചിലക്കു് അതിൽ ക്രൂരതലായോ ബഹുമാനവും, ഭക്തിയും അമ്മയോടുണ്ടായിരുന്നു. തന്റെ ഭാഗ്യയുടെ കാഴ്ച്ചപ്രാപ്തിയും, ഭരണനൈപുണ്യവും അനുസരണശീലവും, ധർമ്മബോധവും രാഘവൻ കർത്താവദ്ദേഹത്തിനെ പലപ്പോഴും അത്ഭുതപരതന്ത്രനാക്കീട്ടുണ്ടു്. ഇങ്ങനെ ഒരു ധർമ്മപത്നിയെ തനിക്കു ലഭിച്ചതു് "അനന്തം പുണ്യത്തിൻഫല"മാണെന്നു് കർത്താവദ്ദേഹം കരുതിയിരുന്നു. ഈ അമൂല്യരത്നത്തെ തനിക്കു തിരിഞ്ഞെടുത്തുതന്ന മാതാവിനെ എപ്പോഴും അദ്ദേഹം നന്ദിയോടുകൂടി സ്മരിക്കാറുമുണ്ടായിരുന്നു.

അയ്യരപ്പുരൻവീട്ടിൽ കൌസല്യഅമ്മയുടേയും രുഗ്മിണിഅമ്മയുടേയും കുട്ടികൾ ഏകോദരസഹോദരങ്ങളെപ്പോലെ കഴിഞ്ഞുകൂടുകയാണു്. എല്ലാവരുടേയും മാതൃസ്ഥാനം വഹിക്കുന്നതു് രുഗ്മിണിയമ്മതന്നെ. രുഗ്മിണിഅമ്മയുടെ കുട്ടികളെപ്പോലെ സ്വഭാവസംസ്കാരവും, കാഴ്ച്ചബോധവും, ലൌകീകപരിജ്ഞാനവും, ശരീരബലവും ഒന്നുംതന്നെ കൌസല്യഅമ്മയുടെ കുട്ടികൾക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു് ആ വക പോരായ്കകൾ തീർക്കുന്നതിനാണു് ഇപ്പോൾ രുഗ്മിണിയമ്മക്കൂടുതൽ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതു്. കൌസല്യഅമ്മയുടെ കുട്ടികളിൽനിന്നും, ഉണ്ടാകുന്ന സകല തെറ്റുകളും ക്ഷമിക്കുന്നതിനും ഉടനടി വിനയ

ഭാവത്തിൽ തിരുത്തുന്നതിനും രുഗ്മിണിഅമ്മയും മക്കളും തയ്യാറായിരുന്നു. പൂങ്കാവിൽ പുരയിടത്തിലെപ്പോലെ ഉള്ള പുഷ്പവാടികളും തോട്ടങ്ങളും ഒന്നും പുത്തൻവീട്ടിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇപ്പോൾ അതെല്ലാം അവിടേയും ഉണ്ടാക്കാനുള്ള ശ്രമംമുറയ്ക്കു നടക്കുന്നു. സമയനിശ്ചയം ചെയ്യുള്ളതിനുസരിച്ച് ഏറ്റപ്പാട്ടകാര്യം ഇതിനകം കൌസല്യഅമ്മയുടെ കൂട്ടികാര്യക്കും വശമായികഴിഞ്ഞു. രാഘവൻകർത്താവ് ദൃഢത്തിന്റെ, രാവിലെയുള്ള ഉപദേശങ്ങളെല്ലാം മുറയ്ക്കുനടക്കുന്നുണ്ട്. ദീക്ഷാകാലത്തു് ആ വക നിത്യകർമ്മങ്ങളും കഴിഞ്ഞാൽ കുമാരൻകർത്താവു് സംസ്കൃതം പഠിക്കുന്നതിനും ഇംഗ്ലീഷിലുള്ള സൽഗ്രന്ഥങ്ങളും വായിക്കുന്നതിനും ആണു് സമയം വിനിയോഗിച്ചുവന്നതു്. ഗോമതിക്കുട്ടി സ്കൂൾഫൈനൽക്ലാസ്സു് വരെ പഠിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ മറ്റു വിധമായ വിദ്യാസമ്പത്തു് ആ യുവതിക്കുലഭിക്കാൻ സാധിക്കാതെ വന്നുപോയി. ഭാഗ്യവശാൽ സംഗീതത്തിൽ ആ കുട്ടിക്കു് നല്ലവാസനയും, ശരിയായ അഭ്യാസവും ഉണ്ടായിരുന്നു. മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ ഏകപുത്രിയും നാലുസഹോദരന്മാരുടെ ഏകസഹോദരിയും എന്നുള്ള നിലയിൽ എല്ലാപേർക്കും ഗോമതിക്കുട്ടിയെ വളരെ വാത്സല്യവും, അധികാകാംക്ഷയുമായിരുന്നു. അമ്മയുടെ ഓമനപ്പുത്രിയായിട്ടാണു് ഗോമതിക്കുട്ടിവളർന്നതു്. പുത്രിയുടെ ഹിതംപോലെയാണു് രാമഭദ്രസ്വാമിയും, കൌസല്യയമ്മയും ഗൃഹകാര്യങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധിച്ചുവന്നതു്. ഗോമതിക്കുട്ടിക്കുള്ള ഏറ്റവും വിശേഷമായ ഒരു ഗുണം ഹൃദയശുദ്ധിയായിരുന്നു. യാതൊരുദോഷവും ആ നിർമ്മലഹൃദയത്തിൽ പതിഞ്ഞിരുന്നില്ല. അക്കാര്യത്തിൽ മാതാവിനെ അവൾ ശരിയ്ക്കു പിന്തുടരുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു. ഗോമതിക്കുട്ടിയും, കോമളവും ഇപ്പോൾ ആത്മാത്മാവായി കഴിഞ്ഞുകൂടുകയാണു്. ഒരേ ഹൃദയം ഭരിക്കയും നയിക്കയും ചെയ്യുന്ന രണ്ടു ശരീരം എന്നുള്ള അവസ്ഥയിൽ ഇന്നു് അവർ എത്തിയിരിക്കുന്നു കൌസല്യയമ്മ ജീവിച്ചിരുന്ന കാലത്തുതന്നെ ആ അമ്മയുടെ അത്യാശകാരുണാകരൻ കർത്താവിനെക്കൊണ്ടു് കോമളത്തിനും കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനെക്കൊണ്ടു് ഗോമതിക്കുട്ടിക്കും വിവാഹം ചെയ്യിക്കണമെന്നായിരുന്നു. ആ ആലോചനയിൽ രാമഭദ്രസ്വാമി വലിയ

സമ്മതനുമായിരുന്നു. എന്നാൽ, ക്രമേണ കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാ
ന്റെ നടത്തയും നടപടിയും അത്ര തൃപ്തികരമല്ലാതെ കണ്ടതു
കൊണ്ടു് കൌസല്യയമ്മയ്ക്കു് കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാന്റെ വി
വാഹാലോചനയിൽ മനസ്സിടിഞ്ഞു. അതിനു് മുൻപുത
ന്നെ കരുണാകരൻകർത്താവിനു് കൊച്ചുപ്പൻ തമ്പാന്റെ
വിവാഹാലോചനയിലുള്ള അതൃപ്തി വെളിപ്പെടുകയും ഉണ്ടാ
യി. ഇങ്ങനെയൊക്കെയാണെങ്കിലും രാമരുതമ്പാനു് കൊച്ചു
പ്പൻ തമ്പാനെക്കൊണ്ടുതന്നെ പുത്രിയെ വിവാഹം ചെയ്യി
ക്കേണമെന്നുള്ള കായ്യം നിർബന്ധമായിത്തന്നെയിരുന്നു. എ
ന്നാൽ രാഘവൻ കർത്താവും രാമരുതമ്പാനുമായുള്ള സംഭാ
ഷണം കഴിഞ്ഞതിൽ പിന്നീടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആ നിർ
ബന്ധത്തിനു് ശക്തിയൊന്നു കുറഞ്ഞുപോയിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ
കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാന്റെ മാതാവു് കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടിയ്ക്കും
കൊച്ചുപ്പൻ തമ്പാനും ആണു് ഇപ്പോഴും ഗോമതിക്കുട്ടിയുടെ
വിവാഹകായ്യം വളരെ ഗൌരവമേറിയതായി തോന്നിയിരിക്ക
ന്നതു്. ഗോമതിക്കുട്ടിയുടെ കൃശവും മൃദുവുമായ ശരീരം ഒന്നി
നൊന്നു് അനുയോജ്യവും വിചിത്രവും ആയുള്ള അംഗങ്ങളുടെ
സംഘടനയാൽ സുന്ദരവും, പ്രകൃത്യാ സുവർണ്ണകാന്തിപ്രചുരിമ
യാൽ പ്രശോഭിതമായ ആ കളേബരം ഇപ്പോഴും നവയൌവന
ശ്രീയുടെ വിളയാട്ടം കൊണ്ടു് തേജോജ്ജ്വലവും ആയിരിക്കുന്നു.
ഇങ്ങനെയുള്ള സുന്ദരികളായ യുവതികളുടെ വിവാഹകായ്യ
ത്തിൽ, കൊച്ചുപ്പൻ തമ്പാനെപ്പോലേയുള്ള യുവാക്കന്മാക്കു
ബദ്ധപ്പാടു വന്നുപോകുന്നതിൽ ഒട്ടും അതിശയിക്കാനില്ലല്ലോ.
എന്നാൽ കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടി സ്വപുത്രനെക്കൊണ്ടു് ഗോമതി
കുട്ടിയെ വിവാഹം ചെയ്യിക്കേണമെന്നു് തീരുമാനിച്ചിരിക്ക
ന്നതു്, ആ കുട്ടിയുടെ സൌന്ദര്യവിലാസം കൊണ്ടുമാത്രമല്ലാ;
അയ്യരകുടുംബത്തോടുള്ള ബഹുമാനവും, കൌസല്ല്യയമ്മയോ
ടുപ്രത്യേകമായുള്ള സ്നേഹവും സഹോദരപുത്രി എന്നുള്ളനില
യിൽ ഗോമതികുട്ടിയോടുള്ള വാത്സല്യവും, ഈ വിവാഹം
എല്ലാംകൊണ്ടും തന്റെ പുത്രനു് ഉണ്ടാക്കാവുന്ന രക്ഷയുംകൂടി
അവർ ആലോചിച്ചതു കൊണ്ടുമാണു്. തന്റെപുത്രനു് ചെറു
പ്പത്തിലെ ചോരത്തിളപ്പുകൊണ്ടുണ്ടായിട്ടുള്ള ചില്ലറചാപല്ല്യ

ങ്ങളും അവർ തീരെ കായ്മയിഗണിച്ചിരുന്നില്ല. കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാനു് ഒരു ദോഷവും ഉള്ളതായി അമ്മ അറിഞ്ഞഭാവം തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നുമില്ല. തന്റെ പുത്രൻ വളരെ യോഗ്യനാണെന്നു് അവർ വിചാരിച്ചതു പോലെ, കാണികൾക്കു് തോന്നിപ്പോകും. പുത്രൻ എന്തെങ്കിലും ഒരു നല്ലകായ്മം ചെയ്താൽ അതിനു് പുത്രനോടു നേരിട്ടും മറ്റുള്ളവരോടും അവർ വളരെ പ്രശംസിച്ചുപറകപതിവായിരുന്നു. ഇംഗ്ലീഷുസ്ക്കൂളിൽ കഷ്ടിച്ചു ഫോത്തുഫാറംവരെ പഠിക്കുന്നതിനു് 20 വയസ്സു് പ്രായംവരെചെലവാക്കി. 20കൊല്ലം ആക്ലാസ്സിൽ തോറ്റതിനു് ശേഷമാണു് കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻ കോവിലകത്തു സ്ഥിരതാമസമുറപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഇപ്പോൾ ആ തമ്പാനു് 40 വയസ്സു് പ്രായമായിട്ടുണ്ടു്. സ്ക്കൂൾ പഠിപ്പു് അവസാനിപ്പിച്ചതിന്റെ ശേഷം ഒരു പുസ്തകം കൈകൊണ്ടു തൊടുന്നതിനുപോലും തമ്പാനു് ഉത്സാഹമുണ്ടായിരുന്നില്ല. കോവിലകത്തെ മൂന്നാം മുറ തമ്പാനാണു് താനെന്നു് ഒരു അഹംഭാവം മനസ്സിലുള്ളതല്ലാതെ കോവിലകം വക കായ്ങ്ങളിൽ ഒരു താല്പര്യവും കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനു് കണ്ടിരുന്നില്ല. ഉത്സവസ്ഥലങ്ങളിലെത്തുക, ആഘോഷങ്ങളം കാണുക, ചീട്ടുകളിക്കുക, വെടിപറയുക, സുന്ദരികളായ സ്ത്രീകളെ സംബന്ധിച്ചു അന്വേഷണം നടത്തുക, രാത്രിയേതു് പകലേതു് എന്നുള്ളവിചാരംക്കൂടാതെ എപ്പോഴും കുംഭകർണ്ണസേവയിൽ ലയിക്കുക, കണ്ടമാനം പണം ധൂർത്തടിക്കുക ഇതൊക്കെയായിരുന്നു കൊച്ചപ്പൻതമ്പാന്റെ ജീവിതകൃത്യങ്ങളം. ഇങ്ങനെആയപ്പോഴാണു് വളരെ സ്നേഹത്തിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടിയിരുന്ന കരുണാകരൻകത്താവും കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനുമായി രസക്കേടിൽ പിരിയാനിടയായതു്. അച്ഛന്റെ മരുമകനെ കഴിവുള്ളവിധത്തിൽ നേരാംവണ്ണം കൊണ്ടുവരുന്നതിനു് കരുണാകരൻകത്താവു് വളരെ ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ടു്. തന്റെ ആവക ശ്രമങ്ങളൊന്നും ഫലിക്കയില്ലെന്നുകണ്ടു്, വളരെ കുണ്ഠിതത്തോടുകൂടിയാണു് കത്താവു് കൊച്ചപ്പൻതമ്പാന്റെ കൂട്ടു പിരിഞ്ഞതു്.

ഗോമതിക്കുട്ടി കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനെ കാണുകയും സംസാരിക്കയും ചെയ്തിട്ട് ഇപ്പോൾ മൂന്നുവഷ്ടമാകുന്നു. അതിനു മുൻപു് അവരൊക്കെ തമ്മിൽ വളരെ താല്പര്യമായി പെരുമാറിയിരുന്നു. ഗോമതിക്കുട്ടിയും തന്റെ ഇളയ സഹോദരങ്ങളും കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനെ വിളിച്ചുവന്നതു് ചേട്ടൻതിരുമേനിയെന്നാണു്. കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാന്റെ ഫലിതം പറച്ചിലും, ഇളകിയാടിയുള്ള നടയും, തടിച്ചുകൊഴുത്തശരീരപ്രകൃതവും, പൂവൻപഴത്തിനു സദൃശനിറവും എല്ലാംകൂടി ആലോചിക്കുകയാണെങ്കിൽ അയാം ഒരു രസികനാണെന്നു തോന്നിപ്പോകും. ഗോമതിക്കുട്ടിയെ ചെറുപ്പത്തിൽ എടുത്തു കോവിലകത്തു് കൊണ്ടുപോകുന്നതിനും തിരിച്ചു് അമ്മയുടെ വാസസ്ഥലമായ കരിമ്പുംകാട്ടു് കൊണ്ടുവരുന്നതിനും മറ്റും ചേട്ടൻ തിരുമേനിയ്ക്കു് വളരെ ഉത്സാഹമായിരുന്നു എന്നു് ഗോമതിക്കുട്ടിയ്ക്കു് അറിയാം. തന്നോടു് ചേട്ടൻതിരുമനി അന്നുമിന്നും പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന സ്നേഹാധിക്യത്തേയും ഗോമതിക്കുട്ടി വിസ്മരിക്കുന്നില്ല. തനിയ്ക്കിഷ്ടമുള്ള എന്തെല്ലാം നല്ലനല്ല സാധനങ്ങളാണു് കുട്ടിക്കാലത്തു്, എന്നുവേണ്ട, അടുത്തകാലം വരെ ചേട്ടൻതിരുമേനിവാങ്ങി തന്നിട്ടുള്ളതെന്നും ആ കുട്ടി നല്ലപോലെ ഓർമ്മിയ്ക്കുന്നുണ്ടു്. തന്റെ പാട്ടുകേൾക്കാനും അതിനേപ്പറ്റി ലോകമൊക്കെ പ്രസംഗിച്ചുനടക്കാനും ചേട്ടൻ തിരുമേനിയേപ്പോലെ താല്പര്യം മറ്റാർക്കും ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നും അവർക്കു് വിശ്വാസമുണ്ടു്. ചേട്ടൻതിരുമേനി, എത്രതന്നെ വിഡ്ഢിയായിരുന്നാലും തന്നെ ഇതുപോലെ സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരു ജീവിയില്ലെന്നു അവളുടെ ഹൃദയം അവളോടു് പറയുന്നു കുട്ടിക്കാലത്തു് ചേട്ടൻതിരുമേനിയുടെ അമ്മയും, തന്റെ മാതാവും, തന്നെ ചേട്ടൻതിരുമേനിയുടെ മുറപ്പെണ്ണു് എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് ഗോമതിക്കുട്ടിയുടെ കണ്ണുപൂടങ്ങളിൽ ഇന്നും മന്ത്രിച്ചുകൊണ്ടേയിരിക്കുന്നു. അച്ഛന്റെ അനന്തിരവൻ എന്ന നിലയിൽ കുട്ടിക്കാലം മുതൽക്കേ ചേട്ടൻതിരുമേനിയുമായുള്ള പെരുമാറ്റത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനോടു് തനിയ്ക്കു് വന്നുപോയിട്ടുള്ള സ്നേഹവും, പിന്നീടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവവൈഷ്യംകൊണ്ടു് തന്റെ ജ്യേഷ്ഠനും

അദ്ദേഹവും ആയിട്ടുള്ള അകൽച്ചയും അതോടുകൂടി കരിമ്പും കാട്ട് ജ്യേഷ്ഠൻതിരുമേനി വരുന്നതിൽ ജ്യേഷ്ഠനുണ്ടായിരുന്ന നിർബന്ധമായ വിരോധവും, താൻ കേൾക്കത്തക്കവിധത്തിൽ അമ്മയോടായിട്ട് കൊച്ചുതമ്പാൻ ഇവിടെ വന്നാൽ ഗോമതി അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കൽപോകുകയോ അദ്ദേഹവുമായി സംസാരിക്കയോ ചെയ്യാൻ പാടില്ലെന്നുള്ള ചേട്ടന്റെ ശാസനയും ഒത്തു് ഒരുമിച്ചു് ഗോമതിക്കുട്ടിയെ വളരെ അസ്വസ്ഥചിത്തയാക്കിയിരുന്നു. ജ്യേഷ്ഠസഹോദരന്റെ ശാസന ഉണ്ടായതിൽ പിന്നീടു് ഇതേവരെയായിട്ടും ഗോമതിക്കുട്ടി കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനുമായി കാണുകയും സംസാരിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടില്ല. എന്നാൽ കരുണാകരൻകർത്താവിന്റെ ഈ ആജ്ഞ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛൻ രാമരുതമ്പാനു് തീരെ രസമായിട്ടില്ല. കൌസല്യയമ്മയ്ക്കും അതു സുഖകരമായ ഒരു കാര്യമല്ലായിരുന്നു അതു്. എന്നിരുന്നാലും സഹോദരന്റെ ശാസന ഗോമതിക്കുട്ടി അക്ഷരംപ്രതി അനുഷ്ഠിച്ചുപോന്നു.

ആറാം അദ്ധ്യായം.

കൌസല്യയമ്മയുടെ മരണം കഴിഞ്ഞിട്ട് ആറുമാസമാകുന്നു. പുത്തൂർ കോവിലകത്തുനിന്ന് രാമരുതമ്പാന്റെ സഹോദരി ക്ലടക്ക്രുടെ അയ്യൂര പുത്തൻവീട്ടിലേക്കു ആളുകളെ അയച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അതു് സഹോദരന്റെ കുഞ്ഞുങ്ങളെ അവക്കു കാണാനായി അങ്ങോട്ടയയ്ക്കണം എന്നുള്ള കായ്യത്തിലേക്കായിരുന്നു. ക്ലടക്ക്രുടെ കുട്ടികൾക്കു ചിലവിഃശഷ സാധനങ്ങളും അവർ കൊടുത്തയച്ചുകൊണ്ടുമിരുന്നു. പുത്രന്റെ വിവാഹാലോചന നിമിത്തം അല്പം സ്വാത്ഥതവല്ലതും ഉണ്ടായിരുന്നാൽ തന്നെയും കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടി കാണിക്കുന്ന ഈ സ്നേഹപ്രഭാവം കേവലം ഒരു പുറം പൂച്ച് അല്ല. ആ മഹതിയ്ക്കു് തന്റെ സഹോദരന്റെ കുഞ്ഞുങ്ങളോട് ആത്മാത്ഥമായ സ്നേഹമുണ്ടെന്നുള്ളതു് തീച്ച്യായാണ്. ഗോമതി എന്നുതന്നെ തികവായി പറയാൻ അവക്കു് കഴിവില്ലാതിരിക്കുന്നു. അത്ര സ്നേഹം ഗോമതിക്കുട്ടിയോടു് കുഞ്ഞിലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടിക്കുണ്ട്. തനിക്കുപെൺകുഞ്ഞുങ്ങളം ഇല്ലാത്തതും സഹോദരനു് ഒരു പുത്രി മാത്രമുള്ളതും അവരെ ഗോമതിക്കുട്ടിയിൽ സ്നേഹപരവശയാക്കിയിരിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞല്ലോ. കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനെക്കൊണ്ടു് ഗോമതിക്കുട്ടിയെ വിവാഹം ചെയ്യിപ്പിക്കണമെന്നു അവർ അത്ര നിർബന്ധമായി കരുതിയിരിക്കുന്നതും അവക്കു ഗോമതിക്കുട്ടിയോടുള്ള അതിരറ്റ സ്നേഹം കൊണ്ടുതന്നെയാണു്. തന്റെ സഹോദരപുത്രിക്കായി അതേ തന്റെ ആ വാത്സല്യനിധിക്കായി അവരുടെ ജീവിതത്തിൽ അവക്കു ചെയ്യാൻ കഴിവുള്ളതിൽ ക്ലുടതൽ രക്ഷയും സഹായവും അതാണെന്നാണു് ആ മഹതി ദൃഢമായി കരുതിയിരിക്കുന്നതു്. തന്റെ പുത്രൻ ഒരു കൊള്ളരുതാത്തവനാണെന്നു് അവർ എങ്ങനെ വിചാരിക്കും. സ്നേഹം മനുഷ്യനെ വ്യാമോഹിപ്പിക്കാൻ ശക്തിയുള്ള ഒന്നല്ലേ. അതിലും പുത്രവാത്സല്യത്തിനു് എത്ര

ശക്തിയുണ്ടെന്ന് അനുഭവസ്ഥന്മാർ വിധിച്ചുകൊള്ളട്ടേ. ഇവിടെ കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടിക്ക് ഏകപുത്രത്വം ആണല്ലോ ഉള്ളതും. അതും സ്മരണീയമാണ്. ഇതിനും പുറമെ മറ്റുവിധത്തിൽ ഉള്ള അനുഭവവും തന്റെ പുത്രനു എന്തെങ്കിലും കുറവുണ്ടെന്നു അവക്കു ഊഹിക്കാൻപോലും കഴിയുന്നുമില്ല. അന്തസ്സുള്ള പല വലിയ കുടുംബങ്ങളിൽനിന്നും ഒന്നാംതരം സുന്ദരികളെ കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനേക്കൊണ്ടു വിവാഹം ചെയ്യിക്കാനുള്ള ആലോചന അടിക്കടി ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരിക്കയുമാണ്. ഓരോരുത്തരോടും അതിനു സമാധാനം പറഞ്ഞുതന്നെ അവക്കു ശരണമില്ലാതായിട്ടുണ്ട്. ഇപ്രകാരം ആവശ്യക്കാരും പ്രിയക്കാരും ധാരാളമുണ്ടായിരുന്നിട്ടും അവക്കാക്കും തന്റെ പുത്രനെ കൊടുക്കാതെ കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടി ഗോമതിക്കായിത്തന്നെ കരുതിക്കൊണ്ടിരിക്കയാണ്. അതിൽ ആ മഹതി കാണിക്കുന്ന സ്നേഹം അവരുടെ മനസ്ഥിതിക്ക് വിലയേറിയതുമായിരിക്കുന്നു.

കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടി ആവശ്യപ്പെട്ടതനുസരിച്ച് കൊച്ചുസല്യയമ്മയുടെ ഇളയ പുത്രന്മാരായ ശ്രീധരൻകുട്ടിയും അച്ചുവും ഒരിക്കൽ അച്ഛനോടുകൂടി പുത്തൂർ കോവിലകത്തേക്ക് പോകയും രണ്ടുനാലു ദിവസം അവിടെ താമസിക്കയും ചെയ്തിരുന്നു. എന്നാൽ ഗോമതിക്കുട്ടി പോകയുണ്ടായില്ല. ഇപ്പോൾ രാമരുതമ്പാൻ അയ്യരപുത്തൻവീട്ടിൽ ഉള്ള സമയമാണ്. അദ്ദേഹം തലേദിവസം വൈകിട്ടുള്ള വണ്ടിക്കു വന്നിരിക്കുന്നു. പിറേറദിവസം രാവിലെ ഉള്ള വണ്ടിക്കു കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടി കൊച്ചുമ്മാവന്റെ ഭാര്യയായ ഗൌരിഅമ്മയെ ഒരു വാലിയക്കാരനോടുകൂടി അയ്യരപുത്തൻവീട്ടിലേക്കയച്ചിരിക്കയാണ്. അച്ഛൻ മടങ്ങുമ്പോൾ ഗോമതിക്കുട്ടിയേക്കൂടെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു ചെല്ലുന്നതിനാണ് കൊച്ചുമ്മായിയെ അയച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഗോമതിക്കുട്ടിക്ക് വാസ്തവത്തിൽ അച്ഛന്റെ സഹോദരിയേയും കോവിലകത്തുള്ള മറ്റു ബന്ധുക്കളേയും കാണുവാൻ നന്നാ താല്പര്യമുണ്ട്. അവർ താമസിച്ചിരുന്ന വീട്ടിൽ പോകുന്നതിനും അവിടെ അയൽവീടുകളിലുള്ള കുട്ടികാരേയും മറ്റു വേണ്ടപ്പെട്ടവരേയും കണ്ടു് അവരുടെ യോഗക്ഷേമങ്ങളും അറിയുന്നതിനും ചിലപ്പോൾ

അവൾ ആശിക്കാറുണ്ട്. എന്നാൽ മുകുന്ദപുരത്തു പോയി വരാൻ അമ്മാവന്റെ അനുമതികിട്ടുമോ എന്നും, അനുമതികിട്ടിയാൽ തന്നെ, ചേട്ടൻതിരുമേനി അവിടെയുണ്ടെങ്കിൽ അങ്ങോട്ടുപോകുന്നതിൽ തന്റെ സഹോദരന് വല്ല അസുഖവും ഉണ്ടായേക്കുമോ എന്നും ഉള്ള ശങ്കയിൽ ഗോമതിക്കുട്ടിയൊന്ന് കഴങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കയാണ്. കോമളവുമായി ആലോചിച്ചു വേണ്ടതു തീരുമാനിക്കാമെന്ന് അവൾ സമാധാനിച്ചു. അപ്പോൾ കോമളം അച്ഛനുമൊരുമിച്ചു വൈദ്യശാലയിലായിരുന്നു. ആ സംഗതിയെ സംബന്ധിച്ചു രാമരുതമ്പാനും പുതിയുമായി ഇങ്ങനെയൊരു സംഭാഷണം നടന്നു.

രാമരു തമ്പാൻ:—എന്താണെ ഗോമതി, കോവിലകത്തെയ്ക്കു വരുന്നുവോ? ഉടപ്പിറന്നവൾ കൊച്ചമ്മാവിയെ അയച്ചിരിക്കുന്നല്ലോ? നിന്നെ ക്രൂട്ടിക്കൊണ്ടു ചെല്ലണമെന്ന് അവർ എന്നോട്ട് എപ്പോഴും പറയാറുണ്ട്. ഞാൻ അതിന് അമാന്തിച്ചതുകൊണ്ടാണ്, ഇവിടെ അവർ നേരിട്ടു പലപ്പോഴും ആളയച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഇപ്പോൾ ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടുപോന്നിരിക്കുന്ന വിവരം അവക്കറിയാം. അതാണ് കൊച്ചമ്മാവിയെക്രൂടി അയയ്ക്കുവാനിടയായതെന്ന് തോന്നുന്നു. ഉടപ്പിറന്നവൾക്ക് നിന്നെക്കാണുവാൻ വളരെ ആശയുണ്ടെങ്കിലും നിനക്കവരെ കാണണമെന്നുള്ള കാര്യത്തിൽ അത്ര നിർബന്ധമില്ലായിരിക്കാം, അല്ലേ?

ഗോമതിക്കുട്ടി:—അയ്യോ! അച്ഛൻ എന്താണ് അങ്ങനെ പറയുന്നതു്? എനിക്ക് അച്ഛമ്മയെക്കാണാൻ വളരെ കൊതിയുണ്ട്. കാണാത്തതിൽ വളരെ സങ്കടവുമുണ്ട്. എന്നാൽ അമ്മയുടെ കാലം കഴിഞ്ഞതിനു ശേഷം മുകുന്ദപുരത്തേ കാര്യങ്ങളം ഓർക്കുന്നതിനുതന്നേ എന്റെ മനസ്സിനു് തന്റേടം കുറവാണ്. ആസ്ഥിതിക്ക് ഞാൻ അവിടെ എങ്ങനെ പോകാനാണ്. പോയാൽത്തന്നെ അച്ഛമ്മയേയും, കോവിലകത്തുള്ളവരെയുംമാത്രം കണ്ടിട്ടു പോരുന്നതു് ഭംഗിയാണോ? കരുമ്പിൻകാട്ട് ഒന്നു പോകാതെ ഞാൻ എങ്ങനെ മടങ്ങും? അവിടങ്ങളിൽ തല്ലിക്കളിച്ചു വളർന്ന കൂട്ടുകാരെ കാണാതിരിക്കുന്നതും ഭംഗിയാണോ. അമ്മയുടെ വലിയ ചങ്ങാതിമാരായ

തോപ്പിലെ അമ്മയേയും മറവും കണ്ടില്ലെങ്കിൽ അവക്ക് പരിഭവത്തിനിടയില്ലേ? അതുക്ക് അവിടെ താമസിക്കുന്നതു് എന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതിയ്ക്കു നന്നാണോ എന്നും എനിക്കു സംശയമുണ്ടു്. കോവിലകത്തേയ്ക്കു് വന്നില്ലെങ്കിൽ അവിടെയുള്ളവക്കു മാത്രമേ, പരിഭവത്തിനു വകയുള്ളു. വന്നാൽ വേണ്ടപ്പെട്ടവരെ കണ്ടില്ലെങ്കിൽ പലരുടെയും പരിഭവം ഉണ്ടാകും. തോപ്പിലെ അമ്മയും പുത്തി ചെല്ലമ്മയും മറവും ഇവിടെ വന്നു് എന്നേയും സഹോദരങ്ങളേയും കണ്ടിട്ടു പോയിരിക്കുന്നു. അങ്ങനെ ഇവിടെ വന്നു കണ്ടവരെ പ്രതിസന്ദർശനം ചെയ്യുക എന്നമര്യാദ നടത്തുകയാണെങ്കിൽതന്നെ പത്തുപന്ത്രണ്ടു വീട്ടുകളിൽ ഞാൻ പോകേണ്ടതായുണ്ടു്. എങ്ങനെയാണു് വേണ്ടതെന്നു് അച്ഛൻ തീരുമാനിക്കണം. അമ്മാവനേയും വിവരമൊന്നറിയിയ്ക്കുമല്ലോ. എനിക്കു് കോവിലകത്തേയ്ക്കു് പോകാനും അച്ഛനമ്മയേയും മറവും കാണുവാനും വളരെ അത്യാശയുണ്ടു്. അതില്ലെന്നു് അച്ഛൻ എന്നെ തെറ്റിദ്ധരിക്കരുതേ. ഞാൻ അതുയ്ക്കു നന്ദിയില്ലാത്തവളാണെന്നു് അച്ഛൻ കരുതുകയും ചെയ്യരുതേ. പുത്തിഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പോഴേക്കും അവളുടെ കണ്ണുകളിൽ കണ്ണുനീർ പൊടിക്കയും മുഖം വാടി വിവർണ്ണമാകുകയും ചെയ്തതു് തമ്പാൻ കണ്ടു. അദ്ദേഹം സങ്കടത്തോടുകൂടി "കുഞ്ഞേ നീ ഒട്ടും വ്യസനിക്കേണ്ട, ഞാൻ നിന്നെ തെറ്റിദ്ധരിയ്ക്കുയെന്നുള്ളതു് എന്റെ ഈ ജന്മത്തുണ്ടാകുമോ? അങ്ങനെ നീ സ്വപ്നത്തിൽപോലും കരുതരുതു്. അമ്മാവൻ വരട്ടേ, ആലോചിച്ചു നമുക്കു വേണ്ടുംവിധം ചെയ്യാം. നീ പോയി അമ്മായിയോടു് അഭിപ്രായം ചോതിക്കുക." എന്നുപറഞ്ഞു് രാമരുതമ്പാൻ പുത്തിയെ ക്ഷണത്തിൽ യാത്രയാക്കി. ഗോമതിക്കു് മനോവേദനയുണ്ടാകത്തക്കവാക്കുകളും തന്റെ നാവിൽ നിന്നു് പുറപ്പെട്ടു പോയല്ലോ എന്നുള്ള അസ്വസ്ഥതമാത്രം തമ്പാനു ശേഷിച്ചു.

ഏഴാം അദ്ധ്യായം.

കത്താവദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുമതിയോടുകൂടി ഗോമതിക്കുട്ടിയും, ശ്രീധരൻകുട്ടിയും കോമളവും ഒരുമിച്ചു് രാമരുത്തമ്പനോടുകൂടി അടുത്തദിവസം രാവിലേയുള്ള വണ്ടിയ്ക്കു് മുകുന്ദപുരത്തേക്കു തിരിച്ചു. ക്രൂടെ തമ്പാനദ്ദേഹത്തിന്റെ കൊച്ചമ്മായിയും ഗോമതിക്കുട്ടിയെയും മറ്റും തിരിച്ചുകൊണ്ടുപോരുന്നതിനു് തക്കതായ സഹായക്കാരും ഉണ്ടായിരുന്നു. അവർ പുത്തൂർകോവിലകത്തെത്തിയപ്പോൾ കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടിയും കോവിലകത്തു് മറ്റുള്ളവരും അവരെ വളരെക്കായ്മയായി സ്വീകരിച്ചു. ഗോമതിക്കുട്ടിയെ കണ്ടമാത്രയിൽ കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടി കെട്ടിപ്പിടിച്ചു് മാറോടണച്ചു് നെറുകയിൽ തെരുതെരെ ചുംബിക്കയും, കണ്ണുനീർ വാർത്തുകൊണ്ടു് "എന്റെ കുഞ്ഞേ! എന്റെ പൊന്നോമനേ! നിന്നെ ഞാൻ എത്രനാളായി കണ്ടിട്ടു്; എത്ര കൊതിച്ചാണു് ഇന്നു് നിന്നെ എനിക്കു കാണാൻ കിട്ടിയതു്" എന്നും മറ്റും വിലാപസ്വരത്തിൽ പറയുകയും ചെയ്തു.

ഗോമതിക്കുട്ടിയും മറ്റും കോവിലകത്തു് എത്തിയസമയം കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻ അവിടെ തയാറുണ്ടായിരുന്നു. തനിക്കു് പ്രിയപ്പെട്ട ഗോമതിയേ— അതേ, താൻ എടുത്തുവളർത്തിയ ഗോമതിയേ, താൻ ജീവിതസർവ്വസ്വമായി കരുതിയിരിക്കുന്ന ആ സ്നേഹലതയേ ഒരു കണ്ണുകാണുവാൻ തമ്പാന്റെ ഹൃദയം വ്യാമോഹിക്കയും നയനങ്ങൾ കൊതിക്കയും ചെയ്തു. എന്നാൽ കാപ്പികഴിഞ്ഞു് പതിവുപോലെ കുറെകണ്ണുസുവയിൽ ലയിച്ചിരുന്ന കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനു്, ഗോമതിക്കുട്ടിയുടെ വരവു കാണുവാൻ ഇടയായില്ല. ഗോമതിക്കുട്ടി വരുമോ എന്നും വരുന്നതായാൽതന്നേ എപ്പോൾ വരുമെന്നുള്ള കാര്യത്തിൽ തമ്പാനു ഒരു തുമ്പും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഏതായാലും അമ്മായിവീട്ടിലേക്കു് പോയിരിക്കുന്നവർ മടങ്ങി വരുന്നതുവരേ കോവിലകം വിട്ടു് എങ്ങും പോകരുതെന്നുറച്ചാണു് തമ്പാൻ

കാപ്പി കോവിലകത്തു തന്നെ കഴിച്ചുതു്. ഗോമതിക്കുട്ടിയും മറ്റും കോവിലകത്തെത്തിയയുടനെ കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാന്റെ ആപ്തനായ ഒരു ചെറുപ്പക്കാരൻ ഭൃത്യൻ പെട്ടെന്നു ചെന്നു് ഉറക്കത്തിലായിരുന്ന തമ്പാനെ ഉണർത്തി കാര്യമറിയിച്ചു. ഉറക്കപ്പിച്ചിലും, മോഹാധിക്യത്താലുണ്ടാകുന്ന ഭ്രമചിന്തയിലും, തമ്പാൻ പെട്ടെന്നു് എഴുന്നേറ്റു് "അവർ എവിടെയാണെന്നു്" ബദ്ധപ്പെട്ടു് ചോദിച്ചപ്പോൾ, ഭൃത്യൻ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ച വഴിയ്ക്കു് വടക്കേ അകായിലേക്കു പോകയും ചെയ്തു. "പാടില്ലാ, വടക്കെ അകായിലേക്കു് പോകരുതു്; അതു് അവർക്കു് അസഹ്യമായിരിക്കും" എന്നു് ഝടുതിയിൽ കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാന്റെ ഹൃദയം തുടിച്ചു. പെട്ടെന്നു തെക്കേകെട്ടിൽ എത്തിയ അദ്ദേഹം അവിടേതന്നെ നിന്നുപോയി. വടക്കേകെട്ടിലേക്കു് പോകേണ്ട വാതുക്കൽ ക്രൂടി നോക്കിയപ്പോൾ തന്റെ അമ്മ, ഗോമതിയെ ആശ്ലേഷിക്കുന്നതും, അവളോടു പരുഷം പറയുന്നതും, അവർ എല്ലാവരും കണ്ണുനീർ വാർക്കുന്നതുമാണു് തമ്പാനു് അനുഭവമായതു്. ആ സാധുവും കാളയേപോലെ കരയാൻ തുടങ്ങി. പൂർവ്വകാലസ്മരണയിൽ, എന്തൊക്കയോ അസ്പഷ്ടമായി തമ്പാൻ "പിറുപിറു"ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാന്റെ സങ്കടം അതിർകടന്നു. അദ്ദേഹം ഏങ്ങി ഏങ്ങിക്കരയാൻ തുടങ്ങി. ആ ശബ്ദം വടക്കേക്കെട്ടിൽ കേട്ടു് കോമളം തിരിഞ്ഞുനോക്കി. കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാന്റെ ദയനീയസ്ഥിതി അവൾ നോക്കികൊണ്ടു നില്ക്കേ, അദ്ദേഹം ബോധരഹിതനായി നിലംപതിച്ചു. ആ അവസ്ഥ കണ്ടുകൊണ്ടു് കോമളം ഉടനെ അങ്ങോട്ടോടിയെത്തി. ശബ്ദം കേട്ടതോടുകൂടി കോമളം ഓടുന്നതുകണ്ടു് എല്ലാവരും അവളുടെ പിറകേ എത്തി. കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻ ബോധരഹിതനായിക്കിടക്കുന്നു. തലയും ഒരു കൈമുട്ടുംപൊട്ടിരക്തംപുറപ്പെടുന്നുണ്ടു്. കോമളം ഉടനെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു് കുറെ വെള്ളം തളിച്ചു. രക്തം വരുന്ന സ്ഥലങ്ങളും നല്ലപോലെ കഴുകി തുടച്ചു് പഞ്ചസാരവെച്ചു കെട്ടി. തെക്കേകെട്ടിന്റെ വാതലുകളും എല്ലാം വായുസഞ്ചാരത്തിനായി തുറന്നിട്ടു. വീണ്ടും വീണ്ടും തമ്പാന്റെ മുഖത്തക്കു് വെള്ളംതളി

ച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. സകലർക്കും വലിയ അന്ധാളിപ്പായി. കഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടി ഉറക്കെ നിലവിളിച്ചുകൊണ്ട് പുത്രന്റെ മാറിലും മുഖത്തും മന്ദമായി തലോടുന്നുണ്ട്. ഗോമതിക്കുട്ടിയും തമ്പാന്റെ അടുത്തുതന്നെ നിന്ന് കോമളത്തെ സഹായിക്കയാണ്. നിലവിളിയും തിരക്കും കേട്ട് രാമരുതമ്പാനും മറ്റു പലരും അവിടെയെത്തി. അല്പം കഴിഞ്ഞു് ഒരു ചെറിയ ദീർഘശ്വാസത്തോടുകൂടി കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻ കണ്ണുതുറന്നു. ഉടനേ കോമളം കുറേ വെള്ളംകൊടുത്തു. മൻപേതന്നെ ഡാക്ടരുടെ അടുക്കലേയ്ക്ക് ആളുകൾ ഓടിയിരിക്കുന്നു. പലരും ബദ്ധപ്പെട്ട് കോവിലകത്തു് എത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. തെക്കേക്കെട്ടിൽ ജനങ്ങൾ കൂട്ടം കൂടീട്ടുണ്ട്. ധാരാളം വായു അടിച്ചു് ശരീരം തണുക്കണമെന്നു് കോമളം അഭിപ്രായപ്പെട്ട തനുസരിച്ചു്, തെക്കേക്കെട്ടിൽ നിന്നും പലരും പുറത്തു പോയി. കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻ ഒന്നും സംസാരിക്കുന്നില്ല. ക്ഷീണാധിക്യത്താൽ തളർന്നു കിടക്കുകയാണ്, ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് കണ്ണു തുറക്കുകയും അടയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ട്. കൈകാലുകൾ അപൂർവ്വമായി ചലിപ്പിക്കുന്നുമുണ്ട്. ആ കിടപ്പു്, ഗോമതിക്കുട്ടിയുടെ ഹൃദയത്തെ വിശേഷിച്ചും വല്ലാതെ തകർത്തുകൊണ്ടിരുന്നു. കോമളം ചെറുനാരങ്ങാവെള്ളത്തിൽ അതിന്റെ നീർ പച്ചവെള്ളത്തിൽ ചേർത്ത് പഞ്ചസാരയുമിട്ട് ക്രമക്രമേ കൊടുക്കയും രോഗിയെ വീശുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. അപ്പോഴേക്ക് ഡോക്ടർവന്നു. അദ്ദേഹം ഹൃദയസ്ഥാനത്തു് കൈൽവെച്ചു നോക്കുകയും നാഡികൾ പരിശോധിക്കയും ചെയ്തു. പെട്ടെന്നു ഒരു മരുന്നുകൊടുത്തു. പരുക്കുകൾ എല്ലാം പരിശോധിച്ചു. ഉടനടി ആവിധം ചെയ്ത പ്രവൃത്തിയേപ്പറ്റി ശ്ലാഘിച്ചു പറഞ്ഞു. കോമളം ആ അവസരത്തിലെല്ലാം ഡാക്ടരെ വേണ്ടും വിധം സഹായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ആ യുവതിയുടെ ഔചിത്യബുദ്ധിയും ക്രമലില്ലാത്ത പ്രകൃതവും സന്നദ്ധതയുടെ ക്രമവും കണ്ടു് ഡാക്ടർ വളരെ അതിശയിച്ചു. കൈവല്യയമ്മയെ ചികിത്സിച്ച ഡാക്ടർ മാധവമേനോനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. ഗോമതിയെ കണ്ടമാത്രയിൽ അദ്ദേഹത്തിനു വലിയ അനുഭാവമുണ്ടായി. "കുട്ടി എപ്പോൾവന്നു?" എന്നു് ഈരിരക്കിൽ ഡാക്ടർ അവ

ളോട് കുശലം ചോദിക്കാതെയുമിരുന്നില്ല. "രാവിലെ വണ്ടിക്കാണ്" വന്നതു് എന്നുമാത്രം ഗോമതിക്കുട്ടി വിനയഭാവത്തിൽ മറുപടിയും പറകയുണ്ടായി. തമ്പാന്റെ അസ്വസ്ഥത, സാരമില്ലെന്നു മനസ്സിലായതോടു കൂടി കോമളത്തെപ്പറ്റി അറിയാൻ ഡാക്ടക്കു് തിടുക്കമുണ്ടായിരുന്നു. "നീ ആരു്?" എന്നു് കോമളത്തോടും "ഇവളാരു്?" എന്നു മറുള്ളവരോടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ നയനങ്ങളം വ്യക്തമായി ചോദിച്ച കൊണ്ടിരിക്കയാണു്. നാരങ്ങാനീരു കൊടുക്കാൻ ആരാണു് പറഞ്ഞ"തെന്നു് ഡാക്ടർ ശാന്തമായി ചോദിച്ചു. "അതു് ഞാനാണു് കൊടുത്തതു്; നാരങ്ങാവെള്ളം ക്ഷീണത്തെ മാറുമല്ലോ." എന്ന കോമളം ധൃഷ്ടതയിൽ ഉത്തരം പറഞ്ഞു. ഡാക്ടർ കോമളത്തിന്റെ ചൊടിയോടും ക്രൂസലില്ലായ്മയോടും എന്നാൽ നയത്തോടും കൂടിയ മറുപടികേട്ടു് നാലഞ്ചു നിമിഷം അവളുടെ മുഖത്തു് നോക്കിക്കൊണ്ടുനിന്നു. കോമളം അതേസമയം ഡാക്ടരേയും മിഴിയിളകാതെ നോക്കുകയായിരുന്നു. അതു കഴിഞ്ഞു് എന്തോ വികാരവിക്ഷോഭങ്ങൾക്കധീനരായി അവർ ലജ്ജാസമന്വിതമായ ഒരു മനസ്ഥിതിയോടുകൂടി കീഴ്പ്പോട്ടുനോക്കി. പിന്നീടു് നേരേ നോക്കാൻ അവക്കു രണ്ടുപേക്കും ശക്തിയുണ്ടായില്ല. "ഈ ഡാക്ടർ ഒരു മാസ്മരവിദ്യക്കാരനാണെന്നു് വരുമോ?" എന്നു കോമളം തന്നത്താൻ അന്തരംഗത്തോടു് പ്രശ്നം ചെയ്തു. "അല്ല, ഒരിക്കലുമല്ല; നിനക്കനുഭവമായതു് പരിശുദ്ധമായ അനുരാഗത്തിന്റെ ചേഷ്ടാവിശേഷമാണു്" എന്നായിരുന്നു അവളുടെ ഹൃദയാന്തർഭാഗത്തുനിന്നും പ്രത്യുത്തരം ഉണ്ടായതു്. കോമളത്തിന്റെ ഭാവമൊന്നുപകർന്നു. അവളം ഡാക്ടരെ അദ്ദേഹമറിയാതെ ഒരിക്കൽക്കൂടി നോക്കി. ആ കോമളമായ ശരീരത്തിൽ നവയൗവ്വനശ്രീയുടെ കാന്തിക്കതിർപ്പു വിളയാടുന്നതായി അവളംക്കുതോന്നി. താൻ വായിച്ചിട്ടുള്ള കാവ്യനാടകാലങ്കാരങ്ങളിലെങ്ങും ഇത്ര സുന്ദരമായ ഒരു സൃഷ്ടിയേപ്പറ്റി വിവരിച്ചിട്ടുള്ളതായി അവളംക്കു് ഓർമ്മ വന്നില്ല. അംഗപ്രത്യംഗവിമർശനത്തിനുള്ള സമയമല്ലായിരുന്നു അതു". എങ്കിലും അവളുടെ നയനങ്ങളം ഒരു നിമിഷം കൊണ്ടു് ഡാക്ടരുടെ കരചരണാദ്യവയവങ്ങളം പോലും

പരിശോധിച്ചിരിക്കുന്നു. എല്ലാം സുന്ദരവും കമനീയവും എന്നു് അവർ ആഹ്ലാദിച്ചു. കോമളത്തിന്റെ ഹൃദയം അതിവേഗത്തിൽ അടിക്കാൻ തുടങ്ങുകയും നവവും ദിവ്യവുമായ ഒരു ചിന്താസരണിയിൽ അവർ ലയിക്കുകയും ചെയ്തു.

കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനു് ക്ഷീണം ക്രമേണ കുറഞ്ഞുവരുന്നുണ്ടു്. ഈ ദയനീയസ്ഥിതിയിലും "ഗോമതിയും മറവും എന്തുകഴിച്ചു." എന്നായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്വേഷണം. അതു കേട്ടു് ഗോമതിക്കുട്ടിയും കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടിയും പൊട്ടിക്കരഞ്ഞുപോയി. "ദൈവമേ! ഈ ശരീരം എത്ര കമനീയമായതു്. ഇതിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ചിത്തം എന്നെ എത്ര അഗാധമായി സ്നേഹിക്കുന്നതു്. നന്മയും വെളിവുംക്രൂടി ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ എന്റെ ചേട്ടൻതിരുമേനി എത്ര യോഗ്യനാകുമായിരുന്നു." എന്നു് ഗോമതിക്കുട്ടി സ്നേഹപരവശയായി ചിന്തിച്ചു. കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനു് പ്രജ്ഞയുണ്ടായപ്പോൾ മുതൽക്കു് അദ്ദേഹത്തിനു് ആഹ്ലാദം വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടേയിരുന്നു. വളരെക്കാലമായി തന്നേകണ്ടാൽ കടുവാ, പുലി, സിംഹം തുടങ്ങിയുള്ള ദുഷ്ടമൃഗങ്ങളേപ്പോലെയോ, ഫണം വിടർത്തിക്കൊണ്ടു് അടുക്കുന്ന ഘോരസർപ്പങ്ങളേപ്പോലെയോ, ഗണിച്ചു് ഭയപ്പെട്ടോടുന്ന ആ ഗോമതി, ഇപ്പോൾ സ്നേഹപരവശയായി തന്റെ അടുത്തുനിന്നു തന്നെ ശുശ്രൂഷിക്കുന്ന ആ അവസ്ഥയാണു്. കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനു് ആഹ്ലാദത്തെ ഉണ്ടാക്കിയതു്. ഇതിൽ ക്രൂരതലായി ഒന്നുംതന്നേ ഗോമതിക്കുട്ടിയുടെ ആഗമനത്തിൽ കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനു് അങ്ങേയറ്റമായി സാധിക്കാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. "ഗോമതി കോവിലകത്തു വന്നാൽ തനിക്കു് അവളെ ഒന്നു കാണാൻ കഴിയുമോ?" അവളുമായി ഒരു വാക്കെങ്കിലും സംസാരിക്കാൻ തനിക്കു ഭാഗ്യമുണ്ടാകുമോ? എന്നുള്ള ആശങ്കാജനകവും ആശാമുകളിതവുമായ ചിന്തകൾ, ഹൃദയത്തിൽ വച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ അക്ഷരലക്ഷം കഴിച്ചിട്ടും തുമ്പുകിട്ടാതെ അമ്പരന്നുവശമായിരുന്ന കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനു് ഗോമതിയുടെ ഇപ്പോഴത്തെ പെരുമാറ്റത്തിൽ ആഹ്ലാദമുണ്ടായതു് അതിശയമാണോ? ശരീരത്തിനു പറ്റിയ പരുക്കുകളുടെ വേദനയോ, മനസ്സിന്റെ സഹനശക്തിയെ അതിലംഘിച്ചു് അധികമായുണ്ടായ ദുഃഖത്തിൽ ആ ശക്തിയുടെ

അഭാവംമൂലം നേരിട്ട ബോധക്കേടിന്റെ ക്ഷീണമോ ഈ അപ്പോഴത്തിനിടയിൽ തമ്പാൻ അറിയുന്നില്ല. എന്നാൽ താപത്തിൽ നിന്നു പെട്ടെന്നു് ആനന്ദത്തിലേക്കുള്ള മാറ്റത്തിൽ വരാവുന്ന അനർത്ഥം ക്ലേശമൊന്നുമില്ലാതെ കഴിക്കാൻ ഇപ്പോൾ ഉള്ള ആ വേദനയും ആ ക്ഷീണവും മദ്ധ്യസ്ഥിതിയായി തമ്പാനെ സഹായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാൻ തന്റെ ജീവിതോദ്ദേശമായി കരുതിയിരുന്നതു് സുന്ദരിയായ ഗോമതിക്കുട്ടിയെ വിവാഹം ചെയ്തു് പ്രതാപത്തോടുകൂടി സുഖമായി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്ന ഒരു അവസ്ഥയെ മാത്രമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടായിരിക്കാം ഗോമതിക്കുട്ടി സ്നേഹത്തോടുകൂടിയും കായ്മയും തന്നെ പരിചരിക്കുന്നതു് കണ്ടു് ജന്മസാഫല്യസിദ്ധിയിൽ എന്നപോലെ ഉള്ള ഒരു ആനന്ദാനുഭൂതി തമ്പാനുണ്ടായതു്. എന്നാൽ ഈ സ്ഥിതിയിൽ എന്നും ഗോമതി തന്നോടു പെരുമാറുമോ, അവൾ തന്നെ വിവാഹം ചെയ്യുമോ എന്നുള്ള സംശയങ്ങളും ഉടനെ ഉണ്ടായതുകൊണ്ടു് ആ ആനന്ദാനുഭൂതിയിൽ ലയിക്കാൻ തമ്പാനു് സാധിച്ചില്ല. തമ്പാൻ ഗോമതിയെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് വിചാരിക്കുന്നു. "ഞാൻ നിന്നെ എത്രകായ്മയായി സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടു്. എനിക്കു് ഈ ലോകത്തിൽ നിന്നേക്കാൾ സ്നേഹമുള്ളവരായി ആരുമില്ല. പിന്നെ നീ എന്താണു് എന്നെ സ്നേഹിക്കാത്തതു്. ഇപ്പോൾ നിനക്കു് എന്നോടു സ്നേഹമുണ്ടെന്നുതോന്നുന്നു. അതുപോരാനീ എന്നും എന്നെ സ്നേഹിക്കണം. നീ എന്റെ ഭാര്യയായിരുന്നു് എന്നെ സ്നേഹിക്കണം. എന്റെ തലയും കൈയുടെ മുട്ടും പൊട്ടിച്ചതഞ്ഞതു് എന്തുകൊണ്ടു്? എനിക്കു് ബോധക്കേടിനുള്ള കാരണവും എന്തു്? എല്ലാം നിന്റെ സ്നേഹമില്ലായ്കൊണ്ടു വന്നതാണു്. ഞാൻ എന്തപരാധം നിന്നോടുചെയ്തു. കുട്ടിക്കാലത്തു് നിന്നെ ഞാൻ കൈയിൽനിന്നു് വച്ചിട്ടുണ്ടോ. എത്രകായ്മയായി നിന്നെ ഞാൻ ലാളിച്ചു കളിപ്പിച്ചു. ഒരു വിലതീരാത്ത രത്നത്തെപ്പോലെ അല്ലേ നിന്നെ ഞാൻ കരുതിവന്നതു്. നീ പറയുന്നതൊക്കെ ഞാൻ സാധിച്ചു തന്നുകൊണ്ടല്ലേ ഇരുന്നതു്. ഗോമതി നിനക്കു് അതൊന്നും അറിവാനുള്ള ബുദ്ധി

ഇല്ലാതെ പോയല്ലൊ; കഷ്ടം! എന്റെ ഓമനേ ഇനിയെങ്കിലും നീ എന്നെ സ്നേഹിക്കണേ. അതിനുവേണ്ടി ഞാൻ എന്തു വേണമെങ്കിലും ചെയ്യാം. ഓ! എനിക്കതെറ്റി. നിനക്കുവേണ്ടതായി എന്തുണ്ട്. നിനക്കു വേണ്ടതെല്ലാം ഒരു ലോപവും കൂടാതെ തരാൻ നിന്റെ അച്ഛനും നിന്റെ അമ്മാവനും തയ്യാറുണ്ടല്ലൊ. **ആ** സ്ഥിതിക്കു് എന്നിൽനിന്നു് നീ എന്താഗ്രഹിക്കാതിരിക്കുന്നു. വല്ലതും ഉണ്ടെങ്കിൽ അതു പറഞ്ഞാൽ ഞാൻ എന്നെ വിറ്റും അതു നിനക്കു് സാധിച്ചുതരാം; നിശ്ചയം. അതാണു് എന്റെ മനസ്ഥിതി. പിന്നെ എന്തുകൊണ്ടാണു് നീ എന്നെ സ്നേഹിക്കാത്തതു്. എനിക്കു യോഗ്യതയില്ലാത്തതു കൊണ്ടായിരിക്കാം ഇതെല്ല. എന്തു യോഗ്യതയാണു് ഞാൻ വരുത്തേണ്ടതു്. അതു് പറഞ്ഞാൽ ഉഗ്രമായ തപസ്സു് ചെയ്തിട്ടെങ്കിലും അതു് ഞാൻ സാധിക്കാം" അവിടം വരെ തമ്പാന്റെ വിചാരങ്ങളെ മുറയ്ക്കു് തുടർന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. തപസ്സു് എന്ന ആ ദിവ്യപദം ശബ്ദിച്ചപ്പോഴെ **ആ** യുവാവിന്റെ അന്തരംഗം തന്നോടു് എന്തോ ചോദിക്കുന്നതുപോലെ തമ്പാനു തോന്നി. അതു് അന്തരംഗമാണെന്നോ അങ്ങനെ ഒന്നു തനിക്കുണ്ടെന്നോ കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനു് രൂപമില്ലായിരുന്നു. എങ്കിലും "അതു് എന്താണു്. തപസ്സാണോ? നീയാണോ തപസ്സു് ചെയ്യുന്നവൻ" എന്നാണു് തന്റെ ഉള്ളിൽ തോന്നിയതെന്നു് **ആ** യുവാവു് തിരിച്ചറിഞ്ഞു് തുടർന്നു് വിചാരിക്കുന്നു. "അതു് ശരിയാണു്. ഞാൻ ഒരു മഹാപാപിതന്നെ, എനിക്കു് ദൈവവിശ്വാസമില്ല. ദൈവത്തെ മറന്നാണു് എന്റെ പ്രവൃത്തികളം. നന്മയ്ക്കുവേണ്ടിയുള്ള ഒരു ശ്രമവും എനിക്കില്ല. എന്റെ കൂട്ടുകാർ നല്ലവരല്ലെന്നും അവരുമൊന്നിച്ചു് ഇങ്ങനെ താന്തോന്നിയായി നടക്കുന്നതു് ശരിയല്ലെന്നും പറഞ്ഞു് ഗുണദോഷിച്ച കരുണാകരനേ ഞാൻ അടിക്കാൻ ചെന്നു. അതോടുകൂടിയാണു് കരുണാകരൻ എന്നോടു് മിണ്ടാതായതു്. ഗോമതിയുടെ ഭാവഭേദം കണ്ടുതുടങ്ങിയതും അതിൽ പിന്നീടാണു്. വാസ്തവത്തിൽ കരുണാകരനു് എന്നോടു് വളരെ സ്നേഹമുണ്ടായിരുന്നു. അതു് ഞാൻ എന്റെ ദുർബുദ്ധികൊണ്ടു് നഷ്ടമാക്കി. കരുണാ

കരനെപ്പോലെ ഉള്ള ഒരു ബന്ധുവിനെ കിട്ടാൻ പ്രയാസമാണു്. അയാൾ എന്നെ നന്നാക്കാനായി വളരെ ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്തു ചെയ്യാം നല്ലവക്കില്ലാതെ നല്ലതുചേരുമോ. ഞാൻ എന്താണു് വേണ്ടതു്. എനിക്കു് ഒരു നല്ലവനാവണം. അതിനു് ഞാൻ എന്തുവേണം. ദൈവമേ ഞാൻ അവിടത്തെ മറന്നു് പലേ അധർമ്മങ്ങളും ചെയ്തുപോയിട്ടുണ്ടു്. അതൊക്കെ അവിടുന്നു് ക്ഷമിക്കണം. ഇനി ഞാൻ ഒരു ചീത്തയും ചെയ്യുകയില്ല. നല്ലതു് എനിക്കു് തോന്നിച്ചുതരണേ! അതു് ഞാൻ ചെയ്യാം. എന്റെ ഉർഭ്രതങ്ങൾക്കു് ഞാൻ ഇന്നു് എന്നെ ബലികൊടുത്തുകഴിഞ്ഞു. എന്റെ മകനും കണ്ടും കൂടിച്ചും അവർ പൊയ്ക്കൊള്ളട്ടെ. എന്റെ ഇന്നത്തെ ബോധക്കേടു് എന്റെ മനസ്സിനുള്ള നീചതകളുടെ മരണവുമാകട്ടെ. പരുക്കുകളുടെ വേദന എന്റെ ദുഷ്തയ്ക്കുള്ള ശിക്ഷയുടെ അനുഭവമായിത്തീരട്ടെ. ഞാൻ ഇന്നുമുതൽക്കു് നന്നാകും. ഈ നിമിഷം മുതൽക്കു് നന്നാകും എന്തുകൊണ്ടു് എനിക്കതുപാടില്ല. ചീത്ത ആളകൾക്കു് നന്നാകാൻ പാടില്ലേ? ധാരാളമാകാം. ഞാനും അതിനൊരു ദൃഷ്ടാന്തമാകും തീച്ചയാണു്. എന്റെ ഉർഭ്രതങ്ങളൊക്കെ പോകട്ടെ. എനിക്കു ഇനി അവരെ കാണേണ്ട. ഇവിടെ അവർ വരികയും വേണ്ട. ഞാൻ ഇന്നുമുതൽ ഒരു പുതിയ ആളാകും. ഒരു യോഗ്യനായ യുവാവാകും. സംശയമില്ല. ഗോമതീ, എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ഗോമതീ, ഞാൻ നന്നായി. നീ വ്യസനിക്കേണ്ട. നീ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ നിന്റെ ഭർത്താവാകും ഞാൻ. നീ എന്റെ ഭാര്യയും ഞാൻ നിന്റെ ഭർത്താവുമാണു്. അങ്ങനെ തന്നെ. ഞാൻ തീച്ചയാക്കികഴിഞ്ഞു." ഇങ്ങനെ ഒക്കെ വിചാരിച്ചുറച്ചു് കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാൻ ഉത്സാഹിതമായി എഴുനേറ്റു. ഡാക്ടക്കും അവിടെക്കൂടിയിരുന്ന മറ്റുള്ളവക്കും തമ്പാൻ അങ്ങനെ പെട്ടന്നു് എഴുനേറ്റതു് രസിച്ചില്ല.

ഡാക്ടർ പറയുന്നു:—എന്തിനാണു് എഴുനീറ്റതു്? അതു പെട്ടെന്നു് എഴുനീൽക്കയും മറ്റും ചെയ്യരുതു്. കുറച്ചുസമയം കൂടി സ്വസ്ഥമായിക്കിടക്കു.

കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാൻ:—ഓ! സാരമില്ലഡാക്ടർ, എന്റെ സുഖക്കേട് ഒക്കെ മാറിയിരിക്കുന്നു. പിന്നീട് ഞാൻ കിടക്കണമെന്നുണ്ടോ? ഡാക്ടർ ചെയ്ത ഉപകാരത്തിനു് ഞാൻ നന്ദിപറയുന്നു. കുറേനേരമായല്ലോ വന്നിട്ട്; കുറച്ചു കാഫിയുണ്ടു് ഏർപ്പാടുചെയ്യട്ടോ? (അമ്മയെനോക്കി പറയുന്നു) അമ്മേ അദ്ദേഹത്തിനു് കാഫികൊടുക്കാൻ ഏർപ്പാടുചെയ്യണം.

ഡാക്ടർ:—എനിക്കു് ഇപ്പോൾ കാഫി വേണമെന്നില്ല. ഊണിനു് സമയം അടുത്തു. ഇപ്പോൾ കാഫികുടിച്ചാൽ ഊണു സുഖമാകയില്ല. എന്നുതന്നെയുമല്ല, ഞാൻ രാവിലെ കാഫികുടിച്ചാൽ പിന്നീട് അന്നു് കാഫികുടിക്കുക പതിവുമില്ല. ക്ഷീണം നല്ലപോലെ മാറിയോ?

തമ്പാൻ:—ഓഹോ. വളരെ സുഖമായി. അമ്മാവൻ എവിടെ? കിഴക്കുവശത്തുണ്ടോ?

ഡാക്ടർ:—ഉണ്ടു്. ഒരാളോടു് എന്തോ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു് നിൽക്കുകയാണു്.

തമ്പാൻ:—അമ്മാവനും അമ്മയും ഒക്കെനന്നാ അന്ധാളിച്ചിരിക്കണം. എന്തുചെയ്യാം. ഞാൻ അവർക്കു ഒരു നിത്യോപദ്രവിതന്നെ. എന്റെ അമ്മയും അമ്മാവന്മാരും നല്ല വരാണു്. ഇവിടെ ഉള്ളവരാരും ചീത്തയല്ല. ഞാൻ മാത്രം ഇങ്ങനെ ആയതെന്താ ഡാക്ടർ.

ഡാക്ടർ:—ഏയ്! അങ്ങു് ചീത്തയാണോ? ഒരു പക്ഷേ വല്ല ദോഷങ്ങളും ഉണ്ടെങ്കിൽ തന്നേ ഇപ്പോൾ അതു നീങ്ങിയിരിക്കുന്നു. തന്റെ ദോഷം താൻ അറിയുമ്പോൾ താൻ ഗുണവാനായി. തനിക്കു് ഉള്ള ദോഷങ്ങളും നീക്കംചെയ്യുമ്പോൾ താൻ ഉത്തമനും ആകും.

തമ്പാൻ:—അങ്ങനെയാണോ? എന്നാൽ ഞാൻ കുറച്ചു നന്നായെന്നെങ്കിലും എനിക്കു് ആശ്വസിക്കാമല്ലോ. ഡാക്ടർ ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പോകുമ്പോൾ എന്നെക്കൂടി കൊണ്ടുപോകാമോ. എനിക്കു് ഇവിടം മുഷിഞ്ഞു. കുറച്ചുകാലം ഈ സ്ഥലത്തുനിന്നും മാറിത്താമസിച്ചാൽ കൊള്ളാമെ

ന്നുണ്ട്. ഇംഗ്ലണ്ടിലാണെങ്കിൽ എന്റെ മച്ചുനൻ കരു ണാകരനുമുണ്ടല്ലോ. അയാളേക്കാൾ ക്ലേശതലായി എനിക്ക് മറെറാരു ക്ലേശവേണമോ? ഒരു ബന്ധുവുണ്ടോ! പക്ഷേ ഇപ്പോൾ ഞങ്ങൾ അല്പം രസക്കേടിലാണ്. അതൊന്നും സാരമില്ല. എന്റെ ചീത്തത്വംകൊണ്ടു വന്നതാണ്. ഞാൻ അയാളോട് പാഹിപറഞ്ഞാൽ അയാൾ എന്നെ കൈക്കൊള്ളാതിരിക്കുമോ ഡാക്ടർ!

ഡാക്ടർ:—നിങ്ങൾതമ്മിലുള്ള രസക്കേടുതീർക്കാൻ ഒരാൾ മറെറാരാളോട് പാഹിയും മറവും പറയേണ്ടകാര്യം ഉണ്ടോ? ജ്യേഷ്ഠാനുജന്മാരെപ്പോലെ കഴിഞ്ഞുകൂടേണ്ടവ രല്ലേ നിങ്ങൾ. യഥാർത്ഥത്തിൽ നിങ്ങൾ സഹോദരന്മാരു മാണല്ലോ. നിങ്ങൾതമ്മിൽ എന്തിനാണു രസക്കേടുണ്ടാ കുന്നതു്. സ്വജനങ്ങളിൽ അതുണ്ടാകുന്നതു് കഷ്ടവു മാണ്. മി: കരുണാകരൻകത്താവു് വളരെ നല്ലകൂട്ടത്തി ലാണെന്നാണ് എന്റെ അറിവു്. ഞാൻ ഇവിടെ സ്ഥ ലംമാറി വരുന്നതിനുമുമ്പു് അദ്ദേഹം ശീമയിലേക്കു പോ യല്ലോ. ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ പരിചയമില്ലെങ്കിലും എനിക്കു അദ്ദേഹത്തെപ്പററി അറിയാം. ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പോകു ന്നെങ്കിൽ അവട്ടെ. നമുക്കു ഒരുമിച്ചുപോകാം.

കൊ: ത:—ഞാൻഅവിടെയും ഒരു മരമണ്ടനും ജാപോക്കിരിയും ആയി നടക്കാം ഇല്ലേ? നമ്മുടെ കരുണാകരനു ഒരു പോരാ യ്മയും ഉണ്ടാക്കിവയ്ക്കാം. അച്ഛന്റെ മരുമകൻ ബഹു വിശേഷമെന്നു ശീമയിലും പലരെയുംകൊണ്ടു് പറയി ക്കാം. അതുയും സാധിക്കും; ഇല്ലേ?

ഡാക്ടർ:—എന്തു്? അങ്ങു് വിചാരിക്കുന്നതുപോലെ അങ്ങു് മോശക്കാരനല്ല. വല്ലതും ചില ദൂഷ്യങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ ത്തന്നെ അതു മനുഷ്യസാധാരണമല്ലേ. ആർക്കാണു് ദൂഷ്യ മില്ലാത്തതു്. ദൂഷ്യമെന്നോ ദോഷമെന്നോ തോന്നുന്ന ശീലങ്ങൾ ഉടനടൻ മാററിക്കൊൾക. അതാണു നന്മയ്ക്കു വേണ്ടമാർഗ്ഗം.

കൊ: ത:—ദൂഷ്യമില്ലാത്തവർ ആരുമില്ലെ ഡാക്ടർ?

ഡാക്ടർ:—മനുഷ്യൻ അപൂർണ്ണനാണെന്നാണു് വിജ്ഞാനികം പറയുന്നതു്. എന്നു വിചാരിച്ചു മനുഷ്യത്വം ഉള്ളവനാകാൻ സമ്പൂർണ്ണതയുടെ ആവശ്യമൊന്നുമില്ല. സമ്പൂർണ്ണാവസ്ഥ ദൈവത്തിനുമാത്രം കല്പിച്ചുപോയതുകൊണ്ടാണു് മനുഷ്യനെ അപൂർണ്ണനാക്കിയിരിക്കുന്നതു്. മനുഷ്യൻ ഇനിയും വളരെ പഠിക്കാനും അറിയാനും ഉണ്ടത്രെ. എല്ലാം അറിയുന്നതു ദൈവം മാത്രമാണല്ലോ. ഏതായാലും പഠിച്ചതും അറിഞ്ഞതും ഒക്കെ അനുഭവത്തിൽ വരുത്താൻ നമുക്കു ശ്രമിക്കാം. അതോടുകൂടി കൂടുതൽ പഠിക്കാനും കഴിഞ്ഞു എന്നുവരാം.

കൊ:ത:—ഡാക്ടർക്കു രസിക്കുമോ എന്നു എനിക്കു സംശയമുണ്ടു്. അമ്മയ്ക്കു ഒട്ടും രസിക്കയില്ല. അതു് എനിക്കു തീച്ചയാണു്. ഇവരുടെ ഒക്കെ കാര്യം എന്തോ? എങ്ങനെ ആയാലും എന്റെ ഉർബുദ്ധികൊണ്ടു് ഞാൻ ഒന്നു ചോദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. നാം ദൈവത്തെ ഭജിക്കുന്നതെന്തിനു്? നമ്മുടെ കല്പിതംപോലെ അല്ല നമ്മുടെ അനുഭവം. കുറെ അധികം ദൈവത്തെ ഭജിച്ചതുകൊണ്ടു് ആദ്യം എഴുതിയ തലയിലെഴുത്തു് ഇടയ്ക്കു ദൈവം മാറ്റി വരച്ചതുമോ? കല്പിതംപോലെ ആണു് അനുഭവമെങ്കിൽ നാം പിന്നെ എന്തിനു പാടുപെടുന്നു. അതുകൊണ്ടു് വിധിച്ചതുപോലെ വരട്ടെ അതു അനുഭവിക്കാം എന്നു സമാധാനിക്കയല്ലേ വേണ്ടതു്.

ഡാക്ടർ:—ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചതിൽ സന്തോഷമേ ഉള്ളു. പക്ഷെ ഈ വക സംശയങ്ങളും എല്ലാം തീർക്കാൻ എനിക്കു സാധിക്കുമോ എന്നു സംശയമാണു്. അറിവുള്ളതു പറയാം. നാം ദൈവത്തെഭജിക്കുന്നതു നമ്മുടെ നന്മക്കായിട്ടാണു്. എല്ലാനന്മയ്ക്കും അഭയസ്ഥാനമാണു് ദൈവം. അപ്പോൾ നന്മവേണമെന്നുള്ളവർ ദൈവത്തെത്തന്നെ ആശ്രയിക്കണം. പണം വേണമെന്നുള്ളവർ പണക്കാരെ ആശ്രയിക്കുന്നു. വിദ്യവേണമെന്നുള്ളവർ വിദ്വാന്മാരെ ആശ്രയിക്കുന്നു. അതുപോലെ പലതിനും പലരും

പലരേയും ആശ്രയിക്കുന്നു. ഈ വിധത്തിൽ മനുഷ്യലോകത്തിലുള്ള സകലർക്കും വേണ്ട സകലതും ഉള്ള ദൈവത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നതു് നമ്മുടെ ആവശ്യം അല്ലെങ്കിൽ ഉദ്ദേശം സാധിക്കാനാണു്. ഓരോരുത്തർക്കും ഉള്ള ആവശ്യങ്ങളും ഉദ്ദേശങ്ങളും ഓരോന്നായിരിക്കും. എല്ലാവർക്കും വേണ്ട എല്ലാം ഉള്ള ഒരു സ്ഥാനത്തേക്കു് എല്ലാവരും അടുക്കുന്നു. അതു് അവർക്കാവശ്യമുള്ളതു വാങ്ങാനാണു്. "ഭക്തന്മാർക്കുവേണ്ടി താൻതന്നെയും മറന്നുപോകുന്ന" ഈശ്വരൻ അപേക്ഷിക്കാർക്കു് അപേക്ഷിക്കുന്നതു കൊടുക്കുന്നു. ധർമ്മമാണെങ്കിൽ അതു് പരിപൂർണ്ണമായ സ്ഥലം അവിടം ആണല്ലോ. ആശ്രിതവാത്സല്യമാണെങ്കിൽ അതും ദൈവത്തെപ്പോലെ തികവായി വേറെ എങ്ങും കാണുകയില്ലല്ലോ. ഇങ്ങനെ ഏതു വേണമെങ്കിൽ അതു് എതു വേണമെങ്കിൽ അതുയും കൊടുക്കാൻ ശക്തിയും സന്തുഷ്ടിയും ഉള്ള ദൈവത്തെ നാം ഭജിക്കുന്നതു് നമ്മുടെ നന്മയ്ക്കായിട്ടാണു്. എന്നാൽ എല്ലാ നന്മയ്ക്കും ഇരിപ്പിടമായ ആ ദൈവത്തെ ഭജിക്കുന്നതിനു് നമുക്കും വല്ലതും ചില ഗുണങ്ങൾ ക്രൂടാതെ തരമില്ല. ഒരു ഗുരുവിന്റെ തൃപ്തി നോക്കി വിദ്യ സമ്പാദിക്കണമെങ്കിൽ ആ ഗുരുവിന്റെ ഇഷ്ടം നോക്കണം. അതുപോലെ നമുക്കുവേണ്ടതു് അപേക്ഷിക്കാനും വാങ്ങാനും നാം ഒരുമ്പെടുമ്പോൾ ദൈവത്തിന്റെ ഹിതം എന്താണെന്നു നോക്കി അവിടത്തെ പ്രീതി സമ്പാദിച്ചു് നമുക്കു വേണ്ടതു വാങ്ങാൻ നാം അറിഞ്ഞു് അനുഷ്ഠിക്കേണ്ട ചില കായ്യങ്ങൾ ഉണ്ടു്. അതു് അറിയണം. ദൈവഹിതം എന്താണെന്നു് അറിഞ്ഞിട്ടു വേണം ദൈവത്തെ ഭജിക്കാൻ. നന്മയ്ക്കു ഒക്കെ അഭയസ്ഥാനമായിരിക്കുന്ന ദൈവത്തിനു ഒരു തിന്മയും കാണുകയില്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ടു് നമ്മളും നന്മയുള്ളവരാകണം. തിന്മയെ ഉപേക്ഷിച്ചു് നന്മയെ വരിച്ചു് അവയെ അനുഷ്ഠിക്കണം. അപ്പോൾ ദൈവപ്രീതിയുണ്ടാകും. ഉദ്ദിഷ്ടം സാധിക്കയും ചെയ്യും. ഇതുയും പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു് ദൈവത്തെ ഭജിക്കുന്നതു് എന്തിനാണെന്നു് വ്യക്തമാകുമല്ലോ. ഇനി കല്പിതത്തെപ്പറ്റിയാണു് പറയുവാനു

ള്ളതു്. കല്പിതം എന്നാൽ എന്താണെന്നു നോക്കാം. നീ എന്നെ അറിഞ്ഞു എന്റെ ഉദ്ദേശം മനസ്സിലാക്കി നിന്റെ കായ്ത്തിൽ പ്രവത്തിക്കുക, അതാണു് നിന്റെ കൃത്യം. ആ കൃത്യം ചെയ്യ തീക്കുകയാണു് നിന്റെ ജീവിതോദ്ദേശം. ഉദ്ദേശം അനുസരിച്ചു് നീ പ്രവത്തിക്കണം. പ്രവൃത്തിക്കനുസരിച്ചു് നിനക്കു അനുഭവവും ഉണ്ടാകും. നീ എന്നെ അറിഞ്ഞു എന്റെ ഉദ്ദേശം അനുസരിച്ചു് പ്രവത്തിക്കയാണെങ്കിൽ നിന്റെ അനുഭവം നന്മയാകും. ഇല്ലെങ്കിൽ നീ തിന്മയും അനുഭവിക്കും. ഇങ്ങനെയാണു് ദൈവകല്പിതം. അല്ലാതെ നിനക്കു ഇന്നതൊക്കെയാണു് അനുഭവമെന്നു് ജനിക്കുമ്പോൾതന്നെ ദൈവം ആരുടെയും തലയിൽ എഴുതിയിട്ടില്ല. അങ്ങനെ എഴുതാൻ ദൈവം ആരു്. അവരവരുടെ പ്രവൃത്തി അനുസരിച്ചാണു് അവരവരുടെ അനുഭവം. അതാണു് ദൈവനിശ്ചയം. അതുതന്നെയാണു് കല്പിതവും. അല്ലാതെ വേറെ ഒരു കല്പിതവും ഇല്ല. അതുകൊണ്ടു നല്ലവരാവാനും നന്മ ഉണ്ടാകാനും മനുഷ്യർ നല്ലതു ചെയ്യണം. നല്ലതു ചെയ്യുന്നതു തന്നെ ദൈവപ്രീതിക്കുള്ള കാരണവും.

കൊ: ത:—നല്ലതും ചീത്തയും എങ്ങനെ അറിയും ഡാക്ടർ. ഒരാൾ നല്ലതെന്നു വിചാരിക്കുന്നതു് മറെറാരാൾ ചീത്തയെന്നു കരുതുന്നു. ഒരാൾക്കു ഗുണം ചെയ്യുമ്പോൾ അതു മറെറാരാൾക്കു ദോഷമാകുന്നു. ഈ മാതിരി ആകുമ്പോൾ തക്കം തീർന്നു് ഒന്നും പ്രവത്തിക്കാൻ സാധിക്കുന്നില്ലല്ലൊ.

ഡാക്ടർ:—പ്രവൃത്തിക്കേണ്ടവക്കു് ഒരു തക്കവും ഇല്ല. മനുഷ്യക്കു വിശേഷബുദ്ധിയുണ്ടു്. അതു നല്ലതും ചീത്തയും തിരിച്ചറിവാൻ നമുക്കു ദൈവദത്തമായ ഒരു ശക്തിയാകുന്നു. ആ വിശേഷബുദ്ധിയുടെ വളച്ചുയോട്ടക്രമേണ മനുഷ്യനു് നല്ലതും ചീത്തയും തിരിച്ചറിയുവാൻ കഴിയും. ജീവിതം തന്നെ ഒരു വലിയ പരീക്ഷയാണു്. ഗുണമുള്ളിടത്തു ദോഷവും ഉണ്ടു്. പരിശോധിച്ചേ സ്വീകരിക്കാവു. ഒന്നും നിസ്സാരമായി കരുതരുതു്. എല്ലാം ആലോചിച്ചു തന്നെ തീരുമാനിക്കണം. ആർക്കും ഉപദ്രവമില്ലാത്ത ഒരു

ജീവിതത്തിനാണ് ആദ്യം ഒരുങ്ങേണ്ടതു്. പിന്നീടു് കഴിവുള്ളവരെ സഹായിക്കാൻ പഠിക്കണം. നമ്മുടെ സകല പ്രവൃത്തികളും ദൈവസന്നിധിയിൽ സമർപ്പിച്ചു അവിടത്തെ സാക്ഷിയാക്കിചെയ്യണം. പരിപാവനമായതു മാത്രമേ ദൈവസന്നിധിയിൽ നിവേദിക്കാൻ സാധിക്കുകയുള്ളു. അതു വിധത്തിൽ ആകുമ്പോഴും ചീത്തയായി ഒന്നും ഉണ്ടാകുകയില്ല. എപ്പോഴും ജോലി ചെയ്യണം. അതു് നമുക്കും അന്യന്മാക്കും ഗുണമാകത്തക്കവിധം ഇരിക്കയും വേണം. നമുക്കു് ഈ വിഷയം ഇപ്പോഴം അവസാനിപ്പിക്കാം. ഇനിയും പറയാമല്ലോ. അങ്ങും അധികസമയം ഇന്നു് ഒന്നിലും ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട. എന്നിക്കും പോകാറായി. ലഘുവായി വല്ലതും ആഹാരം കഴിക്കണം. രണ്ടു കപ്പിയിൽ ഇരിക്കുന്ന മരുന്നു് ഇന്നു് രണ്ടു പ്രാവശ്യം കൂടി കുടിക്കണം. അതു് രണ്ടു മൂന്നു ദിവസം തുടന്നു് ഉപയോഗിക്കേണ്ടതാണു്. അതു തീരുമ്പോഴം അളയക്കണം. അധികനേരം ഒന്നും ആലോചിക്കരുതു്. ഒന്നു കിടക്കു. കുറേനേരമായല്ലൊ ഇരിക്കുന്നു.

കോ: ത:—എനിക്കു് ഒന്നുമില്ല ഡാക്ടർ, എന്റെ ക്ഷീണമൊക്കെ മാറി. ഡാക്ടർ ഇന്നു് ഇവിടെ ഉണ്ണണം. (അമ്മയോടായിട്ടു്) അമ്മേ നമുക്കു് ഇന്നു് ഇദ്ദേഹത്തെ ഇവിടെ ഊട്ടണം.

കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടി:—ഊണു് തയാറായിട്ടുണ്ടു്.

ഡാക്ടർ:— ഞാൻ താമസിക്കുന്ന സ്ഥലത്തേക്കുതന്നെ പോകട്ടേ. ഊണിനു് മുൻപായി മേൽകഴുകുക മുതലായ ജോലികളുണ്ടു്. ഞാൻ അങ്ങോട്ടു പോകുകയാണു് അതിനൊക്കെ സൌകര്യം. അദ്ദേഹം മാളികയിലേക്കു ചെല്ലാൻ ആളയച്ചു. അങ്ങോട്ടൊന്നു പോകട്ടേ എന്നു പറഞ്ഞു ഡാക്ടർ യാത്രയായി.

എട്ടാം അദ്ധ്യായം.

ഗോമതിക്കുട്ടിയും കോമളവും ശ്രീധരൻകുട്ടിയും പുത്തൂർ കോവിലകത്തുനിന്നും അന്നു വൈകിട്ടുള്ള വണ്ടിക്കുതന്നെ മടങ്ങിപ്പോന്നു. അവർ തിരിച്ചുപോന്നപ്പോൾ അവരുടെ കൂടെ രാമരുതമ്പാനും പോരുകയുണ്ടായി. കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാന്റെ ആലസ്യം തീർന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു് ആശ്വാസമായതിന്റെ ശേഷമാണു് അവർ മടങ്ങിപ്പോന്നതു്. പുത്തൂർകോവിലകത്തേക്കുള്ള യാത്രയാട്ടക്രൂടി ഗോമതിക്കുട്ടിയുടേയും കോമളത്തിന്റേയും മനഃസ്ഥിതി ഒന്നു മാറിയിരിക്കുന്നു. കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാനു നേരിട്ട ആപത്തും അതിനുശേഷമുണ്ടായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പശ്ചാത്താപവും പോരുന്ന സമയംവരെ തന്നോടു് അദ്ദേഹം കാണിച്ചിട്ടുള്ള അതിർകടന്ന സ്നേഹവും എല്ലാംക്രൂടി ഗോമതിക്കുട്ടിയെ കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാനിൽ വലിയ സ്നേഹപരവശയാക്കിയിരിക്കയാണു്. കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടിക്കു് ഗോമതിക്കുട്ടിയോടു് യാത്രപറയുവാൻ തന്നെ കഴിഞ്ഞില്ല. ആ മഹതി കരഞ്ഞുകൊണ്ടേ ഇരുന്നു. "ഗോമതീ, കുഞ്ഞേ! നീ എന്നെ മറക്കരുതു്. നിന്റെ അമ്മ കഴലാൽ ഞാനാണു്" എന്നു് കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടി ഗോമതിയോടു് അവർ പോരുന്ന സമയം പറഞ്ഞിട്ടുള്ള വാക്കുകളും യാത്രപറയാൻ പോലും ശക്തിയില്ലാതെ അച്ഛാമ്മ കുഴങ്ങിയാടിയ സ്ഥിതിയും ഓർത്തു ഗോമതിക്കുട്ടി വണ്ടിയിലിരുന്ന സമയം മുഴുവൻ കണ്ണുനീർ പൊഴിച്ചും അതു തുടച്ചും കഴിച്ചുകൂട്ടി. അവർക്കു് എന്തായാലും കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻതന്നെ മതി ഭർത്താവെന്നു് അവർ ഇതിനകം തീരുമാനിച്ചിരിക്കുന്നു. ദൈവകാരുണ്യമുണ്ടെങ്കിൽ അദ്ദേഹം നന്നായിക്കൊള്ളുമെന്നാണു് അവളുടെ അവസാനമായ തീരുമാനം.

ഒന്നാംതരം മിടുക്കു്, വേണ്ട പഠിപ്പു്, കടന്ന കായ്ബോധം, എപ്പോഴും എന്തിനും ചുറുക്കു്, നല്ല പ്രസരിപ്പു്, സ്വതേയുള്ള പ്രസന്നത ഇവവിധമുള്ള കീർത്തനീയങ്ങളായ ഗുണങ്ങളാൽ നാം അറിയുന്ന കോമളം പുത്തൂർ കോവിലകത്തുനിന്നും

വന്നദിവസം രാത്രി അശേഷം ഉറങ്ങിയിട്ടില്ല. അച്ഛനോടും അമ്മയോടും പറയാൻ പാടില്ലാത്ത അങ്ങനെ ഒരു സ്വകാര്യ സംഗതി അവർക്ക് ഉണ്ടാകുമെന്ന് അതേവരെ അവർ വിചാരിച്ചിരുന്നുമില്ല. ഡാക്ടർ മാധവമേനോനുമായി കണ്ടതിനുശേഷം അവളുടെ മനസ്ഥിതിക്ക് ഉണ്ടായ ആ മാറ്റം എന്തുകാരണത്താൽ ഉണ്ടായതാണെന്നും മറ്റും ഇതിനകം അവർ നിശ്ചയിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഡാക്ടരും കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനുമായുള്ള സംഭാഷണവും അവർ നല്ലപോലെ ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ടാണ് ഇരുന്നതു്. അദ്ദേഹം കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനോടു പറഞ്ഞ അഭിപ്രായങ്ങളിൽനിന്നും കോമളത്തിനു ഒരു പുതിയ അറിവും കിട്ടിയിരുന്നില്ലെന്ന് അവർ സമ്മതിക്കുന്നു. വേണമെങ്കിൽ അതിലും കൂടുതൽ ആ വിഷയത്തെപ്പറ്റി പറയാൻ അവർക്കു കഴിയുമെന്നും കോമളത്തിനു് അവളെ വിശ്വാസമുണ്ടു്. എന്നാൽ വലിയ കാര്യബോധമില്ലാത്ത കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനോടു് അതിൽ കൂടുതൽ ആ വിഷയത്തെപ്പറ്റി പറയണമെന്നില്ലെന്നു ഡാക്ടർ ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കണമെന്നും തമ്പാന്റെ അപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതിക്ക് ആ വിഷയം തുടർന്നുകൊണ്ടു പോകുന്നതുതന്നെ അബദ്ധമാണെന്നു ഡാക്ടർക്കു തോന്നിയതുകൊണ്ടാണു് അതു് ഉടനെ അവസാനിപ്പിച്ചതെന്നും കോമളം ഊഹിക്കുന്നു. അതു് എങ്ങനെയിരുന്നാലും അദ്ദേഹം ഒരു ജ്ഞാനിയും ഈശ്വരഭക്തനും ആണെന്നുമാത്രം തീരുമാനിക്കുന്നതിനു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സംസാരം അവർക്കുപകരിച്ചു. എന്നാൽ ഡാക്ടരുടെ വിനയവും സൌമ്യവുമായുള്ള സംഭാഷണരീതി അവർക്കു വളരെ രസമായി തോന്നി. അതു് സന്തോഷമായ മുഖഭാവത്തിലും മിതമായ സ്വരത്തിലും ആയിരുന്നതാണു് അവളുടെ പ്രത്യേക സന്തോഷത്തിനു് കാരണം. ഡാക്ടർ ഒരു നല്ല സുന്ദരനും, സ്വൽസ്വഭാവിയും, വിദ്വാനും, ധർമ്മബോധമുള്ളവനും, ഈശ്വരഭക്തനും ആണെന്നു കോമളം തീരുമാനിച്ചുകഴിഞ്ഞു. തനിക്കു ലഭിക്കേണ്ട ഭർത്താവിനു് അതിൽക്കൂടുതൽ യോഗ്യത ആവശ്യമില്ലെന്നു് അവർ ഉറച്ചു. ഇതുയും യോഗ്യതകളും പോലും അദ്ദേഹത്തിനു വേണമെന്നും അവർക്കു അഭിപ്രായമില്ല. തനിക്കു അങ്ങോട്ടു തോന്നിയതുപോലെ ഡാക്ടർക്കു തന്നോടും അനുരാഗമുണ്ടായിട്ടുണ്ടോ എന്നുള്ള ആലോചനയാണു്

അന്നു രാത്രി അവളുടെ നിദ്രയ്ക്കു തടസ്സം വരുത്തിയതു്. മറ്റു സംശയങ്ങളെല്ലാം മുകുന്ദപുരം വിട്ടുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ അവൾക്കു തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഒടുവിൽ അവൾ തീരുമാനിച്ചതു് ഇങ്ങനെ ആണു്:—ഒന്നും ക്രമാനില്ല. അദ്ദേഹത്തിനു് എന്നോടും എനിക്കു അദ്ദേഹത്തിനോടും അനുരാഗമിഷ്ടിയുണ്ടായിക്കഴിഞ്ഞു. അങ്ങനെ അല്ലാതെ അസ്ഥാനത്തിൽ എന്റെഹൃദയം പതിയുവാൻ എന്തുകായ്യം. ഹൃദയശുദ്ധി ഇല്ലാത്ത ഒരാൾക്കല്ലേ ആ അനുഭവം ഉണ്ടാകുന്നതു്? എന്റെ മനസ്സാക്ഷി എന്നോടു ഉപദേശിച്ചതെന്തു്. മനസാക്ഷിയെ മാനിക്കാതേയും ദൈവത്തെ സ്മരിക്കാതേയും എന്റെ ജീവിതത്തിൽ ഒരു കൃത്യവും ഞാൻ ചെയ്തിട്ടില്ലല്ലോ. പിന്നേ ഇക്കായ്യത്തിൽ ഞാനെന്തിനു് ഇനി കുഴങ്ങുന്നു. ദൈവം എല്ലാം നേരാംവിധം വരുത്തുമാറാകട്ടെ. ഇതുയും തീച്ചയാക്കി അവൾ ഉറക്കത്തിനു് ആരംഭിച്ചു.

ഗോമതിക്കുട്ടി പുത്തൂർ കോവിലകത്തുനിന്നും പോന്നതിനുശേഷം കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻ, താൻ നന്നാകാനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങം ആലോചിച്ചു് തനിക്കു യോഗ്യന്മാരെന്നു തോന്നുന്നവരോടു അഭിപ്രായങ്ങം ചോദിച്ചു് അവർ പറയുന്നതു ശ്രദ്ധിച്ചും കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുകയാണു്. കുടുംബഭരണത്തിൽശ്രദ്ധിക്കാതെ കേവലം ഒരു ഈശ്വരഭക്തനെന്ന നിലയിൽ സ്വസ്ഥമായിരിക്കുന്ന കൊച്ചപ്പൻതമ്പാന്റെ വലിയമ്മാവനോടും പലതും ചോദിച്ചറിയുന്നുണ്ടു്. മരുമകന്റെ ഈ മാറ്റത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനു് വളരെ സന്തോഷമുണ്ടായി. അതുവരെ താൻ ഒരു ആഭാസനെന്നു കരുതിയിരുന്ന മരുമകനേ വല്ല കാരണവശാലും വല്ലപ്പോഴും കാണുവാൻ ഇടയാകുമ്പോം ചതുർത്ഥിയെപ്പോലെ അപൽസൂചകമെന്നു വ്യസനിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കേരളവർമ്മതമ്പാനു്, കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാന്റെ ഈ മാറ്റത്തിൽ ഉണ്ടായ സന്തോഷത്തിനു് അതിരില്ല. ഭക്തിവർദ്ധനയ്ക്കു് ഏതെങ്കിലും മഹാക്ഷേത്രത്തിൽ മരുമകനെ ഒരു വർഷം ഭജിപ്പിക്കണമെന്നും അദ്ദേഹം തീരുമാനിച്ചിരിക്കയാണു്. രാമരു തമ്പാനും ഇപ്പോം ശേഷക്കാരനോടു് വലിയ കായ്യമായിരിക്കുന്നു. ഭായ്യുടെ മരണം കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം ഇതേവരെ അദ്ദേഹത്തിനു

ഒന്നിലും വളരെ സന്തോഷം കണ്ടിരുന്നില്ല. കായ്ങ്ങളം നടത്തിക്കൊണ്ടു പോകുന്നെന്നേ ഉള്ളൂ. എന്നാൽ കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനണ്ടായ ഈ ജീവിതമാറ്റത്തിൽ രാമുതമ്പാൻ ഹൃദയപൂർവ്വം സന്തോഷിക്കുതന്നെ ചെയ്തു. കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടിയുടെ കായ്മൊന്നും പറയുവാനുമില്ല. അവർ കൃതകൃത്യയാകുതന്നെ ചെയ്തു.

9837

കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാൻ ഇപ്പോഴം അധികസമയവും ഡാക്ടർ മാധവമേനോന്റെ വസതിയിൽതന്നെയാണ്. ഡാക്ടരുടെ ഉപദേശം തമ്പാനു വളരെ ബഹുമാനമായി തോന്നിയിരുന്നു. അദ്ദേഹം എഫ്. ആർ. സി. എസ്സിനു പഠിക്കാനായി ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു യാത്രയാകാൻ ഇനി ഒരാഴ്ചയേ താമസമുള്ളൂ. ഈ വസ്തുതയോർത്തു തമ്പാനു് കുണ്ഠിതമുണ്ടു്. ഡാക്ടർ ഇതേവരെ ഇവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും ഇപ്പോഴംമാത്രമേ തനിക്കു ഈ ബുദ്ധിതോന്നിയുള്ളല്ലൊ എന്നു വിചാരിച്ചു തമ്പാൻ പശ്ചാത്തപിക്കയാണു്. അയ്യരകുടുംബത്തിൽ താമസിച്ച കത്താവു വൈദ്യനുമായി കുറച്ചുകാലം പെരുമാറുന്നതു വളരെ നന്നാണെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. അതിനെപ്പറ്റി തമ്പാൻ ആലോചിക്കുന്നതു നോക്കണം:—"ഞാൻ ഇപ്പോഴം അവിടെ ചെന്നു താമസിക്കുന്നതു കത്താവു വൈദ്യനൊ അവിടെയുള്ള മറ്റാളുകൾക്കോ ബഹുജനങ്ങൾക്കോ തെറ്റിദ്ധാരണയ്ക്കു ഇടയാക്കുകയില്ലേ? യൌവനാവസ്ഥയിൽ എത്തിയിരിക്കുന്ന രണ്ടു പെൺകുട്ടികൾ അവിടെ ഉണ്ടു്. ഞാൻ ഇതേവരെ നല്ല നടത്തക്കാരനുമല്ലായിരുന്നു. ആ സ്ഥിതിക്കു് കത്താവുവൈദ്യൻ എന്നെ അവിടെ താമസിപ്പിക്കുന്നതെങ്ങനെ? താമസിപ്പിച്ചില്ലെങ്കിൽ അതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുറവുമല്ലല്ലോ. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അപ്പനോടും ഈ കോവിലകത്തോടും കത്താവുവൈദ്യനുള്ള ആത്മാർത്ഥമായ സ്നേഹത്തേയും നന്ദിയേയും ആലോചിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലു പിടിച്ചാൽ അദ്ദേഹം എന്നെ തള്ളോടാതിരിക്കുമോ? അദ്ദേഹത്തിനു് അസുഖം വരുത്തുക ഒരു കൃത്യവും ഞാൻ വരുത്തുകയില്ലെന്നു് എനിക്കു് ഉറപ്പുള്ള സ്ഥിതിക്കു് ഞാനെന്തിനങ്ങനെ അന്ധാളിക്കുന്നു. നാളെ രാവിലെ പോയി കത്താവുവൈദ്യനെ

കാണുകതന്നെ." ഇപ്രകാരം തീരുമാനിച്ച് കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാൻ അമ്മയുടെ അനുമതിയും വാങ്ങി രാവിലെ വണ്ടിക്കു ശ്രീകാന്തിപുരത്തേക്കു തിരിക്കുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹം അയ്യരപുത്തൻവീട്ടിൽ എത്തിയപ്പോൾ അവിടെ എല്ലാവർക്കും സന്തോഷമയംതന്നെ. രുഗ്മിണിയമ്മ ബഹുമാനമായി അദ്ദേഹത്തെ സ്വീകരിച്ചു. കുമാരൻകർത്താവിനും ശ്രീധരൻകുട്ടിക്കും അച്ചുവിനും ചേട്ടൻതിരുമേനിയെ എങ്ങനെയെല്ലാമാണ് സല്ക്കരിക്കുകയും ബഹുമാനിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതെന്നുള്ള അന്ധാളിപ്പായി. ഗോമതിക്കുട്ടി ഹൃദയംഗമമായ സ്നേഹത്തോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗമനത്തിൽ സന്തോഷിച്ചതല്ലാതെ യാതൊന്നിലും ദ്രുതഗതി കാണിക്കുകയുണ്ടായില്ല. കോമളവും അച്ഛനും അപ്പോൾ ആ ഭവനത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അവർ വൈദ്യശാലയിലേക്കു പോയിരിക്കുന്നു. കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻ കുളിയും കാഫി കുടിയും കഴിഞ്ഞു് കർത്താവുവൈദ്യനെ കാണുവാനായി ശ്രീധരൻകുട്ടിയും ഒരുമിച്ചു വൈദ്യശാലയിലേക്കു തിരിച്ചു. അവിടെ അപ്പോൾ കർത്താവുവൈദ്യൻ രോഗികളുടെ കാര്യത്തിൽ ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നെങ്കിലും കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനെ കണ്ട ഉടനേ അദ്ദേഹം ജോലി അവസാനിപ്പിച്ചു് തമ്പാന്റെ അടുത്തുവരുകയും അവർ സന്തോഷം പ്രദർശിപ്പിച്ചു പരസ്പരം വന്ദിക്കയും ചെയ്തു. ഉടനേ തമ്പാനെ തന്റെ പ്രൈവറ്റുമുറിയിൽ കൊണ്ടുപോയി ഒരു കസേരയിൽ ഇരുത്തി താനും ഇരുന്നതിന്റെശേഷം അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചു:—

"രാവിലെ വണ്ടിക്കു തിരിച്ചു, ഇല്ലേ? ഇവിടെ വന്നിട്ടു് കാഫി കഴിഞ്ഞോ?"

കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻ—കാഫിയും പലഹാരവും എല്ലാം കഴിച്ചു. ഞാൻ ഇന്നലെ രാത്രിക്കാണ് ഇങ്ങോട്ടു പോരണമെന്നു തീരുമാനിച്ചതു്. അമ്മയോടു മാത്രം വിവരം പറഞ്ഞു. അമ്മാവന്മാർ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണ്. രാവിലെ വണ്ടിക്കു പോരാനുള്ള തിരക്കിൽ അവരോടു പറയുവാൻ തരമായില്ല.

രാഘവൻകത്താവു്—കൊച്ചമ്മാവൻ രണ്ടുദിവസം മുമ്പു് ഇവിടെയുണ്ടായിരുന്നു. വലിയമ്മാവനും അമ്മയും ഒക്കെ സുഖമായിരിക്കുന്നല്ലൊ.

കൊ-ത—എല്ലാവക്കും സുഖംതന്നെ. ഇവിടെനിന്നു് കുട്ടികൾ അവിടെ വന്നപ്പോൾ വലിയമ്മാവൻ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം വെള്ളാംകോട്ടായിരുന്നു. കുട്ടികൾ വന്നിട്ടു് കാണുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ലല്ലൊ എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു ഇരിക്കയാണു്. ഇങ്ങോട്ടു ഇയ്യിടെ വരുമെന്നു തോന്നുന്നു.

ര-ക—അദ്ദേഹം അവിടെ ഇല്ലായിരുന്നു എന്നു് കുട്ടികൾ പറഞ്ഞറിഞ്ഞു. രണ്ടുമാസത്തിനു മുമ്പു് അദ്ദേഹം കുട്ടികളെ കാണുവാനായി ഇവിടെ വന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു് അവരോടു വളരെ വാത്സല്യമുണ്ടു്. അങ്ങയുടെ അന്നത്തെ പരുക്കുകൾ ഒക്കെ ഉണങ്ങിയോ. (എവിടെയെന്നും എങ്ങനെ ഇരിക്കുന്നു എന്നും നോക്കിക്കാണുന്നു) ശരീരത്തിന്റെ ക്ഷീണവും മാറിയല്ലൊ.

കൊ-ത—"ക്ഷീണവും മാറി; ഇപ്പോൾ നല്ല സുഖമായി. അത്ര സാരമൊന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്തോ ഒരു ബോധക്കേടുപോലെ തോന്നി; ഉടനെ ഉരുണ്ടുവീണു. അത്രെ ഉള്ളു. കുട്ടികളെ കണ്ടപ്പോൾ അമ്മായിയേപ്പറ്റി ഓർമ്മിക്കാൻ ഇടയായി. അവക്കു് എന്നോടുണ്ടായിരുന്ന വാത്സല്യവും എനിക്കുണ്ടായ ഒന്നുരണ്ടു സുഖക്കേടുകളിൽ അമ്മായി പെട്ടപാടും എന്റെ ദുശ്ശീലങ്ങൾ കണ്ടു സങ്കടംതോന്നി ഓരോ അവസരത്തിലും അവർ എന്നെ ഗുണദോഷിച്ചിട്ടുള്ള വസ്തുതയും ഒക്കെ ഒന്നോടെ ഞാൻ ആലോചിച്ചുപോയി. അതോടുകൂടി അവരുടെ അന്ത്യകാലത്തു് ഒരു കണ്ണു കാണുവാൻപോലും ഇടയാകാത്തവിധം ഞാൻ പറയ്ക്കുഴന്നള്ളിച്ചു നടന്നുപോയല്ലൊ എന്നും ഇത്രയും കാലമായിട്ടും ഇവിടെവന്നു അവിടത്തേയും കുഞ്ഞുങ്ങളേയും ഒന്നു കാണുവാൻ എനിക്കു നന്ദിയും സ്നേഹവും ഉണ്ടായില്ലല്ലൊ എന്നും ഓർത്തു സഹിക്കാൻപാടില്ലാത്ത സങ്കടം എനിക്കു

ണ്ടായി. ഒന്നിച്ചു തല്ലിക്കളിച്ചു് ജ്യേഷ്ഠാനുജന്മാരായി കഴിഞ്ഞുകൂടിയ കരുണാകരനു് ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു് ഒരു കത്തയക്കാൻക്കൂടി ഈ തടിമാടനു് ബുദ്ധിതോന്നാതിരുന്നതും അയാൾ ഇവിടെ ഇല്ലാത്ത സ്ഥിതിക്കു വിശേഷിച്ചും അയാളുടെ സ്ഥാനം ഈ ആപൽഘട്ടത്തിൽ ഞാൻ വഹിക്കേണ്ടവനായിരുന്നിട്ടും എനിക്കു് ഒന്നും ചെയ്യാൻ കഴിയാതിരുന്നിട്ടുള്ളതും നല്ലപോലെ ആലോചിച്ചു ഞാൻ അന്ധാളിച്ചു. അപ്പോഴാണു് അമ്മയുടെ സങ്കടംപറച്ചലും നിലവിളിയും കുട്ടികളുടെ അപ്പോഴത്തെ ദയനീയസ്ഥിതിയും എല്ലാം ഞാൻ കാണുകയും കേൾക്കുകയും ചെയ്തതു്. എനിക്കു സഹിക്കവയ്യാതായി. അത്രമാത്രമേ എനിക്കു ശുപമുള്ളൂ. ബോധക്കേടു വിട്ടതിൻറശേഷവും ഞാൻ ഒരു ദുഷ്ടനും, ദ്രോഹിയും, നീചനും ആണെന്നുള്ള വിചാരത്തിൽ ദുഃഖിക്കുകയാണു്. ഞാൻ എന്താണു വേണ്ടതെന്നു് എനിക്കറിവില്ല. ഉടെ വയസ്സുകാലം നിരുപയോഗമാക്കി തുലച്ചു. അവിടം കേവലം മണലാരണ്യമായിപ്പോയി. ദൈവമേ ഇനിയെങ്കിലും നന്മയുടെ മനസ്സു തോന്നണേ എന്നുള്ള വിചാരത്തിൽ ഞാൻ മുഴുകിയിരിക്കയാണു്. വിശേഷബുദ്ധി നശിച്ചും വേണ്ടതൊന്നും തോന്നാനുള്ള ബോധം ഇല്ലാതെയും ഇരിക്കുന്ന എനിക്കു നല്ലതുവല്ലതും തീർച്ചയാക്കാൻ കഴിവുണ്ടോ. അവിടന്നു എന്നെ നേർവഴി കാണിച്ചു രക്ഷിക്കണം. എനിക്കു മറെറാരു അഭയസ്ഥാനവുമില്ല. കരുണാകരനെപ്പോലെ എന്നോടരുതി എന്നിൽ കൃപതോന്നി എനിക്കു വേണ്ടതു ചെയ്യണമെന്നു ഞാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു. ഇന്നുമുതൽക്കു് അവിടത്തെ ഞാൻ ദൈവത്തെപ്പോലെയും ഒരു ദിവ്യനായ ഗുരുവിനെപ്പോലെയും വന്ദ്യനായ മാതുലനെപ്പോലെയും കരുതുന്നു. അവിടത്തെ ശാസന അനുസരിച്ചു് ഒന്നിനും ഒരു പോരായ്മയും വരാതെ ഞാൻ പ്രവർത്തിച്ചുകൊള്ളാം. കരുണ തോന്നി എന്നെ കൈക്കൊണ്ടു രക്ഷിക്കണം." എന്നുപറഞ്ഞു കരഞ്ഞുകൊണ്ടു തമ്പാൻ കൈക്കൂപ്പി എഴുനേറ്റു.

കത്താവദ്ദേഹത്തിന് ആ അവസ്ഥ കാണുവാനും ആ വിലാപശബ്ദങ്ങൾ കേൾക്കുവാനും വിഷമമുണ്ടായി. അദ്ദേഹം പെട്ടെന്നു എഴുനേറ്റു തമ്പാനെ അവിടെത്തന്നെ പിടിച്ചിരുത്തിയതിൻറെശേഷം ഗൽഗദത്തോടുകൂടി പറയുന്നു.

"അങ്ങു് ഒന്നുകൊണ്ടും വ്യസനിക്കേണ്ട. എല്ലാം വേണ്ടും വിധമാകും. വല്ലതും കുറവു് അങ്ങയുടെ ജീവിതത്തിനുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അതൊക്കെ ഇപ്പോൾ തീർന്നിരിക്കുന്നു. എനിക്കു അങ്ങും കരുണാകരനും ഒന്നുപോലെ തന്നെ. പക്ഷേ നാം തമ്മിൽ അതു അടുത്തു പെരുമാറാൻ ഇടയാകാത്തതുകൊണ്ടു ആ സ്നേഹസ്ഥിതിക്കു ഒരു തെളിവും വേണ്ട അനുഭവവും ഉണ്ടാക്കാൻ കഴിവായില്ലെന്നെ ഉള്ളൂ. അങ്ങയുടെ പശ്ചാത്താപം അങ്ങയുടെ പോരായ്മയെ തീർത്തു. ഇനി അതു തുടരേണ്ട. അങ്ങു് വളരെ നന്നാകാനുള്ള ലക്ഷണങ്ങൾ ഞാൻ അങ്ങയിൽ കാണുന്നു. ആ ശക്തിയുടെ ഗതിയിൽ ഉടനെ ജീവിതം നിയന്ത്രിച്ചുകൊണ്ടാൽ മതി. ലോകത്തിൽ മഹാന്മാരായി തീർന്നിട്ടുള്ളവരുടെ ജീവചരിത്രം പരിശോധിക്കുകയാണെങ്കിൽ അവരിൽ ചിലർ ഒരു കാലത്തു് സ്മരിക്കാൻ പോലും പാടില്ലാത്തവിധം അത്ര ഹീനമായി ജീവിതം നയിച്ചവരാണെന്നു ബോദ്ധ്യമാകും. വാത്മീകി ആദ്യകാലത്തു് ഒരു കൊള്ളക്കാരനായിരുന്നു. പട്ടണത്തിൽപിള്ളയാർ ഒരു കപടതന്ത്രക്കാരനായ വെറും വ്യാപാരിയായി വളരെക്കാലം കഴിച്ചുകൂട്ടി. പിന്നീടാണു് അദ്ദേഹത്തിനു ആത്മബോധം ഉദിച്ചതു്. മഹാകവി കാളിദാസരുടെ ജീവിതം വളരെ അന്ധമായിരുന്നു. ഡാക്ടർ ജാൺസൻ രണ്ടേരണ്ടുകൊല്ലത്തെ വായനകൊണ്ടു് ലോകവിഖ്യാതനായ വിദ്വാനായി. അതും വീട്ടിലിരുന്നുമാത്രമാണു് നടത്തിയതു്. വേഡ്സ്വർത്തു് കേംബ്രിഡ്ജ് സർവ്വകലാശാലക്കാരുടെ നിർദ്ദേശങ്ങളൊന്നും ആദരിക്കാതെ തോന്നിയവാസി ആയി നടന്ന ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയായിട്ടാണു് കോളേജു വിട്ടതു്. ഇങ്ങനെ പലതും പറയുവാനുണ്ടു്. പിന്നീടാവാം. ഒരു മനസ്താപവും കൂടാതെ ഇരിക്കണം. ഞാൻ ഈ ജോലി ഒതുങ്ങിയതിനുശേഷം അങ്ങയ്ക്കു ഒരു സമയവിവരപ്പട്ടിക തരാം. അതിൽ പറയുന്നതുപോലെ അതതു സമയം ഒരു കൊല്ലം പ്രവർത്തിച്ചാൽമതി. അങ്ങയുടെ പശ്ചാത്താപംതീർന്നു് അങ്ങു നല്ല ആത്മവിശ്വാസമു

ള്ളവനായിത്തീരുകയും ഭാവി ശോഭനമാക്കാൻ അങ്ങയ്ക്കു സാധിക്കയും ചെയ്യും. അങ്ങ് നന്നായിക്കഴിഞ്ഞു. അത് എനിക്കു ബോദ്ധ്യവുമായി. എന്നെ അങ്ങുവിശ്വസിച്ചു പ്രവൃത്തിക്കായി ആരംഭിച്ചുകൊൾകെ. മനോഹരമായ ഒരു ഭാവി അതാകാനുണ്ട്. അവിടേയ്ക്കു പോകാം എന്നുള്ള വിചാരം ഹൃദയത്തിൽ ഉണ്ടാകട്ടെ. ഞാൻ വേണ്ടതെല്ലാം ചെയ്യാം, സമാധാനമായി ഇരിക്കണം. നമുക്കു ഫ്ര മണിക്കു് ഇനി കാണാം. ഞാൻ രോഗികളെ നോക്കി അവക്കു വേണ്ടതു നിശ്ചയിച്ചു് ഇവിടത്തെ ജോലി ഒതുക്കിവരാം. അങ്ങു് പുത്തൻവീട്ടിലേക്കു പോകുക. അവിടെ തോട്ടങ്ങളിലും പുഷ്പവാടികളിലും ഒക്കെ ചുറ്റിനടന്നു് അതൊക്കെ നോക്കിക്കാണുക. എന്നുപറഞ്ഞു് ശ്രീധരൻ കുട്ടിയോടുക്രൂടി തമ്പാനെ സ്വഭവനത്തിലേക്കു് അയച്ചതിന്റെശേഷം കർത്താവദ്ദേഹം വീണ്ടും ജോലിയിൽ ഏർപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

ഒൻപതാം അദ്ധ്യായം.

ഡാക്ടർ മാധവമേനോൻ ഒരു നല്ല മനുഷ്യക്കാരനാണു്. അദ്ദേഹം മുകുന്ദപുരത്തു് ഉദ്യോഗമായിവന്നിട്ടു് ഇപ്പോൾ ഒരു കൊല്ലമാകുന്നു. അവിടെയുള്ള സകലർക്കും അദ്ദേഹത്തിനെ വലിയ കാര്യമാണു്. മാധവമേനോൻ ഉദ്യോഗമായിരുന്ന സ്ഥലങ്ങളിലെങ്കും ഒരു ദുഷ്പേരും അദ്ദേഹം കേട്ടിട്ടില്ല. എല്ലാ സ്ഥലങ്ങളിലും അദ്ദേഹത്തിനു നല്ല പേരും ഒന്നാംതരം പ്രസിദ്ധിയും ആണു് ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതു്. അദ്ദേഹം വളരെ ഒതുങ്ങിയ ഒരു പ്രകൃതക്കാരനായിരുന്നു. ന്യായവും നീതിയും അല്ലാത്തയാതൊരു സംഗതിയിലും ഡാക്ടർ മാധവമേനോൻ ഉൾപ്പെട്ട എന്നു വരുന്നതല്ല. സംഭാഷണത്തിൽപോലും മറ്റുള്ളവർക്കു അസുഖം ഉണ്ടാകാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നതിനു കുട്ടിക്കാലംമുതൽക്കേ അദ്ദേഹം ശ്രമിച്ചുവന്നു. "വന്ദ്യന്മാരായുള്ളോരേ വന്ദിച്ചുകൊൾകേവേണ്ടു, നിന്ദ്യന്മാരായുള്ളോരെ നിന്ദിക്കുകയും വേണ്ട" എന്നു ബാല്യകാലത്തു പഠിച്ച മഹദ്വാക്യത്തെ അക്ഷരംപ്രതി അനുഷ്ഠിച്ചുകൊണ്ടാണു് അന്നുമുതൽ ഇന്നുവരെയുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതയാത്ര. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ആയിരിക്കാം വന്ദ്യന്മാർക്കും നിന്ദ്യന്മാർക്കും ഒക്കെ ഡാക്ടർ മാധവമേനോനെ ഇത്ര കാര്യമായിരിക്കുന്നതും. ലോകംമുഴുവൻ ഒന്നോടെ ഇളക്കിമറിക്കണമെന്നോ ലോകരെ ആകമാനം ഒരു നിമിഷംകൊണ്ടു് യോഗ്യന്മാരാക്കാമെന്നോ ഡാക്ടർ മാധവമേനോനു ലേശവും അഹങ്കാരം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. താൻ യോഗ്യമായി പ്രവർത്തിക്കുക, തന്നോടു അടുക്കുന്നവരോടു യോഗ്യമായി പെരുമാറുക ഇങ്ങനെ ഒരു ഒതുങ്ങിയ രീതിയാണു് ഡാക്ടർ മേനോൻ ആശ്രയിച്ചിരുന്നതു്. അദ്ദേഹം ഒരിക്കലും ഒരുത്തരേയും കുറ്റംപറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടില്ല. കീഴ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരൊ വാലിയക്കാരൊ മറ്റൊ എന്തെങ്കിലും തെറ്റുചെയ്താൽ അദ്ദേഹം അവരെ കുറ്റപ്പെടുത്താറില്ല. യാതൊരു ക്ഷോഭവുംകൂടാതെ ശാന്തമായി ആ തെറ്റു് അവരെ ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തുകയും സാരമില്ലെന്നു പറഞ്ഞു് അവരെ സമാധാനിപ്പിക്കയും ചെയ്യുകയായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രകൃതം. എല്ലാവരും നന്നായിവരണമെന്നും

നമുക്കു കഴിവുള്ള സഹായം ആകും ചെയ്യണമെന്നും അദ്ദേഹത്തിനു വിചാരമുണ്ട്. മേനോന്റെ പൂർവകഥാസ്മരണതന്നെയാണു് അദ്ദേഹത്തിനെ അതിലേക്കു പ്രേരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്.

ഡാക്ടർ മാധവമേനോന്റെകുടുംബം വളരെ ദാരിദ്ര്യത്തിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടിയിരുന്ന ഒന്നാണു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛനും വലിയ നിലയനായിരുന്നു. വിശറികെട്ടു്, തുന്നൽപ്പണി, കല്യാണപ്പന്തൽ വിതാനം ഇങ്ങനെ ഉള്ള കരകൌശലങ്ങളും കൊണ്ടാണു് മേനോന്റെ അച്ഛൻ പപ്പൂക്കുട്ടി നിത്യത കഴിച്ചുകൂട്ടിയതു്. വീട്ടിനടുത്തു് ഒരു ഇംഗ്ലീഷു് സ്കൂൾ ഉണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് തന്റെ പുത്രനെ മെറ്റ്രിക്കുലേഷൻ ക്ലാസുവരെ പഠിപ്പിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നുള്ള അതിമോഹം കൊണ്ടുമാത്രമാണു് പപ്പൂക്കുട്ടി, മാധവമേനോനെ ഇംഗ്ലീഷുസ്കൂളിൽ അയച്ചതു്. എന്നാൽ മൂന്നാലുക്ലാസു പഠിച്ചപ്പോഴേക്കും മാധവമേനോനു് അച്ഛന്റെ സഹായം ഉണ്ടാകാതെ വന്നുപോയി. അതു പപ്പൂക്കുട്ടിന്റെ സ്നേഹക്കുറവോ താല്പര്യമില്ലായ്മയോ കൊണ്ടല്ലെന്നു് മാധവമേനോനു് നല്ലപോലെ അറിയാമായിരുന്നു. തന്നേയും തന്റെ മൂന്നു സഹോദരങ്ങളേയും രക്ഷിക്കുന്നതിനു പുറമേ അച്ഛന്റെ മാതാവിന്റെയും ആ വഴി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജന്മകുടുംബത്തിലേയും കാര്യങ്ങളും പപ്പൂക്കുട്ടി ഏറെക്കുറെ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടിയിരുന്നു. തൊഴിലിൽനിന്നുള്ള വരവും നാൾക്കുനാൾ കുറഞ്ഞുവന്നു. തന്റെ പഠിത്തച്ചെലവെങ്കിലും അച്ഛനെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കാതെ നിവ്വഹിക്കാൻ വല്ല കഴിവും ഉണ്ടോ എന്നു് ആ കുട്ടി ആലോചിക്കാൻ തുടങ്ങി. അതിന്റെ ഫലമായി സ്കൂൾപഠിപ്പു കഴിഞ്ഞു കിട്ടുന്ന സമയം രജിസ്റ്റർ കച്ചേരിയിൽ എഴുത്തുകാരുടെ കീഴിൽ ആധാരം എഴുതിയും ചില വക്കീലന്മാരെ ഗുമസ്ഥാപ്പണിയിൽ സഹായിച്ചും ഏതാണ്ടു് ഏഴെട്ടു രൂപാ മാസം ആദായം ഉണ്ടാക്കാൻ ആ ബാലനു് സാധിച്ചു. സ്കൂളിൽ ഫീസു് ഇളവും കിട്ടിയിരുന്നു. ഇങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂടി മെറ്റ്രിക്കുലേഷൻ ക്ലാസിൽ പഠിച്ചുകൊണ്ടു് ഇരിക്കുമ്പോഴാണു് മാധവമേനോന്റെ ഇന്നത്തെ പദവിക്കും

നിലയ്ക്കും കാരണഭൂതമായ ദൈവാനുഗ്രഹം മേനോന് ലഭിച്ചതു്. ആ പ്രദേശത്തെ ഒരു വലിയ ജന്മിയായ കരിങ്ങാട്ടംപെള്ളിൽ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ കാരുണ്യമാണു് മാധവമേനോന് ദൈവം അരുളിയ അനുഗ്രഹം. ആയിടയ്ക്കു് നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലേയ്ക്കു് കോടതിയിൽ ഫാജരാക്കാൻ കുറെ റിക്കാർഡുകളുടെ പകർപ്പു് എഴുതിത്തീക്കുന്നതിന് ഏതാനും നല്ല കൈപ്പടക്കാർ വേണ്ടിയിരുന്നു. അതിലേക്ക് നിയോഗിച്ചിരുന്ന മനവക ഒരു കായ്സ്ഥനാണു് മാധവമേനോനെ നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ സന്നിധിയിൽ കൊണ്ടുചെന്നതു്. മാധവമേനോന്റെ കൈപ്പടയുടെ വടിവും അക്ഷരങ്ങളുടെ വ്യക്തതയും എഴുതാനുള്ള ചുറുക്കും കണ്ടു് നമ്പൂരിപ്പാടു് വളരെ സന്തോഷിച്ചു. തേജസ്സു് വിലസുന്ന ആ ബാലന്റെ ബ്രഹ്മസൃഷ്ടിയുടെ കമനീയതയും വിനീതമായ പെരുമാറ്റവും വണക്കത്തോടുകൂടിയും മധുരമായും ഉള്ള സംഭാഷണവും നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലേക്ക് വളരെ അതിശയത്തെ ഉണ്ടാക്കുകയും ആ അവസ്ഥ മേനോനിൽ ഒരു പ്രത്യേക പ്രതിപത്തിക്ക് കാരണമായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. "ഈ പയ്യൻ വളരെ നല്ല സ്ഥിതിയിൽ വരും; സംശയമില്ല. അവന്റെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടി എന്തും സഹായിക്കണം അതൊരു പുണ്യകൃത്യമാകും" എന്നിങ്ങനെ നമ്പൂരിപ്പാടു് വിചാരിച്ചു് നിശ്ചയിക്കയും ഉണ്ടായി. അന്നു് മാധവമേനോന്റെ ജീവിതത്തിൽ എന്നും സ്മരണീയമായ ഒരു സുദിനമായിരുന്നു.

കരിങ്ങാട്ടംപെള്ളി നമ്പൂരിപ്പാടു് മാധവമേനോന്റെ കുടുംബസ്ഥിതിയും തല്ക്കാലത്തെ ഉപജീവനമാർഗ്ഗവും മറ്റും വിസ്തരിച്ചു് ആ ബാലനോടു് ചോദിക്കയും സത്യസ്ഥിതികഥം മേനോൻ അദ്ദേഹത്തെ അറിയിക്കയും ചെയ്തു. അന്നു മുതൽ മാധവമേനോനു് വേണ്ട സകല ചെലവുകളും പഠിത്തം കഴിഞ്ഞു് ജോലിയിൽ പ്രവേശിച്ച കാലം വരെ നമ്പൂരിപ്പാടാണു് കൊടുത്തുവന്നതു്. മാധവമേനോനു് പഠിത്തത്തിലുള്ള അത്യുത്സാഹവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കടന്ന ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യവും കൊണ്ടു് ഒരു തോൽവിയും ഒരു ക്ലാസിലും മേനോനു് ഉണ്ടായിട്ടില്ല. എല്ലാവിധത്തിലും ആരെയും ആകർഷിക്കത്തക്ക സ്വഭാവഗുണങ്ങളും ആ ബാലനുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു് സക

ലരുടെയും സ്നേഹവാത്സല്യങ്ങൾക്കു് ആ ബാലൻ സവിശേഷം പാത്രീഭവിക്കയും ചെയ്തു. നമ്പൂരിപ്പാട്ടു് മാധവമേനോനെ അന്നുണ്ടായിരുന്ന എം. ബി. സി. എം. പരീക്ഷവരെ പഠിപ്പിച്ചു. അതിലും ഉയർന്ന പരീക്ഷയ്ക്കു് ശീമയിൽ അയച്ചു് പഠിപ്പിക്കുന്നതിനും കൃഷ്ണൻനമ്പൂരിപ്പാട്ടു് ഒരുക്കമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഏകദേശം നാലായിരം രൂപവരെ തനിക്കുവേണ്ടി ചെലവാക്കിയിരിക്കുന്ന തന്റെ രക്ഷിതാവായ നമ്പൂരപ്പാട്ടിലേക്കൊണ്ടു് മേലും പണം ചെലവുചെയ്യിക്കുന്നതിനു് മാധവമേനോനു് സമ്മതമില്ലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു് സ്വന്തമായി പണം സമ്പാദിച്ചതിനു ശേഷം എഫ്. ആർ. സി. എസ്സിനു് പഠിക്കാനായി ഇംഗ്ലണ്ടിലേയ്ക്കു് പോകണമെന്നു് സമാധാനിച്ചു് അദ്ദേഹം അതിലേക്കുദ്യമിച്ചുവരികയാണു്.

മാധവമേനോൻ അവർകൾ ഉദ്യോഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചിട്ടു് ഇപ്പോൾ എട്ടുവർഷമാകുന്നു. ഇതിനകം അദ്ദേഹം മൂന്നു നാലായിരം രൂപയുടെ സമ്പാദ്യം വീട്ടിലേക്കു് ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തിട്ടുണ്ടു്. അതിനും പുറമേ വീട്ടിലെ നിത്യാവശ്യങ്ങൾക്കുള്ള ചെലവുകളും തന്റെ ഇളയ സഹോദരങ്ങളുടെ പഠിപ്പുസംബന്ധമായ ആവശ്യങ്ങളും ഒക്കെ അദ്ദേഹം തന്നെയാണു് നിർവഹിച്ചു വരുന്നതു്. മേനോന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ കാര്യങ്ങളിലും അദ്ദേഹത്തിനു് പ്രത്യേകമായ ശ്രദ്ധയുണ്ടു്. കരിങ്ങാട്ടുംപെള്ളി നമ്പൂരിപ്പാടിനോടു് മേനോനുള്ള അതിരറ്റ ഭക്തിയുടെയും ഹൃദയംഗമമായ നന്ദിയുടെയും ഫലമായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനോവാക്കായ്കുങ്ങളിലും മേനോൻ വേണ്ടുവോളം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു. മാധവമേനോന്റെ ആലോചനയും ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യവും കൊണ്ടു് ഒരു വർഷം മുൻപു നടന്ന പൊളിച്ചെഴുത്തോടുകൂടി മനയ്ക്കലേയ്ക്കു് എഴുപതിനായിരത്തിൽപരം രൂപയുടെ വസ്തു വകകൾ വീണ്ടു കിട്ടാൻ ഇടയായി. ആ വസ്തുക്കൾ യാതൊരു തുമ്പും ഇല്ലാതെ അന്യാധീനത്തിൽ പെട്ടിരുന്നതാണു്. യാതൊരനുഭവവും മനയ്ക്കലേക്കു് അതിൽനിന്നും കിട്ടിയിരുന്നില്ല. മേനോൻ കഴിഞ്ഞപൊളിച്ചെഴുത്തുകാലത്തു് അവധിയെടുത്തു് ആ കായ്കുങ്ങളിൽ ഏറ്റപ്പെട്ടു് അതിനുള്ള രേഖകൾ കണ്ടെടുക്കുകയും കൈവശക്കാർക്കു്

സങ്കടത്തിനും നഷ്ടത്തിനും ഇടയാകാത്തവിധത്തിൽ വസ്തുക്കൾ അവരെക്കൊണ്ടു് എഴുതിപ്പിടിപ്പിക്കയും ചെയ്തു. എന്നു മാത്രമല്ല, കഴിഞ്ഞ പൊളിച്ചെഴുത്തോടുകൂടി മനവക വസ്തുക്കളിൽ നിന്നുള്ള വരവു് വളരെ വർദ്ധിപ്പിക്കാനും തരിശുഭൂമികൾ കൃഷിക്കു് ഉപയോഗപ്രദമാകത്തക്കവിധം കുടികൾക്കു് പാട്ടത്തിനു പതിപ്പിച്ചു കൊടുത്തു മേൽ ആദായം ഉണ്ടാകത്തക്ക വ്യവസ്ഥകൾ ചെയ്യുന്നതിനും അദ്ദേഹത്തിനു സാധിച്ചു. ഇപ്പോഴും അദ്ദേഹത്തിനു മനവക കായ്ങ്ങളിൽ വളരെ താല്പര്യമായ അന്വേഷണമുണ്ടു്.

മാധവമേനോനു് എല്ലാ കായ്ങ്ങളിലും സാമാന്യപരിചയവും വേണ്ടുവോളം വിവരവും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒരു നല്ല നാട്ടുകായ്സ്ഥൻ എന്ന നിലയിലും അദ്ദേഹം സമ്മതനായിരുന്നു. തനിക്കു വേണ്ടതൊക്കെ അറിയണമെന്നുള്ള ആശയും ഒന്നും നിസ്സാരമായി തള്ളിക്കളയാത്ത ശ്രദ്ധയും കൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ജീവിതയാത്രയിൽ മുന്നോട്ടു കടന്നുകൊണ്ടേയിരുന്നു. ഡാക്ടർ മേനോനുണ്ടായിരുന്ന ഒരു വലിയഗുണം, തന്നെ സമീപിക്കുന്ന സകലരോടും അവർക്കു് ഹിതവും സന്തോഷവുമായി പെരുമാറാനുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാമർത്ഥ്യമായിരുന്നു. കൃഷിക്കാരനോടും, സംഗീതകുശലനോടും, കച്ചവടക്കാരനോടും സാഹിത്യകാരനോടും, വക്കീലിനോടും, അദ്ധ്യാപകനോടും അദ്ദേഹം പെരുമാറുമ്പോൾ അവരവരുടെ പഠിപ്പിനും വാസനയ്ക്കും അനുസരിച്ചു് സംസാരിക്കാനും അതുകളിൽ അവരെ അതിശയിപ്പിക്കാനും അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഈ വിധത്തിലാണു് മാധവമേനോൻ ലൌകികവിഷയങ്ങളിൽ സമ്മതനായിത്തീർന്നതു്. കായ്നിരീക്ഷണയ്ക്കു് മാധവമേനോൻ ബഹുചതുരനാണെന്നു് നമ്പൂരിപ്പാടും മറ്റു പലേ പ്രമാണികളും സാധാരണ പറയാറുണ്ടായിരുന്നു. മേനോന്റെ സ്നേഹിതന്മാർക്കു് അദ്ദേഹം ഒരു ഉപദേഷ്ടാവായിത്തന്നെ ഇരുന്നു. താൻ ഒരു മനുഷ്യനായതിന്റെ ശേഷമാണു് ഡാക്ടർ ആയതെന്നുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിചാരവും പ്രവൃത്തിയുമാണു് രോഗികൾക്കും സാധുജനങ്ങൾക്കും അദ്ദേഹത്തോടു് ഇത്ര വളരെ ബഹുമാനമുണ്ടാക്കിയതു്. മേനോന്റെ ബാല്യസ്ഥി

തിയും ഇപ്പോഴത്തെ നിലയും അദ്ദേഹം പലപ്പോഴും ഒത്തു നോക്കാറുണ്ട്. നമ്പൂരിപ്പാട്ട് എത്രയോ വാത്സല്യത്തോടുകൂടി തന്നെ സഹായിച്ചു എന്നുള്ള സ്മരണയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രതിഫലേച്ഛകൂടാതെയുള്ള ആ പുണ്യകൃത്യത്തിനു് ഏതെല്ലാം വിധത്തിലാണ് താൻ അദ്ദേഹത്തിനു് പ്രത്യുപകാരം ചെയ്യേണ്ടതെന്നുള്ള ആലോചനയും മാധവമേനോനു് എപ്പോഴും ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ നമ്പൂരിപ്പാട്ട് ഡാക്ടർ മാധവമേനോനിൽ നിന്നു് യാതൊരു സഹായവും ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ലെന്നു മാത്രവുമല്ല, അദ്ദേഹം മേനോനും കുടുംബത്തിനും വേണ്ടതുചെയ്യാൻ തയാറായുമിരിക്കുന്നു. മാധവമേനോന്റെ അനുജൻ കേശവമേനോനാണ് ഇപ്പോൾ മനയ്ക്കലെ മുതലു പിടിയുദ്യോഗസ്ഥൻ. അതു് നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ ഇയ്യിടെയുള്ള ഒരു നിയമനമാണു്. ഇങ്ങനെ ഓരോ സഹായങ്ങളും നമ്പൂരിപ്പാട്ട് ഇപ്പോഴും മേനോനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുടുംബത്തിനുമായി ചെയ്യുന്നുണ്ട്. നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലെ ഈവക കാരുണ്യങ്ങളും കൊണ്ടതന്നെയാണു് മാധവമേനോനു് ദൈവത്തെ കഴിഞ്ഞാൽ ഇതുപോലെ ബഹുമാനവും ഭക്തിയും ഉള്ള ഒരു ശക്തിയും ലോകത്തിൽ ഇല്ലെന്നു് വന്നിരിക്കുന്നതു്.

അശേഷം അഹംകാരം വരാതെയും ഒരു ജീവിയിലും അസൂയ ഇല്ലാതെയും യാതൊരു ദുർമ്മോഹങ്ങൾക്കും മനസ്സിനു് ഇടം കൊടുക്കാതേയും നല്ലതു കണ്ടും നന്മ വിചാരിച്ചും യോഗ്യമായതു പ്രവർത്തിച്ചും ജീവിതം നയിക്കുന്ന മാധവമേനോനു് സമസ്തപ്രാണികളുടെ അഭിവൃദ്ധിയിൽ ഔൽസുക്യം കാണുന്നതിൽ അതിശയിക്കാനില്ലല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സംസ്കൃതവും വിശാലവുമായ മനസ്ഥിതിയും, ഉൽകൃഷ്ടവും പരിപാവനവുമായ ആശയവും, പ്രയോജനകരവും, അനുകരണയോഗ്യവുമായ ജീവിതവും ഈ ചെറുപ്രായത്തിനിടയിലും ചുരുങ്ങിയ വിദ്യാഭ്യാസം കൊണ്ടും അദ്ദേഹം എങ്ങനെ ആർജ്ജിച്ചു എന്നു് ആർക്കും രൂപമില്ല. എല്ലാപേർക്കും അക്കാര്യത്തിൽ അതിശയവുമുണ്ട്. ഡാക്ടർ മാധവമേനോനെ അടുത്തു് അറിഞ്ഞിട്ടുള്ള ബുദ്ധിമാന്മാർ അദ്ദേഹം അചിരേണ ഒരു മഹായോഗ്യനായിത്തീരുമെന്നു് തർക്കമറ്റു് ഉറച്ചിരിക്കുന്നു. മാധവ

മേനവനെപ്പറ്റിയുള്ള ഈ വക പ്രശംസകൾ കേട്ട് കണ്ണും കൂളിഞ്ഞ് ഹൃദയം സന്തുഷ്ടമായി ബ്രഹ്മശ്രീ കരിങ്ങാട്ടപ്പെള്ളിൽ കൃഷ്ണൻനമ്പൂരിപ്പാട് അവർകൾ കൃതകൃത്യനും ആയിരിക്കുന്നു.

F 2610

ആദ്യമായി കൌസല്യ അമ്മയുടെ ദീനചികിത്സയ്ക്കു കരുമ്പിൻകാട്ടഭവനത്തിലും പിന്നീട് കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാന്റെ ബോധക്കേട് മാറുന്നതിനു പുത്തൂർ കോവിലകത്തും വന്നു നമുക്കു പരിചയമായിട്ടുള്ള ഡാക്ടർ മാധവമേനോന്റെ ഒരു ജീവചരിത്രസംക്ഷേപമാണ് മേൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു്. കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനും ഡാക്ടർ മാധവമേനോനും ആയി പുത്തൂർ കോവിലകത്തുവച്ചുണ്ടായ സംഭാഷണത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പരിഷ്കാരയോഗ്യതയോ അവിടെ പ്രകടിപ്പിക്കണമെന്നു് അദ്ദേഹം ഉദ്ദേശിക്കയുണ്ടായില്ല. സുന്ദരികളും വിദുഷികളും ആയ യുവതികൾക്കുടി തങ്ങളുടെ സംഭാഷണം കേൾക്കാൻ ഉള്ളപ്പോൾ ഒന്നു ഭംഗിപിടിപ്പിക്കണമെന്നോ വേണ്ട മോടിക്കുട്ടണമെന്നോ വിചാരിക്കുന്ന യുവാക്കന്മാരുടെ പ്രകൃതവും അദ്ദേഹത്തിനു് ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. സ്ത്രീജനങ്ങളൊക്കെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹോദരികളും അമ്മമാരും ആണെന്നുള്ള ദൃഢമായി ഉറച്ചു് അതനുസരിച്ചാണു് ഡാക്ടർ മാധവമേനോൻ മനോജ്ഞയായ ഗോമതിക്കുട്ടിയെപ്പോലുള്ള യുവതികളോടു പോലും പെരുമാറിവന്നതു്. അതുകൊണ്ടു് ഉള്ളതിൽക്കുടുതൽ അഭിനയിക്കേണ്ട ആവശ്യവും അദ്ദേഹത്തിനു് ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ കോമളത്തെ ദർശിച്ച അവസരത്തിൽ ഇടം പ്രഥമമായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനഃസ്ഥിതിക്കുണ്ടായ മാറ്റത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ചിന്തയിൽ അദ്ദേഹം ഏർപ്പെട്ടിരുന്നതുകൊണ്ടു് ആ സംഭാഷണം തനിക്കാവുംവിധം ശരിക്കു നടത്തുന്നതിനു് അദ്ദേഹം അശക്തനായുമിരുന്നു. തന്റെ ലോകജീവിതത്തിൽ നാല വർഷവും നാല മാസവും ഏഴ ദിവസവും കാലചക്രഭ്രമണംകൊണ്ടു് കടന്നു സന്ധിച്ച ആ മുഹൂർത്തസമയം "എവിടെയുണ്ടു്", "നിൽക്കണം", "ഇനിയത്തെ ജീവിതയാത്രയുണ്ടു് ഞാനുമുണ്ടു്" എന്നു സ്വാഗതമരുളിയ ഒരു ചൈതന്യവിശേഷമാണു് ആ കോമളവിഗ്രഹത്തിൽ തന്റെ അന്തരംഗശക്തിക്കു ദൃശ്യമായതെന്നും അതുപോലെ ഒരു അനുഭവം അതുവരെ

ഒരു ജീവിയില്ലം തനിക്ക് ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നും മാധവമേനോന് തീർച്ചയായി. അവിടെ കണ്ടതു് ആത്മാക്കളുടെ സംഘടനമാണെന്നും അതു് പരസ്പരാനുരാഗത്തിന്റെ പ്രാരംഭ പ്രദർശനമാണെന്നും അദ്ദേഹം ബോധിക്കയും ചെയ്തു. എന്നാൽ മാധവമേനോന് ശേഷിച്ചിരുന്ന ചിന്താവിഷയം കോമളത്തെ കണ്ടപ്പോൾ തനിക്ക് ഉണ്ടായതുപോലെ ഉള്ള ഒരു മനസ്ഥിതി തന്നെകണ്ടപ്പോൾ അവൾക്കും വന്നിട്ടുണ്ടോ എന്നുള്ള പ്രശ്നത്തിന് തീരുമാനമുണ്ടാക്കുന്നതിന് ലാക്കാക്കിയതുമായിരുന്നു. ഡാക്ടർ അതേപ്പറ്റി ഇങ്ങനെയാണ് തീരുമാനിക്കുന്നതു്:—"അവൾ എന്റെ സംഭാഷണത്തിൽ നല്ലപോലെ ശ്രദ്ധിക്കുന്നുണ്ട്. ആഹാരം കഴിക്കാൻ കുറെയുക്ഷിച്ചുനോക്കി നിർബന്ധിച്ചിട്ടും അവൾ പോയില്ല. "കാഫികഴിഞ്ഞാണ് പോന്നതു്; ഊണിന് സമയമായില്ല; ഇപ്പോൾ കുറച്ചുവെള്ളം മാത്രം കുടിച്ചാൽ മതി." എന്നാണല്ലോ അവൾ മറുപടി പറഞ്ഞതു്. അവർ തയാറാക്കിച്ചുകൊടുത്ത ബോഞ്ചിയും അവൾ നിന്ന സ്ഥലത്തുനിന്നും മാറാതെ അവിടത്തന്നെ വരുത്തിക്കുടിക്കയാണല്ലോ ഉണ്ടായതു്. ഇതൊക്കെ എന്റെ സാന്നിദ്ധ്യം വിട്ടുപോകുന്നതിനു് അവളുടെ മനസ്സിനുള്ള അശക്തിയല്ലാതെ മറെറാന്നുമല്ല. സന്ദർശനത്തിനു മുമ്പു് അവൾ എത്ര സ്വാതന്ത്ര്യമായും ഒരു ഭാവഭേദം കൂടാതെയും എന്നോടു പെരുമാറി. എന്നാൽ ഇപ്പോഴാവട്ടെ, അവൾക്കു് എന്നെ സമീപിക്കാൻ ധൈര്യമില്ല. അഭിമുഖമായി നോക്കാൻപോലും അവൾ ലജ്ജിക്കയും ചെയ്യുന്നു. ഈ അധൈര്യവും ലജ്ജയും വിശ്വാസക്കുറവുകൊണ്ടു് ഉണ്ടാകുന്നവയാണു്. അവൾക്കു് അവളേയും എന്നേയും വിശ്വാസമില്ല. അവളുടെ ഹൃദയം പറയുന്നതുപോലെ അവൾക്കു് എന്നെ വിവാഹം ചെയ്യാൻ അവൾ സ്വതന്ത്രയല്ല. പരതന്ത്രയായ അവൾക്കു് അവളുടെ ഇഷ്ടംപോലെ കാര്യം കലാശിപ്പിക്കാമെന്ന വിശ്വാസമുണ്ടാകാനും എളുപ്പമില്ല. ഒരുപക്ഷേ അവളേയും അവളെസംബന്ധിച്ചവരേയും അവൾ വിശ്വസിക്കുന്നു എന്നിരുന്നാൽ തന്നെയും എന്റെ കാര്യം അവൾ എങ്ങിനെ അറിയും. ഞാൻ അവളെ വിവാഹംചെയ്യുമെന്നു വിശ്വസിക്കാൻ അവൾക്കു് എന്നേപ്പറ്റി ഒരു തുമ്പുമില്ലാത്തസ്ഥിതിക്കു് അവൾ

ക്കു് എങ്ങനെ സാധിക്കും. അതുകൊണ്ടു വിശ്വാസമില്ലായ്മയുടെ ഫലമാണു് അവളുടെ അധൈര്യത്തിനു കാരണം. എന്നാൽ ലജ്ജയാവട്ടെ മറെറാരുവിധത്തിൽ വന്നുകൂടുന്നതുമാണു്. യാദൃശ്ചികമായി ആ യുവതിക്കു് എന്നിൽ പ്രേമപ്രസ്പുരണം ഉദയമായി. അതിനുള്ള കാരണം എന്താണെന്നും അതിന്റെ പര്യവസാനം എങ്ങനെ ആകുമെന്നും അത്ര ക്ഷണത്തിൽ അവൾ നിർണ്ണയിച്ചിരിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ഒരു അനുകൂലമായ തീർച്ചയുണ്ടാകുന്നതുവരെ ആ പ്രേമത്തെ പുറത്തുകാണിക്കുന്നതു് അവളുടെ അഭിമാനത്തിനു് കുറവാണു്. തന്റെ സ്ഥിതിയും നിലയും പരിരക്ഷിക്കാനുള്ള നിഷ്ഠ ഒരു കുലകന്യകയ്ക്കു് ക്രൂടിയിരിക്കും. അവളുടെ ജീവിതപരിശുദ്ധിയെ അവൾ തന്റെ ജീവനേക്കാൾ സ്നേഹിച്ചു കാക്കുന്നു. അവളുടെ ആശ പതിഞ്ഞു്, അവളുടെ പ്രേമം ഉദയംചെയ്ത യുവാവിനെ അവൾക്കു ലഭിക്കുമെന്നു വിശ്വാസം വരുന്നതുവരെ അവളുടെ ആശയും പ്രേമവും അവൾ നിയന്ത്രിക്കുകയാണു് ചെയ്യുന്നതു്. എന്നാൽ അന്ധമായ പ്രേമശക്തിയെ നിയന്ത്രിക്കുവാൻ അത്ര എളുപ്പമില്ല. പ്രേമത്തെ സഹായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ആശ സംശയങ്ങൾ തീർത്തു് അഭിമാനത്തിന്റെ തടസ്സം ഒഴിക്കാനായി യത്നിക്കുന്നു. അതുവരെ ആ അഭിമാനവും പ്രേമവുമായി യുദ്ധം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കും. കോമളത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ അഭിമാനത്തിനാണു് വിജയം കാണുന്നതു്. സംശയങ്ങൾ തീർന്നു് ഒരു തീർച്ചയുണ്ടാകുന്നതുവരെ വാക്കിലൊ, നോട്ടത്തിലൊ പ്രവൃത്തിയിലോ, പെരുമാറ്റത്തിലൊ പ്രേമസൂചകമായി യാതൊന്നും വന്നുപോകരുതെന്നു് അവളുടെ അഭിമാനം അവളെ ശാസിക്കുന്നു. എന്നാൽ അന്ധമായ ആ പ്രേമശക്തി അതിനു് അനുവദിക്കുമോ എന്നു് അവൾക്കു് സംശയവുമുണ്ടു്. അതുകൊണ്ടാണു് അവൾ എന്റെ സാമീപ്യം ഉപേക്ഷിച്ചതും എന്നെ നേരിട്ടു നോക്കുന്നതിനുപോലും ഒരുക്കമില്ലാതിരിക്കുന്നതും. അഭിമാനത്തിനു് കുറവുവരുന്നവിധം പ്രേമമോ ആശയോ പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴാണു് ലജ്ജ ഉദയം ചെയ്യുന്നതു്. വാസ്തവത്തിൽ ഇപ്പോൾ കോമളം എന്നെ നേരേ നോക്കുകയാണെങ്കിൽ ആ ലജ്ജ അവളിൽ കാണാതിരിക്കാൻ ഇടയില്ല. അതു്

എന്നെ അറിവിക്കാതിരിക്കാനായിത്തന്നെ അവൾ എന്നെ നോക്കാതിരിക്കുന്നതുമാണ്. അവൾക്ക് എന്നിൽ പ്രേമം ജനിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നുള്ളതിനു് ഇതിൽക്കൂടുതൽ ലക്ഷ്യമൊന്നും ആവശ്യമില്ല. ഇതിനു മുൻപു് അവൾ എത്ര തന്റേടത്തോടുകൂടിയാണു് എന്നോടു പെരുമാറിയതു്. അപ്പോൾ അവൾ ഒരു യുവതിയാണെന്നും ഞാനൊരു യുവാവാണെന്നും അവൾക്കു് വിചാരമേ ഉണ്ടായില്ല. ഇപ്പോൾ അവളുടെ മനസ്സിനു് ഭാരം വന്നു. അവൾ സംശയാധീനമായി. ഭീരുത്വവും അവൾക്കു വന്നുകൂടി. ആശാബദ്ധയായ കോമളം പ്രേമപരവശയായി അഭിമാനരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി യത്നിക്കുന്നു. അവളെ സഹായിക്കേണ്ടതാണു് എന്റെ കടമ. കുഞ്ഞുലക്ഷ്മിത്തമ്പാട്ടി അവളെ കോമളം എന്നു വിളിച്ചു. അവൾ കത്താവു വൈദ്യന്റെ പുത്രിതന്നെ. അവൾ സുചരിത എന്നു് ഒച്ചപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ആ കോമളമാണെന്നു് ആദ്യം ഞാൻ മനസ്സിലാക്കിയില്ലല്ലോ. സുശിക്ഷയിൽ വളരുന്ന ആ ഗുണശാലിനിയിൽ എനിക്കു് ഈ മനസ്ഥിതി വന്നതു് വളരെ സന്തോഷിക്കേണ്ട ഒരു അവസ്ഥയാണു്. ദൈവകാരുണ്യത്തിനു് ഞാൻ നന്ദിപറയുന്നു. എന്നാൽ എന്റെ ഈ മനസ്ഥിതി ഇപ്പോൾ ഒരുവിധവും കോമളത്തെ അറിവിക്കാൻ പാടില്ല. എനിക്കു് ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കു പോകാൻ ഇനി ഒരാഴ്ചയേ താമസം ഉള്ളൂ. പഠിത്തം കഴിയാതെ വിവാഹം പാടില്ലെന്നു ഞാൻ മുൻപേതന്നെ തീർച്ചയാക്കിപ്പോയിട്ടുള്ളതാണു്. അതിനു് യാതൊന്നുകൊണ്ടും വ്യത്യാസം വരുത്താനും പാടില്ല. ഈ സാധു! കോമളം എന്നെ വിചാരിച്ചു് വ്യസനിക്കാൻ ഞാൻ ഇടയാക്കുന്നതു് മഹാ പാപവുമാണു്. ദൈവമേ ആ പരിശുദ്ധ കന്യകയെ എനിക്കു് ലഭിച്ചില്ലെങ്കിലും അവൾ എനിക്കുവേണ്ടി വ്യസനിക്കാൻ ഇടയാകരുതേ. ഇതേവരെ മനസ്സറിഞ്ഞു് ആകട്ടെ ഒരു ദ്രോഹവും ഞാൻ ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നാണു് എന്റെ വിശ്വാസം. മേലും അങ്ങനെ കഴിഞ്ഞുകൂടിയാൽ മതി. അല്ല! ഇവിടെ ഒരു വിഷമം കൂടി ഉണ്ടല്ലോ. അതു് ഇപ്പോഴാണു് ഞാൻ ഓർക്കുന്നതു്. മി: കരുണാകരൻ കത്താവിന്റെ കാര്യം ഞാൻ വിസ്മരിച്ചേ

പോയി. അദ്ദേഹം കോമളത്തിന്റെ അച്ഛന്റെ അനന്തിര വനല്ലെ. അദ്ദേഹത്തിനു് വിവാഹംചെയ്യാനുള്ള പ്രായവും യോഗ്യതയും ഈ കുട്ടിക്കുണ്ടു്. അവർ തമ്മിൽ അച്ഛന്റെ മരുമകൻ എന്നും അമ്മാവന്റെ മകൾ എന്നും ഉള്ള നില യിൽ വരാവുന്ന സ്നേഹം രണ്ടുപേരും ഗുണശീലമുള്ളവരും വിവേകികളും ആയിരുന്നാൽ വളരെ ശക്തിയേറിയതും രമ്യ മായതുമത്രേ. അവരെ തമ്മിൽ യോജിപ്പിച്ചു് ജീവിതയാത്രയ്ക്കു തയാറാക്കി അയയ്ക്കുകയാണു് കോമളത്തിന്റെ മാതാപിതാ ക്കന്മാർ വേണ്ടതു്. അവർ അങ്ങനെ തീരുമാനിച്ചുമിരിക്കാം. കത്താവദ്ദേഹം ബഹുബുദ്ധിമാനും നല്ല വിദ്വാനും ദൈവാനു ഗ്രഹമുള്ളവനും ആകയാൽ അദ്ദേഹം അങ്ങനേ ചെയ്യുകയുള്ളൂ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയുടെ കാര്യം ആലോചിക്കാനുമില്ല. കൌസല്യഅമ്മ എന്നു പറഞ്ഞാൽ ജീവൻ കളയുന്ന ആ അമ്മ, തന്റെ മകളെ കൌസല്യഅമ്മയുടെ പുത്രനും തന്റെ പ്രാണനാഥന്റെ ശേഷക്കാരനും വിശേഷിച്ചു് യോഗ്യനും അനന്യസാധാരണമായ മി: കരുണാകരൻകത്താവിനെക്കൊണ്ടു് വി വാഹം ചെയ്യിക്കയല്ലേ ലൌകീക ജീവിതത്തിൽ അവക്കു സാധിക്കാനുള്ള വലിയ കാര്യം. ഈ കുട്ടി, കോമളം മാതാ പിതാക്കന്മാരുടെ ശാസന വേദവാക്യം പോലെ അനുഷ്ഠിക്കുന്ന ഒരു ഗുണവതിയുമാണു്. അതുകൊണ്ടു് ഇവളുടെ അഭിപ്രാ യം തന്നെ അവളുടെ വിവാഹകാര്യത്തിൽ നോക്കേണ്ടതാ യില്ല. മി: കരുണാകരൻ കത്താവിനെ സംബന്ധിച്ചാണു് ഇനി ആലോചിക്കാനുള്ളതു്. അദ്ദേഹത്തിനു കോമളത്തെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതിനു് വല്ല വൈമനസ്യവും ഉണ്ടാകുമോ എന്നുള്ളതാണു് മി: കത്താവിനെ സംബന്ധിച്ച ആലോച നാവിഷയം. അതൊരിക്കലും സംഭാവ്യമല്ല. എല്ലാവിധ ത്തിലും ഇത്ര ഗുണസംപൂർണ്ണയായ ഒരു യുവതിയെ കത്താവിനു വേറെ എവിടെ കിട്ടാൻപോകുന്നു. അഥവാ കിട്ടുന്നെങ്കിൽ തന്നെ പ്രായംകൊണ്ടും പഠിപ്പുകൊണ്ടും സൌന്ദര്യംകൊണ്ടും ശീലഗുണംകൊണ്ടും എന്നുവേണ്ട, എല്ലാവിധത്തിലും ഇത്ര യോഗ്യതയുള്ള ഒരു യുവതി അമ്മാവന്റെ മകളായിരിക്കുമ്പോൾ

ആ കുട്ടിയെ ഉപേക്ഷിച്ചു് മറെറവിടേയെങ്കിലും ചെന്നു ചേരാൻ അദ്ദേഹം അത്രക്കു ബുദ്ധിഹീനനോ? ഒരിക്കലും അല്ല. അവരുടെ കുടുംബംതന്നെ ഗുരുജനങ്ങളിൽ ഭയഭക്തി വിശ്വാസബഹുമാനങ്ങളോടുകൂടി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നതാണു്. അന്തസ്സും നിലയും സ്ഥിതിയും ധർമ്മബോധവും അവിടെ ഉള്ള എല്ലാ പേക്ഷും ഉണ്ടു്. അമ്മാവന്റെ ഹിതം നോക്കാതെ കരുണാകരൻകുത്താവു് ഒന്നും ചെയ്യുകയില്ല. അതുകൊണ്ടു് ഈ കുട്ടിയെ കരുണാകരൻകുത്താവുതന്നെ വിവാഹം ചെയ്യും. അതിനിടയ്ക്കു് കോമളത്തിന്റെ പരിശുദ്ധമായ ആ അനുരാഗക്ഷേത്രത്തിൽ ഞാൻ എത്തിനോക്കുകയോ വല്ല ശപ്പു ചവറുകളും ആ ക്ഷേത്രസന്നിധിയിലുള്ള നിവേദ്യ സാധനങ്ങളിൽ ഇട്ടുകയോചെയ്യുന്നതു് മഹാ പാപമല്ലേ? അതുകൊണ്ടു് എനിക്കു് കോമളത്തോടും കോമളത്തിനു് എന്നോടും തോന്നിയിരിക്കുന്ന ആ സ്നേഹത്തിനു് ഇപ്പോൾ ഒരു പേരും കല്പിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല. അതു് എങ്ങനെ രൂപം തിരിയുമെന്നു് കണ്ടറിയുന്നതുവരെ എനിക്കു് ആ യുവതിയിൽ ഒരു പ്രതിപത്തിയും ഉണ്ടെന്നു് ഞാൻ അവളെ അറിവിക്കയുമരുതു്. അതാണു് ഇപ്പോൾ ഞാൻ അവൾക്കു് ചെയ്യേണ്ട വലിയ സഹായം. എന്റെ ആലോചനയിൽ തല്ക്കാലം തോന്നാത്തതോ ഭാവിഗതിയിൽ മനുഷ്യബുദ്ധിക്കു് അഗോചരമായി കിടക്കുന്നതോ ആയ വല്ല സത്യമോ തത്വമോ എന്റേറയും കോമളത്തിന്റേറയും മനസ്ഥിതികൾക്കു് വന്നുപോയ മാറ്റത്തിനു് ഹേതുഭൂതമായി ഉണ്ടായെന്നും വന്നേക്കാം. എന്തുമാവട്ടെ. ശീമയിൽ പോയി മടങ്ങിവന്നതിനുശേഷം വിവാഹാലോചനയ്ക്കു് സമയമാകുമ്പോൾ കോമളം കന്യകയായിരിക്കയാണെങ്കിൽ അപ്പോൾ ഈ സംഗതിയെപ്പറ്റി കൂടുതൽ ചിന്തിക്കേണ്ടതായുണ്ടു്. ഇപ്പോൾ ഇത്രയും മതി. ഈ കോവിലകത്തു് ഇനി താമസിക്കരുതു്. ഉടനെ ഇവിടെനിന്നും പോകുകതന്നെ വേണം.''

ഇങ്ങനെ ആലോചിച്ചു തീച്ചയാക്കിയാണു് ഡാക്ടർ പുത്തൂർ കോവിലകത്തുനിന്നും മടങ്ങിയതു്. പിന്നീടു് അദ്ദേഹം അതേപ്പറ്റി ഒന്നും ചിന്തിച്ചിട്ടില്ല. എന്നാൽ ''കോമളം''

"അവൾ" "അവളുടെ കഥയെന്തു്" "പാവം" "എനിക്കുവേണ്ടി വ്യസിനിക്കയായിരിക്കുമോ" എന്നിങ്ങനെയുള്ള ഓരോ പദങ്ങളും വാക്യശകലങ്ങളും അങ്ങനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് ചുട്ടചൂടോടെ ഡാക്ടർ മാധവമേനോന്റെ ഹൃദയത്തിൽ എവിടെ നിന്നോ ശക്തിയായി വീഴുകയും അപ്പോഴൊക്കെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടിവയറ്റിൽ ഒരു ചൂടു് എരിച്ചിൽ ഉണ്ടാകുകയും ചെയ്യാറുണ്ടു്. അതൊന്നും സ്ഥിരനിശ്ചയമുള്ള ആ ധീരപുരുഷൻ വകവച്ചില്ല. ആ യുദ്ധത്തിൽ ഡാക്ടർ മാധവമേനോൻ അതിശയകരമായി ജയിക്കയും നിശ്ചിതസമയത്തു് ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്കായുള്ള യാത്രയ്ക്കു് ബാംബെയിൽ എത്തി കപ്പൽ കയറാൻ മുകുന്ദപുരം വിടുകയും ചെയ്തു.

SREE KRISHNA VILASOM GRANDHASALA
TRIVANDRUM
MALAYINKIL

പത്താം അദ്ധ്യായം

എട്ടാം അദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിച്ച സംഭവങ്ങൾ നടന്നിട്ട് ഇപ്പോൾ ഒന്നരവർഷമാകുന്നു. ഈ കാലഘട്ടത്തിനിടയിൽ പലേ മാറ്റങ്ങളും മുകുന്ദപുരത്തും ശ്രീകാന്തിപുരത്തും നമുക്ക് പരിചയമുള്ളവരിൽ പലർക്കും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ഒന്നാമതായി പറയുവാനുള്ളതു് കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനെ സംബന്ധിച്ചാണ്. രാഘവൻകർത്താവദ്ദേഹം ഒരു സമയവിവരപ്പട്ടിക കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാനു് കൊടുക്കാമെന്നു് സദയം സമ്മതിച്ചിരുന്നല്ലൊ. ആ പട്ടിക അന്നുതന്നെ അദ്ദേഹം തയാറാക്കി തമ്പാനെ ഏല്പിച്ചു. അദ്ദേഹം അതേസമയം മുതൽ ഇന്നുവരെ ആ പട്ടിക അനുസരിച്ചു് ജീവിക്കുകയാണു്. തമ്പാന്റെ പ്രകൃതമൊക്കെ ഒന്നോടെ മാറിയിരിക്കുന്നു. ഒന്നരവർഷം കൂടി നാം കാണുന്ന കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനു് വന്നിട്ടുള്ള മാറ്റങ്ങൾ ഇപ്പോൾ നമുക്ക് അതിശയകരമായിത്തോന്നി എന്നുവരാം. അദ്ദേഹത്തെ ഒരു നല്ല മര്യാദക്കാരൻ എന്നോ ഒന്നാന്തരം സദ്വൃത്തൻ എന്നോ വലിയ ഈശ്വരഭക്തൻ എന്നോ മറ്റോ പറഞ്ഞാൽ കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനെ സംബന്ധിച്ചു് ഒന്നുമാകയില്ല. ഈ വക ഗുണങ്ങളൊക്കെ അദ്ദേഹം നേടിയവയിൽ ചിലതും ലഘുവായുള്ളവയും ആണു്. കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനെ ഇന്നു് ലോകം കീർത്തിക്കുന്നതു് ഒരു തത്വജ്ഞാനിയുടെ നിലയിൽ ആകുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വായനമുറിയിൽ കാണുന്ന ബുക്കുകളിൽ അധികവും തത്വജ്ഞാനത്തെ പുരസ്കരിച്ചു് പലേ മഹാന്മാരും എഴുതിയിട്ടുള്ളവയാണു്. വായിക്കുന്ന ഓരോ ഭാഗങ്ങളും അദ്ദേഹം രേഖപ്പെടുത്തുകയും അതുപറ്റി ധാരാളമായി ചിന്തിക്കുകയും സ്വാഭിപ്രായങ്ങൾക്കു് കുറിപ്പുകൾ തയാറാക്കുകയും തനിക്കു് ബോധ്യമുള്ളവരുമായി നേരിട്ടുകണ്ടു് അഭിപ്രായം പറഞ്ഞു് സംശയം തീർക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ടു്. കർത്താവദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ ദിവസംപ്രതി അരമണിക്കൂർ സമയം തമ്പാന്റെ സംശയങ്ങൾ തീർക്കാനായി വിനിയോഗിച്ചുവരികയാണു്. വലിയ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിച്ചു ഗ്രഹിക്കുന്നതിനുവിധം സംസ്കൃതത്തിലോ ഇംഗ്ലീ

ഷിച്ചോ സ്വഭാഷയായ മലയാളത്തിൽ തന്നെയോ അദ്ദേഹത്തിനു് ഭാഷാപരിജ്ഞാനമില്ലാതിരുന്ന കുറവു് ക്രമേണതീർന്നുവരുന്നു. ഈ എല്ലാ ഭാഷകളിലും തമ്പാൻ അതിശീഘ്രമായി അറിവു സമ്പാദിച്ചുകൊണ്ടാണു് ഇരിക്കുന്നതു്. അദ്ദേഹം ഒരു നല്ലബുദ്ധിമാനാണെന്നു് ഇന്നത്തെ അനുഭവം വിളിച്ചു പറയുന്നുണ്ടു്. കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനെ ഇംഗ്ലീഷും സംസ്കൃതവും പഠിപ്പിക്കാൻ പ്രത്യേകമായി അദ്ധ്യാപകന്മാരെ ഏർപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. അയ്യരപുത്തൻവീട്ടിലാണു് ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹം സ്ഥിരതാമസം ഉറപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. കർത്താവദ്ദേഹം അതിനു് സന്തോഷപൂർവ്വം സമ്മതിച്ചിരിക്കുകയുമാണു്. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് കോവിലകത്തേക്കു് പോകുമെങ്കിലും ഉടനെ മടങ്ങിപ്പോരുകയാണു പതിവു്. തമ്പാനു് ഇപ്പോൾ ദിവസങ്ങൾക്കു് സമയം മതിയാകാതേ ഇരിക്കുന്നു. ഒരു നിമിഷംപോലും അദ്ദേഹം പാഴാക്കിക്കളയുന്നില്ല. മലയാളസാഹിത്യത്തിൽ കൊച്ചപ്പൻതമ്പാനു് ഏതാണ്ടൊരു പരിജ്ഞാനം ഇതിനകം വന്നിട്ടുണ്ടു്. കുട്ടിക്കാലത്തു് ചില ശൃംഗാരശ്ലോകങ്ങളും എഴുതിക്കൊണ്ടിരുന്ന അദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ അതു് നേർവഴിക്കുതിരിച്ചു് ചില ഒറ്റശ്ലോകങ്ങളും ഖണ്ഡകൃതികളും എഴുതിവരുന്നു. അയ്യരപുത്തൻവീട്ടു് ഇന്നു പൂങ്കാവിൽ ഭവനത്തെ അതിശയിക്കത്തക്കവിധം ഒരു വലിയതോട്ടമായി തീർന്നിരിക്കുന്നു. കൊച്ചപ്പൻതമ്പാന്റെ പ്രത്യേകശ്രദ്ധയിൽ അവിടെ ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ള പൂന്തോട്ടവും വളരെ കമനീയമായിട്ടുണ്ടു്. കർത്താവദ്ദേഹത്തിന്റെ വൈദ്യശാലയിലും ആതുരശാലയിലും നിശാപാഠശാലയിലും സംസ്കൃതപാഠശാലയിലും ആയുർവ്വേദപാഠശാലയിലും മറ്റും തമ്പാൻ സൌകര്യമുള്ളപ്പോഴെല്ലാം പോകയും അതതു് സ്ഥാപനങ്ങളിലുള്ള വിദ്വാന്മാരുമായി ധാരാളം സംസാരിക്കയും ചെയ്യാറുണ്ടു്. തമ്പാനെ ആക്കും പിടികിട്ടാത്തവിധം അദ്ദേഹം ഉയർന്നുപോകുമെന്നാണു് അവരുടെ തീർച്ചയായ അഭിപ്രായം. അദ്ദേഹം ഒരു ജ്ഞാനിയായി എന്നുള്ള കാര്യം എല്ലാവരും സമ്മതിക്കുന്നു. ഭാഷാപരിജ്ഞാനത്തിന്റെ കുറവുമാത്രമേ ഉള്ളു. ഈ സ്ഥിതിയിൽ ജോലിചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ വളരെ എളുപ്പത്തിൽ ആവക പോരായ്മകളും തീരുമെന്നാണു് സകലരും പറയുന്നതു്. കർത്താവദ്ദേഹം രാവിലെ നടത്താറുള്ള സംഭാഷണ സംബന്ധ

മായ പ്രസംഗങ്ങൾ ശ്രദ്ധയോടുകൂടി കേട്ട് എല്ലാം എഴുതിയെടുത്തു് തമ്പാൻ ഇപ്പോൾ ഒരു വലിയബുക്ക് തയാറാക്കിയിരിക്കുന്നു. കഴിഞ്ഞ ഒന്നരവർഷത്തെ പ്രസംഗങ്ങളും അദ്ദേഹം ഉരുവിട്ടു പഠിച്ചു. കോമളം, ഗോമതിക്കുട്ടി, ഓമന ഈ യുവതികളോടു വിശേഷിച്ചും കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാൻ എത്ര മര്യാദയോടുകൂടിയാണു് വർത്തിക്കുന്നതെന്നോർത്തും കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാന്റെ സ്വഭാവത്തിൽ അയ്യരപുത്തൻ വീട്ടിലെ താമസക്കാലം മുതല്ലു് യാതൊരു പഴുതും തനിക്കു കണ്ടുപിടിക്കാൻ സാധിക്കാത്തവസ്തുത അതിശയകരമായി വിചാരിച്ചും രുഗ്മിണിഅമ്മയ്ക്കു് കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനോടുള്ള മതിപ്പും സന്തോഷവും അതിർകടന്നിരിക്കുന്നു. അവർ പുത്ര നിർവ്വിശേഷമായ സ്നേഹത്തോടുകൂടിയാണു് തമ്പാനോടു വർത്തിച്ചുപോരുന്നതു്.

കരുണാകരൻകർത്താവു് ബി. സി. എൽ. പരീക്ഷ പാസായി ഇംഗ്ലണ്ടിൽനിന്നു് മടങ്ങി നാട്ടിലെത്തിയിട്ടു് ഒരു വർഷവും രണ്ടു മാസവും കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം രണ്ടുമാസം സ്വഗൃഹത്തിലും പിതൃഗൃഹത്തിലുമായി താമസിക്കുകയും അതിനിടയ്ക്കു് അമ്മയുടെ മാസമടിയന്തിരം വളരെ കേമമായി അമ്മാവന്റെ നിയോഗപ്രകാരം നടത്തുകയും ചെയ്തു. ഇപ്പോൾ ഒരു വർഷമായി മദ്രാശി ഹൈക്കോടതിയിൽ പ്രാക്ടീസുചെയ്തുവരികയാണു്. കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനും കരുണാകരൻകർത്താവുമായുള്ള രസക്കേടുകാരണം തീർന്നു എന്നു മാത്രമല്ല, അവർ ബാല്യകാലത്തിലേപ്പോലെ അത്ര ആത്മാർത്ഥമായി പെരുമാറിക്കൊണ്ടുമിരിക്കുന്നു. ഒരു ജന്മത്തിൽ രണ്ടു ജന്മം എന്നു പറയുന്നതുപോലെ കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാൻ ഇത്ര പെട്ടെന്നു് ഇങ്ങനെ യോഗ്യനായിത്തീർന്നതിൽ കരുണാകരൻകർത്താവു് എപ്പോഴും അതിശയിച്ചു് ആനന്ദിക്കാറുണ്ടു്. തന്റെ സഹോദരി ഗോമതിക്കുട്ടിയെ കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനെക്കൊണ്ടു വിവാഹം ചെയ്യിക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ ഇന്നു് അത്യുത്സാഹമുള്ളതു് കരുണാകരൻകർത്താവിനുതന്നെയാണു്. മറ്റുള്ളവർ മിക്കവാറും ആ സംഗതി മുൻപേതന്നെ തീർച്ചയാക്കിപ്പോയതുകൊണ്ടു് അവർ അത്ര അധികം ദ്രുതഗതി ഒന്നും കാണിക്കുന്നില്ല. മി. കരുണാകരൻ

കത്താവു് ഇപ്പോൾ മദ്ധ്യവേനൽ ഒഴിവു പ്രമാണിച്ചു് നാട്ടിൽ വന്നു താമസിക്കുകയാണു്. ഒരു ദിവസം അദ്ദേഹവും മാതുലനുമായി ഇങ്ങനെ ഒരു സംഭാഷണമുണ്ടായി :—

കരുണാകരൻകത്താവു് :—എന്തൊരത്ഭുതമോ, കൊച്ചുതമ്പാൻ ഇത്ര പെട്ടെന്നു് ഈ നിലയിൽ എത്തിയതു്.

രാഘവൻ കത്താവു് :—അത്ഭുതമൊന്നുമില്ല. സ്ഥിരമായ ഉത്സാഹവും ബുദ്ധിപൂർവ്വമായ പ്രയത്നവും ഉള്ളവർക്കു് ഈ ലോകത്തിൽ നന്നാകാൻ എത്ര സമയം വേണം. ജന്മസിദ്ധമായ വാസനക്കുടി ഉള്ളവരുടെ കാര്യം പറയുവാനുമില്ല.

ക: ക :—എങ്കിലും കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാന്റെ കാര്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മൻസ്ഥിതി ആലോചിക്കുമ്പോൾ അതിശയിക്കത്തക്ക ഒന്നുതന്നെ. ഞാൻ ഒരിക്കലും വിചാരിക്കാത്ത ഒരു കാര്യമാണു് ഇതു്. എനിക്കു് ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തോടു് വളരെ ബഹുമാനം തോന്നുന്നു.

രാ: ക :—ബഹുമാനിക്കുതന്നെ വേണം. അദ്ദേഹത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന ദൈവചൈതന്യം പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരു സമയമാണിതു്. ആ ശക്തിയെ പോഷിപ്പിക്കുന്നോരും ദിവ്യമായ ഒരു അവസ്ഥ ആ ആളിനു് ഉണ്ടാകും. പശ്ചാത്താപത്തിനു ശേഷമുണ്ടായ ആത്മബോധവും കനിഞ്ഞ ദൈവഭക്തിയും നന്മയ്ക്കായുള്ള സ്ഥിരനിശ്ചയവും അതിനനുസരിച്ചുള്ള പ്രവൃത്തിയും ആണു് കൊച്ചുതമ്പാന്റെ ഈ നിലയ്ക്കു കാരണം.

ക: ക :—അതേ, തത്വജ്ഞാനം സ്വതേ അധികമാളുകൾക്കും ഇഷ്ടമുള്ള ഒന്നല്ലല്ലോ. നിരാശയും ജീവിതക്ലേശങ്ങളും അധികമാകുമ്പോൾ തത്വജ്ഞാനത്തിലേക്കു് മനുഷ്യൻ വിഷമിച്ചു് എത്തിപ്പോകുന്നതാണു്.

രാ: ക :—തത്വജ്ഞാനത്തിൽ എത്താതെ മനുഷ്യനു ഗതിയില്ല. അവന്റെ ആശയ്ക്കു് സാഫല്യം വരുത്തിയില്ലെങ്കിൽ അവന്റെ ജീവിതം വ്യർത്ഥമല്ലേ? തത്വവും സത്യവും അറിയുന്നതുവരെ മനുഷ്യനിൽ ആശ നിലനിൽക്കുന്നു.

പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു കൌതുകമുള്ള ഏതിലും ആശ പതിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കും. ആശയ്ക്കനുസരിച്ചു് മനുഷ്യൻ പ്രവത്തിക്കുന്നു. എന്നാൽ അങ്ങനെ പതിയുന്ന ആശയെ ഗുണദോഷനിരൂപണംചെയ്തു് തീച്ചയാക്കിയതിനു് ശേഷം പുലത്തുകയോ തിരസ്കരിക്കയൊ വേണ്ടതാണു്. ആശ പതിയുന്നതനുസരിച്ചു് എല്ലാറ്റിലും പ്രവത്തിക്കുന്നതു് അപകടമായിരിക്കും. അതിനാണു് വിശേഷബുദ്ധി. വിശേഷബുദ്ധികൊണ്ടു മാത്രവുമായില്ല. ശരിയായ പഠിപ്പും അനുഭവജ്ഞാനവും ഇല്ലാത്തവക്കു് ആലോചനയ്ക്കു വകയില്ല. ആശതോന്നുന്ന ഓരോന്നിലും ഗുണദോഷവിചാരം ക്രൂടാതെ പ്രവത്തിച്ചു് ദോഷം കാണുമ്പോൾ പിൻമാറുകയോ അല്ലെങ്കിൽ ദോഷഭാഗങ്ങളെ തിരുത്തി ശരിപ്പെട്ടു് മുന്നോട്ടുപോകുകയോ ചെയ്യുകയാണു് ഒരു ക്രുട്ടരുടെ ജീവിതക്രമം. അവരുടെ ജീവിതവും ജീവിതകൃത്യങ്ങളും എപ്പോഴും പരിശോധനയായിത്തന്നെ കഴിഞ്ഞുക്രൂടുന്നു. പ്രപഞ്ചതത്വവും ജീവിതസത്യവും അറിയുന്നതുവരെ അക്രൂട്ടരും വേലചെയ്യുന്നുണ്ടു്. ചിലർ ജയിച്ചെന്നുവരാം. പലരും തോറുപോകുന്നു. പഠിപ്പും അനുഭവവും കൊണ്ടു് വിശേഷബുദ്ധിക്കു് വളച്ചുയുണ്ടാകുന്നതുവരേ ഓരോ മാതൃകകളെ ആശ്രയിച്ചു് മുന്നോട്ടുപോകുന്നതാണു് ഉത്തമം. അതിന്റെ പ്രാരംഭകൃത്യമാണു് വിദ്യാലയജീവിതവും ഗുരുകുലവാസവും കൊണ്ടു് സാധിക്കുന്നതു്. ജീവിതോദ്ദേശം എന്താണെന്നു് മഹാന്മാർ വളരെ യത്നംചെയ്തു് സ്ഥാപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആശ മനസ്സിന്റെ ഒരു ചേഷ്ടമാത്രമാണു്. അതിന്റെ ഉദ്ദേശം ആനന്ദവുമാണു്. അപ്പോൾ നിത്യമായ ഒരു ആനന്ദത്തിൽ എത്തുകയാണു് മനുഷ്യന്റെ ജീവിതോദ്ദേശം എന്നു് വ്യക്തമാകുന്നു. യാതൊരു വകതിരിവും ഇല്ലാതെ എന്തിലും എപ്പോഴും പതിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ആശയേ സംബന്ധിച്ചു് സൂക്ഷ്മമായി ആലോചിക്കുമ്പോൾ ആശയ്ക്കു് ആധാരമായ മനസ്സു പറയുന്നതു് സുഖംവേണം, സന്തോഷം വേണം, രണ്ടും യോജിച്ചു് ആനന്ദമുണ്ടാകണം

എന്നതന്നെ ആണ്. ആ ആനന്ദം നിത്യമാക്കിത്തീർത്താൽ മനസ്സിന്റെ വ്യാപാരം അവസാനിച്ചു. ജീവിതാശ നിലച്ചു എന്നു ചുരുക്കം. ആനന്ദം നിത്യമാകണമെങ്കിൽ അതു് തത്വത്തിലും സത്യത്തിലും നിന്നു് ശുദ്ധമായവിധം ആർജ്ജിച്ചതാവണം. അപ്പോഴപ്പോൾ അല്പമല്പമായി ഓരോ കൃത്യങ്ങളിൽ നിന്നും നാം ആർജ്ജിക്കുന്ന ആനന്ദം സ്വരൂപിച്ചാണു് നിത്യാനന്ദം ഉണ്ടാകുന്നതു്. പ്രപഞ്ചരഹസ്യം ആനന്ദമാണു്. പ്രപഞ്ചകർത്താവും ആനന്ദമയനാണു്. ആ ആനന്ദരൂപിയിൽ ലയിക്കുക അല്ലെങ്കിൽ ചേരുക എന്ന വിധത്തിൽ മനസ്സു് സംതൃപ്തി അടഞ്ഞു ആനന്ദപരിപൂർണ്ണമാകതന്നെ വേണം. അപ്പോൾ മനസ്സു് നിത്യാനന്ദത്തിൽ ലയിക്കയും ചെയ്യും. അതാണു് മുക്തി. എന്നാൽ ജനിച്ചു വളർന്നുവരുമ്പോൾ ഈ പ്രപഞ്ചം നമുക്കു് ദൃശ്യമാകുന്നതു് നല്ലതും ചീത്തയും ചേർന്നും, വേണ്ടതും വേണ്ടാത്തതും കലർന്നും ഉള്ള ഒരു മിശ്രാവസ്ഥയിലാണു്. നല്ലതും വേണ്ടതും തിരിച്ചറിഞ്ഞു സ്വീകരിക്കുന്നതിനുള്ള ശ്രമംകൊണ്ടുതന്നെ ജീവിതം അവസാനിക്കുന്നു. ചിലർക്കു് അങ്ങനെ ആയിരുന്നിട്ടും അതു സാധിക്കുന്നുമില്ല എന്നാൽ ക്ലേശങ്ങളും ആപത്തുകളും ക്രൂടാതെ ജീവിതയാത്ര രമ്യമാക്കിത്തീർക്കാൻ ഒരു ഉത്തമമാർഗ്ഗമുണ്ടു്. അതു് വിശേഷബുദ്ധി ഉപയോഗിച്ചു് നാം ചെയ്യുന്ന തീരുമാനങ്ങളും അതിനനുസരിച്ചുള്ള നമ്മുടെ പ്രവൃത്തികളും ഒക്കെ അന്തഃകരണത്തെ സാക്ഷിയാക്കിയും ആ ശക്തിയുടെ അനുമതിവാങ്ങിയും വേണമെന്നുള്ളതാണു്. നമ്മിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഒരു ചൈതന്യവിശേഷത്തിന്റെ പ്രകടനഫലമായ പ്രതിഭാസമാണു് അന്തഃകരണം. ആ ചൈതന്യവിശേഷമാവട്ടെ തത്വവും സത്യവും നിത്യവും ആയ പരാശക്തിയുടെ അംശവുമത്രേ. അതുകൊണ്ടു് ആ ചൈതന്യ ശക്തിയേ ആശ്രയിച്ചും അനുസരിച്ചും ജീവിതയാത്ര നയിക്കുന്നതായാൽ ഒരു തെറ്റും വരാതെ ജീവിതോദ്ദേശം എളുപ്പത്തിൽ സാധി

ക്കാവുന്നതാണ്. മനുഷ്യന്റെ അറിവു് തെറ്റിപ്പോകാം. അവന്റെ ആലോചനയും പിഴച്ചുപോയെന്നുവരാം. എന്നാൽ തത്വവും സത്യവും നിത്യവുമായ ആ ചൈതന്യ വിശേഷത്തിന്റെ പ്രകടനഫലമായ അന്തഃകരണത്തിനു് ഒരു തെറ്റും വരികയില്ല. അതുകൊണ്ടാണു് അന്തഃകരണത്തെ സാക്ഷിപ്പെടുത്തി തീച്ചകം ചെയ്യുകയും പ്രവൃത്തിക്കു ഒരുങ്ങുകയും വേണമെന്നു പറയുന്നതു്. അങ്ങനെ നമ്മുടെ മനസ്സും അതിന്റെ വ്യാപാരങ്ങളും അന്തഃകരണത്തിനു് അധീനമാകുന്തോറും വേണ്ടാത്തതിൽ ആശപതിയാതേയും കൊള്ളരുതാത്തതിൽ അകപ്പെടാതെയും നേർ വഴിക്കു് പോകാനും യോഗ്യമായതു ചെയ്യാനും നമുക്കു് സാധിക്കുന്നു. അപ്പോഴാണു് നമ്മുടെ ജീവിതം മഹനീയവും ജീവിതകൃത്യങ്ങൾ ഉൽകൃഷ്ടങ്ങളും വചനങ്ങൾ ദിവ്യങ്ങളും ആകുന്നതു്. ഈ വിധത്തിൽ പ്രവൃത്തികൾ ശക്തിയോടെ നിർവ്വഹിക്കുമ്പോഴാണു് അവരിൽ അമാനുഷതത്വമോ ദിവ്യതത്വമോ വിളയാടുന്നതും. ഇതാണു് ഉത്തമജീവിതത്തിനുള്ള മാർഗ്ഗം. ഞാൻ ഇത്രയും ഇവിടെ പറയുവാൻ ഇടയായതു് "തത്വജ്ഞാനം സ്വതേ ആർക്കും ഇഷ്ടമുള്ള ഒന്നല്ലല്ലോ" എന്നുള്ള നിന്റെ അഭിപ്രായം കേട്ടപ്പോൾ നിന്റെ മനസ്ഥിതിയേപ്പറ്റി ഒന്നു ശങ്കിച്ചുപോയതുകൊണ്ടാണു്. തത്വജ്ഞാനത്തിൽ ഇഷ്ടമില്ലാത്തവർ തത്വജ്ഞാനം ഇഷ്ടപ്പെടാനായിത്തന്നെ ഒരുകാലത്തു ജീവിക്കേണ്ടിവരും. അതു തീച്ചയാണു്. നാം ഏർപ്പെടുന്ന ഓരോന്നിലും ഉള്ള തത്വമായ അറിവു സമ്പാദിച്ചു് അപ്പുറം കടന്നാൽ ആ വിഷമം ഉണ്ടാകയില്ല. കൊച്ചുതമ്പാന്റെ കഥതന്നെ നോക്കുക. ഒരു ബോധവും ഇല്ലാതെ പഞ്ചേന്ദ്രിയകൌതുകങ്ങളിൽ ആറാടിക്കൊണ്ടിരുന്ന തമ്പാന്റെ ജീവിതം, ദുർഘടങ്ങളേയും ദുരിതങ്ങളേയും ആപത്തുകളേയും പാപങ്ങളേയും സത്രൂപിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിനു് അനുഭവമാക്കി. അവിടെ നില പതനമില്ലാതെ ശ്വാസം മുട്ടിയപ്പോഴാണു് അപതനത്തിനു്

ഹേതുവായ സ്വയംകൃതാനർത്ഥങ്ങളെപ്പറ്റി അദ്ദേഹം ആലോചിക്കാൻ തുടങ്ങിയതു്. മോഹാലസ്യംവരെ ഉള്ള അവസ്ഥ തമ്പാനു് അതിൽനിന്നുണ്ടായി. അപ്പോഴാണു് തത്വബോധമുദിച്ചതു്. അദ്ദേഹം എന്നെ കാണാൻ വന്നപ്പോൾ ഉള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദയനീയസ്ഥിതിയേപ്പറ്റി സ്മരിക്കാൻ എനിക്കു് ഇപ്പോഴും പ്രയാസമായിരിക്കുന്നു. പാവം! ഇങ്ങനെ ഇരുക്ഷണത്തിൽ നന്നായതു് അദ്ദേഹത്തിനും ആ കോവിലകത്തേക്കും നമുക്കു എന്നുവേണ്ട ബഹുജനങ്ങൾക്കും വളരെ കായ്മയിട്ടുണ്ടു്. എനിക്കു ഇതുപോലെ സന്തോഷമുള്ള ഒരു സംഗതിയും ഇതേവരെ എന്റെ ജീവിതത്തിൽ ഉണ്ടായിട്ടില്ല.

ക: ക:—അമ്മാവനു് അത്രവളരെ സന്തോഷമുണ്ടാക്കിയ സംഭവത്തിൽ ഞങ്ങൾക്കു ഒക്കെ അത്ഭുതം തോന്നാതിരിക്കുമോ? കൊച്ചുതമ്പാന്റെ ബോധക്കേടിനേയും മറ്റും കുറിച്ചു് ആ ഇടയ്ക്കുതന്നെ ഡാക്ടർ മാധവമേനോൻ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ വന്നപ്പോൾ എന്നോടു വിസ്തരിച്ചു പറയുകയുണ്ടായി. മേനോനു് തമ്പാനെ വളരെ കായ്മാണു്. രണ്ടു ദിവസം മുൻപു് ഞാനും അദ്ദേഹവുമായി മുകുന്ദപുരത്തുവച്ചു് കണ്ടപ്പോൾ ഡാക്ടർ, കൊച്ചുതമ്പാന്റെ കായ്മംതന്നെ പറഞ്ഞു് സന്തോഷിക്കയായിരുന്നു.

രാ: ക:—മി. മാധവമേനോൻ മുകുന്ദപുരത്തുനിന്നും മാറിപ്പോയില്ലേ?

ക: ക:—സ്ഥലംമാറി; നല്ലാർവട്ടത്താണു് ഇപ്പോൾ ജോലി. പ്രമോഷനോടുകൂടിയാണു് സ്ഥലംമാറ്റം. എന്തോ ഒരു കായ്വശാൽ മുകുന്ദപുരത്തു വന്നതാണു്. അപ്പോൾ ഞാൻ കോവിലകത്തുണ്ടെന്നറിഞ്ഞു് അവിടെ വന്നു.

രാ: ക:—മാധവമേനോൻ വളരെ നല്ല മനുഷ്യനും ഒരു യോഗ്യനായ ഡാക്ടരുമാണു്. എനിക്കു് അദ്ദേഹത്തെ അടുത്ത പരിചയം കുറയും. സകലരും നല്ല അഭിപ്രായംതന്നെ പറയുന്നു. എല്ലാവരും അങ്ങനെ നന്നെന്നു് പറയണമെങ്കിൽ ആ മനുഷ്യൻ യോഗ്യമായി വളരെ വേലചെയ്തിരിക്കണം. വലിയ ഗുണങ്ങളും സമ്പാദിക്കാത്തവർക്കും ദൈവാ

നഗ്രഹമില്ലാത്തവക്കും സാദ്ധ്യമല്ലാത്ത ഒന്നാണ് സവ്
സമ്മതമായുള്ള പ്രസിദ്ധി. സഹോദരിയുടെ സുഖക്കേട്ട
സംബന്ധിച്ചാണ് എനിക്ക് ഡാക്ടർ മേനോനെ പരിച
യമുള്ളതു്. അന്നത്തെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഓരോ പ്രവൃ
ത്തികളും എന്നെ വളരെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തി. രോഗി മരിച്ച
പോകുമെന്നു് ഡാക്ടക്ക് പൂർണ്ണബോദ്ധ്യമായിരുന്നപ്പോഴും
അദ്ദേഹം എന്നോടു് പറഞ്ഞതു് എനിക്ക് ഒരു പിടിയും
കിട്ടിയിട്ടില്ല എന്നും അങ്ങയ്ക്ക് വല്ലതും ചെയ്യാനുണ്ടെ
ങ്കിൽ ചെയ്യണം എന്നുമാണ്. ഇതിൽ ക്ലൃത്രിമ കരുത
ലോടും ഭംഗിയായും സത്യസ്ഥിതി മറക്കാതെയും ഏതെ
ങ്കിലും ഒരു ഡാക്ടക്ക് രോഗിയുടെ ഉടയക്കാരോടു് അ
പ്പോഴം വല്ലതും പറയുവാൻ സാധിക്കുമോ എന്നു ഞാൻ
പലപ്പോഴും ആലോചിച്ചുപോയിട്ടുണ്ട്. ഞാനൊരു
വൈദ്യനായ സ്ഥിതിക്ക് എനിക്ക് വല്ലതും ചെയ്യാനുണ്ടെ
ങ്കിൽ ചെയ്യണമെന്നു പറഞ്ഞതിൽ അഭംഗിയില്ല.
എന്നാൽ എനിക്കും ഡാക്ടരെപ്പോലെ പിടികിട്ടാതെ ഇല്ലെ
ങ്കിലും സംശയമുള്ളപക്ഷവും വിദഗ്ദ്ധന്മാരായ വേറെ
ഡാക്ടർമാരെ വരുത്തി കാണിക്കണമെന്നും ആ അഭിപ്രായ
ത്തിനു് സൂചനയുണ്ടു്. എന്നാൽ ഡാക്ടക്ക് ഒരുപിടിയും
കിട്ടിയിട്ടില്ലെന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു് ഇതിൽ പിടികിട്ടാ
നൊന്നുമില്ലെന്നും തനിക്കു് ആവുംവിധം താൻ യത്നിച്ചു
നോക്കി എന്നും ഒരുവിധത്തിൽ അർത്ഥമാകുന്നതോടുകൂടി,
മറുവിധത്തിൽ, പിടികിട്ടിയില്ലെന്നു വിചാരിച്ചു് ഞാൻ
കൈയൊഴിച്ചു പോകുന്നില്ലെന്നും നിങ്ങളെ ഒക്കെപ്പോലെ
രോഗിയുടെ മിത്രമായി ഞാൻ അവസാനംവരെ വേല
ചെയ്യുന്നു എന്നും ദൈവനിശ്ചയംപോലെ വരുമെന്നു
സമാധാനിക്കയേ ഇവിടെ എനിക്കും നിങ്ങൾക്കും കഴി
വുള്ളു എന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്ഥിതി രേഖപ്പെടു
ത്തുന്നതായും കാണാം. ഇങ്ങനെ പലതും അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ആ ചെറിയ വാക്കുകളിൽ അന്തർഭവിച്ചിരുന്നു. മേനോ
ന്റെ ഇതുയും വാക്കുകളും കേൾക്കാനും അതനുസരിച്ചുള്ള

പ്രവൃത്തികളും പ്രത്യക്ഷമായി കാണുവാനും ഉള്ള പരിചയം മാത്രമേ എനിക്ക് അദ്ദേഹവുമായുള്ളൂ. കൊച്ചുതമ്പാന്റെ ബോധക്കേടിൽ സന്ധിച്ചു് കോമളത്തിനു് അദ്ദേഹത്തെ പരിചയമുണ്ടു്. അവർക്കു് എന്നേക്കാളും നല്ല അഭിപ്രായമാണു് അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി തോന്നിയിരിക്കുന്നതു്. 9837

ക: ക:—ഡാക്ടർ മാധവമേനോനെപ്പറ്റി യൂറോപ്യന്മാർക്കുപോലും വലിയ മതിപ്പാണു്. മേനോനെപ്പോലെ ഉള്ള ഇൻഡ്യാക്കാരും ഉണ്ടല്ലോ എന്നാണു് അവരിൽ ചിലർ അതിശയമായി പറഞ്ഞുപോകുന്നതു്. എന്നോടുതന്നെ ചിലവെള്ളക്കാർ ഇംഗ്ലണ്ടിൽവച്ചു്, "നിങ്ങളുടെ സ്നേഹിതൻ ഡാക്ടർ മേനോനുമായി ഞങ്ങളെ ഒന്നു പരിചയപ്പെടുത്തണ"മെന്നു് ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഞാൻ അപ്രകാരം പലക്കും ഡാക്ടരെ പരിചയപ്പെടുത്തി കൊടുത്തിട്ടുമുണ്ടു്. ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പഠിക്കുന്ന കാലത്തുപോലും മി. മാധവമേനോനു് അവിടെയും നല്ല പ്രാക്ടീസു് ഉണ്ടായിരുന്നു. പഠിത്തച്ചെലവു് നീക്കി ഡാക്ടർക്കു് അവിടംകൊണ്ടു് കുറേ സമ്പാദ്യമുണ്ടാക്കാനും സാധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇംഗ്ലണ്ടിൽ താമസിച്ച കാലത്തു് ജർമ്മനി, ഫ്രാൻസു്, ബൽജിയം മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് പോകുകയും അവിടങ്ങളിൽ ഉള്ള വിദഗ്ധന്മാരായ ഡാക്ടർമാരുമായി പരിചയമാകുകയും അവരുടെ ചികിത്സാരീതികളും ശ്രദ്ധിച്ചു മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ഇംഗ്ലണ്ടിലെ വിദഗ്ധന്മാരായ ഡാക്ടർമാരിൽ ആരേയും മേനോനു് പരിചയമാകാതില്ല. താൻ കാണുന്ന ഒരാളിൽനിന്നോ ഒരു വസ്തുവിൽനിന്നോ ഒരു സംഭവത്തിൽനിന്നോ ഒരു പുതിയ അറിവോ ഒരു ഗുണപാഠമോ പഠിക്കുക എന്നുള്ളതു് മാധവമേനോന്റെ ഒരു പ്രത്യേകമായ സ്വഭാവമാണു്. ആ സ്വഭാവമാണെന്നു തോന്നുന്നു അദ്ദേഹത്തിനെ ഇങ്ങനെ ഉയർത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്. മാധവമേനോനു് എപ്പോഴും ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയുടെ പ്രകൃതമാണു്. ആരു് എപ്പോൾ എന്തു പറഞ്ഞാലും അതൊക്കെ ഗുരുവചനംപോലെ അതു

കായ്മായി അദ്ദേഹം ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. ഇന്നും ആ പ്രകൃതംതന്നെ. എന്റെ അറിവിൽ ഇങ്ങനെ ഒരു ദോഷവുമില്ലാത്ത ഒരു യോഗ്യനായ ചെറുപ്പക്കാരൻ ഉണ്ടായിട്ടേ ഇല്ല. ചില വലിയ മഹാന്മാരുടെ ജീവചരിത്രങ്ങൾ വായിച്ചിട്ടുള്ള ഓമ്മ നോക്കുകയാണെങ്കിൽക്കൂടി ഇത്ര ചെറുപ്പത്തിൽത്തന്നെ അവരാരും ഇത്ര ജീവിതപരിശുദ്ധിയും ഇതുപോലെ പ്രവൃത്തിസാമർത്ഥ്യവും ഉള്ളവരായിരുന്നെന്ന് എനിക്ക് തോന്നുന്നില്ല. ഈ പ്രായമൊക്കെ കടന്നതിനു ശേഷമാണ് അവരിൽ പലരുടേയും ജീവിതത്തിനു വലിയ മാറ്റം കാണുന്നതു്.

രാ: ക:—മാധവമേനോനു് എന്തു പ്രായംവരും? ഒരു മുപ്പതു വയസ്സിൽ കൂടുതലുണ്ടെന്നു് എനിക്കുതോന്നിയില്ല.

ക: ക:—ഇപ്പോൾ കാഴ്ചയിൽ അതുമാത്രം തോന്നുമോ എന്നു സംശയമാണു്. എന്നാൽ ഏകദേശം നൂറു വയസ്സു പ്രായം ഉണ്ടായിരിക്കണം. മേനോനു് അമ്മാവനെപ്പറ്റി വളരെ ബഹുമാനമുണ്ടു്. ഒരിക്കൽ ഇങ്ങോട്ടു വരണമെന്നും പറഞ്ഞിരിക്കയാണു്. കൃഷിത്തോട്ടങ്ങളും മൃഗശാലയും വിദ്യാലയങ്ങളും മറ്റും കാണുവാൻ കുറെക്കാലമായി ആഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയാണെന്നു് എന്നോടു പറഞ്ഞു. അടുത്തദിവസം കണ്ടപ്പോൾ ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു ക്ഷണിക്കയുണ്ടായി. പെട്ടെന്നു് നല്ലാർവട്ടത്തേക്കു പോകേണ്ട അത്യാവശ്യമുണ്ടെന്നും പറഞ്ഞുണ്ടു് പോയതു്. താമസിയാതെ ഇങ്ങോട്ടുവരുമെന്നു തോന്നുന്നു. കൊച്ചുതമ്പാന്റെ വിവാഹം ഉടനെ നടത്തണമെന്നാണു് ഡാക്ടരുടെ അഭിപ്രായം. അമ്മാവൻ അതുപറ്റി വല്ലതും ആലോചിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്തോ!

രാ: ക:—ഞാനൊന്നും ആലോചിക്കയുണ്ടായില്ല. നീ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ ആയിരുന്നപ്പോൾ—ഏതാണ്ടു് ഒന്നരവർഷത്തിനു മുൻപാണെന്നു തോന്നുന്നു—നിന്റെ അച്ഛൻ എന്നോടു് ഇക്കാര്യത്തെപ്പറ്റി പറഞ്ഞു. നീ വരട്ടെയെന്നും നിന്റെ അമ്മയുടെ മാസമടിയന്തിരം കഴിയട്ടെ എന്നും ആണു്

അന്നു ഞാൻ അദ്ദേഹത്തോട്ട് സമാധാനം പറഞ്ഞതു്. പിന്നീടു ഒന്നും അദ്ദേഹം ആ കാര്യത്തെപ്പറ്റി സംസാരിക്കയുണ്ടായില്ല.

ക: ക:—കൊച്ചുതമ്പാൻ ഇപ്പോൾ ഇവിടെ നമ്മുടെക്കൂടെ താമസിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ സംബന്ധിച്ചു് വേണ്ടതെല്ലാം നമ്മൾ ശ്രദ്ധിച്ചുകൊള്ളുമല്ലോ എന്നായിരിക്കും അച്ഛനേറയും വലിയച്ഛനേറയും ഒക്കെ സമാധാനം. അച്ഛാമ്മ അങ്ങനെ സമാധാനിച്ചിരിക്കയാണെന്നു് അവർ എന്നോടു പറഞ്ഞു. അച്ഛാമ്മ ഏതായാലും മകനെറ നന്മയിൽ ജന്മസാഫല്യം നേടിയിരിക്കയാണു്. എപ്പോഴും അമ്മാവനെ പ്രശംസതന്നെ; അതിനേ അവക്കു നേരമുള്ളൂ. അമ്മാവനെറ അച്ഛനെ ദഹിപ്പിച്ച സ്ഥലത്തു് ഒരു കല്ലറ പണിയിച്ചു് അവിടെ രണ്ടുനേരവും വിളക്കു വയ്ക്കണമെന്നും മറ്റും അച്ഛാമ്മ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കയാണു്. കല്ലറ കെട്ടിക്കാനുള്ള കല്ലും ഇറക്കിച്ചുകഴിഞ്ഞു. അവർ വളരെ അധികം സ്നേഹമുള്ള ഒരു സ്ത്രീരത്നമാണു്. ഞങ്ങളോടൊക്കെ അവക്കു് മക്കളേപ്പോലെ അതേവിധത്തിലുള്ള വാത്സല്യമുണ്ടു്. ഗോമതിക്കു് വിവാഹത്തിനുള്ള പ്രായം കവിഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്നു് കഴിഞ്ഞ ക്രിസ്തുമസ്സിനു് ഞാൻ ഇവിടെ വന്നപ്പോൾ കൂടക്കൂടെ പറയാറുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അങ്ങനെ ഒന്നും പറയുന്നില്ല. അവക്കു് എല്ലാവക്കും സമ്മതവും സന്തോഷവും ഉള്ള സ്ഥിതിക്കു അതു് ഇനിയും നീട്ടണമെന്നുണ്ടോ?

രാ: ക:—ഇനി നീട്ടണമെന്നില്ല. കൊച്ചുതമ്പാന്റെ അഭിപ്രായം ഒന്നു ചോദിച്ചറിയേണ്ടതായുണ്ടു്. രുഗ്മിണിയോടു പറയാം. അച്ഛന്റെ മൃതശരീരം ദഹിപ്പിച്ച സ്ഥലത്താണോ കല്ലറ കെട്ടിക്കാൻ പോകുന്നതു്?

ക: ക:—അതേ; ഇവിടെ അമ്മായി, അമ്മുമ്മയുടെ കല്ലറ കെട്ടിച്ച ആ രീതിയിലാണു്. വലിയച്ഛനും അതിൽ നല്ല ഉത്സാഹമുണ്ടു്.

രാ: ക:—ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്ന ഒരു കാര്യമാണതു്. ഇവിടെ രുഗ്മിണി, അമ്മയുടെ കല്യാണം കെട്ടിച്ചപ്പോൾമുതൽ ഞാൻ ആലോചിച്ചുതുടങ്ങിയതാണു്. ഏതായാലും അവൾക്കു് ആ ബുദ്ധി തോന്നിയതു് നന്നായി. അതിന്റെ പണി തുടങ്ങുമ്പോൾ എന്നെ അറിവിക്കാൻ ഏർപ്പാടു ചെയ്തിട്ടേ നീ പോകാവു. നിനക്കു മദിരാശിയിലേക്കു് എന്നു പോകണം?

ക: ക:—ഒരാഴ്ചയ്ക്കകം പോയാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ടു്. കൊച്ചുതമ്പാന്റെ വിവാഹം ഇവിടെ നടക്കുമെങ്കിൽ അതുകഴിഞ്ഞുപോകയാണല്ലോ നല്ലതു്.

രാ: ക:—ആലോചിച്ചു തീർച്ചയാക്കാം. നിനക്കുപോകേണ്ട സമയത്തു് നീ പൊയ്ക്കൊള്ളുക. വിവാഹദിവസം ഇവിടെ എത്തിയാൽ മതിയല്ലൊ. അവരവർ ഏർപ്പെടുന്നകാര്യം ശ്രദ്ധാശാന്തിയോടെ നിർവഹിക്കണം. അതിനു് യാതൊന്നും ബാധകമാകരുതു്. അതു കഴിഞ്ഞു് മറവുവേണ്ട കാര്യങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധിക്കണം.

ക: ക:—അതുമതിയുള്ളു. ഓമനയ്ക്കു കോളേജിൽ ചേരണമെന്നു പറയുന്നു.

രാ: ക:—എന്നോടും അവൾ പറകയുണ്ടായി. അതു് അവളുടെ അഭിപ്രായം മാത്രമാണു്. ഇന്റർമീഡ്യറ്റ് ജയിച്ചശേഷം മെഡിക്കൽ കോളേജിൽ ചേരണമെന്നാണു് അവളുടെ ആഗ്രഹം. ഞാൻ ഒന്നും ആലോചിക്കയുണ്ടായില്ല. രുഗ്മിണിക്കു് അതിൽ അത്ര സന്തോഷം ഉണ്ടോ എന്നും സംശയമാണു്. എവിടെ, ഓമനയേയും രുഗ്മിണിയേയും ഇങ്ങോട്ടുവിളിക്കുക.

അമ്മാവന്റെ നിയോഗമനുസരിച്ചു് കരുണാകരൻകർത്താവു് രുഗ്മിണിയമ്മയേയും ഓമനയേയും വിവരം അറിവിച്ചു് മടങ്ങിവന്നു. പുറകേ ഓമനയും അവളുടെ അമ്മയും അവരോടൊക്കുടി കോമളവും അവിടെ എത്തി.

കോമളം അവളുടെ അച്ഛനോടു പറയുന്നു:—

PRESENTED BY:
SRI M. K. VASUDEVAN NAIR
MANIYARA VEEDU
M LAYINKIL

"അച്ഛാ, ഓമനയേയും അമ്മയേയും മാത്രം വിളിക്കാൻ അച്ഛൻ പറയുമോ എന്ന് എനിക്കൊരു സംശയം; അച്ഛൻ എന്റെ പേരുകൂടി പറഞ്ഞത് കരുണാകരൻചേട്ടൻ കേൾക്കാത്തതുകൊണ്ടല്ലേ അദ്ദേഹം എന്നെ വിളിക്കാതിരുന്നത് എന്നു ആലോചിക്കുന്നതിനിടയിൽ ഞാൻ ഇവിടെ എത്തിക്കഴിഞ്ഞു. എന്റെ ആവശ്യം ഇവിടെ ഇപ്പോൾ ഇല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ മടങ്ങുകയായി."

കത്താവു് അദ്ദേഹം ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറയുന്നു:—

"നീ മടങ്ങിപ്പോകണമെന്നില്ല. നിന്റെ ആവശ്യം ഇവിടെ ഇല്ലായ്കയുമില്ല. പക്ഷേ തല്ക്കാലം നിന്റെ അമ്മയോടും ഓമനയോടും മാത്രം ചോദിച്ചറിയേണ്ട ഒരു കാര്യംനേരിട്ടു. അതു് പിന്നീടു് നിന്നെ അറിവിച്ചാൽ പോരായ്കയില്ലെന്നു സമാധാനിച്ചതു്, നീ ക്രൂടി പോരുന്നതായാൽ അവിടെ ഗോമതി തനിച്ചാകുമല്ലോ, അതു് അവൾക്കു വല്ലായ്കയുടെ കാരണമാകയില്ലേ എന്നു് ഓർമ്മയുണ്ടായതു കൊണ്ടാണു്. അതാണു് നിന്നെ വിളിക്കാൻ പറയാതിരുന്നതു്.

കോമളം:—അതൊന്നും ഞാൻ ആലോചിച്ചില്ല അച്ഛാ. കാര്യമെന്തെന്നു് എനിക്കു് മനസ്സിലായുമില്ല. പക്ഷേ, ഗോമതിച്ചേച്ചി നല്ല പട്ടല്ലേ അച്ഛാ. ഒരു വല്ലായ്കയും അശുദ്ധഹൃദയത്തിൽ പതിയുകയില്ല.

രാ: കാ:—അതുമതി. ആവട്ടേ, നിന്റെ അഭിപ്രായം തന്നെ ആദ്യമായി അറിയാം. ഓമനയ്ക്കു പഠിക്കാൻ പോകണമെന്നു പറയുന്നല്ലോ. എന്താണു് വേണ്ടതു്.

കോമളം:—ദൈവമേ, സന്തോഷം വരുന്നു. ഞാൻ എത്ര കണക്കിനു അതു് ഉൽഘടിച്ചു. ഉൽഘടിച്ചകാര്യം ശരിയാണോ എന്നു് എനിക്കു നിശ്ചയമില്ലാതിരുന്നതു കൊണ്ടാണു്, കാര്യമെന്തെന്നു് എനിക്കു മനസ്സിലായില്ലെന്നു ഞാൻ മുമ്പു് അച്ഛനെ അറിവിച്ചതു്. കരുണാകരൻചേട്ടൻ വന്നു് ഓമനയും അമ്മയും ഇങ്ങോട്ടവരണമെന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ എന്തിനായിരിക്കും എന്നു ഞാൻ ആലോചിക്കയും പെട്ടെന്നു് ഓമനയുടെ പഠിത്തത്തിന്റെ കാര്യം ചോദിക്കാനാ

ണെന്ന് സമാധാനിക്കയും ചെയ്യ. അപ്പോഠം എനിക്ക് ഉൗഹാപോഹങ്ങൾംക്ക കഴിവുണ്ടായി തുടങ്ങുന്ന എന്ന് ദൈവത്തെ സ്മരിച്ചുകൊണ്ട് ഞാൻ വിശ്വസിക്കട്ടോ അച്ഛാ.

രാ: ക:—അതിനൊക്കെ നീ എന്നേ പ്രാപ്തയായിരിക്കുന്നു.

കോമളം:—അച്ഛന്റെ സമ്മതം എനിക്ക് അച്ഛനേറയും ഗുരുവിനേറയും സ്ഥാനങ്ങളിൽനിന്ന് ഉള്ളതാണ്. അമ്മയ്ക്ക വിപരീതം ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അമ്മ അതു പറയുമായിരുന്നല്ലോ. വിപരീതം പറയാത്തതുകൊണ്ട് അമ്മയും സമ്മതിച്ച എന്ന സമാധാനിക്കാം. മാതാപിതാക്കന്മാരുടേയും ഗുരുവിന്റേറയും സമ്മതമുണ്ടെങ്കിൽ അതു ഒരു ദൈവാനുഗ്രഹമുള്ള കായ്യംതന്നെ. ഇനി അച്ഛന്റെ ചോദ്യത്തിനു ഉത്തരം പറയാം. ഓമന പഠിക്കാൻ പോകണമെന്നുള്ള കായ്യത്തിൽ അവളേക്കാഠം ആഗ്രഹം എനിക്കാണുള്ളതു്. ഞാനും ഓമനയും ഗോമതിച്ചേച്ചിയും കൂടിയാണ് ആ കായ്യം ആലോചിച്ചതു്. അനുജത്തിക്ക ഡാക്ടർ പരീക്ഷയ്ക്ക പഠിക്കണമെന്നാണ് ആഗ്രഹം. അതുകൊള്ളാം ഇല്ലേ അച്ഛാ. അച്ഛൻ ആയുർവേദ വൈദ്യൻ; കരുണാകരൻചേട്ടൻ നിയമജ്ഞൻ; ഗോമതിച്ചേച്ചി സംഗീതവിദുഷി; ഞാൻ ആയുർവേദം പഠിച്ച, സാഹിത്യം പരിശീലിക്കുന്നു; കുമാരൻകുത്താവു് എൻജിനീയർ ആകാനാണ് ഭാവം, ഇനി നമുക്ക് ഒരു ഡാക്ടർ ആണ് ഉടനെ വേണ്ടതു്. (ഇവിടെ ആയപ്പോഠം കോമളത്തിനു് എന്തോ ഒരു സ്മരണയുണ്ടായി. ക്ട്ടാക്കാതെ തുടർന്നുപറയുന്നു.) ആ സ്ഥാനം ഓമനയും വഹിക്കട്ടെ; ഇവിടെ ഉള്ള എല്ലാവരേയും നമുക്ക് ഓരോ പ്രത്യേക വിഷയങ്ങളിൽ ജ്ഞാനമുള്ളവരാക്കിത്തീർക്കണം. എല്ലാ കലകളും എല്ലാ ശാസ്ത്രങ്ങളും പഠിച്ചവരേക്കൊണ്ട് നമ്മുടെ ഗൃഹം ശോഭനവും വിഖ്യാതവും ആകണം; ഇല്ലേ അച്ഛാ. അച്ഛനു് ഒരു കൃഷിശാസ്ത്രജ്ഞനും ഒരു മൃഗവൈദ്യനും കൂടി അധികം താമസിയാതെ വേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ആ ഭാരം സുകുമാരൻ ഏററ എന്നാണ് അവൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്.

അമ്മ സ്ഥാപിക്കാൻപോകുന്ന മഹിളാമന്ദിരത്തിലെ പ്രധാന അദ്ധ്യാപിക ഇവിടെ ആരെങ്കിലും തന്നെ ആയിരുന്നാൽ കൊള്ളാമെന്ന അമ്മയ്ക്ക് ആഗ്രഹമുണ്ട്. അതിനു് ഞാൻ ആരേയും കാണുന്നില്ല.

രാ: അമ്മ:—അതിനു നീ മതി.

കോമളം:—അയ്യോ! അമ്മേ! അതിനുവേണ്ട പഠിപ്പൊന്നും എനിക്കു് ഇല്ലല്ലോ. ഇനിയും ഞാൻ ശ്രമിക്കാം. പ്രധാന അദ്ധ്യാപികയാകാൻ എന്നാലും പ്രയാസം തന്നെ.

രാ: അ:—നീ മുൻപു് എന്താണു് പറഞ്ഞതു്; ഊഹാപോഹങ്ങൾക്കു നിനക്കു കഴിവുണ്ടായിത്തുടങ്ങുന്നു എന്നു വിശ്വസിക്കാൻ അച്ഛനേറയും അമ്മയുടേയും സമ്മതം മതിയെന്നല്ലേ. ഇക്കായ്യത്തിൽ ഞങ്ങൾ രണ്ടുപേരും സമ്മതിച്ചാൽ നിനക്കു ധൈര്യക്കുറവുണ്ടാകുമോ?

കോമളം:—എന്നാൽ ഒരിക്കലും പാടില്ല. അച്ഛനും അനുവദിച്ചു കഴിഞ്ഞോ?

രാ: അ:—അദ്ദേഹത്തിനു് നീ പ്രധാനാദ്ധ്യാപികയായിരിക്കുന്നതുപോലെ സന്തോഷം വേറെ ആരു് ഇരുന്നാലും ഇല്ലെന്നു് അദ്ദേഹം എന്നോടു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്.

കോമളം:—അച്ഛനും അമ്മയും സമ്മതിച്ചാൽ പിന്നെ എനിക്കു ധൈര്യമെന്തിനു്? ഞാൻ അന്നന്നു പഠിപ്പിക്കേണ്ടതൊക്കെ അച്ഛന്റെ അടുക്കൽനിന്നു പഠിച്ചു് അവിടെ പഠിപ്പിക്കും.

രാ: കു:—അപ്പോൾ ഞാൻ സർവ്വജ്ഞനാണെന്നാണോ നിന്റെ അഭിപ്രായം?

കോമളം:—എന്റെ അച്ഛനു് ഉള്ളെടത്തോളം അറിവു് എനിക്കുണ്ടാക്കാൻ എത്ര ജന്മംകൊണ്ടു് എനിക്കു സാധിക്കുമെന്നു ചിലപ്പോൾ ഞാൻ ആലോചിക്കാറുണ്ടു്.

രാ: കു:—നിനക്കു് ഇനി വേറൊരു ജന്മം എടുക്കേണ്ടിവരികയില്ല. ഈ ജന്മം കൊണ്ടുതന്നെ നിനക്കുവേണ്ടതെല്ലാം നാം സാധിക്കും.

അദ്ദേഹം അതുയും പറഞ്ഞുതീന്ന ഉടനെ കോമളം അച്ഛന്റെ അടുത്തുചെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദങ്ങളിൽ നമസ്കരിക്കയാണുണ്ടായതു്. ഉടനേ അദ്ദേഹം അവളേ അനുഗ്രഹിച്ചു് എഴുനേല്പിച്ചു. കോമളത്തിന്റെ നയനങ്ങളിൽ അശ്രുക്കൾ പൊടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അതുകണ്ടു് കത്താവദ്ദേഹത്തിനും രുഗ്മിണിഅമ്മയ്ക്കും ഓമനയ്ക്കും അനുഭാവമുണ്ടാകയും അവരുടെ കണ്ണുകളിലും അശ്രുക്കൾ പൊടിക്കയും ചെയ്തു. ഇതുയുമാത്രം ഇവിടെ എന്തുണ്ടായി എന്നു് ആലോചിച്ചു് കരുണാകരൻകത്താവു് നിലകൊണ്ടു. അപ്പോഴെയ്ക്കു് സംസ്കൃത പാഠശാലയിൽ പോയിരുന്ന കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനും അവിടെവന്നു. എന്നാൽ അദ്ദേഹം കത്താവദ്ദേഹവും മറ്റും ഇരിക്കുന്ന സ്ഥലത്തേക്കു പോകാതെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുറിയിലേക്കുപോയി. തമ്പാൻ പോകുന്നതു് അവക്കു് എല്ലാവക്കും കാണാമായിരുന്നു. കത്താവദ്ദേഹം കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാൻ പോകുന്നതുകണ്ടു് അദ്ദേഹത്തെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുവരാൻ ഓമനയെ പറഞ്ഞയച്ചു. തമ്പാനും ഓമനയുമായി ഉടനേ വന്നുചേർന്നു. കത്താവദ്ദേഹം തമ്പാനോടു് ഇരിക്കാൻ പറഞ്ഞതിനുശേഷം അദ്ദേഹത്തിനോടു ചോദിക്കുന്നു:— "നമുക്കു് ഒരു ഡാക്ടർ വേണമെന്നു് കോമളം പറയുന്നു; അതുയാവശ്യമുണ്ടോ?"

തമ്പാൻ:— കോമളം പറഞ്ഞതു് നല്ലപോലെ ചിന്തിച്ചായിരിക്കുമല്ലോ. പിന്നീടു് അവിടുന്നു തീച്ചയാക്കേണ്ടതാണു്. എന്റെ അഭിപ്രായം ചോദിക്കാൻ ഭയത്തോന്നിയതുകൊണ്ടു് ഡാക്ടർ ഉണ്ടായാൽ കൊള്ളാമെന്നു എനിക്കുള്ള അഭിപ്രായവും അറിവിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

രാ: ക:— ഓമനേ അണ്ണു് ഡാക്ടർ ആക്കാൻ കോമളം ആലോചിക്കുന്നതു്.

കൊ: ത:— ഓമനയ്ക്കും അതു സന്തോഷമായിരിക്കണം. അവർ ശ്രീരാമലക്ഷ്മണന്മാരെപ്പോലെ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നവരാണു്. കടന്ന സഹോദരസ്നേഹം അവക്കുണ്ടു്.

ഓമന:— ചേച്ചീ! ചേട്ടൻ തിരുമേനിയുടെ കാര്യം ചേച്ചി പറയാതിരുന്നതെന്തു് ?

കോമളം:— അദ്ദേഹം നമുക്കുള്ള ഒരു തത്വജ്ഞാനി. അമ്മയ്ക്കുള്ള സ്ഥാനം നീ തീച്ചയാക്കുക.

ഓമന:—എല്ലാം അമ്മമയം തന്നെ അല്ലേ; ആ സ്ഥിതിക്ക് അമ്മയ്ക്കുള്ള സ്ഥാനം തീച്ച്വയാക്കാനുണ്ടോ?

കോമളം:—ശരിയാണ് അനുജത്തി പറഞ്ഞതു്. ഞാൻ അതു കൊണ്ടാണ് ഒന്നും തീച്ച്വയാക്കാതിരുന്നതും.

രാ: ക:—കോമളം; അമ്മയുടെ അഭിപ്രായം എന്താണെന്ന് ചോദിച്ചില്ലല്ലൊ. നിങ്ങളുടെ ആലോചനയിൽ അമ്മയും സന്ധിച്ചിരുന്നോ?

കോമളം:—ഇല്ല അച്ഛാ! ഞങ്ങളുടെ വിനോദസമയത്തുള്ള ഒരു ആലോചന ആയിരുന്നു അതു്. അമ്മയ്ക്ക് ആ കാര്യം അറിയാം. അമ്മയുടെ അഭിപ്രായം എന്തെന്ന് തുപമായിട്ടില്ല. F2610

രാ: ക:—എന്താണ് രുഗ്മിണിയുടെ അഭിപ്രായം. അതു കേൾക്കട്ടെ.

രു: അ:—അയ്യോ എന്നോട്ട് അഭിപ്രായം ചോദിക്കാനുണ്ടോ. അവിടത്തേ അഭിപ്രായം തന്നേ എന്റെ അഭിപ്രായം.

ഓമന:—അച്ഛാ അതു അമ്മയുടെ ഒരു സൂത്രവാക്യമാണ്.

കോമളം:—ഓമനേ, നിനക്കു തെറ്റിപ്പോയി; സൂത്രവാക്യമല്ലാ, മുദ്രാവാക്യമാണ്.

ഓമന:—ഞാൻ സൂത്രവാക്യത്തിനു് ഉദ്ദേശിച്ച അർത്ഥം ഞാൻ പറയാം. അതു തെറ്റിപ്പോയോ എന്നു് ചേച്ചി ആലോചിക്കണം. തെറ്റിയെങ്കിൽ മുദ്രാവാക്യമാക്കാം. അച്ഛന്റെ ഇഷ്ടം തന്നെ അമ്മയുടെ ഇഷ്ടം എന്നു് അമ്മ എപ്പോഴും പറയുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ എല്ലാ കാര്യങ്ങളും അമ്മയുടെ ഇഷ്ടംപോലെയേ ഇവിടെ നടക്കുന്നുള്ളൂ. അപ്പോൾ അമ്മയുടെ ആ വാക്യം ഒരു സൂത്രവാക്യമല്ലേ? അച്ഛന്റെ ഇഷ്ടം എന്നു പറയുന്നു. നടക്കുന്നതൊക്കെ അമ്മയുടെ ഇഷ്ടം. ആ സ്ഥിതിക്കു് അമ്മ പറയുന്നതു് ഒരു സൂത്രവാക്യമെന്നു എനിക്കു തോന്നുന്നു.

കോമളം:—അച്ഛന്റെ ഹിതമറിഞ്ഞു്, അതു സ്വന്തഹിതമാക്കിയാണു് അമ്മയുടെ സകല പ്രവൃത്തികളും നടക്കുന്നതു്,

അങ്ങനെ ആയാൽ അമ്മയ്ക്ക് ഒരു പ്രത്യേകഹിതം എന്തിന്? അമ്മ പറയുന്നതും പ്രവർത്തിക്കുന്നതും എല്ലാം അച്ഛനു് ഹിതമാകത്തക്കവിധം അമ്മ, അമ്മയുടെ മനസ്ഥിതിയെ ശരിപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. അമ്മയുടെ യാതൊരു പ്രവൃത്തികളും നന്നല്ലെന്നോ തെറ്റിപ്പോയെന്നോ അച്ഛൻ പറയാറുമില്ലല്ലോ. അതുകൊണ്ടു തന്നെ അച്ഛന്റെ ഹിതം അണുവും പിഴയ്ക്കാതേ ആണു് അമ്മയുടെ നടപടി എന്നു് നീ മനസ്സിലാക്കാത്തതെന്തു്? അച്ഛന്റെ ഹിതമാണു് അമ്മയുടെ വ്രതം. അതാണു് അമ്മയുടെ മുദ്രാവാക്യം. അല്പംകൂടി വിവരിച്ചു പറയുവാനുണ്ടു്. അച്ഛൻ അമ്മയേയും അമ്മ അച്ഛനേയും നല്ലപോലെ അറിഞ്ഞതിനുശേഷം അവരുടെ ഹിതാഹിതങ്ങളേയും ഇഷ്ടാനിഷ്ടങ്ങളേയും പറഞ്ഞുതീർത്തു് അവരുടെ ഹൃദയത്തിനു് ശരിയായ ഐകൃംവരുത്തിയതോടുകൂടി അച്ഛൻ സകല കാര്യങ്ങളും അമ്മയുടെ ഹിതംപോലെ നടത്തിക്കൊള്ളാൻ വിട്ടിരിക്കയാണു്. അമ്മയുടെ ആലോചനയിലും പ്രവൃത്തിയിലും വല്ലതും ന്യൂനത ഉണ്ടാകുന്നെങ്കിൽ അതുമാത്രം തിരുത്തി ശരിയാക്കണമെന്നേ അച്ഛനു് ഉദ്ദേശമുള്ളൂ. ദൈവാധീനംകൊണ്ടു് അങ്ങനെ ഒരു പോരായ്മയും അമ്മയുടെ പക്കൽനിന്നും വരികയുമില്ല. അതുകൊണ്ടു് അച്ഛനു സ്വസ്ഥതയുമുണ്ടു്. പുതിയ പുതിയ കാര്യങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നതിനും ഗൌരവമേറിയ കാര്യങ്ങളേപ്പറ്റി ചിന്തിക്കുന്നതിനും അച്ഛനു സൌകര്യം കിട്ടുന്നതിന്റെ രഹസ്യവുമതാണു്. ഈ വിധമാണു് നമ്മുടെ മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ ജീവിതസ്ഥിതി. ഞാൻ എഴുതിവരുന്ന അമ്മയുടെ ജീവിതചരിത്രത്തിൽ ഈ ഭാഗം വിസ്തരിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ അമ്മയ്ക്ക് അറിവില്ലാത്തതോ അമ്മ പുതുതായി ഏർപ്പെടേണ്ടിവരുന്നതോ ആയകാര്യങ്ങളിൽ അച്ഛനോടു വിവരം ചോദിച്ചറിഞ്ഞതിനുശേഷമേ അമ്മ പ്രവൃത്തിക്കയുള്ളൂ. നിന്റെ പഠിത്തകാര്യം—നീ മദിരാശിയിൽപോയി പഠിക്കുന്ന സംഗതി—ഏതാണ്ടു് അങ്ങ

നേ ഉള്ള ഒന്നാണ്. അതുകൊണ്ട് ആ സംഗതി അച്ഛന്റെ അനുമതി ക്രടാതെ അമ്മയ്ക്ക തീരുമാനിക്കാൻ പാടില്ല. ഇവിടെ അതിന്റെ ആവശ്യവുമില്ലല്ലോ. അച്ഛന്റെ അനുമതി വാങ്ങി അമ്മ തീരുമാനിക്കുന്നതിൽ ഭേദം അച്ഛന്റെ സാന്നിദ്ധ്യമുള്ളപ്പോൾ അച്ഛൻ തീരുമാനിക്കതന്നെ അല്ലേ. അതുകൊണ്ടാണ് അച്ഛന്റെ അഭിപ്രായം തന്നെ അമ്മയുടെ അഭിപ്രായവും എന്ന് അമ്മ, അമ്മയുടെ മനസ്സിൽ സ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠകഴിച്ചിട്ടുള്ള ആ മുദ്രാവാക്യത്തെ ഇവിടെയും പ്രതിധ്വനിപ്പിച്ചതു്. ഇതിൽ നിന്ന് അനുജത്തിയുടെ അഭിപ്രായം തെറ്റിപ്പോയെന്ന് അനുജത്തിക്ക ബോദ്ധ്യമാകുമല്ലോ. സംശയമുണ്ടെങ്കിൽ ചോദിക്കണം. നിന്റെ സൂത്രവാക്യത്തിന് മംഗല്യസൂത്രം ധരിച്ച ആ മുഹൂർത്തത്തിൽ അമ്മ മനസ്സിൽ കുറിച്ച ഒരു വാക്യമാണ് അമ്മ പറഞ്ഞതു് എന്ന് കഷ്ടിച്ച വേറൊരർത്ഥമെടുക്കാം. അതു മുദ്രാവാക്യമായെന്നും വരാം. മംഗല്യസൂത്രം ധരിച്ചപ്പോൾ ഭർത്താവിനു ഹിതമായേ ഞാൻ പ്രവർത്തിക്കയുള്ളു എന്ന് നിശ്ചയിച്ച്, അന്നുമുതൽ അനുഷ്ഠിച്ചുവരുന്ന ഒരു വാക്യമാണ് അമ്മ പറഞ്ഞതെന്ന് നീ മനസ്സിലാക്കിക്കൊണ്ട്, അങ്ങനെ നീ പറഞ്ഞതായിരിക്കാമെന്നു ആദ്യം ഞാൻ സംശയിച്ചുപോയി. എന്നാൽ അതിനും സൂത്രവാക്യം എന്നു പറയുന്നതിൽ ക്ലിഷ്ടതയും അഭംഗിയും അസുഖവും ഉണ്ട്. അതുകൊണ്ടാണ് മുദ്രാവാക്യമെന്ന് ഞാൻ ഉടനെ തിരുത്തിയതു്. അപ്പോൾ നീ ഉദ്ദേശിച്ച അർത്ഥം നീ പറഞ്ഞു. നിന്റെ ഹൃദയം ഈ സംഗതിയിൽ ഗുരുലഘുതത്വം അറിഞ്ഞു വർത്തിച്ചില്ലല്ലൊ എന്നുവിചാരിച്ച് എനിക്ക് അല്പം കുണ്ഠിതമുണ്ട്. അമ്മയ്ക്ക അതിൽ വല്ലതും അസുഖം ഉണ്ടെങ്കിൽ നീ അമ്മയോട് മാപ്പ് ചോദിക്കണം. നാം ചെയ്യുന്ന ചെറിയ തെറ്റുകൾ ക്ഷമിക്കാനും തിരുത്താനും നമ്മോട് വാത്സല്യനിധികളായി വർത്തിക്കുന്ന നമ്മുടെ മാതാപിതാക്കന്മാർക്ക് എപ്പോഴും സന്തോഷമേ ഉള്ളു.

ഓമന:—എനിക്ക് തെറ്ററിയുന്നതുതന്നെ. എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട മാതാവിനെ ഇനിയും ഞാൻ ശരിയായി അറിഞ്ഞില്ലല്ലൊ എന്നു് വിചാരിച്ചു് ഞാൻ പശ്ചാത്തപിക്കുന്നു. എന്റെ ജ്യേഷ്ഠത്തിയുടെ അനുജത്തി ആകാൻ എനിക്ക് സാധിച്ചില്ല. ചേച്ചി അമ്മയേയും അച്ഛനേയും എത്ര ശരിയായി അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഞാൻ ഒരു കഥയും ഇല്ലാത്ത ഒരു കഴുതതന്നെ. ഏതായാലും എന്റെ അപരാധത്തെ ക്ഷമിക്കാനായി എന്റെ ജ്യേഷ്ഠത്തിയുടെ ഉപദേശം ശിരസാവഹിച്ചു് ഞാൻ എന്റെ മാതൃപാദങ്ങളെ ഇതാ ശരണം പ്രാപിക്കുന്നു.

ഓമന, അമ്മയുടെ പാദങ്ങളിൽ വീണു് കരയുന്നതു കണ്ടു് കൊച്ചുപ്പൻ തമ്പാനും കരുണാകരൻ കത്താവിനും സങ്കടം തോന്നി. കത്താവദ്ദേഹം കോമളത്തിന്റേയും ഓമനയുടേയും സംഭാഷണങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ടു് ഇരുന്നതിനുശേഷം ഇപ്പോൾ ഓമന, അമ്മയുടെ കാലുപിടിച്ചതുകണ്ടു് എന്തോ മനോവിചാരത്തിൽ അകപ്പെട്ടിരിക്കയാണു്. രുഗ്മിണിഅമ്മ മകളെ തലോടി എഴുനേല്പിച്ചു് അവളുടെ കൈകൾ പിടിച്ചുകൊണ്ടു് പറയുന്നു.

"ജ്യേഷ്ഠത്തി അച്ഛന്റെ പാദങ്ങളിൽ നമിച്ചു അനുജത്തി എന്റെ കാലുപിടിക്കയും ചെയ്തു. രണ്ടുപേരും അച്ഛന്റെ പാദങ്ങൾതന്നെ നമിക്കയായിരുന്നു വേണ്ടതു്. എന്റെ കാലു പിടിക്കാൻ നീ ഒരു കുറവും എന്നോടു ചെയ്തിട്ടില്ല. നീ ഉപയോഗിച്ച സൂത്രവാക്യത്തിൽ എനിക്കു നിന്നോടു ഒരു അസുഖവും തോന്നുക ഉണ്ടായില്ല. തെറ്റായാലും ശരിയായാലും നിങ്ങളുടെ മനസ്സിൽ തോന്നുന്ന അഭിപ്രായങ്ങൾ അച്ഛനോടോ അമ്മയോടോ നിങ്ങൾ പറയുന്നതു് നിങ്ങൾ നന്നാകണമെന്നുള്ള ഒരു മാർഗ്ഗമായിട്ടാണു് ഞാൻ കരുതിയിരിക്കുന്നതു്. അപ്പോഴപ്പോൾ തെറ്റുകൾ തിരുത്തി ശരിപ്പെടുത്തുന്നതിനു് അതു വളരെ സഹായിക്കും. നീ ഉപയോഗിച്ച സൂത്രവാക്യത്തെപ്പറ്റിയുള്ള നിന്റെ വിവരണം ഞാൻ കേട്ടു. അതിൽ

നീ എന്നെ വാസ്തവത്തിൽ പ്രശംസിക്കുകയാണു് ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. നിന്റെ ആ പ്രശംസ മറ്റൊരു വിധത്തിൽ എനിക്കു അസുഖമാകുമെന്നു് വ്യാഖ്യാനിച്ചതു് കോമളമാണു്. അവളുടെ വ്യാഖ്യാനം ശരിയോ തെറ്റോ എന്നു തീരുമാനിക്കേണ്ടതു ഞാനല്ല, നിങ്ങളുടെ അച്ഛനാണു്. ഞാൻ നിങ്ങളുടെ അച്ഛന്റെ പാദങ്ങളെ ശരണം പ്രാപിച്ചു്, ആ പാദപത്മങ്ങളം ഹൃദയത്തിൽ ഭക്തിയോടുകൂടി പ്രതിഷ്ഠിച്ചു്, ആ ഗുരുപാദങ്ങളെ എപ്പോഴും മാനസപൂജചെയ്യുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു ഭൃത്യയാണു്. ഇത്രമാത്രമേ എനിക്കു് അതേപ്പറ്റി അഭിപ്രായം പറയുവാനുള്ളു. കോമളം എങ്ങനെ എല്ലാം വ്യാഖ്യാനിച്ചാലും നീ എന്തുതന്നെ ധരിച്ചാലും എന്റെ പരമാർത്ഥസ്ഥിതി ഈ വിധമാണെന്നമാത്രം നിങ്ങൾ വിശ്വസിച്ചാൽ മതിയെന്നാണു് എനിക്കു് നിങ്ങളോടു പറയുവാനുള്ളതു്. നീ പഠിക്കാൻ പോകുന്ന വിഷയത്തിൽ നിന്റെ അച്ഛന്റെ അഭിപ്രായം മാത്രമേ നിനക്കു കാര്യമായി അറിയേണ്ടതായുള്ള. ഇവിടെ ഉള്ള മറ്റു സകലരും ആ അഭിപ്രായത്തേ നമിക്കുന്നവരാണു്. അങ്ങനെയുള്ള ഞങ്ങളോടൊക്കെ ഒരു അനുമതി ചോദിക്കുന്ന മര്യാദമാത്രം ഗുരുത്വത്തിനും ലൌകികത്തിനും വേണ്ടി നീ ചെയ്യേണ്ടതായുണ്ടു്. അത്രമാത്രം നീ ചെയ്താൽ ധാരാളം മതിയാകും. നീ പഠിക്കാൻ പോകുന്നതിനു് നിന്നെക്കാൾ താല്പര്യം കോമളത്തിനാണു്. കോമളം നിന്നെ അത്ര അഗാധമായി സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് എനിക്കും നിന്റെ അച്ഛനും നല്ലപോലെ അറിയാം. കൊച്ചുതിരുമേനി സഹോദരസ്നേഹത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ നിങ്ങളെ രാമലക്ഷ്മണന്മാരോടു് സാമ്യപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ എനിക്കു വളരെ സന്തോഷം തോന്നി. അത്ര നിങ്ങൾ രാമലക്ഷ്മണന്മാരേപ്പോലെയോ ഭരതശത്രുഘ്നന്മാരുടെ നിലയിലോ മറ്റോ സഹോദരസ്നേഹത്തിൽ എത്തി എന്നു വിചാരിച്ചല്ല. ഞാനും നിങ്ങളുടെ അച്ഛനും അത്ര ശക്തിയേറിയതും മനോഹരമായതും ആയ ആ സഹോദരസ്നേഹം നിങ്ങൾക്കുണ്ടായി നിങ്ങൾ ഐകൃത്തിലും സന്തോഷത്തിലും കഴിഞ്ഞുകൂടണമെന്നു് ഉൽക്കണ്ഠാപൂർവ്വം പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു് ഇരിക്കുന്നവരാണു്; ഞങ്ങളുടെ

ആ മനോഭാവം കൊച്ചുതിരുമേനി പറഞ്ഞതുകൊണ്ടാണ് എനിക്കു സന്തോഷമുണ്ടായതു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആ അഭിപ്രായം ഫലിക്കണേ എന്നു അപ്പോൾത്തന്നെ ഞാൻ ദൈവത്തെ പ്രാർത്ഥിക്കയും ചെയ്തു. സ്ത്രീജനങ്ങളുടെ സഹോദര സ്നേഹം പുരുഷന്മാർക്കുള്ളതുപോലെ അത്ര മനോഹരമായി ഉണ്ടാകുമോ എന്നുള്ള കാര്യത്തിൽ എനിക്കു് ഇപ്പോഴും സംശയം തീർന്നിട്ടില്ല. ഞാൻ വായിച്ചിട്ടുള്ള പുരാണങ്ങളിലൊന്നിലും രാമലക്ഷ്മണന്മാരേയും ഭരതശത്രുഘ്നന്മാരേയും കുന്തീനന്ദനന്മാരേയും മറ്റും സഹോദരസ്നേഹത്തിൽ കീർത്തിച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ സഹോദരികളായ സ്ത്രീകളെ ഒരു പുരാണകർത്താവും വിവരിച്ചു കാണുന്നില്ല. എന്നാൽ ഉത്തമസ്ത്രീകളെ അവർ ധാരാളമായി ലോകരംഗത്തിൽ അവരോഹണം ചെയ്തിട്ടുമുണ്ടു്. ലോകാനുഭവങ്ങളിലും സഹോദരികളായ സ്ത്രീകളുടെ ഏതദ്വിഷയമായ മാതൃകകൾ അഭിനന്ദിക്കത്തക്കവിധം എനിക്കു് ബോദ്ധ്യമായിട്ടില്ല. ഇതിനുള്ള കാര്യം എന്തായിരിക്കും എന്നുള്ളതാണു് എന്റെ ആലോചന. ഈ വക സംശയം അച്ഛനോടു ചോദിച്ചറിഞ്ഞു തീർക്കണമെന്നു് എനിക്കു മോഹമില്ല. നിങ്ങളിൽ നിന്നു് ദൃഷ്ടാന്തരൂപമായി അതു പഠിക്കാൻ ഞാൻ കാത്തിരിക്കയാണു്. നിങ്ങളുടെ അച്ഛന്റെ അന്തരിച്ചുപോയ സഹോദരിയും ഞാനുംകൂടി ഒരിക്കൽ വളരെനേരം ഈ വിഷയത്തെക്കുറിച്ചു സംസാരിച്ചു വ്യസനിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആ മഹതിക്കോ എനിക്കോ സഹോദരികൾ ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ സ്ത്രീജാതിക്കാകമാനം ഉള്ള ഈ പോരായ്മ തീർക്കാൻ ശ്രമിക്കാമായിരുന്നു എന്നു സമാധാനിച്ചു് ഞങ്ങൾക്കുള്ള ആ കുറവിൽ ഞങ്ങൾ സങ്കടം സമർപ്പിച്ചു. മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ രക്ഷയിലും പരിലാളനയിലും പെൺകിടാങ്ങൾ വളർന്നു് കന്യകകളായി വർത്തിക്കുമ്പോൾ അവർക്കു് സഹോദരസ്നേഹം ഇല്ലെന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല. അവർ ഗൃഹസ്ഥാശ്രമത്തെ പ്രാപിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ അവരുടെ സഹോദരസ്നേഹവും മറ്റും എവിടെയ്ക്കോ പറന്നുപോകുന്നു. അവർക്കു സന്താനങ്ങൾകൂടി ഉണ്ടായാൽ പിന്നീടുള്ള കഥ പറയുവാനുമില്ല. രാമായണത്തിൽ നാം കാണുന്ന രാമലക്ഷ്മണന്മാരുടെ സഹോദരസ്നേഹത്തിന്റെ ഒരു കണികയെങ്കിലും അവ

രുടെ ഭാര്യമാരും പരസ്പരം സഹോദരികളും ആയ സീതയും ഊർമ്മിളയും ഉണ്ടാകാതിരുന്നതിനെപ്പറ്റി നിങ്ങൾ എപ്പോഴെങ്കിലും ചിന്തിച്ചിട്ടുണ്ടോ? അച്ഛനും അമ്മയും വേറെവേറെയാണെങ്കിലും കണ്വമഹർഷിയുടെയും ഗൗതമിഅമ്മയുടേയും വളർത്തുപുത്രികളായി അവരുടെ രക്ഷയിൽ, ഒരുമിച്ചു ഭക്ഷിച്ചും, ഒന്നിച്ചു ശയിച്ചും, ഒരേ ഗുരുമുഖത്തിൽനിന്നു വിദ്യ അഭ്യസിച്ചും, കൂട്ടുചേർന്നു കളിച്ചു രസിച്ചും അങ്ങനെ ഉല്ലാസമായി വളർന്നവന്ന ശകുന്തളയും പ്രിയംവദയും അനസൂയയും തമ്മിലുള്ള അത്ര മനോഹരമായ സഹോദരസ്നേഹം ശകുന്തള ഭർതൃഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു യാത്രയായതോടുകൂടി എവിടെപ്പോയി കാക്കോടകതാളം പ്രാപിച്ചൊട്ടങ്ങി. ഭർതൃഗൃഹത്തിൽ എത്തിയ ഉടനെ ശകുന്തളയ്ക്കുണ്ടായ ദുരനുഭവത്തിൽ ഒരുപക്ഷേ, ആ കന്യകാവസ്ഥകളിൽ ഒന്നും ചെയ്യാൻ പ്രിയംവദയ്ക്കും അനസൂയയ്ക്കും കഴിവില്ലാതെ വന്നുപായി എന്നു സമ്മതിക്കുന്നതായിരുന്നാലും, അവരും വിവാഹത്തിനു പ്രായമായിരുന്നതിനാൽ താമസിയാതെ പ്രിയംവദയും അനസൂയയും ഗൃഹസ്ഥാശ്രമത്തെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുമെന്നു ന്യായമായി സമാധാനിക്കാവുന്ന സ്ഥിതിക്കു് അങ്ങനെ ഭർത്താക്കന്മാരോടു ചേർന്നതിനു ശേഷമെങ്കിലും അവർ ശകുന്തളയ്ക്കായി ചെയ്ത സഹായമെന്തു്? അവരുടെ മനസ്സിൽ വല്ലതും ഉണ്ടായിരുന്നെന്നു് സങ്കല്പിക്കാൻ വാസനയുള്ളവരുടെ മുറപടി അല്ല ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നതു്. അവർ എന്തു പ്രവർത്തിച്ചു എന്നാണു് എന്റെ അന്വേഷണം. ഒന്നുമില്ല; പ്രവൃത്തിയൊന്നും അവർ ചെയ്തിട്ടില്ല. ശകുന്തളയുടെ ആപൽഘട്ടത്തിൽ എന്തുകൊണ്ടെങ്കിലും അവരെ പ്രിയംവദയേയും അനസൂയയേയും എത്തിനോക്കാൻ ശ്രദ്ധ കാണിക്കാതിരുന്ന അവളുടെ കുറവു് വിസ്മരിക്കുന്നതായാൽത്തന്നെ ശകുന്തളയുടെ ദുഷ്കാലം അവസാനിച്ചു് അവർ ഭർത്താവിനോടു ചേർന്നു് സുഖസന്തോഷങ്ങളിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടിയപ്പോഴും പ്രിയംവദയേയും അനസൂയയേയും സ്മരിക്കാനുള്ള അവളുടെ ഹൃദയവീഥി ക്രൂരരുംകൊണ്ടു മൂടിപ്പോയിരിക്കുന്നു. ദൈവമേ സ്ത്രീജാതികളായ സഹോദരികളുടെ പരസ്പരസ്നേഹം അങ്ങേഅറ്റംമുതൽ ഇങ്ങേ അറ്റംവരെ എത്രയോ ശൂന്യവും എന്തു് അന്ധവുമായിരിക്കുന്നു. കവികൾക്കോ ചരിത്രകാരന്മാർക്കോ ആലോചനാവിഷ

യമാകത്തക്കവിധം അതു പ്രാധാന്യമായി സഹോദരികൾ തമ്മിൽ വത്തിക്കാത്ത കുറവു് ഇനിയെങ്കിലും സ്ത്രീലോകം പരിഹരിച്ചില്ലെങ്കിൽ അതു് സ്ത്രീവർഗ്ഗത്തിനു് എന്നും ഒട്ടങ്ങാത്തതും അവരുടെ മറ്റു ഗുണങ്ങളെക്കൂടി മലിനപ്പെടുത്തുന്നതും ആയ ഒരു വലിയ കളങ്കമായിരിക്കും. ഞാൻ കോമളത്തിനോടും ഓമനയോടും വാത്സല്യപൂർവ്വം പറയുന്നതു് നിങ്ങളുടെ സഹോദരസ്നേഹം നിങ്ങൾ ശക്തിയായി ഉറപ്പിച്ചു് നിങ്ങൾ ഏതുവിഷയത്തിൽ ലോകത്തിനു് ഒരു മാതൃകയെ പ്രദാനംചെയ്യണമെന്നാണു്. ഗോമതിക്കുട്ടി ഇപ്പോൾ ഇവിടെ സന്നിഹിതയല്ല. നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ ഗോമതിച്ചേച്ചിയോടു വത്തിയ്യേണ്ടതു് നിങ്ങൾ തമ്മിൽ പെരുമാറുന്നതും സ്നേഹിക്കുന്നതും പോലെ ആയിരിക്കണമെന്നു് വിശേഷിച്ചു പറയേണ്ടതായില്ലല്ലോ. കോമളം, ഈ ഗ്രഹം സകലാവല്ലഭന്മാരേയും ശാസ്ത്രവിദഗ്ദ്ധന്മാരേയും കൊണ്ടു് സംപൂർണ്ണമാക്കാൻ മോഹിക്കുന്നു. അവളുടെ ആ മോഹം സാധിക്കുന്നതു കാണുവാനുള്ള കൌതുകം എനിക്കും നല്ലപോലെ ഉണ്ടു്. എന്നാൽ അതിനുമുൻപായി ഇവിടെ സാധിക്കണമെന്നു് ഞാൻ ആശിക്കുന്നതു അച്ഛന്റെ അനന്തിരവരും മക്കളുമായുള്ള നിങ്ങൾ ഒരു അച്ഛന്റേയും ഒരു അമ്മയുടേയും സന്താനങ്ങളുടെ നിലയിൽ ഹൃദയപൂർവ്വം വത്തിച്ചു് യഥാർത്ഥമായ സഹോദരസ്നേഹത്തിനു് മാതൃകകളായിത്തീരണമെന്നാണു്. അതു സാധിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ ഈ ഭവനം കലാലയവും ശാസ്ത്രാലയവും മാത്രമല്ല, സദ്ഗുണാലയമാക്കിത്തീർക്കാനും നിങ്ങൾക്കു കഴിയും. കോമളം, ഗോമതിച്ചേച്ചിയേയും, നിന്നേയും മറ്റുള്ള സഹോദരങ്ങളേയും സ്നേഹിക്കുന്നതും നിങ്ങളോടു് അവർ പെരുമാറുന്നതും നീ-ഓമന-കണ്ടുപഠിക്കുതന്നെ വേണം. കോമളത്തിന്റെ ഈ സഹോദരസ്നേഹം എന്നും നിലനിന്നുകാണുവാനും അവളപ്പോലെ നിങ്ങളെല്ലാവരും സഹോദരസ്നേഹമുള്ളവരായിത്തീരാനും ഞാൻ ജഗദീശനെ കനിഞ്ഞു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. സന്താനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചെടത്തോളം എനിക്കുള്ള ജീവിതാശ അതു മാത്രമാണു്. ആ ആശയ്ക്കു് നിങ്ങൾ സാഫല്യമുണ്ടാക്കുമെന്നു് ഞാൻ പൂർണ്ണമായി വിശ്വസിക്കുന്നു.

രുഗ്മിണിഅമ്മ ഇങ്ങനെ പ്രസ്താവിച്ചു് ഓമനയുടെ കൈയിൽ നിന്നു് പിടിവിട്ടു് അവളേ തഴുകി. കോമളം ഉടനെ വടക്കേകെട്ടിലേക്കു പോകുകയും ചെയ്തു. കരുണാകരൻ കത്താവു്, അമ്മായി ഇപ്പോൾ ഇങ്ങനെ ഒരു പ്രസംഗം ചെയ്യാനുള്ള ഉദ്ദേശം എന്താണെന്നു് ആലോചിക്കുന്നു. കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനു് ആ പ്രസംഗത്തിൽ ചില അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങളം ഉള്ളതായി പറയുവാൻ ഇവിടെ ഒരുങ്ങണമോ വേണ്ടയോ എന്നുള്ള സംശയം കടന്നുകൂടിയിരിക്കയാണു്. കോമളം പോയി അല്പം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ രാഘവൻ കത്താവു് അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു.

"കോമളത്തിനു് എന്റെ മനസ്ഥിതി അറിയുവാൻ നല്ലപോലെ കഴിയുമെന്നു തോന്നുന്നു. പലപ്പോഴും എനിക്കു് അതു് അനുഭവമായിട്ടുണ്ടു്. ഇപ്പോൾ ഗോമതി തനിച്ചാണല്ലോ അവിടെ; കുട്ടികളും സ്കൂളിൽനിന്നു വന്നിട്ടില്ലല്ലോ; ഇതുയും ഞാൻ മനസ്സിൽ വിചാരിച്ചേ ഉള്ളു. ഉടനെ അവൾ എഴുനീറ്റു് അങ്ങോട്ടു തിരിച്ചിരിക്കുന്നു. രുഗ്മിണിയുടെ അഭിപ്രായങ്ങളിൽ അവൾ നല്ലപോലെ മുഴുകിയിരിക്കയായിരുന്നു. എന്തോ ചില അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങളും അതിൽ അവൾക്കു് ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നു് അവളുടെ മുഖഭാവംകൊണ്ടു് ഞാൻ മനസ്സിലാക്കി. അതിനെപ്പറ്റി നിന്നോടോ എന്നോടോ ചേദിച്ചറിയണമെന്നു് അവൾക്കു ആശ ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഓമനയുടെ പഠിത്തകാര്യം തീർച്ചയാക്കിയതിനുശേഷമേ ഇവിടെനിന്നും പോകാവൂ എന്നു് അവൾ വിചാരിച്ചുമിരിക്കണം. അതൊന്നുംക്രട്ടാക്കതെ ഞാൻ മനസ്സിൽ വിചാരിച്ച ഉടനെ അവൾ അതു പ്രവർത്തിച്ചുകഴിഞ്ഞല്ലോ. എനിക്കു് അതിൽ അവളോടു വളരെ സന്തോഷംതോന്നുന്നു."

കൊ: ത:—കോമളത്തിന്റെ ഓരോ കൃത്യങ്ങളും സൂക്ഷ്മമായി പരിശോധിച്ചാൽ കോമളത്തെ കണ്ടുപഠിക്കാനും അഭിനന്ദിക്കാനും വളരെയുണ്ടു്. അമ്മായിയുടെ സഹോദരസ്നേഹത്തെപ്പറ്റിയുള്ള പ്രസംഗം ഇവിടത്തെ സ്ഥിതിക്കു് വശ്യമുണ്ടോ എന്നു് എനിക്കു സംശയമാണു്. കോമളം

അതിൽ ഒരു കടന്ന നിലയെ പ്രാപിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ഓമനയും ഒട്ടും തരക്കേടില്ല. കുറേ അധികം ചെറുപ്പമായതുകൊണ്ടു് ഒന്നുകൂടി പഠിക്കാനുണ്ടു്. സഹോദരികംതമ്മിൽ അതു അധികമായി സ്നേഹിച്ചിട്ടുള്ള ലോകമാതൃകകം കുറേ പുരുക്കമായിരിക്കാം. ഇല്ലെന്നു വിചാരിച്ചു് വ്യസനിക്കേണ്ടതായുണ്ടോ എന്നു് ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. സ്ത്രീകംക്കു് സ്വാതന്ത്ര്യം അനുവദിക്കാതെ അവരേ അന്തഃപുരവാസത്തിനു് കല്പിച്ചിരുന്ന പുരാതനകാലത്തു് സ്ത്രീകളുടെ വിശിഷ്ടഗുണങ്ങളിൽ പലതും അന്തഃപുരത്തിൽ അടച്ചുപൂട്ടി സൂക്ഷിച്ചിരിക്കാനേ തരമുള്ളു. അതുകൊണ്ടു് ലോകരംഗത്തിൽ അതൊന്നും പ്രകാശിക്കാതെ വന്നുപോയതാണു്. ആ കൂട്ടത്തിൽ സഹോദരികം തമ്മിലുള്ള സ്നേഹവും പുറത്തറിയാതെ വനപുഷ്പങ്ങളുടെ സൌരഭ്യംപോലെ ലോകക്കു് നഷ്ടമായിപ്പോയി. പുരാണകർത്താക്കളിൽ ഒട്ടുമിക്കവാറും അബലകംക്കും ഒരു സ്ത്രീയുടെ ഗുണത്തിൽ അവളുടെ പാതിവ്രത്യനിഷ്ഠയെ സ്ഥാപിക്കാനുള്ള നിഷ്കൃഷ്ടയും ശ്രദ്ധയും കൊണ്ടു് ആ ഉദ്ദേശത്തിനുവേണ്ട ഗുണങ്ങളെ തേടിപ്പിടിച്ചു് ലോകരെ ബോധ്യപ്പെടുത്താനേ അവർ ശ്രമിച്ചുകാണുന്നുള്ളു. അക്കാലത്തു് ഗ്രന്ഥനിർമ്മാണത്തിനു് സ്ത്രീകം ഏർപ്പെട്ടിരുന്നെങ്കിൽ നല്ല സ്നേഹമുള്ള ചില സഹോദരികളെ അവരും അന്വേഷിച്ചു് അറിയുമായിരുന്നു. നമ്മുടെ കവികം നിഷ്പക്ഷപാതമായ നിലയിൽ സ്ത്രീജനങ്ങളോടു വർത്തിച്ചിട്ടില്ലെന്നാണു് എന്റെ താഴ്മയായ അഭിപ്രായം. അമേരിക്കയിൽ പണ്ടു് ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു കൂട്ടം പുരോഹിതന്മാർ സ്ത്രീകംക്കു ആത്മാവു് ഇല്ലെന്നു വാദംനടത്തിയതുപോലെ ഇന്ത്യാക്കാരുടെ ഇടയിലും സ്ത്രീജനങ്ങളെപ്പറ്റി എന്തൊക്കെയോ ചില തെറ്റിദ്ധാരണകം വന്നുപോയിട്ടുണ്ടു്. അതൊക്കെ സ്ത്രീജനങ്ങളുടെ കുറ്റം കൊണ്ടല്ലെന്നും പുരുഷന്മാരുടെ ചില സ്വാർത്ഥചിന്തകം പുലർത്താനായി അവർ സൃഷ്ടിച്ചിട്ടുള്ളതാണെന്നും ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു. അപ്രകാരമാണെന്നിരുന്നാലും സഹോദരികളായ ചില സ്ത്രീജനങ്ങളുടെ

സ്നേഹശക്തി പലേകൃതികളിലും ഒളിവിൽ കിടക്കുന്നതായി കാണാം. ഭാരതത്തിലെ കുന്തിയും മാദ്രയും, രാമായണത്തിലെ കൌസല്യയും സുമിത്രയും മറ്റും സപത്നികൾ എന്ന നിലയിൽ സഹോദരികളായി വർത്തിച്ച് അവരുടെ സ്നേഹം പ്രശംസിക്കത്തക്കവിധം നിർവ്വഹിച്ചുകാണുന്നു. മക്കത്തായക്രമം അനുസരിച്ച് ജീവിക്കുന്ന സ്ത്രീജനങ്ങളിൽ അവരുടെ കന്യകാവസ്ഥ അവസാനിച്ച് അവർ കളത്രസ്ഥാനം സ്വീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ ഓരോരുത്തരും അവരവരുടെ ഭർത്തൃഗൃഹങ്ങളിലേയ്ക്കു യാത്രയാകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. പിന്നീട് അവർക്ക് സഹോദരികളുമായുള്ള സ്നേഹം പരിരക്ഷിക്കാനും പ്രദർശിപ്പിക്കാനും ഉള്ള അവസരം എങ്ങനെ ഉണ്ടാകാനാണ്. അവർ ചെന്നുചേരുന്ന സ്ഥലത്തുള്ളവരായി ആ നിലയിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടാനേ അവർക്ക് നിവൃത്തിയുള്ളൂ. സഹോദരികളെപ്പറ്റിയുള്ള ചിന്തയും അവരുടെ യോഗക്ഷേമങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള അന്വേഷണവും ബാല്യകാലത്തു സഹോദരങ്ങളും ഒരുമിച്ച് മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ രക്ഷയിലും ശിക്ഷയിലും കഴിഞ്ഞുകൂടിയ സ്മരണയും അവർക്ക് ഇല്ലായ്മയായില്ല. ആ വിധത്തിൽ ജീവിതമഹാർണ്ണവത്തിലെ സ്നേഹകല്ലോലങ്ങളിൽ ചിലപ്പോൾ തത്തിക്കളിച്ചും പലപ്പോഴും മുങ്ങിക്കുഴങ്ങിയും അവർ കടന്നുപോകുക അല്ലെങ്കിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടുകയാണ്. വാസ്തവത്തിൽ സ്ത്രീകളെപ്പോലെ സ്നേഹം പുരുഷന്മാർക്ക് ഇല്ലെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം. അവർക്കുള്ള അഴകുതന്നെ അവരുടെ ഹൃദയമാർദ്ദവത്തിന്റെ ഒരു വിശേഷലക്ഷണമാണ്. സ്ത്രീലോകത്തെപ്പറ്റി വിശേഷിച്ചും അമ്മായിക്ക് അറിവാൻ കഴിയുന്നതുപോലെ എനിക്ക് ഒന്നും മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. സഹോദരികൾതമ്മിൽ വർത്തിക്കേണ്ട ഒരു മാതൃക, അമ്മായി, അമ്മായിയുടെ മനസ്സിൽ കുറിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആ ഉത്തമമാതൃകയെ ആശ്രയിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ ആ മാതിരി സ്നേഹമുള്ള സഹോദരികളെ അമ്മായിക്ക് എങ്ങും കാണാൻ കഴിയാതെ വന്നതുകൊണ്ടാണ്

ഈ വിധത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചുപോയതെന്നു ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു. അമ്മായിയും മരിച്ചുപോയ പുണ്യവതി കൌസല്യ അമ്മായിയും തമ്മിൽ എത്ര ദൃഢമായ സ്നേഹത്തിലാണു് വർത്തിച്ചിരുന്നതു്. എത്ര സഹോദരികൾ അഭ്യസിച്ചു പഠിച്ചുവന്നാലും നിങ്ങൾ തമ്മിലുണ്ടായിരുന്ന ആ സൌഹാർദ്ദം അവർക്കു സിദ്ധിക്കുമോ? ഇവിടെ ഇപ്പോൾ ഗോമതിയും കോമളവുമായി കഴിഞ്ഞുകൂടുന്ന അവസ്ഥ എത്രയോ ഹൃദയാകർഷകമായിരിക്കുന്നു. പക്ഷെ അവർ കന്യകകളാണെന്നു് അമ്മായി പറയുമായിരിക്കും. അവർ എന്നും ഇങ്ങനെതന്നെ ഒരുമിച്ചു സഹവസിക്കുന്ന കാലത്തോളം പെരുമാറുമെന്നും വേർപിരിഞ്ഞുള്ള ജീവിതകാലത്തും അവരുടെ സ്നേഹശക്തിക്കു കുറ്റമല്ലാതെ കുറവു വരികയില്ലെന്നും എനിക്കു വിശ്വാസമുണ്ടു്. ഇങ്ങനെ നാംതന്നെ നമ്മുടെ സംശയം തീർക്കാൻ ദൃഷ്ടാന്തമായിരുന്നിട്ടും ലോകമൊക്കെ എത്തിനോക്കാൻ അമ്മായി എന്തിനു് ആയാസപ്പെടുന്നു. സ്വന്ത അനുഭവംമാത്രം ആലോചിച്ചു തൃപ്തിപ്പെടണമെന്നു ഞാൻ താഴ്മയായി അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

രുഗ്മിണിഅമ്മ:—കൊച്ചുതിരുമേനിയുടെ ചില അഭിപ്രായങ്ങൾ കുറേ ചിന്തിച്ചുപറഞ്ഞതായി കാണുന്നതിൽ എനിക്കു സന്തോഷമുണ്ടു്. എന്നാൽ ഞാനും കരുണാകരൻകുട്ടന്റെ അമ്മയുമായുള്ള സ്നേഹത്തെപ്പറ്റി ഒന്നും സ്തുതിക്കാനില്ല. ആ മഹതിയുടെ ഗുണശീലംകൊണ്ടു് അവർ മറ്റു സ്ത്രീകളിൽ ആരെയും സ്നേഹിക്കാത്തവിധം എന്നെ സ്നേഹിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു എനിക്കു ബോദ്ധ്യമാണു്. എനിക്കു് അവരെ അതുപോലും അങ്ങോട്ടു സ്നേഹിക്കാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. ഞങ്ങളുടെ സ്നേഹത്തെ സ്ഥിരപ്പെടുത്തി ലോകത്തിനു് എന്തൊരു ദൃഷ്ടാന്തപാഠം ഞങ്ങൾക്കു കൊടുക്കാൻ സാധിച്ചു. ഞങ്ങളുടെ ഹൃദയത്തിന്റെ ഐക്യത്തിൽനിന്നു ഞങ്ങളുടെ സമസ്യഷ്ടങ്ങൾക്കോ നാട്ടിനോ ലോകത്തിനോ എന്നുവേണ്ട, ആർക്കെങ്കിലും എന്തെങ്കിലും സ്മരണീയമായ ഒരു കൃത്യവും ചെയ്യാത്ത ഞങ്ങളുടെ സ്നേഹത്തിനും അ

സ്നേഹത്തിനു് ആശ്രയമായ ജീവിതത്തിനും ആരെങ്കിലും വല്ല നിലയും വിലയും കല്പിക്കുമോ. ക്രൂടക്കൂടെ കാണുക; സന്തോഷമായി വർത്തിക്കുക; ഇത്രമാത്രമാണു് ഞങ്ങളുടെ ജീവിതത്തിൽ ഞങ്ങൾ സാധിച്ചതു്. ഞാനും ആ ഗുണവതിയും ആയുള്ളതിൽ എത്രയോ കടന്ന സ്നേഹം കൊച്ചു തിരുമേനിയും കരുണാകരൻകുട്ടനുമായുണ്ടു്. നിങ്ങൾ യോജിച്ചു് ഭാവിയിൽ എന്തെല്ലാമോ നടത്താൻ പോകുന്നു. എന്നാൽ ഗോമതിക്കുട്ടിയും കോമളവും യോജിച്ചോ കോമളവും ഓമനയും ചേർന്നോ, അവർ മൂന്നുപേരും ഒരുമിച്ചു തന്നെയോ ഞങ്ങളുടെ ഭരണത്തിൽ നിന്നു വിട്ടതിനുശേഷം ഏതൊന്നു് അവർക്കു സാധിക്കാൻ കഴിയും. വിശ്വസിക്കാവുന്ന വിധത്തിൽ ഒന്നുമില്ലെന്നു ചുരുക്കം. ഞാനും കരുണാകരൻകുട്ടന്റെ അമ്മയുമായി കഴിഞ്ഞു കൂടിയ നിലയിൽ ദോഷമില്ലാത്തതും ഞങ്ങൾക്കു കഴിവുള്ളവിധം ശക്തിയോടുകൂടിയതും ആയ ആ രീതിയിലെങ്കിലും അവർ വർത്തിച്ചാൽ മതിയാകുമായിരുന്നു എന്നുപോലും എനിക്കു വിചാരമുണ്ടു്. ഇങ്ങനെ നിങ്ങളെ രണ്ടുപേരേയും വിശ്വാസമുണ്ടാകാനും ഈ പെൺകിടാങ്ങളെ ഈ സംഗതിയിൽ അവരുടെ ഈ കന്യകാവസ്ഥയിൽ വിശ്വാസമില്ലാതാകാനും കാരണമെന്തു്? സ്ത്രീ എന്നും പുരുഷനെന്നും ഉള്ള വ്യത്യാസംതന്നെ ആണു് അതിനു് കാരണമെന്നു് അങ്ങു സമ്മതിച്ചാലും ഇല്ലെങ്കിലും ഞാൻ തല്ക്കാലം വിശ്വസിക്കട്ടേ. എന്റെ ഈ വിശ്വാസമാണു് പുരുഷഹൃദയത്തോടുചേർന്നു് അല്ലാതെ സ്ത്രീഹൃദയങ്ങളെ തമ്മിൽ യോജിച്ചു് കായ്മയായി ഒന്നും ചെയ്യുമെന്നു കരുതാൻ എനിക്കു സാധിക്കാത്തതു്. സഹോദരികളായ സ്ത്രീകൾ തമ്മിലുള്ള സ്നേഹത്തിനു ഞാൻ അത്ര വിലവയ്ക്കാത്തതിന്റെ കാരണവും അതുതന്നെയാണു്. പുരാണേതിഹാസങ്ങളിൽ പോലും ഈ സംഗതിക്കു് പ്രാധാന്യം കൊടുക്കാത്തതും അതു് ലോകസാധാരണമായി കാണാത്തതുകൊണ്ടുമാണു്. മാതാവു്, സഹോദരി, ഭാര്യ എന്നീ നിലകളിൽ പുരുഷനു എല്ലാ വിധത്തിലും സ്ത്രീയുമായുള്ള ബന്ധം ഓർക്കുമ്പോൾ സ്ത്രീയോടു് അസൂയയോ ദ്വേഷവിചാരമോ കായ്മബോധ

മുള്ള ഒരു പുരുഷനും വരുമെന്നു് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല. അന്തഃപുരവാസം സ്ത്രീകൾക്കു് അനുവദിച്ചിട്ടാണു് അവരുടെ ഗുണം പ്രകാശിക്കാത്തതെന്നു് കൊച്ചുതിരുമേനി നിർബ്ബാധമായി വിശ്വസിച്ചിരിക്കുന്നല്ലൊ. അതിനു് അങ്ങു് സ്ത്രീകളുടെ അന്തഃപുരവാസത്തെയും പുരുഷന്മാരാണു് അതിനു് കാരണക്കാർ എന്നു് വിചാരിച്ചു് അവരേയും പഴിക്കണമെന്നില്ല. രാമായണത്തിലേ കൌസല്യയും സുമിത്രയും, കൈകേയിയുടെ പ്രാഗത്ഭ്യത്തിൽ സങ്കടമുള്ളവരായി ഒരു ഒതുങ്ങിയകോണിൽ ജീവിച്ചപ്പോൾ പുരുഷനോടു ചേർന്നു് പ്രവർത്തിച്ച കൈകേയിയുദ്ധത്തിൽ പോലും സഭർത്താവിനേ സഹായിക്കുന്നു. ദശരഥമഹാരാജാവു് പോക്കളത്തിൽക്കൂടി തന്റെ ഭാര്യയെ കൊണ്ടുപോയിരിക്കുന്നു. അതു് സ്ത്രീകൾക്കു് അന്തഃപുരവാസം അനുവദിച്ചതിന്റെ ലക്ഷ്യമാണോ? സീതാദേവി, ശ്രീരാമനോടുകൂടി ഫർ വർഷക്കാലത്തേക്കു് മഹാരണ്യവാസത്തിനായി ചാടിപുറപ്പെട്ടതും പാണ്ഡവർ സ്ത്രീകൾക്കു് അന്തഃപുരവാസം അനുവദിച്ചതുകൊണ്ടാണോ? എന്നാൽ അവിടെ തന്റെ സഹോദരിയായ ഊർമ്മിളയുടെ കാര്യം സ്മരിക്കാൻ പോലും ഊർമ്മിളയുടെ ഭർത്താവായ ലക്ഷ്മണൻ സഹോദരസ്നേഹപരവശനായി ശ്രീരാമനോടുകൂടി അതേ—തന്റെ ഭർത്താവിനോടുകൂടി ചാടിപുറപ്പെട്ടപ്പോഴും സീതയുടെ കഴിഞ്ഞില്ലെന്നുള്ളതാ ഇവിടെ സ്മരണീയമാണു്. ദമയന്തിഭർത്താവിനോടുകൂടി ഘോരവനങ്ങളിൽ അലഞ്ഞുതിരഞ്ഞു് ഭർത്താവു് തന്നെ വേറിട്ടുപോകുന്നതുവരെയും അതിൽ പിന്നീടും അനുഭവിച്ച ദുരിതങ്ങളും ആപത്തുകളുംഒക്കേ സ്ത്രീകളുടെ അന്തഃപുരവാസത്തെയാണോ സൂചിപ്പിക്കുന്നതു്. പാഞ്ചാലി ഒരു പുരവാസവുമില്ലാതെ ധർമ്മപുത്രാദികളോടുകൂടി എങ്ങോട്ടെങ്കിൽ അങ്ങോട്ടു് എന്നുള്ളനിലയിൽ ചാടിയിറങ്ങിയതും എന്തിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെനോക്കുകയാണെങ്കിൽ സ്ത്രീജനങ്ങളിൽ വേണ്ടും വിധം ജീവിക്കണമെന്നു് ആവശ്യമുള്ളവർക്കും കാര്യപ്രാപ്തിയുള്ളവർക്കും അന്തഃപുരവാസം ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു സ്ഥാപിക്കാൻ ധാരാളം

തെളിവുകൾ ഉണ്ട്. എന്നാൽ അപ്രാപ്തകളായ സ്ത്രീകൾ അന്തഃപുരത്തിലും അങ്ങനെ അപ്രാപ്തന്മാരായ പുരുഷന്മാർ വീട്ടിനു പുറത്തിറങ്ങാതെ ഗൃഹത്തിൽതന്നെയും കഴിഞ്ഞുകൂടിയിരിക്കാം. വേലിക്കുപുറത്തു് ഇറങ്ങുന്നതിനു് അധൈര്യമോ അനാസ്ഥയോ അപകർഷതയോ ഉള്ള പുരുഷന്മാർ അന്തഃപുരത്തിനുള്ളിൽ സ്ത്രീകളെ ഒളിക്കുന്നതിൽ അതിശയിക്കാനുമില്ലല്ലോ. ഒരുപക്ഷേ പുരുഷന്മാർ പ്രാപ്തന്മാരായിരിക്കയും അവരെ അനുകരിക്കാനുള്ള മിടുക്കു് സ്ത്രീകൾക്കില്ലാതെ വരികയും ചെയ്താൽ അങ്ങനെയുള്ള സ്ത്രീകളും അന്തഃപുരവാസികളായി എന്നുവരാം. അതിൽ പുരുഷന്മാർ അത്ര കുറച്ചാരുമല്ലല്ലോ. ഒരു ഹിന്ദുവിന്റെ യഥാർത്ഥനിലയിൽ നോക്കുകയാണെങ്കിൽ ദൈവകൃത്യങ്ങളെ മൂന്നുവിധമായി ഹിന്ദുക്കൾ തരംതിരിച്ചതോടുകൂടി ഓരോന്നിനും അധികാരസ്ഥാനം വഹിച്ചുകൊണ്ടാണു് ബ്രഹ്മാവിഷ്ണുമഹേശ്വരന്മാർ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതെന്നു് വ്യക്തമാകും. സൃഷ്ടികർത്തൃത്വം വഹിക്കുന്ന ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഭാര്യ വിദ്യയാണു്. രക്ഷാധികാരം വഹിക്കുന്ന വിഷ്ണുവിന്റെ ധർമ്മപത്നി ഐശ്വര്യവുമാകുന്നു. സംഹാരകർത്താവായ പരമേശ്വരന്റെ ജീവിതാർദ്ധം ശക്തിയുമായിരിക്കുന്നു. പുരാതനഹിന്ദുക്കൾ ഇതിലും ബഹുമാനവുംകാര്യവുമായി സ്ത്രീകളെ കരുതേണ്ടതായുണ്ടോ? ബ്രഹ്മാവിനോടുചേർന്നാലല്ലാതെ സരസ്വതിക്കു സ്ഥാനമില്ല. ലക്ഷ്മിക്കു തന്റെ ഗുണം പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നതിനു വിഷ്ണുവിനോടുചേരുകതന്നെ വേണം. പാർവ്വതിയുടെ കഥയും അതുപോലെ മഹേശനോടു ചേർന്നാലേ ഉണ്ടാകുന്നുള്ളൂ. ഇങ്ങനെയാണു് സീതാദേവി തുടങ്ങിയുള്ള സതീരത്നങ്ങളുടേയും പരമാർത്ഥസ്ഥിതി. സൃഷ്ടികർത്താവായ ബ്രഹ്മാവിന്റെ സ്ഥാനം മുതൽ ഒരു സാമാന്യമനുഷ്യന്റെ നിലവരെ പരിശോധിക്കുന്നതായാൽ പുരുഷഹൃദയത്തോടു യോജിച്ച പ്രവർത്തിക്കുമ്പോൾ മാത്രമേ സ്ത്രീഹൃദയത്തിനു് പ്രവൃത്തിശക്തിയും നിജഗുണസ്ഥിതിയും ഉണ്ടാകയുള്ളൂ എന്നു് തെളിയുന്നതാണു്. അതുപോലെ വിദ്യയില്ലാത്ത ബ്രഹ്മാവിനേയും ഐശ്വര്യമില്ലാത്ത വിഷ്ണുവിനേയും ശക്തിയില്ലാത്ത പര

മേശനേയും സീതയില്ലാത്ത രാമനേയും നമുക്ക എന്തിന്? ഒരു പ്രയോജനവുമില്ല. സീതാപരിണയത്തിനുമുമ്പ് ശ്രീരാമൻ ഏതാണ്ടൊക്കെ സാധിച്ചെന്ന് അങ്ങ് ഒരു പക്ഷേ ഇപ്പോഴും ഓർക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കാം. അതു് വിശ്വാമിത്രശക്തിയുടെ നിയന്ത്രണംകൊണ്ടാണെന്നും അക്കാലത്തു് കന്യകാവസ്ഥയിൽ സീത, സ്വമാതാപിതാക്കളുടെ പ്രേരണാശക്തിയിലും വല്ലതുമൊക്കെ പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും കൈയോടെ സമാധാനിച്ചുകൊൾക. വാത്മീകിയുടെ ആശ്രമത്തിൽ സീതയുടെ ജീവിതം കഴിഞ്ഞുകൂടിയ കാലത്തും ദേവി ആശ്രമത്തിൽ തന്റെ ഓമനക്കുഞ്ഞിനെ അഥവാ കുഞ്ഞുങ്ങളെ രക്ഷിക്കാനായും ദൈവതുല്യനായ മഹർഷിയെ ഭജിക്കാനായും ഉള്ള കടമകൾക്കായി ആയുശ്ശേഷം സമർപ്പിച്ചതുപോലെ ശക്തിയില്ലാതെയും ഉത്സാഹശൂന്യനായും ചില കടമകളും മൂകളും ഒതുക്കാനായി ശ്രീരാമൻ അക്കാലമത്രയും അയോദ്ധ്യയിലും ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നേ ഉള്ളൂ. ഇതുമൊക്കൊണ്ട് നമുക്ക ചിന്തിച്ചുതീരുമാനിക്കാനുള്ളതു മനുഷ്യന്റെ ജീവിതം ശരിയാകുന്നതിനും അവനു പ്രവൃത്തിശക്തി ഉണ്ടാകുന്നതിനും ജീവിതവിജയം സിദ്ധിക്കുന്നതിനും അവനു ഹൃദയവേഴ്ചയുള്ള ക്രൂട്ടു വേണമെന്നാണ്. അങ്ങനെ ഹൃദയവേഴ്ചയുള്ള ക്രൂട്ട് ജീവിതയാത്രയ്ക്ക് സ്ത്രീക്കും വേണം. എന്നാലേ ഒരു പുരുഷന്റേയോ ഒരു സ്ത്രീയുടേയോ ജീവിതം, ജീവിതമാകയുള്ളൂ. അതായതു് ജീവിതത്തിനു വേണ്ടതെല്ലാം ശരിപ്പെടുകയുള്ളൂ എന്നു താല്പര്യം. പുരുഷനു വേണ്ടതും അവനു് ഇല്ലാത്തതുമായ പലേ ഗുണങ്ങളും സ്ത്രീഹൃദയത്തിനുണ്ട്. അതുപോലെതന്നെ പുരുഷഹൃദയത്തിലാണ് സ്ത്രീക്കുവേണ്ട മിക്ക ശക്തികളും ദൈവം ഘടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഇങ്ങനെ സ്ത്രീഹൃദയവും പുരുഷഹൃദയവുംകൂടി യോജിച്ചു രൂപമാകുമ്പോൾ മാത്രമേ ഒരു സ്ത്രീയുടെ ആവട്ടെ ഒരു പുരുഷന്റെ ആവട്ടെ ജീവിതം ശരിയാകയുള്ളൂ. ഈ തത്വം അനുസരിച്ചാണ് ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ വിശിഷ്ടമാതൃകകളായ ദമ്പതിമാരെ ലോകസമക്ഷം അവതരിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്.

അങ്ങനെ അല്ലാതേ കൊച്ചുതിരുമേനി വിചാരിക്കുന്നതു പോലെ സ്ത്രീകളുടെ പാതിവ്രത്യനിഷ്ഠ പരിപാലിക്കാനുള്ള ഉണങ്ങടം കണ്ടുപിടിക്കാനായി അവർ ആയാസപ്പെട്ടുന്നില്ല. തത്വമായതു് പറയുമ്പോഴോ പ്രവൃത്തിക്കുമ്പോഴോ അതിൽനിന്നു ആവശ്യമുള്ള പലേ തത്വങ്ങളും പ്രകാശിക്കുമെന്നുള്ളതു് അതിന്റെ സ്വഭാവസ്ഥിതിയുമാണല്ലോ. അങ്ങനെ പാതിവ്രത്യത്തിനും പ്രസക്തിവന്നിരിക്കാം. തത്വമല്ലാത്തതു് നിരാക്ഷേപമായി സ്ഥാപിക്കാൻ എത്ര സ്ത്രീകടം ഗ്രന്ഥനിർമ്മാണത്തിനു പുറപ്പെട്ടാലും സാധിക്കയില്ല. വേദസൂക്തങ്ങടം എഴുതിയിട്ടുള്ള സ്ത്രീകളും പൂർവ്വകാലത്തു് ഉണ്ടായിരുന്നല്ലോ. അവക്കുപോലും പുരുഷന്മാരുടെ സ്വാർത്ഥത അറിവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നു വരുമോ? അതല്ല, അതിനു് കാരണം. അവർ ജ്ഞാനമുള്ളവരായിരുന്നു അതുകൊണ്ടു് അവർ തത്വമറിഞ്ഞു ജീവിച്ചു. പുരുഷനോടു് യുദ്ധംചെയ്യുകയല്ല സ്ത്രീയുടെ കടമയെന്നു അവക്കു് അറിയാമായിരുന്നു. അതുതന്നെയാണു് അവരുടെ ആ നിലയും ആ സ്ഥിതിയും അവക്കുണ്ടായതു്. എന്നാൽ എന്റെ സംശയത്തിനു കാരണമായിരിക്കുന്നതു് സഹോദരന്മാരായ പുരുഷന്മാർക്കുള്ള സ്നേഹം സഹോദരികളായ സ്ത്രീകളിൽ അതുപോലെ ശക്തിയായി കാണുന്നില്ലെന്നുള്ളതാണല്ലോ. അതു് എനിക്കു് ഇന്നും തീരാത്ത ഒരു സംശയമാണെന്നു് ഞാൻ മുമ്പു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുമുണ്ടു്. എന്റെ അഭിപ്രായം ശരിയല്ലെന്നു് കൊച്ചുതിരുമേനി ഊഹിക്കുന്നേ ഉള്ളു. യുക്തികൊണ്ടു സ്ഥാപിക്കുന്നില്ല. അതു സ്ഥാപിക്കാനുള്ള അശക്തിയിലാണു് പുരാണകർത്താക്കളേയും മറ്റും അങ്ങു് അകാരണമായി കുറ്റപ്പെടുത്തിയതു്. ശക്തി കുറവുള്ളിടത്തു പരദൂഷണം കൂടും. ഒരുപക്ഷേ അതു് എനിക്കുതന്നെ തിരിഞ്ഞടിച്ചു എന്നും വരാം. സഹോദരികടം ഇല്ലാത്തവളായ എനിക്കു സഹോദരികടം തമ്മിൽ ശരിയായ സ്നേഹം ഉണ്ടോ ഇല്ലയോ എന്നറിവാൻ എങ്ങനെ സാധിക്കും എന്നുള്ള ചോദ്യത്തിനു ഞാൻ ഉത്തരം പറയേണ്ടതായി വരും. അതാണു് കോമളവും ഓമനയും അതിന്റെ സൂക്ഷ്മസ്ഥിതി എന്നെ പഠിപ്പി

ക്കാനുള്ള ദൃഷ്ടാന്തപാത്രങ്ങളായി വളരണമെന്നു് ഞാൻ അവരോടു് ആവശ്യപ്പെട്ടതു്. അവരിൽനിന്നു് അനുകൂലമായോ പ്രതികൂലമായോ ഉള്ള അനുഭവം ഉണ്ടാകുന്നതുവരെ എന്റെ ഈ സംശയത്തിനു് ഞാൻ തീർച്ചപ്പെടുകയില്ല. ഒന്നുകൂടി ഇവിടെ പറയുവാനുണ്ടു്. ഞാൻ ഒരു പുരുഷനായിട്ടോ എനിക്കു സഹോദരന്മാരുണ്ടായിരുന്നു് അവരെ സ്നേഹിച്ചിട്ടോ അല്ല രാമലക്ഷ്മണന്മാരുടെയും മറ്റും സഹോദരസ്നേഹത്തിൽ എനിക്കു ബഹുമാനം തോന്നിയതു്. എനിക്കു് അതുപോലെ സഹോദരികൾ ഇല്ലെങ്കിലും ആരിലെങ്കിലും ആ സ്നേഹഗുണം കണ്ടാൽ അതിനെ ബഹുമാനിക്കാനും അഭിനന്ദിക്കാനും ഉള്ള ഹൃദയം ദൈവം എനിക്കു് നൽകിയിട്ടുണ്ടെന്നാണു് അഹങ്കാരമില്ലാതെ ഞാൻ ഏതാണ്ടു് ആശ്വസിക്കുന്നതു്. ഇനി ഈ സംഗതിയിൽ എനിക്കു സംശയം വരാനുള്ള കാര്യംകൂടി കൊച്ചുതിരുമനിയെ അറിവിക്കാം. അങ്ങു പറഞ്ഞതുപോലെ സ്ത്രീഹൃദയം അതിമാർദ്ദവമുള്ള ഒന്നാണു്. സ്നേഹമാണു് സ്ത്രീയുടെ ഹൃദയഘടനയിലെ കൂട്ടുതൽ മേരുമാനം. ഇതുയും സംഗതിയിൽ നാം ഇരുവരും യോജിക്കുന്നു. എന്നാൽ ആർദ്രമയമായ സ്ത്രീഹൃദയത്തെ വേണ്ട ഭാഗങ്ങളിൽ ഉറപ്പിച്ചു് ശക്തിപ്പെടുത്തേണ്ടതു് പുരുഷഹൃദയത്തിൽ കൂട്ടുതലുള്ള ധൈര്യം, ഗൗരവം, സ്ഥിരത മുതലായ ഘടനാവിശേഷങ്ങൾകൊണ്ടാണു്. അതിനു പുരുഷനുമായുള്ള ഹൃദയവേഴ്ചകൊണ്ടല്ലാതെ ഒരു സ്ത്രീക്കു് അവളേപ്പോലുള്ള മറ്റൊരു സ്ത്രീയുടെ ഹൃദയവുമായി വേഴ്ചയുണ്ടാകുന്നതുകൊണ്ടു് സാദ്ധ്യമല്ല. അതുകൊണ്ടാണു് സ്ത്രീകൾതമ്മിലുള്ള സ്നേഹം അത്രശക്തിയും സ്ഥിരവുമായി കാണാത്തതു്. ഒരു പുരുഷനോടു ശരിയായി ഹൃദയൈക്യം ഉണ്ടായിക്കഴിഞ്ഞാൽ ഒരു സ്ത്രീക്കു് പിന്നീടു് അമ്മയോടാവട്ടെ, അച്ഛനോടാവട്ടെ, സഹോദരങ്ങളോടാവട്ടെ, ആരോടുംതന്നെ അതുപോലെ സ്നേഹമുണ്ടാകുന്നില്ല. ചിലപ്പോൾ ചില സ്മരണകൾ ഉണ്ടാകയും ഉടനെ മാഞ്ഞുപോകയും, സന്ദർഭനാവസരങ്ങളിൽ ഒരു ആത്തിയോ ഒരു പരിഭ്രമമോ അധിക സന്തോഷമോ ഒക്കെ വന്നുകൂടുക

യും ചെയ്യും. അതൊക്കെയാണ് ഒരു സ്ത്രീയുടെ ഹൃദയ ഗതി. എന്നാൽ അവളുടെ ചിത്തം ഉറച്ചിരിക്കുന്ന ഭർത്താവിന്റെ ചിന്ത ഉണ്ടാകുമ്പോൾ മറവുള്ളവരുടെ കാര്യമൊക്കെ വിസ്മൃതിയിൽ ആകുന്നു. അതുകൊണ്ടാണ് ഗൃഹസ്ഥാശ്രമത്തെ പ്രാപിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ സ്ത്രീകൾക്ക് സഹോദരികളുമായുള്ള സ്നേഹം കുറയുന്നു എന്ന് ഞാൻ ഉപന്യസിച്ചത്. എന്നാൽ പുരുഷഹൃദയത്തിനു ശക്തിയും ഉറപ്പും സ്ഥിരതാവും കൂടുതലുള്ളതുകൊണ്ട് വിവാഹജീവിതം കഴിഞ്ഞാലും അത്രവലിയ മാറ്റം സ്ത്രീകളെപ്പോലെ അവയ്ക്ക് ഉണ്ടാകുന്നില്ല. അതാണ് അവരുടെ സഹോദരസ്നേഹവും മറ്റും നിലനിന്നുവരുന്നത്. പൌരുഷമുള്ള പുരുഷന്റേയും സ്ത്രീതാവുമുള്ള സ്ത്രീയുടേയും കാര്യത്തിൽ മാത്രമെ എന്റെ അഭിപ്രായത്തിനു് അനുഭവബോധ്യമുണ്ടാകയുള്ളൂ. വ്യത്യസ്ഥത എല്ലാ കാര്യത്തിനും ഉണ്ടാകുന്നതുപോലെ ഇതിലും വന്നേക്കാം. ഇങ്ങനെ ഞാൻ ആലോചിക്കാൻ തന്നെ കാരണമാക്കിയ പ്രധാനസംഗതി ക്രൂടി പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ. ബ്രഹ്മാവു്, വിഷ്ണു, മഹേശ്വരൻ ഇവർ ചേർന്നാൽ വിരാഡ്രൂപം അല്ലെങ്കിൽ പരബ്രഹ്മസ്വരൂപം ആകുന്നു. അതായതു് അപ്പോൾ ദൈവശക്തിരൂപമായി. എന്നാൽ അവരുടെ ഭാര്യമാരായ സരസ്വതിയും, ലക്ഷ്മിയും, ശ്രീപാർവ്വതിയും ചേർന്നാൽ എന്തു് രൂപമുണ്ടാകുന്നു? അവർ യോജിച്ചു് ഒരു രൂപമാകാൻ അല്ലെങ്കിൽ ഒന്നിച്ചുചേർന്നു് ഒന്നായിത്തീരാൻ അവയ്ക്കു സാദ്ധ്യവുമല്ല. പരബ്രഹ്മത്തിനു് കളത്രപുത്രാദികളുടെ ആവശ്യവുമില്ലല്ലൊ. ആത്മാവിൽ രമിക്കാൻ അതായതു തന്നിൽ തന്നെ ആനന്ദിക്കാൻ ശക്തിയുള്ള ആ ആനന്ദമൂർത്തിക്കു് ക്ഷണികങ്ങളായ മറ്റു സുഖങ്ങളെന്തിനു്? പരമാത്മാവിന്റെ കളത്രപുത്രാദികളും പ്രപഞ്ചം തന്നെ. ഇങ്ങനെ നോക്കുമ്പോൾ ത്രിമൂർത്തികൾ യോജിച്ചു ബ്രഹ്മമാകുന്നതുപോലെ അവരുടെ ഭാര്യമാരായ വിദ്യയും, ഐശ്വര്യവും, ശക്തിയും ഒന്നായി യോജിക്കുന്നില്ല. അവ പ്രപഞ്ചവിളയാട്ടത്തിനുള്ള മായകളായി ഒന്നിലും യോജി

ക്കാതേയും ഒന്നുമായി തീരാതേയും ഒന്നിൽനിന്നു മാറി മറെറാന്നിൽ, ഉടനെ അതുവിട്ടു വേറൊന്നിൽ ഇങ്ങനെ മാറിക്കൊണ്ടു പ്രപഞ്ചത്തെ തകടംമറിക്കുന്നു. ഈ മായകളുടെ മറിമായങ്ങളാൽ കൊണ്ടാണു പ്രപഞ്ചജീവികളും ഇങ്ങനെ ഭ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്. ബ്രഹ്മത്തോടു് നാം അടുക്കുന്തോറും മായകൾ അകന്നുപോകും. അതിനു് ജീവിതം സമ്പൂർണ്ണമാക്കാതെ സാദ്ധ്യവുമല്ല. ചേരുമാനങ്ങളാൽ ശരിയാക്കി ഹൃദയത്തിന്റെ പോരായ്മ തീർക്കുകതന്നെവേണം. ദൈവം പ്രവൃത്തിരൂപത്തിൽ വേണ്ടതു നിർവ്വഹിക്കാൻ ത്രിവിധകരണങ്ങൾക്കു് തയാറായപ്പോൾ കൂട്ടു് ആവശ്യമെന്നു് കാണിക്കുന്നു, അതുപോലെ പ്രപഞ്ചജീവികൾക്കും കർമ്മം ചെയ്യുന്നതിനു് സഹായം കൂടാതെ തരമില്ല. ഇതുയും പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു് ഒരു പുരുഷന്റെ പ്രവൃത്തിശക്തിക്കു് സ്ത്രീയുടേയും, സ്ത്രീയുടെ പ്രവൃത്തിശക്തിക്കു് പുരുഷന്റേയും സഹകരണത്തിന്റെ അത്യാവശ്യം അങ്ങയ്ക്കു് ബോദ്ധ്യമാകുമെന്നു് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. ഈ വിധം പോരായ്മ തീർത്തു് ശരിപ്പെടുന്നതിനു്, പുരുഷഹൃദയത്തോടു് ചേരുന്നതുപോലെ സ്ത്രീഹൃദയത്തോടു ചേർന്നാൽ ഒരു സ്ത്രീയുടെ ഹൃദയത്തിനു് സാദ്ധ്യമല്ലെന്നും ഞാൻ മുമ്പു് പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ത്രിമൂർത്തികൾ ഒന്നാകുന്നതുപോലെ അവരുടെ ഭാര്യമാർക്കു് യോജിച്ചു് ഒന്നാകാൻ സാധിക്കാത്ത അവസ്ഥ തന്നെയാണു് സ്ത്രീകളായ സഹോദരികളുടേയും പുരുഷന്മാരായ സഹോദരന്മാരുടേയും സ്നേഹത്തിനു് ഞാൻ കണ്ട മാറ്റവും, സ്ഥിരവും, ശക്തിയും ഉറപ്പും സ്ത്രീഹൃദയത്തിനില്ല. അതു് ഉള്ളിടത്തുനിന്നു് വാങ്ങണം. എന്നാൽ വാങ്ങാൻ പോകുന്നതു് ഉള്ള സ്ഥലത്തുനിന്നു് വേണമല്ലൊ. ഈ തത്വമാണു് എനിക്കു് സ്ത്രീകളുടെ ശക്തിമത്തായ പരസ്പരസ്നേഹത്തിന്റെ കുറവിനായി ചൂണ്ടിക്കാണിക്കാനുള്ളതു്. അങ്ങു പുരുഷന്മാരേയും അവരിലുള്ള കവികളേയും അക്ഷൂട്ടർ എഴുതിയിട്ടുള്ള ഗ്രന്ഥങ്ങളേയും ഒക്കെ കഥയറിയാതെ പഴിക്കരുതു്. ലോകസാധാരണമാകാത്തതു് ലോകത്തിൽ സാധാരണമാകയില്ല. അതു

മാത്രമെ എനിക്കതിൽ പറയുവാനുള്ളൂ. എന്റെ ഈ വക ചിന്തകളും അനുമാനങ്ങളും തെറ്റി എന്നു വരാം. അതിനുള്ള ന്യായവും ഉണ്ടായിരിക്കാം. അഭ്യാസംകൊണ്ടു് സ്ത്രീകൾക്കു്, പുരുഷന്മാരെപ്പോലെ ശക്തിയുള്ള പരസ്പരസ്നേഹം വരുത്താൻ സാധിക്കയില്ലേ എന്നു് ഒരു സ്ത്രീയുടെ അഭിമാനത്തോടുകൂടി ഞാൻ എപ്പോഴും ആലോചിക്കാറുണ്ടു്. അപ്പോഴൊക്കെ ഉണ്ടാകുന്ന സങ്കടംകൊണ്ടാണു് സ്ത്രീകളിൽ ഉത്തമമാതൃകകളായ സീതാദേവി തുടങ്ങിയുള്ള സതീരത്നങ്ങളോടുപോലും ഇക്കാര്യത്തിൽ എനിക്കു് പരിഭവം വന്നുപോകുന്നതു്. അതു് എന്റെ ഒരു അന്ധതകൊണ്ടുമായിരിക്കാം. എങ്കിലും അതു ഉൽകൃഷ്ടസ്ഥാനമെത്തിയ ആ സതീരത്നങ്ങൾപോലും സഹോദരികളായ സ്ത്രീകളുടെ സ്നേഹത്തിനു് ഒരു ഉത്തമമാതൃക ദൃഷ്ടാന്തമാക്കിയില്ലല്ലോ എന്നുള്ള വ്യസനംതന്നെ എനിക്കു ശേഷിക്കുന്നു. ആ ചിന്തയിലാണു് മേൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ള നാനാമുഖങ്ങളായ സംഗതികളിലും എന്റെ ശ്രദ്ധ പതിഞ്ഞതു്. കോമളത്തിന്റേയും ഗോമതിക്കുട്ടിയുടേയും ഓമനയുടേയും കാര്യങ്ങളിൽ മനഃപൂർവ്വം ശ്രമിച്ചു് സഹോദരികൾക്കു് പരസ്പരം ഉണ്ടാകാവുന്നിടത്തോളം സ്നേഹശക്തി അവരിൽ വരുത്താനായി ഞാൻ അവരെ തയാറാക്കുകയാണു്. ഫലിക്കുമോ എന്നു കണ്ടുതന്നെ അറിയണം. ഏതായാലും ഞാൻ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ടുള്ള എല്ലാക്കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റിയും അങ്ങു് വേണ്ടുംവിധം ചിന്തിക്കുമെന്നു് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു.

കൊ: ത:—ഞാൻ കഴിവുപോലെ ചിന്തിക്കാം. അമ്മായിയുടെ സംശയകാര്യങ്ങളും അവയ്ക്കുള്ള അടിസ്ഥാനങ്ങളും എനിക്കു് നല്ലപോലെ മനസ്സിലായി. വിലയേറിയ പലേ പുതിയ അറിവുകളും അമ്മായിയുടെ സംഭാഷണത്തിൽനിന്നു് എനിക്കു ലഭിക്കയും ചെയ്തു. അതിനൊക്കെ ഞാൻ ഹൃദയപൂർവ്വം അമ്മായിയോടു് നന്ദിപറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു. വളരെ കാര്യമായി ചിന്തിക്കാനുള്ള പലേ ലോകതത്വങ്ങളും അമ്മായി എനിക്കു് ഉപദേശിച്ചുതരികയും

ചെയ്തിരിക്കുന്നു. സഹോദരികളായ പെൺകിടാങ്ങൾ ഗൃഹസ്ഥാശ്രമത്തെ പ്രാപിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ അവരുടെ സഹോദരസ്നേഹത്തിനുണ്ടാകുന്ന കുറവിനുള്ള കാരണം കണ്ടുപിടിക്കാൻ അമ്മായി എത്ര അഗാധമായി ആലോചിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നോർത്തു് ഞാൻ അതിശയിക്കയും ആ അവസ്ഥ എനിക്കു് അമ്മായിയോടു് ഒരു പ്രത്യേക ബഹുമാനത്തെ ഉണ്ടാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. പഠിപ്പിക്കുമ്പോൾ പഠിക്കണമല്ലൊ. എന്റെ ഒരു പ്രത്യേകകാര്യംകൂടി ഇവിടെ അറിവിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. അമ്മായിയും അദ്ദേഹവും, കരുണാകരൻ കർത്താവും ഒന്നിച്ചുകൂടിയ ഒരുസമയത്തു് ആ കാര്യം പറയുവാൻ എനിക്കു് വളരെ സന്തോഷവുമുണ്ടു്. കുറച്ചുകാലമായിട്ടു് വിവാഹംകൂടാതെ എന്റെ ജീവിതം കഴിച്ചുകൂട്ടണമെന്നായിരുന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചുവന്നതു്. എന്നാൽ ഒരു കടമ നിറവേറേണ്ട ഭാരം എനിക്കുണ്ടല്ലൊ എന്നു് ഓർമ്മിക്കുമ്പോൾ ആ വിചാരത്തിനു് അല്പം ശക്തിക്കുറവും ഉണ്ടാകാറുണ്ടു്. ഇപ്പോൾ ആ വക സംശയങ്ങൾ തീർന്നു ഞാൻ ശരിപ്പെട്ടു. നിങ്ങൾക്കു് എല്ലാവർക്കും സന്തോഷമാണെങ്കിൽ ഗോമതിയെ ഞാൻ വിവാഹംചെയ്യാൻ അനുവദിക്കയും അതു് താമസിയാതെ നടത്തിത്തരികയും ചെയ്യണമെന്നു് ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു.

രാ: കു:—ഞങ്ങൾക്കു് എല്ലാവർക്കും വളരെ സന്തോഷമുള്ള ഒരു കാര്യമാണതു്. അങ്ങയുടെ തൃപ്തിമാത്രമെ അതിനുവേണ്ടതായുള്ളൂ. അതു ഉണ്ടായെന്നു് അറിഞ്ഞതിൽ ഞാൻ അത്യധികം സന്തോഷിക്കുന്നു. നിങ്ങൾക്കു രണ്ടുപേർക്കും ദൈവം ശോഭനമായ ഭാവിയും ഭ്രയിസ്സുമായ ഐശ്വര്യവും പ്രദാനം ചെയ്യുമാറാകട്ടെ.

കൊ: ത:— അവിടത്തെ സന്തോഷത്തിനും അനുഗ്രഹത്തിനും ഞാൻ പ്രത്യേകം നന്ദിപറയുന്നതു്, ഒരുപക്ഷേ എന്റെ ഹൃദയം അവിടുത്തോടുള്ള നന്ദിയിൽ എല്ലാംകൊണ്ടും മുഴുകിയിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് ലഘുത്വമായ ഒരു

കായ്മയിരിക്കാമെങ്കിലും അതു ലോകമര്യാദയേയും ഞാൻ ഇവിടെ അനുചരിച്ചു കൊള്ളുന്നു.

ഒരു സംഗതിക്കൂടി അവിടെ അറിവിക്കാനുണ്ട്. ഗോമതിയുടേയും കോമളത്തിന്റേയും വിവാഹം ഒന്നിച്ചു നടത്തിയാൽ കൊള്ളാമെന്നാണ് എന്റെ അത്യാശയും എനിക്കു നിങ്ങളോടൊക്കെയുള്ള അപേക്ഷയും. അവർ തമ്മിൽ അത്ര സൌഹാർദ്ദമായി പെരുമാറുകയുമാണ്. ഒന്നിച്ച് അവരുടെ വിവാഹം നടക്കുന്നതു അവക്കു രണ്ടുപേക്കും വളരെ സന്തോഷത്തിനു കാരണവുമാണ്. എന്റെ അതു മനസ്ഥിതിയും ഒന്നു അറിയണമെന്നു ഞാൻ അവിടത്തോട് അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

രാ: കു:—അങ്ങയുടെ മനസ്ഥിതി അറിഞ്ഞു ഞാൻ സന്തോഷിക്കുന്നു. എന്നാൽ കോമളത്തിനു വിവാഹത്തിനു പ്രായമായിട്ടില്ല. വേണ്ട വയസ്സു കഴിയാതെ പെൺകിടാങ്ങളുടെ കന്യകാവസ്ഥ അവസാനിപ്പിക്കുന്നതിൽ എനിക്കു ഇഷ്ടമില്ല. കോമളത്തെ സംബന്ധിച്ചു പറയുകയാണെങ്കിൽ അവൾക്കു നല്ല ആരോഗ്യമുണ്ട്. അവളുടെ മനസ്സിനു ഏതാണ്ടൊരു ഉറപ്പും വന്നുകഴിഞ്ഞു. അതുകൊണ്ടു അവൾ വിവാഹത്തിനു പ്രായമായിട്ടില്ല എന്നു എനിക്കും പക്ഷമില്ല. എന്നാൽ അവൾക്കു വയസ്സു ഇരുപതേ ആയിട്ടുള്ളു. ഒരു കൊല്ലംകൂടി അവൾ കന്യകയായി വളരട്ടെ എന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം.

കൊ: ത:—അവിടത്തെ അഭിപ്രായം ശിരസാവഹിക്കയേ ഞങ്ങൾക്കു കഴിവുള്ളുല്ലൊ. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ അതിനു വിപരീതമൊന്നും പറയുന്നില്ല. ഞങ്ങളുടെ ബുദ്ധിക്കു എത്തമില്ലാത്ത വല്ല കാര്യങ്ങളും അവിടെന്നു ആ വിഷയത്തിൽ ആലോചിച്ചിരിക്കാം. എന്നിരുന്നാലും ഗോമതിയുടേയും കോമളത്തിന്റേയും വിവാഹം ഒരുമിച്ചു മംഗളമായി നടക്കുന്ന ആ കാഴ്ച അതാ ഞാൻ എന്റെ മനസ്സിൽ കാണുന്നു. ഞാൻ അതിൽ അത്യധികം ആനന്ദിക്കയും ചെയ്യുന്നു.

കൊച്ചപ്പൻതമ്പാൻ ഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു് ആനന്ദചൈതന്യം വിളങ്ങി. സന്തോഷാധിക്യത്താൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നയനങ്ങളം അല്പമൊന്നു കലങ്ങി; ആനന്ദാശ്രുക്കൾ പൊഴിഞ്ഞു.

രാ: ക:—അങ്ങനെ ആണു് ദൈവനിശ്ചയമെങ്കിൽ അതിൽ ഞാനും സന്തോഷിക്കയാണല്ലൊ വേണ്ടതു്.

ഇത്രയും പറഞ്ഞതിനുശേഷം അദ്ദേഹം ഓമനയോടു് കോമളത്തെ വിളിക്കാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. അച്ഛന്റെ നിയോഗമനുസരിച്ചു് ഉടനെ കോമളം അദ്ദേഹത്തിന്റെ സന്നിധിയിൽ എത്തി. ഓമന, ഗോമതിക്കുട്ടിയുടെ അടുക്കൽ വിശേഷം പറയുവാനും ക്രൂടിയിരിക്കയാണു്. കോമളത്തെ കണ്ട ഉടനെ കത്താവദ്ദേഹം പറയുന്നു:—

"കുഞ്ഞേ, കോമളം, നിന്റെ ഗോമതിച്ചേച്ചിയെ ചേട്ടൻ തിരുമേനി വിവാഹം ചെയ്യാൻ തീരുമാനിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഗ്രഹം ഗോമതിയുടേയും നിന്റേയും വിവാഹം ഒന്നിച്ചുനടക്കണമെന്നാണു്. നീ നിന്റെ വിവാഹകാര്യത്തെപ്പറ്റി വല്ലതും ആലോചിച്ചിട്ടുണ്ടൊ. ഉണ്ടെങ്കിൽ പറയണം."

അച്ഛന്റെ നാവിൽ നിന്നു ഉൽഗളിതമായ വചനങ്ങളം വിദ്യുച്ഛക്തിയുടെ പാച്ചിൽപോലെ അവളുടെ കണ്ണപുടങ്ങളെ തട്ടിയിളക്കി ഹൃദയതന്തികളിൽ പ്രവർത്തിച്ചു. അവളുടെ അനുരാഗസ്മരണകളം അവളുടെ ഹൃദയത്തിൽ അതിശക്തിയോടെ പാഞ്ഞുതുടങ്ങി. അവിടം അച്ഛന്റെ സന്നിധാനം; അമ്മയുടെ സഹകരണത്തോടുക്രൂടിയുമിരിക്കുന്നു. സഹോദരനിവിശേഷമായി താൻ സ്നേഹിക്കുന്ന ബന്ധുക്കളായ രണ്ടു യുവാക്കന്മാരുടെ പ്രാതിനിദ്ധ്യവും അവിടെയുണ്ടു്. അവരം ആ സന്നിധിയിൽ എന്താണു് അച്ഛന്റെ ചോദ്യത്തിനു് ഉത്തരം പറയേണ്ടതു്. ആ യുവാക്കന്മാരിൽ ഒരാളം എല്ലാവിധത്തിലും തന്നെ വിവാഹം ചെയ്യാൻ യോഗ്യതയും അവകാശവും ഉള്ള തന്റെ അച്ഛന്റെ അനന്തിരവനുമാണു്. അദ്ദേഹം തന്നെ വിവാഹം ചെയ്യണമെന്നു നിശ്ചയിച്ചുമിരിക്കാം. മാതാപിതാക്കന്മാർക്കു് അതുവളരെ സന്തോഷമാകുന്നേ തരവുമുള്ളു. ആ കാര്യം തീരുമാനി

ക്കാനുള്ള ആലോചന ഉണ്ടായപ്പോൾ തന്റെ സമ്മതത്തിനു മാത്രം ഇങ്ങനെ ഒരു അഭിപ്രായം പിതാവു് ചോദിച്ചതായിരിക്കയില്ല എന്നുള്ള ആശങ്കയും അപ്പോൾ അവൾക്കു് വേണ്ടും വിധമുണ്ടു്. തന്റെ ഹൃദയക്ഷേത്രത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിച്ചുപോയ ഭർത്തൃബിംബം ഏതാണെന്നു് ആ സന്നിധിയിൽ അറിവുണ്ടോ. എന്നാൽ അതപ്പററി വിശ്വാസയോഗ്യമായ വല്ല അറിവും തനിക്കു ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നു് നോക്കുകയാണെങ്കിൽ അതൊന്നും ഇല്ലാതെയുമിരിക്കുന്നു. വല്ലതും സമാധാനം പറഞ്ഞു പിരിയാവുന്ന ഒരു സ്ഥലമാണോ അവിടം. സത്യം പറയാതിരിക്കാൻ അവളുടെ ഹൃദയം അവളെ അനുവദിക്കുമോ? അതിനാണോ ഇതേവരെ അവൾ പഠിച്ചതു്. എന്നാൽ അവളും സ്ത്രീ അല്ലെ? ശുഗ്മിനി അമ്മപറഞ്ഞതുപോലെ ഇല്ലെങ്കിലും ഇങ്ങനെയുള്ള ഘട്ടങ്ങളിൽ പുരുഷന്മാർക്കു വരുന്ന അമ്പരപ്പെങ്കിലും അവൾക്കു വന്നുപോകാമെന്നു വകവച്ചുകൊടുക്കണ്ടതായില്ലേ? വിശേഷിച്ചു്, അവൾ ചെറുപ്പവുമല്ലേ? ഈ വിഷയത്തിൽ "മാനോടൊത്തുവളർന്ന മന്മഥ കഥാഗന്ധം ഗ്രഹിക്കാത്ത" ശകുന്തളയുടെ കന്യകാവസ്ഥപോലെ അത്ര പരിശുദ്ധിയുള്ള ഒരു കന്യകാവസ്ഥയല്ലേ അവളും കൈക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്. അവളുടെ വിചാരങ്ങളും വിവിധങ്ങളും സ്മരണകളും അലംഘ്യങ്ങളുമായി. കോമളത്തിന്റെ ഹൃദയസാഗരം ഇളകിമറിയുന്നു. ഒന്നിനുമേൽ ഒന്നായി വന്നു കൊണ്ടിരുന്ന വികാരങ്ങളാകുന്ന അലകൾ അതിൽ ശക്തിയായി അടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. കഴിഞ്ഞ ഒന്നരവർഷമായി അവൾ വളരേ വിഷമിച്ചു് അവളുടെ ഹൃദയത്തിൽ ഒരുവിധത്തിൽ അടക്കി ഒതുക്കിയിരുന്ന ആ അനുരാഗബിംബം ഇപ്പോൾ അതിനവിടെ സ്ഥാനമുണ്ടോ എന്നറിയാതെ ഉഴറിക്കൊണ്ടു് ആ അലകളിലെല്ലാം രക്ഷയ്ക്കായുള്ള അവസാന പരീക്ഷയോ എന്നു തോന്നുമാറു് ഞൊടിയിടയിൽ മുങ്ങിയും പൊങ്ങിയും തകടം മറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പ്രതിക്രൂലശക്തികൾ എത്ര തന്നെ പ്രവർത്തിച്ചിട്ടും അവൾ അതൊക്കെ സഹിച്ചു് ആ അനുരാഗ ബിംബത്തെ കൈക്കലാക്കി യഥാസ്ഥാനത്തു ഉറപ്പിക്കാനായി ആ അലകളിൽ തുടിച്ചു പതച്ചു് നീന്തിത്തുടങ്ങി ഒരു വിധ

ത്തിൽ താതപാദങ്ങളായ കരയിൽ എത്തി അഭയം പ്രാപിച്ചു. അതേ, കോമളം അച്ഛന്റെ ചോദ്യങ്ങൾക്കു് ഒന്നും ഉത്തരം പറയാതെ കണ്ണുനീർ വാർത്തുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദങ്ങളിൽ ദണ്ഡനമസ്കാരം ചെയ്കയാണു് ഉണ്ടായതു്.

കോമളത്തിന്റെ അവസ്ഥാഭേദം കണ്ടു് അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നവർ അവരവരുടെ പ്രതിഭാവിലാസംപോലെ ഓരോന്നു് ഊഹിക്കാൻ തുടങ്ങി. രാഘവൻകർത്താവദ്ദേഹം തന്റെ ഓമനപ്പുത്രിയുടെ ദയനീയസ്ഥിതിയിൽ മനസ്സാടി അവരം വിവാഹകാര്യത്തിൽ എന്തോ തീരുമാനിച്ചിരിക്കണമെന്നും എന്നാൽ അതു് ഇവിടെ പറയുവാനുള്ള പ്രയാസംകൊണ്ടു തന്റെ പുത്രിക്കു് ഈ സ്ഥിതിവന്നുകൂടിയതാണെന്നും വിചാരിച്ചു് അദ്ദേഹം അവളെ എഴുനീല്പിച്ചു് ഇങ്ങനെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു:—

"നിനക്കു് ഒന്നിലും അധൈര്യവും സങ്കടവും വേണ്ട. സത്യം ശത്രുസങ്കേതത്തിലും ദൈവസന്നിധിയിലും ഒരേ ഒരു മനസ്ഥിതിയോടു കൂടി അറിവിയ്ക്കേണ്ടവിധം അതു് അത്ര മാഹാത്മ്യമുള്ള ഒന്നാണു്. അതു് ഇവിടെ പറയുവാൻ നീ എന്തിനു ഭീരുവാകുന്നു. സത്യമാണു് ജീവിതതത്വം. നിനക്കു സത്യമാകാത്ത ഏതോ ഒന്നു് നിന്റെ മനസ്സിൽ കറിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു. അതിന്റെ തത്വമറിയേണ്ടതാണു് നിന്റെ ജീവിതസത്യം. അതു പറയേണ്ട സ്ഥലം ഇതാണു്; അതു് അറിയേണ്ട സ്ഥലവും ഇതുതന്നെ. ഭീരുവാകാതെ ധൈര്യമായി പറയുക."

അച്ഛന്റെ ഉപദേശം കേട്ടയുടനെ കോമളത്തിനു ധൈര്യമുണ്ടായി. അവരം ക്രൂശാതെ നിന്നുകൊണ്ടു്, തത്ത, മാടത്ത ഇങ്ങനെയുള്ള ചില ഇനം പക്ഷികരം മനുഷ്യരുടെ ഭാഷ പറയുന്നതുപോലെ ഇപ്രകാരം അച്ഛനെ അറിവിച്ചു:—"ചേട്ടൻ തിരുമേനിയുടെ ബോധക്കേടിനു ചികിത്സിക്കാൻ പുത്തൂർകോവിലകത്തു വന്ന ആ ഡാക്ടർ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടപ്പോൾ എന്തോ എനിക്കു് അതിനുമുൻപു് രൂപമില്ലാത്ത ഒരു പ്രത്യേക മനസ്ഥിതി ഉണ്ടായി. അതു് എന്റെ മനസ്സിൽ ഞാൻ

അറിയാതെ തന്നെ ക്രമേണ വളർന്നുവരുന്നതുണ്ട്. അതുമാത്രമേ എനിക്ക് എന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ സന്നിധിയിലും ഈ ജ്യേഷ്ഠസ്ഥാനന്മാരുടെ മുൻപാകെയും അറിവിക്കേണ്ടതായുള്ളൂ."

കർത്താവദ്ദേഹം തുടങ്ങി അവിടെയുള്ള എല്ലാവർക്കും കോമളത്തിന്റെ അഭിപ്രായം വളരെ അതിശയത്തേയും അത്യുപാലേ സന്തോഷത്തേയും ഉണ്ടാക്കി. അല്പനേരം എല്ലാവരും മൌനമായിരുന്നതിന്റെ ശേഷം കർത്താവദ്ദേഹം മരുമകനോട് ചോദിക്കുന്നു:—"എന്താണ് നിന്റെ അഭിപ്രായം?"

അമ്മാവന്റെ ആ ചോദ്യത്തിന് കരുണാകരൻ കർത്താവു പറഞ്ഞ മറുപടിയാണിതു്:—

"ഡാക്ടർ മാധവമേനോന്റെ വിവാഹം നടക്കും. നമുക്ക് ഇതിലും വലിയ ഒരു ഭാഗ്യവും വരാനില്ല. അദ്ദേഹത്തിന് കോമളത്തെ വലിയ ബഹുമാനമുണ്ട്. എന്നാൽ വിവാഹത്തിന് ആശയുണ്ടെന്ന് ഒന്നും സൂചിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. കോമളത്തിന്റെ അഭിപ്രായം കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം കോമളത്തെപ്പറ്റി താല്പര്യമായി പറയുകയും ചോദിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നതിനു കാര്യമുണ്ടെന്നു ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഊഹിക്കയാണ്. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിവാഹം നടക്കുമെന്നുതന്നെ ഞാൻ വിശ്വസിക്കയും ചെയ്യുന്നു. ഞാൻകോമളത്തിന്റെ ഹൃദയമാഹാത്മ്യം ഇത്ര മഹത്തമമെന്ന് ഇതിനുമുൻപു് അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. എനിക്ക് ഇതിൽ ഉള്ള പരമാനന്ദം എന്നെ ഏതോ ഒരു ലോകത്തു് എത്തിക്കുന്നു. അമ്മാവനും അമ്മാവിക്കും കോമളത്തിനുതന്നെയും എന്നോടുള്ള സ്നേഹംകൊണ്ട് ഇക്കാര്യത്തിൽ എന്നെ സംബന്ധിച്ച വല്ല ആലോചനയും വന്നുപോയെന്നുവരാം. അതു് എല്ലാവിധത്തിലുമുള്ള നമ്മുടെ ഈ സ്ഥിതിക്ക് അനുയോജ്യവുമാണ്. എന്നാൽ എനിക്ക് ഇന്നേവരെ ആയിട്ടും ഗോമതിയിൽനിന്നു ഭേദിച്ച ഒരു സ്നേഹസ്ഥിതി കോമളത്തോടു് ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നു് ഞാൻ അമ്മാവനെ സത്യമായി അറിവിക്കുന്നു. കോമളത്തിന്റെ വിവാഹം ഇങ്ങനെതന്നെ നടത്തണം. ഞാൻ ഇന്നുതന്നെ പോയി

ഡാക്ടർ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ട് വിവരം അറിഞ്ഞുവരാം. രണ്ടുവിവാഹവും ഒന്നിച്ചു നടക്കുമെന്നു കൊച്ചുതമ്പാൻ ദർശനം കണ്ടതു ശരിതന്നെ. ഓമനയെ മദിരാശിയിലേക്കു കൊണ്ടുപോകാൻ അനുവദിക്കണം. അവൾക്കു വിവാഹത്തിനു പ്രായമാകുമ്പോൾ ഞാൻ അവളെ വിവാഹംചെയ്തുകൊള്ളാം. അതുവരെ അവൾ കാളേജിൽ ചേർന്നു പഠിക്കട്ടെ."

കരുണാകരൻകർത്താവിന്റെ ഈ അഭിപ്രായം അവിടെ എല്ലാവർക്കും വളരെ സന്തോഷമായി. അവരുടെ ആ ചെറിയ സഭ വലിയ ആനന്ദംകൊണ്ടു പ്രകാശിച്ചു.

പതിനൊന്നാം അദ്ധ്യായം.

F2610

കോമളത്തിന്റെ വിവാഹാലോചനയ്ക്ക് ദൌത്യം വഹിച്ചത് ശ്രീമാൻ കരുണാകരൻ കത്താവുതന്നെയാണ്. എന്നാൽ കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാൻക്കുടി അദ്ദേഹവും ഒരുമിച്ച് ഡാക്ടർ മാധവമേനോനെ കാണുവാൻ പോയിരുന്നു. അയ്യരപ്പുത്തൻവീട്ടിൽ ഈ വിവാഹാലോചനയ്ക്ക കാരണമായിനടന്ന സംഭവങ്ങളും കരുണാകരൻ കത്താവും കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനും ക്കുടി മാധവമേനോനെ വിശദമായി അറിവിച്ചു. അപ്പോൾ മാധവമേനോൻ അവരോട് പറഞ്ഞ മറുപടിയാണ് ചുവടേ ചേർക്കുന്നത്:—

"ജഗദീശ! അവിടയ്ക്ക നമസ്കാരം. മി: കത്താവേ, എന്റെ ജീവതം പരിശുദ്ധവും ധന്യവുമാക്കിത്തീർത്തു് എന്നെ രക്ഷിച്ച അങ്ങയുടെ മഹാമനസ്കതയ്ക്ക ഞാൻ ഹൃദയപൂർവ്വം നന്ദിപറയുന്നു. എന്നോട്ട് ഈ സംഗതിയിൽ ഒരു അഭിപ്രായവും ചോദിക്കാനില്ല. അങ്ങയുടെ ഹിതംപോലെ ഈ കായ്യം നടത്തുവാൻ എന്റെ നിലയിലുള്ള സകല സ്വാതന്ത്ര്യവും അങ്ങയ്ക്കുണ്ട്. ആ പെൺകുട്ടി പറഞ്ഞതൊക്കെ പരമാർത്ഥമാണ്. പാവം ഒരു തുമ്പും കിട്ടാതെ വളരെ വ്യഥ അനുഭവിച്ചിരിക്കണം. ഞങ്ങൾതമ്മിൽ കണ്ടപ്പോൾ ഞങ്ങൾക്കു പരസ്പരാനുരാഗം ഉദിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു് എനിക്കു തീർച്ചയുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ പലേ കായ്യങ്ങളും ആലോചിച്ച ഞാൻ അതിനു് വളച്ചുകൊട്ടക്കാതെ അതു മനസ്സിൽ ഒതുക്കിയെന്നേ ഉള്ളൂ. അതൊക്കെ ഇനി ഒരിക്കൽ നമുക്കു വിസ്തരിക്കാം. അങ്ങയുടെ മഹാമനസ്കതയുടെ തണലിൽ ആശ്വസിച്ചുകൊണ്ടു് എന്റെ അന്നത്തെ മനസ്ഥിതിയെ ഇനി പുലർത്താമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. എന്റെ ജീവിതത്തിൽ ഇതിൽ കൂടുതലായ ഒരു അനുഗ്രഹവും അങ്ങയുടെ ത്യാഗശീലംകൊണ്ടു്

എനിക്കു ചെയ്യ തരേണ്ടതായില്ല. ദൈവം ഈ ത്യാഗബുദ്ധി ക്കനുസരിച്ച് അങ്ങയ്ക്ക് യോഗ്യമായ അനുഭവം പ്രദാനം ചെയ്യു മാറാകട്ടെ. വിവാഹദിവസവും സമയവും തീർച്ചയാക്കി എ ന്നെ അറിവിച്ചാൽമതി. എനിക്കു വേണ്ടപ്പെട്ടവരോടുക്രുടി മുഹൂർത്തസമയത്തിനു മുമ്പ് ഞാൻ അവിടെ എത്തിക്കൊള്ളാം. എന്റെ രക്ഷിതാവായ നമ്പൂരിപ്പാട്ട് തിരുമനസ്സിലേയും എന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാരുടേയും മറ്റും അനുമതി ഞാൻ തന്നെ വാങ്ങിക്കൊള്ളാം. അതിന് നിങ്ങളാരും ബുദ്ധിമുട്ടണമെ ന്നില്ല. ആ കുട്ടിയേ ഇനിയും സങ്കടപ്പെടുത്തുന്നതു് എനിക്കു ഒരു മഹാപാപമായി തോന്നുന്നു. വിവാഹദിവസം അടുത്തുതന്നെ തീർച്ചയാക്കണമെന്നു് എനിക്കു് അപേക്ഷയുണ്ട്. ഇതിനു മുമ്പ് ആ കുട്ടിയുടെ മനസ്ഥിതിയും നിങ്ങളുടെ ഒക്കേ അഭിപ്രാ യവും അറിയുവാൻ ഞാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ ഈ വിധത്തിൽ ഞാൻ നിമിത്തം ഒരു ജീവി ഇത്രകാലവും ക്ലേശിക്കയില്ലായിരുന്നു. ദൈവമേ, ഇതു് എന്നിൽ ഒരു അപരാധമായി കരുതരുതേ! വിവാഹപ്പുടക കൊടുത്തു് മംഗല്യമാല മാത്തുമ്പോഴ ഇനി ആ കുട്ടിയേ എനിക്കു കാണുവാൻ സംഗതിയാക്കാവു എന്നു് ഞാൻ മി. കത്താവിനോടും തമ്പാൻ അദ്ദേഹത്തോടും പ്രത്യേ കം പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊള്ളുന്നു."

ഡാക്ടർ മാധവമേനോന്റെ ഈ പ്രാർത്ഥനയ്ക്കു അനുസ രിച്ച് കരുണാകരൻ കത്താവു് അവർകളും കൊച്ചപ്പൻതമ്പാ നദ്ദേഹവും വർത്തിക്കതന്നെ ചെയ്തു. എന്നാൽ ഡാക്ടരുടെ ഒരു അഭിപ്രായത്തോടു് അവർ യോജിച്ചില്ല. പെൺകുട്ടിയുടെ ഗുരുജനങ്ങളുടെ പ്രതിനിധികളം എന്ന നിലയിൽ അവർ മാധ വമേനോനുമായി കണ്ട അനുതന്നേ അദ്ദേഹത്തേയും കൂട്ടിച്ചു കൊണ്ടു് മാധവമേനോന്റെ ഗുരുജനങ്ങളേ കാണുവാനായി പു റപ്പെടുകയാണുണ്ടായതു്. അവർ അതിലേക്കു ബുദ്ധിമുട്ടണ മെന്നില്ല എന്നുള്ള ഡാക്ടരുടെ അഭിപ്രായം അവർ ഭേദപ്പെട്ട ത്തി, നമ്പൂരിപ്പാട്ടിലേയും മാധവമേനോന്റെ മതാപിതാക്ക ന്മാരുടേയും മറ്റും സമ്മതവും വാങ്ങിയാണു് കരുണാകരൻ കത്താവും കൊച്ചപ്പൻ തമ്പാനും അയ്യരപ്പുത്തൻവീട്ടിൽ മടങ്ങി എത്തിയതു്.

വിവാഹദിവസവും തീച്ച്യായ്ക്കി. അയ്യരപ്പുത്തൻവീട്ടും പരിസരപ്രദേശങ്ങളും അവിടെ ഉള്ള സകല ചരാചരങ്ങളും ആനന്ദസമുദ്രത്തിൽ ആറാടുകയാണു്. ആ മംഗളകർമ്മം നടത്താൻ കരുണാകരൻ കത്താവു് അത്യുത്സാഹം ചെയ്യുന്നു. കായ്ക്കളിൽ ഏറ്റപ്പെട്ടുമ്പോഴാണല്ലൊ ഓരോരുത്തരുടേയും മിടുക്കു കാണേണ്ടതു്. അമ്മാവന്റെ അടുക്കൽ പച്ചപ്പാവത്തേപ്പോലെ നിന്നു് കല്പനകേട്ട കരുണാകരൻ കത്താവിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ അതിസാമർത്ഥ്യവും ബുദ്ധിക്രമ്മതയും ഒന്നു് അറിയേണ്ടതുതന്നെ. പിതൃഗൃഹത്തിലായിരുന്ന കുമാരൻ കത്താവും സഹോദരിമാരുടെ വിവാഹസംബന്ധമായ ഉത്സാഹത്തിനായി എത്തിയിരിക്കുന്നു. രാമരു തമ്പാനുദ്ദേഹം മൂന്നുനാലു ദിവസമായിട്ടു് അയ്യരപ്പുത്തൻവീട്ടിൽതന്നെ ഉണ്ടു്. രാഘവൻ കത്താവുദ്ദേഹത്തിന്റെ എല്ലാസ്ഥാപനങ്ങളിലും ഉള്ള പ്രവർത്തകന്മാരും വേണ്ടതൊക്കെ ശ്രദ്ധിക്കാനായി വന്നുംപോയുമിരിക്കുന്നു. തോട്ടം വേലക്കാരുടെ ഉത്സാഹവും വളരെ കൂടുതൽതന്നെ. നോക്കുന്നിടത്തിലൊക്കെ അവർ തയാറുണ്ടു്. കോമളത്തിന്റെ വിവാഹമഹോത്സവത്തിനു വേണ്ടതെല്ലാം അറിഞ്ഞു ചെയ്യുന്നതിനു് അവളുടെ വന്ദ്യനായ പിതാവിന്റെ സമസൃഷ്ടിസ്നേഹപ്രഭാവം മനുഷ്യസമുദായത്തിലും മൃഗവർഗ്ഗത്തിലും പക്ഷിവൃന്ദത്തിലും എന്നുവേണ്ട സസ്യജാലം തുടങ്ങിയുള്ള സകലതിലും പ്രതിഫലിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടു് ആവശ്യത്തിനു വേണ്ടതെല്ലാം അവിടെ സമ്പൂർണ്ണമായിരുന്നു. ഔചിത്യംപോലെ പ്രവർത്തിക്കാൻ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പോയി ബി. സി. എൽ. പരീക്ഷാവിജയവും നേടി വന്നിരിക്കുന്ന ശേഷക്കാരൻ തയാറുമുണ്ടു്. ഇതുപോലെ ഉള്ള എത്ര ആഘോഷങ്ങളും ഒരേ സമയത്തു് ഭംഗിയായി നടത്താൻ അതിചതുരയായ രുഗ്മണിഅമ്മ ഇപ്പോൾ വിശേഷിച്ചും തന്റെ മൂന്നു പുത്രിമാർക്കു് മഹായോഗ്യന്മാരായ ഭർത്താക്കന്മാരെ ഒരു പ്രയാസവും കൂടാതെ ലഭിച്ച സന്തോഷപ്രഭാവത്തോടെ കരുണാകരൻ കത്താവിനെ നിയന്ത്രിച്ചുകൊണ്ടുമിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ഗൃഹാന്തർഭാഗത്തും അതിന്റെ ബഹിർഭാഗത്തും ആവശ്യത്തിനു വേണ്ടതൊക്കെ സമൃദ്ധി

യാക്കിക്കൊണ്ടുള്ള ശ്രീമാൻ അയ്യരപ്പത്തൻവീട്ടിൽ രാഘവൻ കത്താവു് അവർകളുടെ പുണ്യജീവിതത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം ഈ വക സൌഭാഗ്യവിലാസങ്ങളുടെ നിത്യരേഖകളായ മംഗളകമ്മങ്ങളിലെങ്കിലും ലോകർ സ്മരിക്കുന്നതു് ആശ്വാസകരം തന്നെ.

അന്നരാത്രി മണി ഒൻപതാകുന്നു; ചന്ദ്രിക ധവളമായി പ്രകാശിക്കുന്നുണ്ടു്; അയ്യരപ്പത്തൻവീടും സമീപസ്ഥലങ്ങളും ജനതയെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഏറെ അടിച്ചു് നാഴിമിനിട്ടു് അകമ്പോഴും വിവാഹത്തിനുള്ള മുഹൂർത്തമാകകൊണ്ടു് സദ്യനടത്താനുള്ള തിരക്കാണു് ഇപ്പോഴും നാം അവിടെ കാണുന്നതു്. അത്രവളരെ ജനക്കൂട്ടമുണ്ടെങ്കിലും സകല സംഗതികളും ഭംഗിയായി നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. മണി ഏറെ അടിച്ചപ്പോഴേക്കു ദീപാവലികളാൽ പരിലസിതവും പുഷ്പമാലകളാൽ അലംകൃതവും മംഗല്യവിതാനങ്ങളാൽ കമനീയവും ആയ കല്യാണപ്പന്തലിൽ ജനങ്ങളും ആസനസ്ഥരായി. അവിടെ കണ്ണാനന്ദകരമായ വിധം സംഗീതധ്വനി പുറപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് വാദ്യഘോഷങ്ങളും മുഴങ്ങുന്നുണ്ടായിരുന്നു. മുഹൂർത്തസമയമായി. രാജശ്രീ പുത്തൂർ കോവിലകത്തു് കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാൻ അവർകളും ശ്രീമാൻ പാതിരിപ്പെള്ളിൽ മാധവമേനോൻ അവർകളും അവരവരുടെ ഗുരുജനങ്ങളെ വന്ദിച്ചു് അനുഗ്രഹവും വാങ്ങി മംഗല്യച്ചാർത്തുകർമം ഒരുക്കിയിട്ടുള്ള വിവാഹമണ്ഡപത്തിൽ കിഴക്കോട്ടു് അഭിമുഖമായിരുന്നു. ഉടനേ കല്യാണാലംകൃതകളായ ഗോമതിക്കുട്ടിയും കോമളവും ഓരോ ബന്ധുസ്ത്രീകളുടെ സഹകരണത്തോടുകൂടി അവരുടെ കരതലങ്ങളിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു് ആ വിവാഹമണ്ഡപത്തിൽ എത്തി. ആ മംഗല്യച്ചാർത്തുകർമ്മാദീപപ്രഭകേന്ദ്രം പ്രദക്ഷിണംവച്ചു് ആ സദസ്സിനെ നമിച്ചു് ഗോമതിക്കുട്ടി കൊച്ചുപ്പൻ തമ്പാന്റേയും, കോമളം മാധവമേനോന്റേയും ഏതാണ്ടു് അടുത്തു നിലയായി. അപ്പോഴേക്കു കൊച്ചുപ്പൻ തമ്പാൻ എഴുനീറ്റു തന്റേ മാതുലൻ കേരളവർമ്മത്തമ്പാൻ അവർകളേ വീണ്ടും വണങ്ങി

അദ്ദേഹം ഒരു വെള്ളിത്തട്ടത്തിൽ തന്റെ കരതലത്തിൽ അനുഗ്രഹപൂർവ്വം അർപ്പിച്ച കല്യാണപ്പുടകയും സ്വർണ്ണമാലയും ഭക്തിയോടുകൂടി വാങ്ങി. ആ വെള്ളിത്തട്ടം ഉള്ളുഴിഞ്ഞ സ്നേഹത്തോടുകൂടി, "എന്റെ ഗോമതീ, നിന്റെ സങ്കല്പശക്തികൊണ്ടു ഞാൻ രക്ഷപ്പെട്ടു. ആ നന്ദിക്കായി ഞാൻ എന്നെത്തന്നെ നിനക്കു തരുന്നു. നമ്മെ ഒന്നാക്കി ദൈവം രക്ഷിക്കുമാറാകട്ടെ." എന്നു പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ട് ഗോമതിക്കുട്ടിയുടെ കരപല്ലവങ്ങളിൽ അർപ്പിച്ചു്, ആ തട്ടത്തിലുണ്ടായിരുന്ന സ്വർണ്ണമാല എടുത്തു്, "ഇതു് എന്റേയും നിന്റേയും ഹൃദയങ്ങളേ ഒന്നാക്കിത്തീർക്കാൻ ശക്തിയുള്ള ഒരു സുവർണ്ണമാലയാണു്. ദൈവം ഇന്നുമുതൽ നമ്മെ ഒരു ഹൃദയമുള്ള രണ്ടു ശരീരികളാക്കിത്തീർക്കട്ടെ" എന്നു ഹൃദയപൂർവ്വം വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു് പ്രിയതമയുടെ കണ്ണാളത്തിൽ ചാർത്തുകയും ചെയ്തു. ഉടനേ ഗോമതിക്കുട്ടി രുഗ്മിണി അമ്മ കൊടുത്ത ഒരു പുഷ്പമാല മാതൃനിർവ്വിശേഷമായ ഭക്തിയോടുകൂടി വാങ്ങി, "എന്റെ ദൈവമേ എന്റെ പ്രാർത്ഥനയുടെ സാഫല്യം വരുത്തിയ അവിടുത്തെ നമസ്കാരം." എന്നു് ഉള്ളുഴിഞ്ഞു സ്മരിച്ചുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഴുത്തിലും അണിയിച്ചു. വീണ്ടും വാദ്യഘോഷങ്ങൾ മുഴങ്ങി. അതിനേ തുടർന്നു് മാധവമേനോൻ തന്റെ രക്ഷിതാവായ ബ്രഹ്മശ്രീ കരിങ്ങാട്ടുപെള്ളിൽ കൃഷ്ണൻ നംപൂതിരിപ്പാടു് അവർകളേ ഭക്തിപൂർവ്വം നമസ്കരിച്ചു്, അദ്ദേഹം അനുഗ്രഹിച്ചു നൽകിയ വിശേഷ വസ്ത്രങ്ങളോടും രത്നമാലയോടുംകൂടിയ സ്വർണ്ണത്തട്ടം "ദൈവമേ, ജഗദീശാ" എന്നു സ്മരിച്ചു ഭക്തിപൂർവ്വം കൈക്കൊണ്ടു കോമളത്തിനു് അഭിമുഖമായി നിന്നു. അവരുടെ പരസ്പര വീക്ഷണം ഒരിക്കൽക്കൂടി ആവർത്തിച്ചു. "ഹേ! തേജഃപുഞ്ജമേ, സൌന്ദര്യസാരസർവ്വസ്വമേ, ദേവി! എന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചു രക്ഷിക്കാനായി ഞാൻ ഭക്തിപൂർവ്വം സമർപ്പിക്കുന്ന ഈ നിർവ്വിദ്യസാധനങ്ങൾ ദേവി കരുണാപൂർവ്വം കൈക്കൊള്ളുമാറാകണേ!" എന്നു പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടു് മാധവമേനോൻ ആ സ്വർണ്ണപാത്രം കോമളത്തിന്റെ മൃദുകരങ്ങളിൽ

സമർപ്പിക്കാൻ ഒരുങ്ങി. അതേസമയത്തുതന്നെ "ദൈവമേ" എന്നു് നിനച്ചുകൊണ്ടു് കോമളം അദ്ദേഹത്തിനെ താണതൊഴുതു അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദങ്ങളിൽ നമിച്ചു് അവയം ഭക്തിപരവശതയോടുകൂടി ആ സ്വർണ്ണത്തട്ടം കൈക്കൊണ്ടു. അത്രയും മാത്രമേ മാധവമേനോനും കോമളവും സംബോധത്തോടുകൂടി കഷ്ടിച്ചു പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുള്ളു. "ആ തട്ടത്തിലുള്ള മാല എടുത്തു് കഴുത്തിൽ ഇടണം" എന്നു് നംപൂതിരിപ്പാടു് ആജ്ഞാപിച്ചതനുസരിച്ചു ദൈവധ്യാനത്തിലോ കോമളധ്യാനത്തിലോ എങ്ങനെ എന്നു് മാധവമേനോനു് തന്നെ തുമ്പില്ലാത്തവിധം അദ്ദേഹം ആ കൃത്യവും നിർവ്വഹിച്ചെന്നു വരുത്തി. കോമളവും അതുപോലെ രാമരുതമ്പാൻ അവർകൾ കൊടുത്ത പുഷ്പമാല മാധവമേനോനേയും അണിയിച്ചു. ഉടനേ വാദ്യഘോഷങ്ങൾ കേൾക്കാറായി. കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാൻ ഗോമതിക്കുട്ടിയുടേയും മാധവമേനോൻ കോമളത്തിന്റെയും കരപല്ലവങ്ങളിൽ കരങ്ങൾ ചേർത്തു് അന്തഃപുരത്തിലേക്കു തിരിക്കയും ചെയ്തു. കോമളത്തിനു് ഒരു നിമിഷനേരംപോലും അന്തഃപുരത്തിൽ നിലകൊണ്ടില്ല. അവിടെ വധൂവരന്മാർക്കു് ആശിർവ്വാദം നൽകുന്നതിനും ആ മംഗളകർമ്മത്തിലുള്ള സന്തോഷം പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതിനും ഒരുങ്ങിനിന്നിരുന്ന ബന്ധുസ്ത്രീകളുടെ വിനോദങ്ങളിലെങ്ങും അവളുടെ ശ്രദ്ധ പതിഞ്ഞുമില്ല. വെണ്ണപോലെ അത്രമാർദ്ദവമുള്ള അവളുടെ കരതലങ്ങളിൽ ഒന്നു, അതേ, വാമകരംതന്നെ, ഡാക്ടർ മാധവമേനോന്റെ വലംകൈയോടു് നല്ലമയത്തിൽ ഒട്ടിച്ചേർന്നിരിക്കുന്നു. കൊച്ചുപ്പൻതമ്പാനും ഗോമതിക്കുട്ടിയും അന്തഃപുരത്തിൽ എത്തിയ ഉടനെ കരങ്ങൾ വേർപെടുത്തി മാറിനിന്നതുപോലെ മാധവമേനോനും കോമളവും അവിധം പ്രവർത്തിച്ചില്ല. കോമളം അവളെ അറിയാതെ ഏതോ ഒരു സങ്കല്പശക്തിയാൽ, തന്റെ പ്രിയതമനെ ആ ഒട്ടിപ്പിടിച്ച കരതലങ്ങൾകൊണ്ടുതന്നെ നയിച്ചു്, ഇവർ ഇരുവരും അവളുടെ പൂന്തോട്ടത്തിലുള്ള ലതാഗൃഹത്തിൽ എത്തി.

ഒരു കാലത്തു് സ്വപ്നം കണ്ട ഒരു അവസ്ഥയെ ആണു് ഇപ്പോൾ അവൾ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഡാക്ടർ മാധവമേനോനും കോമളവുമായുള്ള ആദ്യസന്ദർശനം നടന്ന അന്നു് അച്ഛന്റെ ഭവനത്തിൽ അവൾ മടങ്ങി എത്തി, രാത്രിയിൽ നിദ്ര ഉണ്ടാകാതെ കുഴങ്ങി എന്നും ഒടുവിൽ അന്തഃകരണവിധികളെ വിശ്വസിച്ചു് സമാധാനമായി ഉറക്കത്തിനു് ആരംഭിച്ചു എന്നും മുമ്പു് പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലൊ. അന്നത്തെ നിദ്രാവേളയിൽ അവൾ തന്റെ പ്രിയതമനുമായി ഒരു പുഷ്പവാടിയിലുള്ള ലതാഗൃഹത്തിൽ ഇരുന്നു്, നല്ല ചന്ദ്രികാപ്രകാശമുള്ള രാത്രിയിൽ സൈ്വരസല്ലാപം ചെയ്യുന്നതായി അവൾ സ്വപ്നം കണ്ടു. ഇപ്പോൾ കോമളം അവളുടെ പ്രിയതമനുമായി ഇരിക്കുന്ന സ്ഥലത്തു് അന്നു് പുഷ്പവാടിയും ലതാഗൃഹവും കുളിർമണ്ഡപവും ഒന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. കോമളത്തിനു് സ്വപ്നമുണ്ടായ പിറേറദിവസം മുതല്ക്കാണു് അവൾ ആ സ്ഥലത്തു് ഒരു പൂന്തോട്ടമുണ്ടാക്കാൻ ശ്രമിച്ചുതുടങ്ങിയതു്. കോമളം പ്രകൃത്യാ പുഷ്പങ്ങളിൽ കൌതുകമുള്ളവളായിരുന്നു. അതു് അമ്മവഴിക്കു വന്ന ഒരു വാസനയാണെന്നു ചിലപ്പോൾ അവളുടെ അച്ഛൻ പറയാറുമുണ്ടു്. തന്റെ അനുരാഗബിംബം അവൾ ആ പൂന്തോട്ടത്തിന്റെ അതിർത്തിക്കകത്തായി നിർമ്മിച്ച ലതാഗൃഹക്ഷേത്രത്തിലുള്ള ശ്രീകോവിലായ കുളിർമണ്ഡപത്തിലാണു് പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരുന്നതു്. ആ ക്ഷേത്രവും ക്ഷേത്രസങ്കേതവും അവൾ അതു ശുചിയായും ഭംഗിയായും കേതിയോടുകൂടി പരിപാലിച്ചു പൂജിച്ചുവന്നു. അതിമനോഹരമായ ഒരു പുഷ്പവാടിയായിരുന്നു അതു്. ആ വള്ളിക്കുടിലും കമനീയമായിരുന്നു. കുളിർമണ്ഡപമാവട്ടെ, അവളുടെ മനോവിലാസത്തിനു് നിത്യസാക്ഷിത്വം വഹിക്കത്തക്കവിധം അഴകുള്ളതായി പ്രശോഭിച്ചുമിരുന്നു. വിവാഹം തീർച്ചയാക്കിയ വിവരം കോമളം അറിഞ്ഞ അന്നുമുതൽ അവൾ ആ ലതാഗൃഹവും മറ്റും എത്ര അധികം മോടിയാക്കി എന്നുള്ളതു്

SREEKRISHNA VILASOM GRANDHASALA

വിശദമാക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. ആ മംഗളകർമ്മം നടന്ന ദി
ിനം പകൽ ഒട്ടുമിക്കവാറും സമയം അവർ ആ കളിർ
ണ്ഡപത്തിൽ മനോരാജ്യ സൌധത്തിലുള്ള സ്വപ്നസുഖങ്ങളു
അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു. അന്ന് ആ കോമ
ാധവന്മാരുടെ പാണിഗ്രഹകർമ്മം നടന്ന അതേ മുഹൂർത്തത്തിൽ
അതേ അലങ്കാരത്തിൽ തന്നെ ആ പുഷ്പവാടിയിലുള്ള ലതാഗൃ
ഹത്തിലെത്തി, കളിർമണ്ഡപത്തിലിരുന്ന്, സൌരഭ്യവാഹ
യായ മന്ദമാരുതനുമേറ്റ്, ചന്ദ്രന്റെ കാന്തികന്ദളങ്ങളം തട്ടി
ധവളമായി ചമഞ്ഞിരിക്കുന്ന ലോകപ്രഭാവത്തിൽ ആറാട
പഞ്ചേന്ദ്രിയകൌതുകങ്ങളാലും ഹൃദയം ആനന്ദിച്ചുകൊണ്ടാണ
സൌന്ദര്യനിധികളും സുചരിതരുമായ ആ യുവതീയുവാക
ന്മാർ ഇദംപ്രഥമമായി സൈരസല്ലാപത്തിന് ആരംഭിക
ുന്നത്.

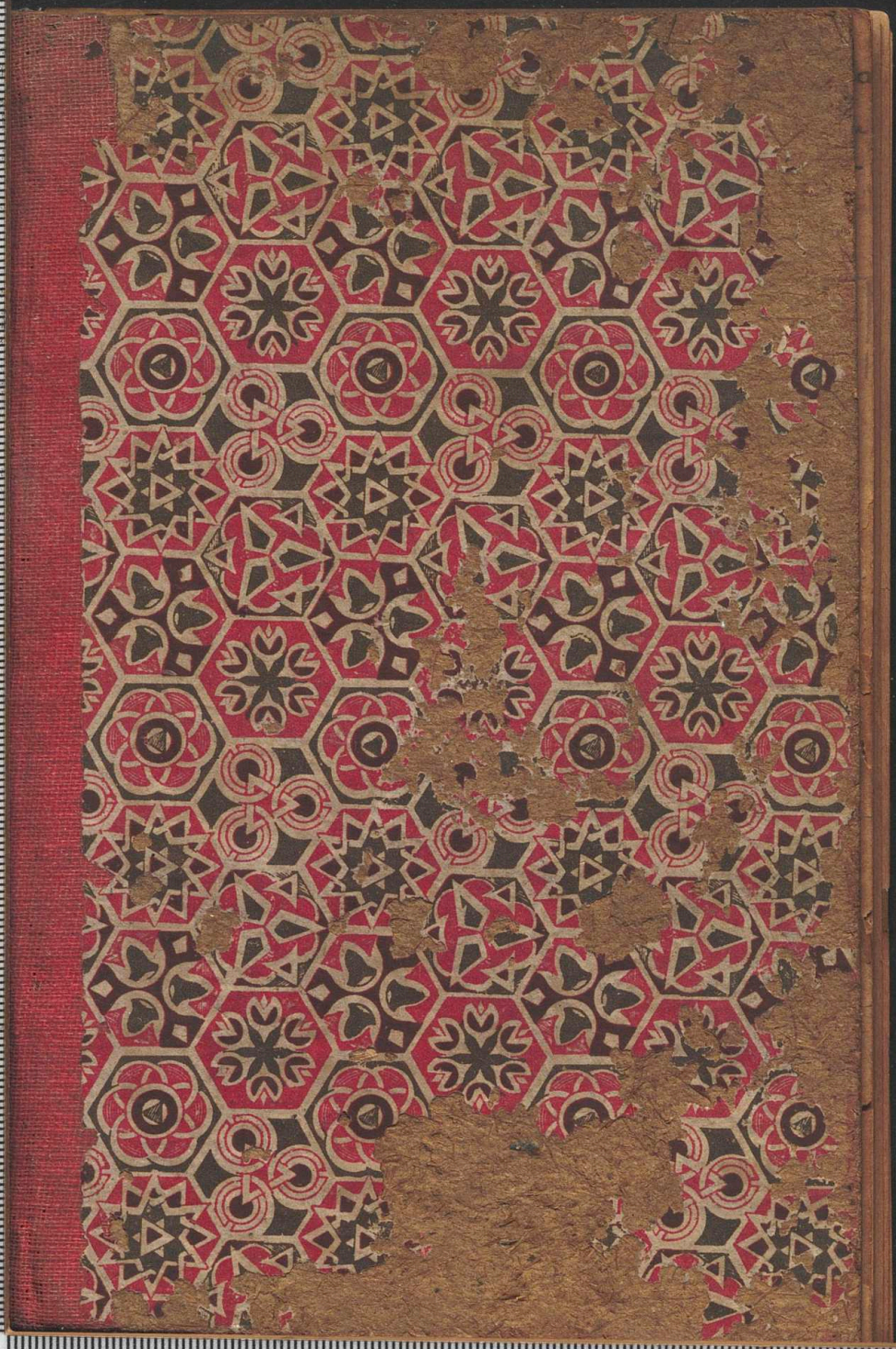
9837

PRESENTED BY:
SRI M. K. VASUDEVAN NAIR
MANIYARA VEEDU
MALAYINKIL

ശുഭം.

Printed at the A. R. V. Press, Fort, Trivandrum,

Indic Digital Archive Foundation
gpura.org